

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 34 SÜ
TARLAN 80/5 NUMARALI
ŞİİR MECMUASI (129b-203a)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bahir SELÇUK

HAZIRLAYAN
Mehmet YÜKSEL

ELAZIĞ, 2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 34 SÜ TARLAN 80/5 NUMARALI
ŞİİR MECMUASI (129b-203a)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Bahir SELÇUK

HAZIRLAYAN

Mehmet YÜKSEL

Jürimiz, 20.07.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Ali YILDIRIM
2. Prof. Dr. Süleyman Galdak
3. Prof. Dr. Bahir SELÇUK

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer OSMAN UMAR

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi**

Süleymaniye Kütüphanesi 34 SÜ Tarlan 80/5 Numaralı Şiir Mecmuası (129b-203a)

Mehmet YÜKSEL

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Elazığ-2018; Sayfa: VII+387

YÜKSEL, Mehmet. Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (129b-202b) (İnceleme- Metin), Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2018.

Bu çalışmamıza konu olan eser, Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 numarada bulunan Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id isimli bir şiir mecmuasıdır. Çalışmamızda bu mecmuanın genel tanıtımı yapıldıktan sonra mecmuanın 129b-202b arasındaki varakların transkripsiyonlu metni verilmiştir. Mecmuadaki şiirler, şairlerinin yayımlanmış divanları varsa buradaki şiirlerle karşılaştırılarak okunmuş ve aradaki farklar dipnotta gösterilmiştir.

Mecmuanın derleyeni ve ne zaman tertip edildiği bilinmemektedir. Şiirlerin yazıldığı yüzyıllar incelendiğinde mecmuanın 18. yüzyılda yazılmış olduğu düşünülmektedir. Metni tertip eden hakkında da bilgi sahibi değiliz. Mecmuada şairi bilinmeyen şiirler de dâhil olmak üzere toplam 180 civarında şairin değişik nazım biçimlerinde 1004 şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerin yarısından fazlası gazeldir. En fazla şiiri bulunan şair Nâbî'dir. Şiirlerden başka düz yazı örnekleri de vardır. Bu mecmua, tertip açısından düzenlidir.

Anahtar Kelimeler: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id, inceleme, metin.

ABSTRACT

Master Thesis

**The Poem Macmua in Suleymaniye Library with Number 34 Sü Tarlan 80/5
(129b-203a)**

Mehmet YÜKSEL

The University of Fırat

The Institute of Social Sciences

The Department of Turkish Language and Literature

Elazığ-2018; Page: VII+387

YÜKSEL, Mehmet. A poetry mecmua which is at Süleymaniye Library, at Collection of Ali Nihat Tarlan, numbered 80/5: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (129b-202b) (Analyze-Text), Master's Thesis, Elazığ, 2018.

The manuscript subjected to our study is a poetry mecmua, named as Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id, which is presented at Süleymaniye Library, at Collection of Ali Nihat Tarlan, numbered 80/5. In our study, transcribed text pages between 129b-202b were given following the presentation of mecmua. If there are any published divans of the poets in the mecmua, the poems are read by comparing the poems there and the differences are found in the footnotes.

The compiler of the mecmua and compiling time is unknown. In the light of a literature review on composing time of the poems, it is anticipated that mecmua was compiled in the 18 th century. Compiler of the mecmua couldn't be identified either. Mecmua includes 1004 poems, belonging about 180 poets-including anonymous ones-in various verse forms. Almost half of these poems are odes. Nâbî is the poet who has the most poems in the mecmua. There are proses in some pages other than the poems. This analyzed mecmua is so remarkable with its systematic layout.

Keywords: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id. review. text.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ	V
ÖN SÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ.....	1
I. KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUALARI	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	3
1.1. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Tavsifi.....	3
1.2. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Tertibi	4
1.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Mürettibi ve Tarihi	5
İKİNCİ BÖLÜM	
2. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD'İN MUHTEVASI.....	6
2.1. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'deki Şairler ve Şiirleri.....	6
2.2. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'deki Şiirlerin Kafiye ve Vezin Özellikleri	10
2.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'de Bulunan Nazım Şekilleri.....	12
2.4. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'de Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar.....	12
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD'İN METNİ (129b-202b)	13
3.1. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem	13
3.2. Transkripsiyon Sistemi.....	15
3.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id.....	16
SONUÇ	382
KAYNAKÇA.....	384
EKLER	386
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	386
ÖZ GEÇMİŞ	387

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 129b-202b varakları arasında yer alan şairler ve şiirleri.....	6
Tablo 2. 129b-202b varakları arasında kullanılan vezinler.....	11
Tablo 3. Transkripsiyon Harfleri.....	15

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı yüzyılların imbiğinden süzölmüş, geniş bir kültürün tezahürü olan alandır. Bu edebiyatın büyük bir kısmını da şiir oluşturur. Şiir, şairlerin sözü daha güzel, hatta en güzel şekilde dile getirmek için sürekli gayret gösterdikleri bir saha olmuş. Şairler yazdıkları bu şiirleri divanlarında, mesnevilerinde bir araya getirmişlerdir. Bu eserler de kendilerinden sonra gelen, bu türe ilgi duyan insanlarca okunup gelişimini devam ettirmiştir. O dönemde yaşamış, şiir zevki olan kimi kişiler de beğendiği, örnek aldığı şairlerin şiirleri çeşitli mecmualarda bir araya getirmiştir.

Mecmualar; didaktik, lirik, manzum ya da mensur birçok eseri içerisinde bulunduran eserlerdir. İçerisinde çok çeşitli türleri barındıran mecmualar, antoloji özelliği göstermesi yönüyle de ayrıca araştırılıp incelenmesi gereken kaynaklardır. Bu eserler sayesinde Klasik Türk edebiyatının içeriği her geçen gün büyümektedir. Mecmualar vasıtasıyla kimi şairlerin yeni şiirleri, kimi şairlerin de isimleri ilk kez günyüzüne çıkmaktadır. Böylece bazı şairler hakkında yeni bilgiler elde edilebilirken bazı şairler için de tarihin tozlu sayfaları içerisinde kaybolmanın önüne geçmiştir.

Çalışmamıza konu olan mecmua; Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonunda 34 Sü-Tarlan 80/5 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Tertip tarihi ve mürettibi hakkında kesin bilgi mevcut değildir. Giriş bölümünde mecmuanın ne olduğunu, edebiyat dünyamıza ne gibi katkılarının olduğunu ifade ettikten sonra “Mecmû’a-i Eş’âr ve Fevâ’id” başlıklı mecmuanın tanıtımı, fiziksel özellikleri, mürettibi ve oluşturulduğu düşünülen yüzyıl hakkında bilgiler verdik. İçerisinde hangi şairin ne türde ve kaç şiiri olduğunu tablo ile belirttik. Ayrıca mecmuanın içerisinde tercih edilen aruz kalıplarının da bir tablosunu çıkardık. Bunların yanında bazı şairlerin yeni şiirlerine rastladık ve bunu metin içerisinde dipnotlarla belirttik. Bazı şairlerin farklılık arz eden şiirlerini yine metin içerisinde belirttik.

Çalışmalarım boyunca beni hep motive eden, attığım her adımın arkasında durup beni teşvik eden aileme, yaptığım araştırmalarda bana yardımcı olan arkadaşlarıma minnettarım. Eski Türk edebiyatı alanında yüksek lisans çalışmama başladığım andan itibaren bu alandakiengin bilgisi ile bir rol-model olan, çalışmalarım boyunca benden yardımını hiç esirgemeyen, rehberliği ve danışmanlığı sayesinde bu alanda bir şeyler de öğrenmemi sağlayan ve bana vakit ayıran saygıdeğer hocam Prof. Dr. Bahir Selçuk’a en içten duygularıyla şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
AÜ	: Atatürk Üniversitesi
B	: Başlık
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
D.	: Divan
DT	: Doktora Tezi
FEF	: Fen-Edebiyat Fakültesi
G	: Gazel
HÜ	: Hacettepe Üniversitesi
K	: Kaside
Kt	: Kıt'a
M	: Mecmua
s.	: Sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
YT	: Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞ

I. KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUALARI

Klasik Türk Edebiyatı içerdiği eserler bakımından çok geniş bir alana sahiptir. Bu edebiyatın en önemli kaynaklarından birisi mecmualardır. Mecmua Arapça bir kelime olup “cem” kökünden gelir. Mecmû’ kelimesinin müennesi olan mecmua, “toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap demektir”(Devellioğlu, 2001:96). Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevaid), notların, tarihi belge ve kayıtların (tevarih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır(Uzun, 2003:265).

Mecmuaların bir kısmının sahibi ve müstensihi belli, büyük bir kısmının ise ne sahibi ne de müstensihi bellidir. Çoğunluğunun düzenleme tarihleri de yoktur. Özenle hazırlanmış mecmualar olduğu gibi çok dağınık, hatta kâğıdının boyutları, renkleri birbirine uymayan mecmualara da rastlanır. Bu da mecmuayı derleyen kişinin mecmuasına daha sonra ilaveler yaptığını gösterir.

Agah Sırrı Levend(Levend, 1998:166-167)*Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde mecmuaları şu şekilde tasnif eder:

- 1) Nazireler mecmuaları.
- 2) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları.
- 3) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar.
- 4) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar.
- 5) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.

Günay Kut’un(Kut, 1986:170-173) da tasnifi aynı doğrultudadır:

- 1) Nazire mecmuaları
- 2) Seçme şiir mecmuaları
- 3) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar

4) Karışık mecmualar (fevaid mecmuaları)

5) Tanınmış kişilerce hazırlanmış ve derleyeni belli mecmualar

Yukarıdaki tasniflerden ve bilgilerden de anlaşıldığı gibi mecmualar sadece şiirlerin bir araya getirildiği eserler değildir. Mecmualarda resmi yazışmalardan tarihi olaylara; lugaz, muamma gibi insanları eğlendiren türlerden özel mektuplar ve anılara kadar geniş bir konu haznesi vardır.

Mecmuaların dil, edebiyat ve kültür mirasımıza katkılarından birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Yazıldıkları dönemin edebiyatı hakkında bilgi verir. Mecmuada yer alan şiirler bir dönemin edebi zevkini tespit etmemizi sağlar. Çünkü mecmua hazırlayanlar genellikle zevk sahibi ve şiirden anlayanlar insanlardı.
2. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairleri şiirleri görmemizi sağlar.
3. Bazı şairlerin mecmualarda bulunan ve divanlarında yer almayan şiirleri vardır. Bunun şairin bazı şiirlerini estetik açıdan yeterli bulmayıp divanına almaması, divan tertip edildikten sonra yazdığı şiirlerin divanın dışında kalması gibi çeşitli sebepleri olabilir. Divanlarda bulunan eksiklikler, vezin ve anlam bozuklukları, mecmualardaki şiirlerden yararlanılarak giderilebilir. Bu gibi nedenlerden dolayı şairlerin divanlarını oluştururken mecmualardaki şiirlerinin de göz önünde bulundurulmasında fayda vardır.
4. Mecmualarda şairlerin kimlerden etkilendiğini ve kimleri etkilediği konusunda bilgi sahibi olunabilir, hatta şairlerin hayatıyla alakalı önemli bilgiler de yer alabilmektedir. Şairlerin şiirlerinde kullandıkları benzerlik ve farklılar tespit edilip şairin edebi kişiliği hakkında değerlendirmeler yapılabilir.
5. Eserde yer alan şiirlerde kullanılan dilden hareketle dilde meydana gelen değişme ve gelişmeler de görülebilir.
6. İlk kez kullanılan ya da pek rağbet edilmeyen nazım biçimlerini, örneğine pek rastlanmayan kafiye tiplerini, çok sık görülmeyen aruz kalıplarını ve yeni türlerin ortaya çıkışını da mecmualarda bulabiliriz.

Bu bahsettiğimiz faydaları daha da artırabiliriz. Kısacası, klasik edebiyat ile ilgili araştırma yapıldığında mecmuaların da bir kaynak olarak kullanılmasında fayda olacağı bir gerçektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Tavsifi

Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonunda kayıtlı mecmuanın arşiv numarası 34 Sü-Tarlan 80/5'dir. Mecmua kütüphanede "Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id" ismiyle kayıtlıdır ancak yazmanın başında böyle bir başlık bulunmamaktadır. Talik yazısıyla filigranlı kâğıda yazılmıştır. Kütüphane kaydında küllengi meşin yeni bir cilt içinde bulunduğu belirtilmiştir.

Mecmuada iki tip sayfa numaralandırması mevcuttur. Birinde Arap rakamlarıyla her sayfaya tek tek numara verilmiştir, bu numaralar 102-401 arasındadır. Her varakta sağ ve sol sayfaya ayrı numara verilmiştir. Diğer numaralandırma ise günümüz rakamlarıyla olduğu için sonradan yazıldığı anlaşılmaktadır. Günümüz rakamlarıyla her varak için tek numara verilmiştir, bu numaralar 52-201 arasındadır. Biz de metni transkribe ederken günümüz rakamlarıyla yazılan sayfa numaralarından hareketle sayfaları (150a, 190b vb.) numaralandırdık.

Bu mecmua 5 parçadan oluşan bir eserin son bölümü olduğu için sayfa numaraları yarıdan başlamakta ve ilk sayfada yarım bir şiir bulunmaktadır. Kütüphane kaydında¹ yazmanın ilk cümlesi olarak "Kaside Berây-ı Musâhib Pâşâ" ismiyle Nâbî'nin kasidesini gösterse de bundan önceki şiir de Nâbî'ye ait bir mesnevinin son parçasıdır (Bilkan 2001: 384-385). Yukarda başlığı verilen kasideden Vecdi'nin "Dest urdî sabâ turre-i tarrâr tagıldı" ile başlayan gazeline kadar olan kısım Emine Sıdika TOPTAŞ²'in hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde transkribe edilmiştir. Biz de sayfa 129b'de yer alan Ebû's-s'ûd Efendi gazelinden başlayarak sayfa 202b'ye kadar olan kısımdaki yazılı metinleri ele aldık.

¹ 34 Sü-Tarlan 80/5 arşiv numarasıyla kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id isimli yazmanın genel özellikleri için bk. www.yazmalar.gov.tr.

² Toptaş, Emine Sıdika. Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id, HÜ SBE Yayınlanmış YT, Ankara: 2014.

1.2. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Tertibi

Mecmua, yazı düzeni ve stili çok değişmediği için mecmuanın tek bir kişi tarafından oluşturulduğunu düşündürmektedir. Her varakta toplam 6 sütun ve her sütunda 8 beyit bulunmaktadır. Bu bakımdan bir varakta en fazla 48 beyit olabileceği gibi, bazı sayfalarda daha az beyitler de bulunmaktadır. Bu boşluklar daha sonra başka mısralar ya da beyitler yazılması için bırakılmış olabilir. Sayfa içindeki boşlukların dışında boş bırakılmış sayfalar, hatta varaklar bile vardır. Beyitler çapraz bir düzende yazılmıştır. Bazı sayfalarda şiirin son beyti şiirin sağında ya da solunda, sayfaya dikey olarak tek satır halinde yer almaktadır. Nesir bulunan sayfalarda da aynı çapraz düzene genel olarak uyulmuş olmakla birlikte 201a ile 202a arasında yer alan nesir düzyazı biçiminde yazılmıştır. Bazı sayfalarda kenar boşluklarına yazılan şiirler ise okumayı güçleştirmiştir. Mecmuada her şiirin başında şair ismi kırmızıyla belirtilmiş, bazen de bu isimler nazım biçimleriyle birlikte verilmiştir. Şairlerin mahlaslarının geçtiği beyitlerde de mahlasların üstüne kırmızı bir çizgi çekilmiştir. Ayrıca müşterek kaside ve gazellerde mısraı ya da beyti söyleyen şairin mahlası da yanına kırmızıyla yazılmıştır. Bazı Arapça unsurlar da kırmızı ile belirtilmiştir.

Mecmua da şairlerin hayatı hakkında çok ayrıntılı bir bilgi bulunmamaktadır. Kimi şairlerde nereli oldukları yazılmış, kimilerinde ise “Mevlevî, Dede, Konevî, Efendi” gibi sıfatlar kullanılmıştır.

İncelediğimiz bu mecmua oldukça düzenlidir. Bu nedenle mürettibin mecmuayı planlayıp oluşturduğu konusunda bir fikre yönelmekteyiz. Mecmuanın tertibi kasideler, gazeller, musammatlar, dörtlükler, müfredler şeklinde düzenlenmiş görünse de şair ismi değiştikçe bu sıralama da değiştiği için tam olarak bir divan biçiminde hazırlandığını söyleyemeyiz. Örneğin bir şairin kasidesi ile başlayıp gazelleriyle devam ettikten sonra başka bir şairin gazeli ya da kasidesiyle devam edilmiştir. Mecmua şairlere göre de düzenlenmiş değildir. Çünkü bir şairin gazelleri yazıldıktan sonra başka sayfalarda da gazelleri bulunmaktadır. Bu da mürettibin başlangıçta divanlardaki kompozisyona göre hareket etmek istediğini fakat sonra bu planın dışına çıktığını göstermektedir.

Tenkit edilen şiirlerin çoğunluğu divanlarda yer alanlarla büyük ölçüde uyushmaktadır. Bu bakımdan mecmuayı oluşturan şiirlerin çoğunluğu divanlardan yazılmış olmalıdır. Yalnız bazı şiirlerin divanlarda yer almaması ise bu şiirlerin nereden alıp mecmuaya kaydedildiği noktasında soru işaretleri bırakmaktadır. Divanlar

oluşturulurken bu şiirlerin içinde yer aldığı nüshalar bulunamadı mı? Yoksa mürettip başka birilerine ait şiirleri, başka şairlere mi isnat etti? Bu soruların cevabını bulmak ne yazık ki biraz zor görünmektedir. İleride divanların farklı nüshaları bulunabilirse bu sorulara da bir cevap bulunur sanıyoruz.

1.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'in Mürettibi ve Tarihi

Mecmuada derleyeni ile ilgili herhangi bir bilgi olmadığı için mürettibin kim olduğu noktasında kesin bilgi vermek zordur. Belki yazılan şiirler içerisindeki isimsiz olanlardan birinin ya da birkaçının mürettibe ait olma ihtimali vardır. Tabii “Li murarririhî” başlığıyla yazılan bu beyitler de matla beyti olduğu için ismi kesin olarak bilinmemektedir.

Mecmuada Feyzî Kefevî, Gâzî Giray Han, Devlet Girây Han, Canıbek Giray Han, Mehmed Giray Han, Rezmî(Bahadır Giray Han), Filibeli Vecdî, Kelîmî Kefevî, Sa'dî-i Kırımî, Afîfî, Besîm, Şeyhî-i Kefevî, Arif Efendi Kefevî, İzzî-i Kefevî gibi Kırımlı şairlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Bu bilgiden hareketle mürettibin de bu bölgeden olabileceği ihtimalini oluşturmaktadır.

Mürettip hakkında kesin bilğimiz olmadığı gibi mecmuanın ne zaman düzenlendiği hakkında da kesin bir bilgi sahibi değiliz. Mecmuada yer alan şiirlerin büyük çoğunluğunun 16 ve 17. yüzyıllardan seçilmiş şiirler olması, 18. yüzyıldan çok az şiir bulunmasından hareketle, mecmuanın 18. yüzyılda oluşturulduğunu söyleyebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD'İN MUHTEVASI

2.1. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'deki Şairler ve Şiirleri

Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 34 Sü-Tarlan 80/5'de kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'de 179 şairin 887 şiiri mevcuttur. Şairi bilinmeyen şiirleri de dâhil ettiğimizde mecmuadaki toplam şiir sayısı 1004'tür. Çok geniş bir şair kadrosu vardır. Mecmuanın içerisinde yer alan şairler ve bu şairlere ait şiir sayıları ile nazım şekilleri Emine Sıdika TOPTAŞ'ın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.³ Biz ise 129b-202b varakları arasında yer alan şairler ve şiirlerini aşağıdaki tabloda gösterdik.

Tablo 1. 129b-202b varakları arasında yer alan şairler ve şiirleri

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kaside Sayısı	Müstezâd Sayısı	Tahmis Sayısı	Rubai Sayısı	Müfred sayısı	Lügaz Sayısı	Kıt'a Sayısı	Matla'	Nazm Sayısı	Diğer
Şairi belli olmayan şiirler	5				7	16	2	10	41	17	3
Ebû's-s'ûûd Efendi	4								1		
İbni Kemâl	3					1		7	3	2	
Şehdî			1								
Nâilî	8		1					1	3		
Cevrî	6										
(Şeyhülislam) Yahyâ	17										
Nef'î	19	1			1			1	1		
Nîzamî	1				4			1			
Fevrî	1					1					
Hâletî	5				3			1	2		
'Âlî	16					1			4		
Bedî'î	1										
Rûhî-i Şirvanî	1										
'Abdî	1								2		
Feyzî	22								2		
Vahdetî	2										
Sultan Murâd Hân	1									1	
Bahtî	4										
Muhibbî	1										
'Adlî	2								1		
Kabûlî	1										
'Ârif Efendi	10										

³ a.g.e. 3s.

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kaside Sayısı	Müstezâd Sayısı	Tahmis Sayısı	Rubai Sayısı	Müfred sayısı	Lügaz Sayısı	Kit'a Sayısı	Matla'	Nazm Sayısı	Diğer
Fuzûlî	8				1	3					
Sâmî	1										
Neşâtî	4				2				1		
İsmetî	6					1			1		
Vecdî	10								1		
Sabrî	11								1		
Rızâyî	1								1		
Bahâyî	3				1			1			
Nazîm	3							1			
Riyâzî	7							1			
Vuslatî	6							1			
İzzî	2								1		
Rûhî-i Bagdâdî	69					1		7			
Zihni-i Bagdâdî	2										
Cüyî		1									
Âgehî		1							1		
Derûnî		1									
Sa'dî, Leysî, Zevkî ⁴		1									
Senâî, Fazlî, Adlî, Buhârî ⁵	1										
Nesib Efendi-i Mevlevî	1				1	1			1		
Dede 'Arzî-i Mevlevî	1										
Sâbit Efendi	3					1		1			
Râmî	2								1		
Neylî	1										
Rüşdî	2							1			
Fasîh	7				3			2			
Tecellî	2										
Şem'î	2										
Halîlî	1										
Bâkî	9					3			1	1	
Vusûlî	1										
Nevâyî	1								1		
Behîştî	7								1		
Haylî Burusevî	2									1	
Gevherî	1										
Nâdirî	8					1			1	1	
Bezmî	1										
Vâlihî	1								1		
Şeyhî	3										
Mezâkî	3										

⁴ Müşterek kaside dir.

⁵ Müşterek gazeldir.

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kaside Sayısı	Müstezâd Sayısı	Tahmis Sayısı	Rubai Sayısı	Müfred sayısı	Lügaz Sayısı	Kit'a Sayısı	Matla'	Nazm Sayısı	Diğer
Cinânî								1	2		
‘İlmî								1			
Bidârî										1	
Lûtfî										1	
Kebûterî										1	
Nasûh Pâşâ-zâde										1	
Köprülü-zâde Ahmed Pâşâ	1										
Sultân Selîm Hân								4	4	1	
Nâbî Efendi	3				17	5	1	1	9		
Devlet Girây Hân									1		
Mehmed Girây Hân									1		
Can Beg Girây Hân									1		
Şeyh Kâz’asker									1		
S’adî									1		
Fazlî									1		
Zevkî									1		
Tab’î									1		
Fedâyî									1		
Leysî									1		
Hamdî									1		
Hân-zâde Bîm									1		
Fethî									1		
Sultân Bâyezîd									1		
Kâsım Pâşâ									1		
Nizâmî						1			1		
Şâh ‘Abbâs									1		
‘Abdu’l-Hay									1		
Ahdî									1		
Mecdî									1		
Hâtemî Beg									1		
Mekâlî									2		
Cemâlî									3		
Nâlî									1		
Rahmî									1		
Sultân Cem									1		
‘Osmân Pâşâ									1		
Nihâlî									1		
Ta’likî-zâde									1		
Mîr ‘Alî Şîrvânî						1					
Mantukî						1					
Ümidî									1		
Âftâbî						1					
‘Âşık									1		
Zâtî						2					
İshâk									1		
Sekkerî									1		
‘İşretî									1		
Monlâ Hûnkâr						1					

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kaside Sayısı	Müstezâd Sayısı	Tahmis Sayısı	Rubai Sayısı	Müfred sayısı	Lügaz Sayısı	Kıt'a Sayısı	Matla'	Nazm Sayısı	Diğer
Nigâr						1					
Cehdî									1		
Cem'î									1		
Hâfız-ı Şirâzî									1		
Monlâ Câmî	1										
'Ansârî									1		
Firdevsî									1		
'Ömer Hayyâm					1						
Mihr Sultân Süleymân									1		
Mihr Kırâ Sultân									1		
Peşteli Yahyâ Efendî								1			
Toplam	440	5	2	1	42	47	3	54	141	28	3

Mecmuanın içinde çok fazla şair ismi geçmektedir. Yalnız birçoğunun birkaç şiirine yer verilmiştir. Mecmuanın geneline bakıldığında en çok şiiri bulunan şair Nâbî'dir. 104 adet şiir ona aittir. Daha sonra ise 82 şiir ile Bağdatlı Rûhî gelir. Rûhî'nin 69 şiiri gazeldir. Üçüncü sırada ise 39 şiiriyle Vecdî yer almaktadır. Vecdî'den sonra sırasıyla Bâkî'nin 34, Nef'î'nin 30, İsmetî'nin 28, Âlî'nin 26, Feyzî'nin 24, Kemâl Paşazâde'nin 20, Şeyhülislâm Yahyâ'nın 18 şiiri vardır. Bu vermiş olduğumuz bilgiler mecmuanın bütününe kapsayan bilgilerdir.

Mecmuanın 129b-202b varakları arasında yer alan şairler ve şiirlerinin sayısı ise biraz farklıdır. Mecmuanın ikinci yarısında en çok şiiri bulunan şair Bağdatlı Rûhî'dir. Tam 77 şiiri bulunur. Rûhî için 9 varak yer ayrılmıştır. Rûhî'den sonra ise Nâbî'nin 36 şiiri mevcuttur. Nâbî'nin şiirleri de tür bakımından çeşitlidir. Gazeli, rubaisi, matlası, lügazi, kıt'ası ve müfredi vardır. Nâbî'den sonra da Feyzî'nin 24 şiiri ve Nef'î'nin 23 şiiri dikkat çeker.

2.2. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'deki Şiirlerin Kafiye ve Vezin Özellikleri

Mecmuanın 129b-202b varakları arasında bulunan şiirlerde en çok "ra" harfi ile biten kelimeler redif olarak kullanılmıştır. Bunun dışında hemen hemen tüm harflerle biten redif ve kafiye örnekleri de vardır. Çok kullanılan harflere "elif", "te", "ze", "kaf", "kef", "mim", "nun" ve "he" örnek verilebilir. Dikkat çeken rediflerden birkaçı şunlardır: *dünyâ, güc, eyler, bellidür, biz, yok, degül, idelüm, olsun, eyle* vb.

Bu mecmua ayrıca birçok nazire şiir örneklerini barındırır. Bu bakımdan kısmen de olsa nazire mecmualarına benzemektedir. Zira "mest" redifli Cevrî, Şeyhülislam Yahyâ ve Nef'î tarafından yazılmış şiirler mecmuada sırayla bulunmaktadır. Bundan

başka yine Yahyâ, Abdî, Feyzî ve Vahdetî tarafından kaleme alınan “mı yok” redifli şiirler vardır. Mecmuada yer alan nazire şiir örnekleri bunlarla sınırlı değildir. “yazmışlar”, “-inden bellidür”, “görmesün”, “eyler”, “-ün kimdür”, “çıkamaz”, “-uz biz” ve “idelüm” redifli nazire şiirler de bulunur.

Mecmuanın transkripsiyon alfabesiyle Latin harflerine aktardığımız ikinci yarısında kullanılan vezin kalıpları ve sayıları da aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. 129b-202b varakları arasında kullanılan vezinler

Kullanılan Vezin	Sayısı
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	119
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	123
Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	39
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	66
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	123
Mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün	3
Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	29
Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	24
Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül	1
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	1
Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	13
Müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün	3
Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün	2
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	4
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün	1
Müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün	1
Fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün	1
Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün	1
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilü fe'ül	7
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fâ'	6
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fâ'	4
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ül	3
Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün	1
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilü fâ'	1

Mecmuadaki bütün şiirler dikkate alındığında en çok kullanılan üç aruz kalıbı sırasıyla şu şekildedir:

1. Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	172 kez kullanılmıştır.
2. Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün	171 kez kullanılmıştır.
3. Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	152 kez kullanılmıştır.

Mecmuanın 129b-202b varakları arasında kullanılan vezinlerde ise en çok tercih edilen ilk üç aruz kalıbı şunlardır:

1. Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün	123 kez kullanılmıştır.
2. Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	123 kez kullanılmıştır.
3. Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	118 kez kullanılmıştır.

2.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'de Bulunan Nazım Şekilleri

Araştırmamıza konu olan bu mecmuada toplam 1004 şiir vardır. En çok kullanılan nazım biçimi ise gazeldir. Mecmuada toplam 560 gazel vardır. Gazelden sonra en çok matla örneği vardır. Toplamda 154 adet matla vardır. Bu belirttiğimiz rakamlar mecmuanın bütününde ortaya çıkan sonuçlardır. İncelediğimiz mecmuanın 129b-202b varakları arasında kullanılan nazım biçimlerinin sayısı ise şu şekildedir: 440 gazel, 141 matla, 47 müfred, 54 kıt'a, 42 rubai, 28 nazm, 5 kaside, 3 lügaz, 2 müstezad ve 3 adet de diğer şekillerde yazılmış şiirler vardır. Mecmuada ayrıca 1 adet bahr-i taviil yer alır .

Mecmuanın ilk yarısında daha çok kaside ve musammatlar bulunurken, ikinci yarısında gazeller sayıca fazladır. Son kısımda ise dörtlük ve tek beyitlik şiirler yer almıştır.

Bu mecmuada yer alan bir diğer ayrıntı da lügaz nazım şeklinin bulunmasıdır. Genellikle antoloji özelliği gösteren mecmualarda, lügaza pek rastlanmaz. Çünkü lügaz için hazırlanmış özel mecmular vardır. Bu durum ya mürettibin ilgi alanıyla alakalı ya da eserinin çok sesli olmasını istemesindendir.

2.4. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id'de Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

İncelediğimiz bu mecmuada şairlerin yaşadıkları yüzyıllara bakıldığında en çok 17. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerinin bulunduğu görülür. Toplam 179 şairin 77'si 17. yüzyıldandır. Ondan sonra ise 16. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirleri ağırlıktadır. 16. yüzyılda yaşamış şairlerin sayısı ise 65'tir. Diğer yüzyılların oranı ise 16 ve 17. yüzyıllara göre oldukça azdır.

Bu bilgilerden hareketle mecmuanın düzenlendiği yüzyıl için 18. yüzyıl demek pek uzak ihtimal gözükmemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR VE FEVÂ'İD'İN METNİ (129b-202b)

3.1. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem

Metni okurken esas aldığımız hususlar şöyledir:

1. Varak numaraları, şiirlerin bulunduğu sayfalarda, sayfadaki ilk mısranın başında; nesirlerin bulunduğu sayfalarda ise sayfadaki ilk kelimenin başında parantez ile gösterilmiştir. [(110b) vb.].
2. Beyit numaraları Latin rakamlarıyla gösterilmiştir.
3. Şiirleri divanlarla karşılaştırırken dipnotta önce mecmuadaki kelime daha sonra “:” iki nokta koyularak divandaki şekli yazılmıştır. Çoğunlukla mecmuadaki metne bağlı kalınmakla birlikte bazı yerlerde anlam ve vezin uyumunu sağlamak için divandaki şekli esas alınmıştır. Bu durumda da dipnotta önce mecmuadaki kelime, sonra divandaki kelime yazılmıştır.
4. Mecmuada veya divanda mısra tamamen ya da büyük çoğunluğu farklı ise dipnotta mısranın divanda geçen şekli yazılmıştır.
5. Başlık bulunmayan ya da kime ait olduğu belli olmayan şiirlerde başlık yazılmamıştır.
6. Divanla karşılaştırılan şiirlerde divanda olup mecmuada olmayan beyitler dipnotta gösterilmiştir.
7. Divandaki beyit sıralaması farklı olanlar da dipnotta belirtilmiştir.
8. Okunamayan kısımlar ya da metinde boşluk olan yerler “[...]” şeklinde verilmiştir.
9. Vezni uydurmak için ya da divandaki doğru okunuşu sağlamak için metne yapılan eklemeler “[]” köşeli parantez içinde gösterilmiştir.
10. Okunuşundan emin olunamayan kelimeler, yanında “?” soru işareti ile belirtilmiştir.
11. Veznin aksak olduğu mısralar, mısra sonunda dipnotla belirtilmiştir.
12. Zihaf olan yerlerde kısa ünlü kullanılmış ve ünlü harf italik yazılarak belirtilmiştir.

13. Metinde büyük harf kullanılmış ancak özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
14. Mecmuada şiiri bulunan şairlerin yayımlanmış ya da tez olarak çalışılmış divanlarında bulunmayan şiirleri dipnotta belirtilmiştir.
15. Atıf vavları kendinden önceki kelimeye göre kalınlık-incelik uyumuna uygun yazılmıştır.
16. Metinde “rûzgâr, âsmân” gibi kelimelerde meydana gelen ses türemeleri çeviri yazıda gösterilmemiştir.
17. Vezni aksatmadığı sürece “-le” eki “ile” biçiminde okunmuştur.
18. Mecmuada yer alan bahr-i tavin çevirisi ise her bölümden sonra paragraf başı yapılarak yazılmıştır.

3.2. Transkripsiyon Sistemi

Tablo 3. Transkripsiyon Harfleri

آ, ا	a, ā, A, Ā	ظ	z, Z
أ	a, e, A, E	ع	‘
ء	’	غ	ġ, Ġ
ب	b, B	ش	ş, Ş
پ	p, P	ص	ş, Ş
ت	t, T	ض	ž, ž, Ž, Ž
ث	s, S	ط	ţ, Ț
ج	c, C	ظ	z, Z
چ	ç, Ç	ع	‘
ح	h, H	غ	ġ, Ġ
خ	h, H	ف	f, F
د	d, D	ق	k, K
ذ	z, Z	ك	k, g, ñ, K, G
ر	r, R	ل	l, L
ژ	j, J	م	m, M
س	s, S	ن	n, N
ش	ş, Ş	و	v, V (o, ö, u, ü)
ص	ş, Ş	ه	h, H (a, e)
ض	ž, ž, Ž, Ž	ی	y, Y (ı, i, î, ā)
ط	ţ, Ț		
Farsçadaki “vâv-ı ma’dûle” harfi, “ ’ ” işaretiyle gösterilmiştir.			

3.3. Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id

(129b)

Ebû's-s' uûd Efendî Kefevî

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Şabr-ı ' aşık gibi yok va' de-i dil-berde şebât
Bizi öldürdi yeter vuşlatı müş' ir harekât
- 2 Beydağ-ı hâl-i ruḥ-ı âli ile açmazdan
Aldı ferzâne-i ' aqlum beni itdi iskât
- 3 Manşıb-ı vuslata irdüm der iken nâ-gâhî
İtdi leclâc-ı felek manşübelerle beni mât
- 4 ' Aceb endîşe-i bâtıldur iderler ' uşşâk
Vâdi-i ' aşka giriftâra selâmet heyhât
- 5 Görmeyen naṭ' -ı maḥabbetde miḥen şad rencin
Behcetî ḥâhişi üzre süremez ol kişi at

Ve lehu

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Hicr-i dil-berden olan dayana sıḥḥatdendür
Der-i dil-dârda zûll ' aşıkâ ' izzetdendür
- 2 Felek-i ḥüsne meh-i nev iken ol şüh-ı cefâ
Vuşlat ümmîdi dilâ gâyet-i ḥayretndendür
- 3 Gerçi Qaysuñ nazarı kâşıradur Mecnündür
Yine yabana atılmaz o da ülfetndendür
- 4 Mürde-i tîğ-i cefâ ol pûrı deşt-i ğamda
Cân virmek reh-i cânânda şehâdetndendür

- 5 *Behcetî* her ne kadar ise ğınā-yı ta‘buñ
‘Arz-ı hācet o şeh-i ‘aşka fütüvvetdendür

Ve lehu

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Cām-ı ‘aşkı nūş idelden dil deli dīvānedür
Zāhidā mest eyleyen şanma bizi peymānedür
- 2 Eyleyen ğavvāş deryā-yı maḥabbetde beni
Perveriş-yāb-ı ma‘ārif bir dūr-i yek-dānedür
- 3 ‘Uḫdemüz bir gün ola ḥall eyleye pīr-i muġān
Deyr-i dehr içre müjem çārüb-keş-i mey-ḥānedür
- 4 Naḳl-i bezm it teşnegāna nāb-ı la‘lūñ sāḳīyā
Her sözün ma‘zūr kııl ‘āşıklaruñ mestānedür
- 5 Naẓm-ı şī‘r-i *Behcetî* behcet-peẓīr olsa n’ola
Ḥāzret-i şulṭāna dest-āvīz-i dervīşānedür

Ve lehu

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilün

- 1 Pervāza evc-i ma‘nīde Cibrīl-per gerek
Seyr-i zemīn-i dīḳḳate şāḥīb-siyer gerek
- 2 Saḳf-ı semāda kebkeb-i raḥşuñ ola nücūm
Evc-i ‘alāda kevkeb-i baḥt lem‘ager gerek
- 3 Zār-ı hezārına bu dil-i hezārınuñ
Gülşen-serāy-ı ḥüsnde⁶ ğonce-i ter gerek

⁶ Vezin gereği “bir” kelimesi kaldırıldı.

- 4 Vuşlat metā‘ ın almağa bāzār-ı ‘ aşkda
Eşkiyle ‘ aşıkā rūy-ı sīm ü zer gerek
- 5 Olmak dilerse ‘ aşık eger zū-fünūn-ı ‘ aşk
Şīn-i vişāle vāşıl olunca sefer gerek
- 6 Şeydā-yı kākūl-i Leylī olan kişi
Manşūrveş dār-ı vaḥdete ber-dār-ı er gerek
- 7 Silk-i ḳabūle muntaẓam olsun diseñ ğazel
Eş‘ār-ı *Behcetī* gibi her söz güher gerek

(130a)

İbni Kemāl

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Yār ser-keş sīne pūr-āteş göñül sevdā-perest
Baḥt nā-hemvār ṭālī‘ ser-nigūn ḥāṭır şikest
- 2 Şehr ğam-ābād [u] behcet-ḥāne vīrān ü ḥarāb
Rütbe-i idbār ‘ālī pāye-i ikbāl pest
- 3 Kīse-i ümmīd ḥālī dest-i istiğnā teḥī
Menzil-i furşat ba‘īd u pāy-ı istid‘ā şikest
- 4 Zülmet-i miḥnet hüveydā şubḥ-ı himmet nā-bedīd
Nīk u bed ber-muḳteẓā-yı ḳismet-i rüz-ı elest
- 5 Pençe-i kām-ı dil-i dervīş zīr-i dest-i ğam
Çāre ne meşhūrdur çün dest-ber-bālā-yı dest
- 6 Kışsa-i hicrān ile şekvā-yı cevri-yārile
İn varāḳ ber-cest-i ḥāl-i derd-mendān-ı defterest

- 7 Bāde-i hayret müheyyā kāse-i āmāl pür
Bezm hicrān germ ğam hüşyār ‘ālem cümle mest

İbni Kemāl

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nice doyunca görem sen gül-i nāzük-bedeni
Kendü kirpügüm olupdur baña gözüm diken
- 2 Çıkmasun āhum odı ağzımı açdurma benüm
Yağmasun sūz-ı derūnum seni söyletme beni
- 3 Dest-gİR ol kıoma sāyeñ gibi ayağda beni
Böyle ħāk itme efendi yoluña cān vireni
- 4 Şerbet-i vaşluña irmezse olur ħaste gönül
Döyemez cevruñe cānā seven ölsün mi seni
- 5 Düşmeyince ğam-ı ‘aşkuña senüñ bilmedüm āh
Ne imişsin yine uğramışum ey vāh beni

Müstezād-ı Şehdī

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

mef‘ülü fe‘ülün

- 1 Ey şūĥ-ı cefā-pīşe bu nāz u sitemüñ ne
Tāķat getirilmez
Üftādelere tā bu kadar bār-ı ğamuñ ne
Bi’llāh çekilmez
- 2 Sen pādişeh-i mülk-i hüsünsün aña söz yok
Yūsuf gibi ammā
Görsüñ hele gāhice ki aña keremüñ ne
Bu bezm ele girmez

- 3 Kūyın dolaşup zülfine yārūñ ulaşırsan
Her vaqt-i seherde
Bilseñ hele ey bād senūñ de elemūñ ne
Cān ele girmez
- 4 Bin ḥande ider ğayra leb-ā-leb bize *Şehdī*
Bir kaşdı mı vardır
Ağzın bile açmaz söze ol ğonce-femūñ ne
Va'llāhi bilinmez

Nā'ili⁷

Müstezād

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

mef'ülü fe'ülün

- 1 Mey meclis⁸-i rindide kırāb ile gerekdür
Bī-gerd-i küdüret
Tā'āt-ı maḥabbetde vuzūh ile gerekdür
Ammā mey-i vaḥdet
- 2 Muṭrib nefesūñ var ola sāķī meyūñ efzūn
Her laḥza vü her ān
Meclisde şafā meyle gerek neyle gerekdür
Tā germ ola şoḥbet

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Ālemde ğam kişie dem-ā-dem gelür gider
Ādem mi var ki 'āleme bī-ğam gelür gider

⁷ Haluk İPEKTEN. Naili-i Kadim Divanı. İstanbul: MEB. 1970. 304s.

⁸ meclis: mezheb

- 2 Nergis meger ki bildi vefāsız durur cihān
Bāguñ yolında gözleri pür-ğam gelür gider
- 3 Her kişiye belā yükini çek dūrür felek
Kimdür bu [ki] cihānda müsellemler gelür gider
- 4 Ādem gerek [ki] adını ‘ālemde añdıra
‘Ālem içinde ad kılur ādem gelür gider
- 5 Göz yum cihāndan aç gözi bak kendü hālüne
Sen göz yumup açınca bu ‘ālem gelür gider

(130b)

Cevrī

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Dünyāyı helāk eyler ise ol nigh-i mest
Şahrā-yı kıyāmet hep olur h‘ābgeh-i mest
- 2 Bir dil mi kōdı yakmaya mestāne nighle
‘Uşşākı hārāb itdi o çeşm-i siyeh-i mest
- 3 Ser-germ olup aldukça ele şevk ile cāmı
Hürşide düşer sāye-i pür-küle-i mest
- 4 Şūfī göremez şūret-i ma‘nāy kemāhī
Kuhl olmaz ise dīdesine hāk-i reh-i mest
- 5 Mestāne eger sübhā alursañ ele *Cevrī*
Ğam çekme şayılmaz bu maķūle güne-i mest

Yahyā⁹

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Mestāne nighle beni bir kec-küle-i mest
Mest eyledi teʿşir idermiş nigh-i mest
- 2 Pür-cürm ise de ʿaʿnı ʿo ey zāhid-i ḥod-bīn
Bī-ʿayb u riyādur hele cürm ü güne-i mest
- 3 Bilmez yolını ḥānḥahuñ rind-i mey-āşām
Şapmaz der-i mey-ḥānedür¹⁰ elbette reh-i mest
- 4 Ārām idemez gūşe-i gül-zāra da varsa
Mey-ḥānede bir ḥum dibidür tekkegeh¹¹-i mest
- 5 *Yahyā* ne ʿaceb nāz şarābına düşenmiş
Ol ğamze-i maḥmūr¹² o çeşm-i siyeh-i mest

Nefʿī¹³

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Mey-ḥāne-i nāz olmuş o çeşm-i siyeh-i mest
Her kūşe-i pür-fitnessi bir ḥʿābgeh-i mest
- 2 Ḥışm ile çeker ğamzesi peymāne-i nāzı
Āşüb-ı cihān olsa n'ola her bir nigh-i mest
- 3 Almış ele Rüstem gibi şemşirini gamze
Olmış ana müjgānları şaf şaf siyeh-i mest

⁹ Hasan KAVRUK. Şeyhülislam Yahya Divanı. Ankara: MEB. 2001. 48s.

¹⁰ mey-ḥānedir: mey-ḥāneden

¹¹ tekkegeh: tekyegeh

¹² maḥmūrı: maḥmūr

¹³ Metin AKKUŞ. Nefʿī Türkçe Divanı. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.

- 4 Bezm-i Ceme revnaķ viremez olmayıcaķ tā
Cārüb-ı der-i meygede perr-i küleh-i mest
- 5 Mestāne niyāz eylese *Nef'î* n'ola yāre
Ma' zūr-ı kirām-ı ' uķalādur güneh-i mest

Cevrî

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Çerha kılma ser-fürü iķbāl içün devlet budur
Hem gedā hem pādişāh-ı ' ālem ol devlet budur
- 2 Her ne deñlü himmete endāze olmazsa yine
Müşterî olma metā' -ı devlete himmet budur
- 3 Hün-ı dil nūş eyle ' ālem bilmesün keyfiyyetüñ
Hem yine dürd-keş-i mey-hāne ol ' işret budur
- 4 Hāk-pāy ol ' arşı ferş-i rāh iden şāhib-dile
Rüzgārı pāy-māl-i nāz kıl rif' at budur
- 5 Hem-nişin eyle dili dil-berle sen çık aradan
Rind isen *Cevrî* şefā-yı meclis-i vaħdet budur

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Çeşmi kaşd itse dile ğamzesi hāzır bulunur
Her zamān pīş-rev-i fitne o kāfir bulunur
- 2 Bāğ-ı dilde gül-i maķşūd bulunmaz yoħsa
Lāle-i ħasret o gül-zārda vāfir bulunur
- 3 Hāne-i dil ne ķadar ' aşķ ile vīrān ise de
Derd ü ğamdan yine elbette müsāfir bulunur

- 4 Arasañ hāk-i harābātı eger ey şūfī
Dīde-i cānuñ içün kühl-i cevāhir bulunur

(131a)

- 5 Şi' r-i Cevrīye n'ola gevher-i kem-yāb disem
Öyle bir nādire-gū haq bu ki nādir bulunur

Ve lehu

mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

- 1 Güلزār-ı maḥabbetde ki hār-ı heves olmaz
Enfās-ı nesīm ile hevā hem-nefes olmaz
- 2 Biz rāh-rev-i Ka' be-i rāz-ı dil ü cānuz
Cemmāze-i maḥmil-keşimizde ceres olmaz
- 3 Murgān-ı felek-seyr ü herem-perver-i 'aşkuz
Bizde ğam-ı endīşe-i dām u kafes olmaz
- 4 Āzāde-ser-i sāye-i iqbāl-i cihānuz
Kim evc-i hevāmuzda hümālar meges olmaz
- 5 Cevrī gibi yokdur dilümüzde ğam-ı dünyā
Deryā-yı fenāda elem-i hār u ḥas olmaz

Ve lehu

mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

- 1 Biz ğamze-i dil-berle kadeḥ-nüş-ı elestüz
Bir neşve ile cilve-ger olmuş iki mestüz
- 2 Hem-meşreb olup çeşmine bir āfet-i mestüñ
Perhīz-i dil-i zühde mühim-sāz-ı şikestüz
- 3 Ser-dāde-i hükm-i nigeḥ-i çeşm-i bütānuz
Ne secde-ber-i 'aql u ne endīşe-perestüz

- 4 Olsa dü-cihân şarşar-ı fitenle perişân
Biz zülfî hevâsıyla yine dest-be-destüz
- 5 *Cevrî* gibi virdük suhana kadr-i bülendi
Şanmañ bizi kim nâzım-ı her gevher-i pestüz

Ve lehu

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Gilemend olma nigâh-ı sitem-âmizinden
Yine yegdür kerem-i gamze-i hûn-rizinden
- 2 Çeşmini renc-i humâr eylese gâhi bîmâr
Kân içre şu yirine gâyet-i perhîzinden
- 3 H'âba varsa yüzine perde idüp turesini
Başka bir keyf bulur bûy-ı dilâvîzinden
- 4 Düşer ol keyf ile bir zevke dahı rûhânî
Dillerüñ nağme-i âh-ı şegab-engizinden
- 5 Böyle h'âb içre olan hiç uyanur mı *Cevrî*
'Âşıkun nâle-i şeb-gîr ü seher-hîzinden

(131b)

Nizâmî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Dilüm ol dil-rübâyı duymasun meftûn olur belki
Gözüm ol gül-izârı görmesün Mecnûn olur belki
- 2 O ca'd-ı müşk-bârı ol müselsel zülf-i tarrârı
Şakın bir 'âkıla yâd eyleme Mecnûn olur belki

- 3 O şaf-der-şaf olan müjgānı ol mihrāb-ı ebrūyı
Dime bir ‘ābide aḥvāli dīger-gūn olur belki
- 4 Kıyamam karşusunda medḥ idem ol nāzūk endāmı
Ḥicābundan o sīmīn ruḥları gül-gūn olur belki
- 5 Kōmaz elden göre pīr-i ğurūrı sāġar-ı nāzı
Dimez āyā bu sāġar bir zamān vārūn olur belki
- 6 Mūrekkebdür bu şī‘rüm āh-ı dūd-ālūd ile şaḳlañ
‘İlāc-ı ḥastegān-ı ‘aşḳ için ma‘cūn olur belki
- 7 Ziyān itmez senūñ bārid kelāmuñ ‘aşḳa ey nāşih
Bu āteş sākin olmaz āb ile efzūn olur belki
- 8 Gerek ehle gerek nā-ehle eylersin telaṭṭuflar
Dimezsın ‘āşık-ı şūrīde-dil maḥzūn olur belki
- 9 Eger biñ kerre cevır itsen *Nizāmī*-i dil-figāra
Kıyās itme olur āzürde-dil memnūn olur belki

Fevrī

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Sevdāya viren göñlümi sīmīn bedenüñdür
‘Aḳlum yitüren kākül-i müşġīn-resenüñdür
- 2 Benden n’ola yanında raḳīb olsa güzīde
Devrān güzelüm şimdi hemān Ehrimenüñdür
- 3 Gördükde yüzün cān viren ‘uşşāḳı kayırma
Şuḳ öldürenüñ olmaz efendi ölenüñdür

- 4 Pervāze naşīb oldı meger vuslat-ı Şîrîn
İnşāf idicek haq-ı nazar kūh-kenūñdür
- 5 Yolında diken dikme şağın kimsenūñ ey dil
Hāruñ degül ol zaḥm ḥaṭāsı dikenūñdür
- 6 Serdār-ı cihān oldun ise itme tefāḥūr
Ser-menzil-i ḳabri gözet āḫir vaṭanuñdur
- 7 Her bir kişi bir mesnede mensūb olur ise
İncitme begüm *Fevrī*-i benden de senūñdür

(132a)

Hāletī¹⁴

mef'ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe'ūlūn

- 1 Pāk itdi ḳatı 'aşḳ bināsın yed-i ḳudret
Bir ṭaşı anūñ ḳopmaya ger ḳopsa ḳıyāmet
- 2 Ḳan aḳsa firākuñla n'ola dīdelerümden
İşler yüregim yāresi ḳalbimde cerāḥat¹⁵
- 3 Ey āfet-i devrān beni ferdālara şalma
Zirā ki olur ḥayr işi tā ḥayrda āfet¹⁶
- 4 Ölmek yoluña cānuma minnet didüm ol yār
Biñ şive vü nāz ile didi aña ne minnet¹⁷
- 5 Yaşuñ var iken *Hāletīyā* aḡlama ḥālūñ
Yüzüñden aḳan nesneyi tafşile ne ḥācet¹⁸

¹⁴ Bayram Ali KAYA. Azmi-zāde Hāletī Divanı. Boston: 2003, 262s.

¹⁵ Divan'da bu beyit yok.

¹⁶ Divan'da bu beyit yok.

¹⁷ Divan'da bu beytin sırası farklı.

¹⁸ Divan'da bu beyit de yok. Divan'da bulunan eksik beyitler:

Ve lehu¹⁹

mef'ulü fā' ilātü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Destārın ile ruḥların ey gül-bîn-i ümîd
Üç dāne gül durur ikisi sürḥ biri sefid
- 2 Mehcūr iseñ ne deñlü cenābından ol şehün
Furşat recāsın eyle dilā olma nā-ümmîd
- 3 Kesb-i taḳarrüb eyledi saña ırağ olan
Ḳurb-ı vişālden ne revā ben olam ba'id
- 4 Ḥübān senünle da'vî-i ḥüsn itmesün şehā
Aḳrān içinde ḥüsn ile sensin bugün ferîd
- 5 Sözi öz itme kāküli vaşfında *Ḥāletî*
Çok bunda kıl ü kâl velî muhtaşar-ı müfid

Ve lehu

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dil-i şeydāya gāhî luṭf idüp gāhî itāb eyle
Hemān n'eylerseñ eyle nāz ile bir kez ḥitāb eyle
- 2 Benüm derdüm mi yoḥsa bülbülün derdi mi artıkdur
Gel ey bād-ı bahārî aḳçeñi²⁰ bir bir ḥesāb eyle
- 3 Binā-yı ḥāne-i dil olmamış vaḳt-i mübārekde
Çün ābād olmuyor bāri esāsından ḥarāb eyle

2) Maḳsūn ise bu dil-i vîrānede yoḳla
Her yirde bulunmaz güzelüm genc-i maḥabbet
3) El çekmez idi 'aşḳ-ı mecāziden ölünce
Bulsa dil-i dīvāne güzellerde ḥaḳıḳat
4) Çin itdi cebīnin göricek bu dil-i zārı
Emvācını gösterdi yine baḥr-i melāḥat
6) Müşkīn-dem olur Ḥāletîyā şā'ir-i bî-dil
İrdükçe meşāmm-ı diline nefḥa-i himmet

¹⁹ Divan'da bu gazel yok.

²⁰ aḳçeñi: aḳçe

- 4 İlāhī yār ile hep kārımız nāz u niyāz olsun
Beni ḥāk ile yeksān it anı ‘ālī-cenāb eyle
- 5 Varup bir bāba mensūb oldu herkes ey gönül sende
Der-i devlet-me ‘āb-ı luṭf-ı Ḥaḫḫa intisāb eyle
- 6 Kilīd-i ḫufl-ı ümmīdüm ḫoma keffinde maḥlūḫuñ
İlāhī kendi dest-i ḫudretüñle feth-i bāb eyle
- 7 Ḳo çıḫsun *Hāletī* cānuñ ki sen²¹ ol şūḫa dil virdüñ
Dimez miydüm saña hercāyīlerden ictināb eyle

(132b)

‘Ālī²²

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Tek ü tenhā gele mi bir gice ol yār²³ baña
‘Acabā göstere mi ol günü Allāh baña
- 2 Bende ümmīd-i vefā sende ḫayālāt-ı ḫalāl
Ey gönül böyle olur gāḫī saña gāḫ baña
- 3 Dūd-ı āhımla bilürmiş o perī sūzişümi
Tā ölince eger āh itmez isem vāh baña
- 4 Reşkden ölse ‘adūlar yalınız ḫalsam ben
İltifāt eylese bir kerrecik ol şāh baña
- 5 Yūsufum sen ṭutalum mālīk-i Mışr oldu gönül
‘Ālī‘ aynı ile cānum ola ol cāh baña

²¹ ki sen: n’içün

²² İ. Hakkı AKSOYAK. Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanlarının Tenkitli Metni. Gazi Üniversitesi SBE Yayınlanmış DT. Ankara: 1999. 526s.

²³ yār: mäh

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Yāre teklîf-i vişāl eyleme gelse tenhā
Yaluñız gelmesi ' uşşāka yeter mihr ü vefā
- 2 Yār gelmişdi gice şöñra çıka geldi rakīb
Dilerem şöñ gelişi ola bi-haqqın Mevlā
- 3 Gelmeden men' idemez düşmen o baħr-i keremi
Hār u ħaslar tutamaz bir yere aħsa deryā
- 4 Baña raħm eylemege gelmez iseñ sultānum
Bār/ gel düşmen-i bed-ħ'āha cefā-i maħzā
- 5 Gün toğardı başına ' Ā/-i üftāde-dilün
Çın seħer ħānesine gelse o ħurşid-liķā

Ve lehu

mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün

- 1 Herkes mey-i ' aşkuñla mestāne midür cānā
Başdan başa hep bunlar dīvāne midür cānā
- 2 Her bir şanemüñ baķsañ taşviri derūnumda
Yoksa bu benüm sīnem put-ħāne midür cānā
- 3 Aldı şu kadar ' aqlum zencir-i ser-i zülfüñ
Mecnūnda baña nisbet dīvāne midür cānā
- 4 Peymānesi gerdūnuñ ķan ile tolar her dem
Bilmem bu benüm bağrum mey-ħāne midür cānā

- 5 Lezzāt-ı vişālũnden bi'llāh beyān eyle
 'Ālī gibi her ādem bīgāne midür cānā

Ve lehu

mef'ulū mefā'ilūn mef'ulū mefā'ilūn

- 1 Bir dil-ber-i tūbā-ḳad bir serv-i Mesīhā-leb
 Ğam-ḥāneme 'azm itmiş sen rāst getür yā Rab
- 2 Maḥbūblaruñ zevḳin bilmem ne ḥayāl eyler
 Nefs atına binmişdür şūfī didügũ merkeb
- 3 Keyfiyyetimüz bilsün t' an eylemeden geçsün
 Bir maşraba mey içsün ol zāhid-i bed-meşreb
- 4 Cān riştesinũñ bendi bend oldu çekişdükçe
 Şol deñlü barışmışdur meh-rūlar ile kevkeb
- 5 Ben cür'a-şıfat dā'im pāmāl olayın 'Ālī
 Tek baña o şūḥ olsun sāğar gibi leb-ber-leb

Ve lehu

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Şad hezārān ehl-i dil var dil-ber ammā biñde bir
 Kevkeb-i burc-ı sa' ādet toğmaz illā biñde bir
- 2 Nūḥ gibi biñ yaşar 'āşık yaşın baḥr eylese
 Nitekim tūfān olur sīr-āb-ı deryā biñde bir
- 3 Biñ bir esmānuñ müsemmasında vaḥdetdür murād
 Fetḥ olunmaz bunca kim müşkil mu' ammā biñde bir
- 4 Ey hezārān cevır idüp ḥālüm diger-gün eyleyen
 Aç gözũñ tağyīr olur aḥvāl-i dūnyā biñde bir

(133a)

- 5 Leşker-i hattıñ yüze geldükçe kopdı fitneler
Bir Celālīdür göreñ oldı hüveydā biñde bir
- 6 Biñ yıl oldı bir ‘alā sīretli server gelmedi
Şöyle bir ‘anķā yaratmaz Hāķ te‘ālī biñde bir
- 7 Elf iken tārīķ-i hicret nażma geldi işbudur
Olmaz ey ‘Ālī bu yüzden dūr-i yek-tā biñde bir

Ve lehu

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Ol şeh-i hūbānumuñ ta‘bīr olunmaz ānı var
Şanki bir şāhib-sa‘ādetdür ‘ulūvv-i şānı var
- 2 Başına üşmiş gezer yanınca cānān itleri
Devlet el virmiş dil-i dīvānenūñ dīvānı var
- 3 Göñlüme çāh-ı zenaḥdānında yer gösterdi yār
Dār-ı zülfinden baña şanmañ ḥalāş imkānı var
- 4 La‘lūñe imrense dil vaşluñ behiştünde n’ola
Derd-mend ādem degül midūr anuñda cānı var
- 5 Derd-keşler mestler maḥmūrlar şaf şaf turur
Gör ḥarābāt içre ‘Ālīnūñ ne ḥoş dīvānı var

Ve lehu

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Çünkü ḥāl ehli degüldür şeh-i ‘ālī-şānuñ
Añma şi‘r adını var āteşe yak dīvānuñ

- 2 Seni sevdikçe baña cevır ü cefâ eylersün
Yohsa gerdün gibi ‘aqsine midür iz‘ānuñ
- 3 Öleyin mi yoluña şabr ideyin mi gamuña
Söyle bi’llāh efendi nicedür fermānuñ
- 4 Vaşluñ ümmid idinürken ruhuña haṭ geldi
Ecelüm irdi daḥı görmeyeyin ihsānuñ
- 5 Öldürürsen elem-i cevır ile ‘Ālī kuluñı
Bī-vefālıkda be zālīm yoğ imiş aḳrānuñ

Ve lehu

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 ‘İnāyet her kime yār olsa ‘işyānı hicāb olmaz
Güneş doğduḳda zīrā perde-i zūlmet hicāb olmaz
- 2 Çekenler maḥabbet mīzānı ḥavfın zātı nāḳışdur
Kemāl ehlinde eksik yer bulunmaz ol ḥisāb olmaz
- 3 Recā vādisine dök eşk-i çeşmi cūy-bār eyle
Ḳayurmaz nāme-i a‘māl maḥv olmaz kitāb olmaz
- 4 Geceyle ḥāb-ı ḡaflet gündüz oldu bā‘ iş-i ‘işret
Bize dünyānuñ aḥvālī gibi ḥāzır-cevāb olmaz
- 5 Ḥabībın sev dilerseñ maḡfīret taḳrībın ey ‘Ālī
Raḳīb olmaḳ gibi Mevlāya rengin intisāb olmaz

Ve lehu²⁴

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Qā'ilem cān u göñül mülkini kılsuñ tālān
Mā'ilem tarzlu nidā'ña ey şūh-ı cihān
- 2 Ān-ı vāhidde benüm göñlüm alan ānuñdur
Böyle āşüfteligüm anuniçündür el-ān
- 3 Çeşm-i hūn-h'āruñ imiş göz göre bir gamze ile
'Āşık-ı bī-ser ü sāmānı kılan ser-gerdān
- 4 Kāfir zülfe ruhuñ muşhafını çignetdūñ
Bre İslāmı belürsiz bre imānı yaman
- 5 Va' de-i vaşlına aldanma o şūhuñ 'Ālī
Dil-rubālarda bilürsin çok olur öyle yalan

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Vefālar kıлмаğa 'ahd eyledūñ hātırda tutmazsın
Cefā resmin velī ezber bilürsin hiç unutmazsın

(133b)

- 2 Göñül sen pādişāh-ı mülk-i Cemsin bunda şek yokdur
N'ichün devr eylemez cāmuñ n'ichün hükümñ yürütmezsin
- 3 Ġamıyla çok şu deñlü imtizācuñ var ki ey 'āşık
Dem-ā-dem andan ayrılmazsın ansız loğma yutmazsın
- 4 Kānā' atdür metā' ı sevdigüm bāzār-ı fānīnūñ
Aña ger mālīk iseñ varlıguñ naqdīn çürütmezsin

²⁴ Divan'da bu gazel yok.

- 5 Sipihrüñ cünbişinden bir Һarāret var ki zātuñda
Eger baҺr-i muҺiṭi şunsam ey ‘Ālī şulatmazsın

Bedi‘ī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Vefā eyle diyü pend eylesem Һātırda tutmazsın
Velī aġyār-ı bed-Һāḥuñ sözün aşlā unutmazsın
- 2 Bahār eyyāmı gül devri durur ey sākī-i gül-ruḥ
Neden bezmi ayaklandurmayup cāmı yürütmezsin
- 3 Senüñ yār ile şöyle hem-sifāl olmışsun ey ‘āşık
Yedüġün ayru gider yoḥsa ansız loḫma yutmazsın
- 4 Metā‘ -ı vaşla şāyed lāzım ola diyü firḫatde
Dem-i vuşlatda naḫd-i eşküñ ey dīde çürütmezsin
- 5 *Bedi‘ī* bāde-i ‘aşḫ ile şöyle olduñ ālūde
Şunarsam kāse-i çarḫ ile bir demde şulatmazsın

‘Ālī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ey mubaşşir geçinüp kuḫl-ı Şıfāḥān alıcı
Gör leb-i dil-beri ol la‘l-i Bedeḫşān alıcı
- 2 Nişterdür müjeler dökmege ‘ālem Һanın
Görinür gözlerüñ ey ḫūnī baña Һan alıcı
- 3 Gelse gitse dil-i pür-sūza n’ola derd ü belā
Olur elbette o caġ erleri mihmān alıcı

- 4 Ğarażı cān idi virdüm aña bu recm ne dağı
Küyuna varsam olur itleri dāmān alıcı
- 5 Müdde‘ ī Allāh cānānum elümden alalı
Gördüğümce anı ‘Ālī şanuram cān alıcı

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şaç degül turre degül deste-i şeb-büdur bu
Ruğ degül lāle degül kırmızı gül budur bu
- 2 Müje yā sihr okı yā rişte-i sihr²⁵ ignesidür
Göz degül gamze degül nergis-i cādüdur bu
- 3 Nice leb nice şeker nice şeker-leblebidür
Nice meydür nice kevşer bir içim şudur bu
- 4 Yaklaşur mekr iderek geh dile geh cāna gözüñ
Kimseden kaçmaz üşenmez nice āhüdur bu
- 5 Yār bağduqça gözüm göñlüm evi rüşen olur
Bir açık penceredür kim güne karşıdur bu
- 6 Hūblar ‘aqlumı yağmaladı dīvāne-şifat
Gösterüp şimdi beni her biri der odur bu
- 7 Diye bu şi‘ rüñi ‘Ālī göricek Hüsrev-i Rūm
Şīve-i nazm-ı Hasan şan‘at-ı H‘ācedür bu

²⁵ şih: mekr

(134a)

Terzîkât-ı ‘Âlî*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*

- 1 ‘Alâyıkdan çekildüm merd-i şāhib-rāza döndüm ben
Kānā‘ at kāfına simurğ olan mümtāza döndüm ben
- 2 Bi-ḥamdi’llāh ki defter-ḥāne kaydın ber-ṭaraf kıldum
Kāfesden kırtulan murğ-i hümā-pervāza döndüm ben
- 3 Vücūdum nüṣṣa-i ‘irfān iken çignetdiler ḥalkā
Du‘ ālarla muḥaṣṣî tuḥfe pāy-endāze döndüm ben
- 4 Ḥalāş oldum hele her rūstāyīnün cefāsından
Re‘ āyā pençesinden kırtulan şeh-bāza döndüm ben
- 5 Şarardı gayretinden²⁶ çün tenüm nā-sāzlar ṭa‘ nı
Bahār eyyāmı dil zār oldu berg-i sāza döndüm ben
- 6 ‘Adū-yı kīne-cūyuñ iftirāsından hemān ‘Ālī
Vaṭan terkine rāğıb Ḥāfız-ı Şīrāz’a döndüm ben

Cevāb*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*

- 1 Bugün ‘Ālî hemān ol dil-ber-i ṭannāza döndüñ sen
Güc ile gökçek ol müsta‘ mel-i mümtāza döndüñ sen
- 2 Hümā-pervāz zann idüp özüñ ‘anḳāya beñzetme
N’içün ‘anḳālanursın pençe-i yelpāza döndüñ sen

²⁶ gayretinden: derd-i gayretten

- 3 Dürildi defterüñ kayd-ı kafesden buldıñ istiḥlāş
O zu‘m-ı fāsīd ile zāğveş ḡammāza döndüñ sen
- 4 Ne lāyıkdı emānet nāmı çün kim pür-ḡıyānetsin
Saḡāmet istikāmet eyleyen enbāza döndüñ sen
- 5 Lisānı seyr ne saçdı diyü dillenmişidi çok
Anuñ boyını başdıрмаḡda bir ḡurnaza döndüñ sen
- 6 Turuş-rū keḡ-dehān u egri boyun şalkı ḡāmetle
Hemān yer ḡuḡlasını oynadur burnaza döndüñ sen
- 7 Şeh-i ‘ālem-penāhuñ devletin Mevlā ziyād itsün
İşābet eyledi ‘azlīnde çün hemmāza döndüñ sen

Ve lehu

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Cānum daraldı ‘ālem-i imkāna şıḡmadum
Bir gevherim ki lücce-i ‘ummāna şıḡmadum
- 2 Bilmem metā‘-ı fażl ile ben ḡande yerleşem
Çün pehn-i deşt-i milket-i ‘Oşmāna’a şıḡmadum
- 3 Dīvān-ı çāra mālīk iken çār dilde ben
Ḥidmet deminde ‘arşa-i dīvāna şıḡmadum
- 4 Rūbāh-vār rīviderek ḡaşm-ı nā-bekār
Bir nerre-şīr iken bu beyābāna şıḡmadum
- 5 Erkān içinde zātuma bir yer bulunmadı
Gūyā ki çār-ḡāḡ-ı nūh-eyvāna şıḡmadum

- 6 Çıksam kenāra yeg bilünür qadr ü kıymetüm
Yektā güher gibi ki güher-dāna şıgımadum
- 7 ‘Ālī elümde nīze ben ol merd-i fārisem
‘Arz itmedüm kemālümü meydāna şıgımadum

Cevāb

mef^uülü mefā^uilü mefā^uilü feülün

- 1 Bir zerre n’içün ‘ālem-i imkāna şıgışmaz
Bir qatre n’içün lücce-i ‘ummāna şıgışmaz
- 2 Şol kimse meger kim ola şeytān gibi mağrūr
Hod-bīn olan eşhāş nüh eyvāna şıgışmaz
- 3 Dīvān-ı şehen-şāh-ı cihān cāy-ı edebdür
Sū-yı edeb ile kişi dīvāna şıgışmaz
- 4 Tersā vü Naşārā vü Yehūda bulunur yer
Mülhid güzelüm milket-i ‘Osmāna şıgışmaz

(134b)

- 5 Hoş eylese taşra birağur cīfe-i deryā
Har-mühre begüm baħr-i firāvāna şıgışmaz
- 6 Fazlıyla iken eyleme öz nefsüñi ta‘ rīf
Bī-ma‘ nā söziñ defter-i dīvāna şıgışmaz
- 7 Var lāle derūnında meger dāğ-ı hacālet
Gül-günī qabāyile beyābāna şıgışmaz

- 8 Nā-pūhte imişsin kamu nev-güftelerün hām
Bil zāğ-ṭabī‘ at bu gülistāna şığışmaz
- 9 Hūn-h̄ār durur şīr-i ‘adūn ile tutuşma
Rūbāh-ı h̄iyel-kār bu meydāna şığışmaz
- 10 Tūt ağzuñı gerden-keş olup olma ‘ayb-gū
Ol egri boğaz kōrkaram urgāna şığışmaz

Lāzıme-i Şitā

fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn

- 1 Dem-i faşl-ı şitā zuhūr itdi
Neşve-i keyf-i bāde serde gerek
- 2 Manḳal-ı zer-nişān-ı şu‘le-sitān
Gül-i gülşen gibi nazarda gerek
- 3 O maḥalde nedīm-i perde-i rāz
Bir iki gerçi kim püserde gerek
- 4 Ne püser ol ki mişl ü aḳrānı
Ne perīde ne ḥod beşerde gerek
- 5 Birisi ola ḥoş beyāz şaḥīḥ
Biri sebz-i siyāh-çerde gerek
- 6 Ḥalvet-i cāme-h̄āb-i rāḥatda
Biri anuñ hemīşe bürde gerek
- 7 Hāşılı şubḥ olunca leb-ber-leb
Rişte gevherde kōl kemerde gerek

- 8 Fethine bu tılsım-ı pinhānuñ
Tırmadın dest sîm ü zerde gerek
- 9 Muṭrib ü çeng ü nāy u nağme-i ‘ud
Mey ü maḥbûb ile nazarda gerek
- 10 Hānede ‘işret eyleyüp tenhā
Çeşm-i ağıyāra derde perde gerek
- 11 İstemem böyle ‘ıyş ü nûş u neşât
Ḳaltabān bir gidi-i ḥarda gerek
- 12 Olsa rûzî bu bezm-i şāhāne
BārîḲadrî gibi bir erde gerek
- 13 Severin civānı ben ki anuñ
Sînede desti rûyı yerde gerek

Der Hakk-ı Tiryākiyān

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Hāzer eyle şaḳın tiryākilerden
Sa‘ādetdür ba‘id olmaḳ bulardan
- 2 Hāṭādur bunlar ile itme ülfet
İder bir nekbet elbette işābet
- 3 ‘İbādetden olur tiryāki maḥrûm
Ölürse kimse dimez aña merḥûm
- 4 Dürûğ ile geçer evḳâtı herçend
Yalan yerde ider biñ kerre sevgend

- 5 Uyūz it gibi meclisde aşınur
aşınmağ ile tırnağı aşınur

(135a)

- 6 Büyük küçük fitende hep müsāvi
Büyük bildikleri ğıybet müsāvi
- 7 Hele ben bulmadum bunlarda ‘ālem
anı tiryākilerden hoşça ādem
- 8 Bu avmi sevmeye olmaz teyemmün
Biri o dem olup bulmaz ta’ayyün
- 9 Seniñdür iki ‘ālemde sa‘ādet
İderseñ berş ü afyondan ferāgat
- 10 Televvüsden öziñ pāk eyle zinhār
Şaın ekl itme ol murdāri tekrār
- 11 Bilürsin sābıan merhūm monlā
Virüp tiryākiler haında fetvā
- 12 Beyān itmişdi māhiyyetlerin hep
Muhaşşal rūhı yok bir urı ālīb
- 13 Hele gāhı yiyenler bir daıdūr
Benüm zemmm itdigüm gekinleridūr
- 14 Yüri bı-āre ırma eyle tedbır
Ki āfetdūr bunuñ ğibide te’ır

(135b)

Yahyā Efendi²⁷*mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*

- 1 Cān-baḥş şadāñ ile bize feyz-i ḥayāt it
Bülbül ne ğamuñ var ne tūrursun naġamat it
- 2 Ḥatt ile virildi saña ey mäh-ı melāḥat
Dīvān-ı şeh-i ḥüsnüñe var anı berāt it
- 3 Vir ḳalbe cilā mühre-i mihriyle o māhuñ
Mir'āt-ı dil-i pākiñü āyine-i zāt it
- 4 Düşdüñ çü gönül zülf-i ḥam-ender-ḥam-ı yāre
Şimden girü var imdi temennā-yı necāt it
- 5 Evrāk-ı sipihri ḳaralar²⁸ her gice *Yahyā*
Āh-ı dil-i sevdā-zede-i kilik ü devāt it

Ve lehu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Senden olmazsa 'ināyet ḥāl yā Mevlā ne güç
Emr-i dīn ğāyet de müşkil āh bu dünyā ne güç
- 2 Öldürür mi 'ākībet ben rū-siyāhı bu ḥicāb
Ölmek āsāndur velikin ḥaclet-i ukbā ne güç
- 3 Sāḳyā mey şun ki 'aşḳ-ı yārdan bī-tākatüm
Evveli āsān görüñdi āḫiri ammā ne güç

²⁷ a.g.e.²⁸ ḳaralar: ḳarala

- 4 Mürşid-i pākūñ hemān pāyına düş var ey gönül
Cümle düşvār işleri āsān ider aña ne güç
- 5 Bir nazarla toprağı bī-şekk iderler kīmyā
Feyz-i isti‘ dād lāzımsa²⁹ velī *Yaḥyā* ne güç

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ser-i zülfünde dilüñ nāle-i şeb-giri nedür
Bu belādan nice cān kırtara tedbiri nedür
- 2 Fırkatünde dil-i şeydāyı tamām itdi ğamuñ
O faķırün nedür eksikligi taķsiri nedür
- 3 Ğamze-i tigi müje tiriñi gör dil-dāruñ
Rüstem ü Zāl nedür tigi nedür tiri nedür³⁰
- 4 İstemez çünkü muķayyed ola kendüyle cihān
Bir tararf silsile-i zülf-i girih-giri nedür
- 5 ‘Aķibet öldürürin hışm ile *Yaḥyā*ı dimiş
Gönli var çünkü vefā itmege te’ḥiri nedür

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lisān-ı ehl-i dilde ‘aşķa gül-zār-ı belā dirler
Cevānuñ ķamet-i bālāsına³¹ naḥl-ı cefā dirler

²⁹ lāzımsa: lāzımdur

³⁰Divan’da bu beyit:

“Ğamze tigi müje tiriyle görünse dil-dār
Rüstem-i Zāl nedür tigi nedür tiri nedür” diye geçmektedir.

³¹ bālāsına: mevzünuna

- 2 Yakın olmaz güzeller ‘āşık-ı mehcūr u şeydāya
El öpmek ārzū itseñ ırakdan merhabā dirler
- 3 Hārābatı egerçi görmedik ammā görenlerden
İşitdük bir neşāt-efzā makām-ı pür-şafā dirler
- 4 Niyāz eyle cefādan vaz gelsün cān-ı maḥzūna
Seni ey dil ğam-ı cānāna ile āşinā dirler
- 5 Hālāş olmaya gibi ‘aşk elinden bir zamān *Yaḥyā*
Yine bī-çāreyi bir nev-civāna³² mübtelā dirler

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Göñül zülfindeki her bir şikenden nā-ümmīd olmaz
O sevdālar anı seyyāh-ı Çīn itse³³ ba‘id olmaz
- 2 Zebān-ı ḥāl ü gūş-ı cān ile der-kārdur her şeb
Dinlemez şem‘ ile pervāneden güft ü şinīd olmaz
- 3 Metā‘ın ‘ākıbet hīçe şatar sūdāger-i ‘aşkuñ
Bu bāzār-ı fenādur bunda bey‘-i men yezīd olmaz³⁴
- 4 Kānı çok³⁵ rūze vü ‘ida iriştüm anı bildüm kim
Firākıñ gibi rūze rüz-ı vaşluñ gibi ‘id olmaz

³² nev-civāna: dil-rübāya

³³ itse: itmek

³⁴ Divan’da bu beyit:

“Metā‘ın hīçe şatar ākībet sūdāger-i ‘aşkuñ

Bu bāzār-ı belādur bunda bey‘ men yezīd olmaz” diye geçmektedir.

³⁵ Kānı çok: Hezārān

(136a)

- 5 Gül-i ra‘ nā fiğān-ı bülbul-i nālānı gūş itmez
Ne deñlü āh u feryād eylese *Yahyā* müfid olmaz³⁶

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Göñül didāruñ özler bağ-ı rıdvān ile eglenmez
Senüñ şiveñ görenler hūr u ğilmān ile eglenmez
- 2 Ğam-ı ‘aşkuñ arar dünyā ğamı başında cem‘ olsa
Belā bezminde göñlüm degme yārān ile eglemez
- 3 Huzūrunı uçurmañ bir iki gün koñ fiğān itsün
Gider bi-çāre bülbul verd-i handān ile eglenmez
- 4 Muğannī nağmeye āğāz idince tırmadı zāhid
Mezākı olmayanlar şıyt u elhān ile eglenmez
- 5 Cihānuñ ‘izzet ü iqbālını efsāne bil *Yahyā*
Yoluñdan kalma kim ‘ākıl o yalan ile eglenmez

Ve lehu

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Çalmazuz çağırmazuz biz³⁷ sāza mā’ıl³⁸ olmazuz
Dīnsüz imānsuz hevā ehline Deccāl olmazuz
- 2 Oğumağı yazmağı dünyāya virmezlerdenüz
Şuyı şoğulmuş degirmen gibi batṭāl olmazuz

³⁶Divan’da bu beyit:

“Gül-i ra‘ nā fiğān-ı bülbul-i şeydāyı gūş itmez
Hezārān nāle vü feryād ider *Yahyā* müfid olmaz” diye geçmektedir.

³⁷ biz: bir

³⁸ mā’ıl: meyyāl

- 3 Bî-meẓāka şāhid-i ma' nā yüzin göstermezüz
Göz göre ā' mällerin³⁹ ' aynına kuḥḥāl olmazuz
- 4 Faqr ile faḥr eylerüz Qārūna taqlīd olmazuz⁴⁰
Sālik-i rāh-ı Resūlüz mālīk-i māl olmazuz
- 5 Cāh ile⁴¹ cāhile baş egmezüz *Yaḥyā* gibi
İ' tibārīñ⁴² bārına bir laḥẓa ḥammāl olmazuz

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 ' Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyā didüğüñ
Qatı alçaq görünür oldu en ā' lā didüğüñ
- 2 Kūy-ı cānānı koyup anda tırur mı ādem
Zāhidā bilmemiyüz cennet-i a' lā⁴³ didüğüñ
- 3 Müntehā-yı emel ü maṭlab-ı a' lā mı olur
Serv-kadler var iken sidre vü ṭubā didüğüñ
- 4 Ḥūbdur eyledüğüñ nağmede söz yok ammā
Girse gūş-ı güle ey bülbul-i şeydā didüğüñ
- 5 Ḥazer it seng-i cefāsından o şūḥuñ dirdüñ
' Aḳıbet geldi benüm başuma *Yaḥyā* didüğüñ

³⁹ āmällerin: atmalarun

⁴⁰ olmazuz: itmezüz

⁴¹ ile: içün

⁴² İ' tibārīñ: İ' tibārı

⁴³ a' lā: me' vā

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Giyinüp sürh libās içine al üstine gül
Jāleden cāmesinüñ dizdi le'āl üstine gül
- 2 Naḥl-bend oldı meger şehr-i gülistānda nesīm
Tūrmadan dizmededür bir nice dal üstine gül
- 3 Şaḥn-ı gül-zārda bir ḥüb kenār-ı cūda
Cāmesin tāzeleyüp serdi nihāl üstine gül
- 4 Şarınup şāl sokunmuş gül o naḥl-i mehzūn
Seyri dūn nice yaraşmışdur o şāl üstine gül
- 5 Ḥüsnine ḥaylice maḡrūr göründi *Yaḥyā*
İñledür bülbüli ḳalursa bu ḥāl üstine gül

Rūḥī-i Şirvanī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nice tercīḥ olunur ol ruḥ-ı āl üstine gül
Rengden renge girür ḳalmaz ol ḥāl üstine gül
- 2 Gül ṭonanması idüp bāḡa gelür diyü o şāh
Dizdi şevḳiyle şabā bir nice dal üstine gül
- 3 Āl cām ile çıkup seyr-i gülistān eyle
Şeh-levendāne şoḳun ḳırmızı şāl üstine gül

(136b)

- 4 Tāb-ı meyden ḳızarup ruḥları olmuş gül gül
‘Aks şalmış şanasın āb-ı zülāl üstine gül

- 5 Benzedürdüm lebine berg-i güli ey *Rūhī*
 Kūt ile gelse idi 'aḳd-i āl üstine gül
- 6 Tā ki āhınuñ ide gülşende nevāya bülbül
 Çıka gūş itmek için şāḥ-ı nihāl üstine gül
- 7 Eyleye bād-ı şabā şaḥn-ı gül-istānda nişār
 Hāzret-i müftī-i Maḥmūd-ı hışāl üstine gül

Yahyā

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Reh-i taleb tatalım kūy-ı dil-rübā diyerek
 Şafā vü miḥnete yāhū vü merḥabā diyerek
- 2 Hudā kerīmdür elbette eylemez maḥrūm
 Murādına irişür her kişi Hudā diyerek⁴⁴
- 3 Getürdün ey dil-i āvāre sīneye bir bir
 Ne deñlü guşsa vü ğam varsa āşinā diyerek
- 4 Şikenc-i turre-i müşgīnine esir oldu
 Belāya uğradı dil zülfine belā diyerek
- 5 Açılmadıysa gönül künc-i hücrede *Yahyā*
 Kenār-ı gülşene çık şī' r-i dil-güşā diyerek

Ve lehu

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Bār olmada gitdükçe raḳīb-i ḥar-ı nā-dān
 Bu böyle kalur mı götürür mi bunu devrān

⁴⁴ Divan'da bu beyit farklı sıralanmıştır.

- 2 Her şahş-ı girān-cānı el üstinde tutarsın⁴⁵
Hîç aña taḥammül mi olur ey şeh-i ḥübān
- 3 Şāhum ḥazer it bir⁴⁶ şereri ‘āleme besdür
Āh eyleyeyicek derd ile bir ‘āşık-ı kurbān⁴⁷
- 4 K̄urtulmaz ise n’ola oḡuñ demreni dilden
Ey ḳaşı kemān kanlıyı elbette tutar ḳan
- 5 *Yaḥyā* n’ola nā-çiz ise de derdi büyükdür
Şanma ele almaḳ ola şāhum anı āsān⁴⁸

Ve lehu

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Görince ḥod vücūdum maḥv olur kalmaz nişān benden
Ne gördi kaçdı āyā ol meh-i nā-mihribān benden
- 2 Ne yüzden oldı ise mā-cerā-yı çeşmi ‘arz eyler
Varur her gün ayaḡuñ tozına eşk-i revān benden
- 3 Ruḡı yādıyla dil-dāruñ şabāḥ olunca āh itdüm
Ḥarīfāne geçindük şem‘ dil-berden duḡān benden
- 4 Seni çün zülfi bend itdi biraz andan da feryād it
Nice [yıldur idersin ey dil-i şeydā]⁴⁹ fiḡan benden
- 5 Leb-i cān-baḡşını emdürdi tut kim ḳaşd-ı cān eyler
Ne virdi alımaḳ *Yaḥyā*‘ aceb ol bī-emān benden

⁴⁵ tutarsın: tutarmış

⁴⁶ bir: her

⁴⁷ ‘āşık-ı kurbān: sīnesi sūzān

⁴⁸ Dīvan’da bu beyit:

“*Yaḥyā* n’ola nā-çiz ise de gönli büyükdür

Şanman ele almaḳ anı şāhum ola āsān” diye geçmektedir.

⁴⁹ Bu kısım Mecmua’da boş bırakılmıştır.

Ve lehu

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Sevdâ-yı ser-i zülfini elden kıomam ey mäh
Ser-rişte-i 'aşk elde *el-minnetü li'llāh*⁵⁰
- 2 'Aşkuñ nice düşvār idüğün her kişi bilmez
Bir ben bilürim çekdüğimi bir de bir Allāh
- 3 Her gice neler çekdüğimi künc-i belāda
Dünyālara her şubh yayar āh-ı sehergāh
- 4 İncinmez idüm çıkdığına hāne-i tenden
Cān olsa eger nāvek-i cānān ile hem-rāh
- 5 Hem āh iderin kaçduğına benden o māhuñ
Hem havf iderin kim tuta *Yaḥyā* anı ol āh

(137a)

Ve lehu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Aşka kābil dil mi yok şehir içre yā dil-ber mi yok
Mest mi yok meclisde bilmem mey mi yok sāgar mı yok
- 2 Ğonce-i dil açılup hātır n'ichün şād olmaya
Bāğda güller mi yok gülşende bülbüller mi yok
- 3 Görmeziz bir dil ki tūḫi gibi güftār eyleye
Söyledür mi yok cihānda bilmezsin söyler mi yok

⁵⁰ Divan'da: "Ser-rişte-i 'aşk eldedür *el-minnetü li'llāh*" diye geçmektedir.

- 4 Sengden dil kem mi yā seng-i siyāhı la‘l iden
Aftāb-ı feyz-baḡṣā-yı bülend aḡter mi yok
- 5 N’içün ebkār-ı ma‘ānī beslemez erbāb-ı nazm
Yoksa *Yahyā* gibi bir merd-i⁵¹ suḡan-perver mi yok

‘Abdī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Aşka kâbil dil var ammā pāk-meşreb yār yok
Ğonce vü mey var meclis-ārā sāḡī-i hem-vār yok⁵²
- 2 Ğonce-i dil açılup ‘āşık nice dil-şād ola
Bülbül ü gülden ne ḡāşıl dirhem ü dīnār yok
- 3 Ehl-i diller nice tūṭī gibi güftār eylesün
Zevk ile şīrīn kelāmuñ gibi bir eş‘ār yok
- 4 Seng ḡār onda olsa ṭab‘-ı şā‘ir-i la‘l ola
Gün gözinden feyz-i mihr çok dil-dār yok
- 5 ‘Abdī yā ebkār-ı ma‘nī nice besler ehl-i nazm
Hep taşarruf eylemiş *Yahyā* Efendi var yok

Feyzī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kimse raḡm itmez baña bilmem ġamım añlar mı yok
Yoksa ‘ālemde mürüvvet ehli bir server mi yok
- 2 Ṭāl‘-i‘üm midür cihānı teng ü tār iden baña
Yire mi geçdi felekde yoḡsa bir aḡter mi yok

⁵¹ merd-i: üstād-ı

⁵² Hece fazlalığından dolayı mısraın vezni aksamaktadır.

- 3 Bülbul-i dil sāk̄yā n'ıçün terennüm eylemez
Bāğda gül yoğ ise mey-ḥānede sāgar mı yok
- 4 Rūy-ı zerd ü eşk ile olsam ḥıridāruñ n'ola
Devletinde şāh-ı 'aşkuñ bende sım ü zer mi yok
- 5 Gerçi var ḥüsni çerāğınun nice pervānesi
Belki *Feyzī* gibi hiçbir 'āşıq-ı serger mi yok

Vaḥdetī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Cümle 'ālem yāre mā'il bilmezem dil-ber mi yok
Yohsa ol mäh-pāreye beñzer perī-peyker mi yok
- 2 Duḡter-i rez eskidi ḡāyetde oldı köhne-sāl
Kimseye pır-i muḡān virmez mi ya ister mi yok
- 3 Nice demdür 'aşkla bir dīde giryān görmedün
Derd ile ağlar mı yok 'ālemde çeşm-i ter mi yok
- 4 Bezm-i 'ālemde n'ola her ḥūba itmezsem nazar
Şoḡbetümde bir perī-peyker melek-manzar mı yok
- 5 Yāre karşı naqd-i eşk ile bezerler ruhların
Zümre-i ehl-i maḡabbetde zer ü zīver mi yok
- 6 Kānmağa leb teşnedür diller zülāl-i deşneñe
Ey sehī-kāmet ne var yanuñda bir ḡançer mi yok
- 7 Kaldı ḡālī *Vaḥdetī* dār-ü's-şifā 'uşşāqdan
Bir perī-şüret güzel dīvāne-meşreb er mi yok

(137b)

Sultan Murād Hān⁵³*mef'ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe'ūlūn*1 *A'şamtü ilā Rabbin hüve'l-ḥaḳḳu cemīl⁵⁴**Ferdün eḥadün muḳaddirün Allāhu celīl⁵⁵*

2 Hālimi ne ḥācet ki beyān ide zebānum

Ed-dem'u mine'l-'ayni ilā ḥālī delīl

3 Elbette bu ḥālūmden o yārūñ ḥaberi var

El-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebīl

4 'Āşık nice şağ ola çü senden ola ayru

El'āşıḳu men hicrike fānin ve 'alīl⁵⁶

5 Hāşā ki Murād ayruya meyl eyleye senden

*Ḳalbi leke min mehdin ile'l-laḥdi yemīl***Baḥtī⁵⁷***mef'ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe'ūlūn*⁵³ H. Ahmet KIRKKILIÇ. Murādî Dîvânı. İstanbul: 2015. 508s.⁵⁴ cemīl: celīl⁵⁵ celīl cemīl⁵⁶ 'alīl: 'amīl⁵⁷ Divan'da bu gazel yok.

4 Redd ider kapusından ağlar isem
İgitlige dağı sitāre gerek

5 Ey *Muhibbī* daḳīḳ-i nazmumdan
‘Aḳd-i pervāne ṭab‘um aşdı elek

Sultān Aḥmet Ḥān

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1 Döndi durmadı ‘ahdine ol meh hem-çü peymāne
İnanmam hiç anuñ şimdengerü itdügi peymāna

2 Kemer zülfin ṭaramış deste alup ol perī-şāne
Ki sünbül қоһusı irişdi bu ḥāṭr-perīşāne

3 Giderir demde ey ḥūnī o ḡamzeñ deşnesi ḳana
Anı hiç bilmezem bu teşne-dilliñden kaçan ḳane

4 Dil-i dīvāne ṭañ mı şem‘üñe olursa pervāne
Ki oda yanmadan pervāneye ‘ālemde pervāne

5 Çü mā’ildür o serv-i ḳāmetüm ‘ālemde rindāna
‘Aceb mi debrenirsem *Baḥṭiyā* yolında rindāna

Sultān Aḥmed Ḥān

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Şıdı peymāne-i peymānını ey dil çün şāh
Bezm-i devletden ayak çekmesine oldu güvāh

2 Şāhlar yolına ‘azm itmedi ol bī-mezheb
Rāh-i ‘ahdini koyup ‘āḳıbet oldu güm-rāh

- 3 Lîk kani‘ degülem hazret-i Mevlâ Hakkı
Cümleten ‘ askerini kırmayıcak hayl-i sipâh
- 4 Yeryüzinde dilerem aya kadar bulmaya yer
Tâc u tahtı ile mülkin ala destinden İlâh

(138a)

- 5 *Bahtîyâ* başın alup tâcını pâ-mâl ideler
Gele ayağuma Hakkdan dilerem efser-i şâh

Sultân Aḥmet Ḥân

mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün fe‘ ülün

- 1 Hudāya şükr idersem n’ola her gâh
İrişdi cismüme şıḥḥat çü nâgâh
- 2 Yatup ğam döşeginde nice demdür
İderken âh u zârı gâh u bîgâh
- 3 Qabûl oldu du‘ âsı müslimînüñ
Selâmet irdi Hakkdan ḥamduli’llâh
- 4 Şığındum ben Hudāya tâ ezelden
Odur şâh u gedāya çün penâgâh
- 5 Tevekkül üzre ol her demde *Aḥmed*
Mu‘îd ola saña her yerde Allâh

Sultan Mehmed Ḥân

fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Yokdurur zulme rızâmuz ‘adle biz mâ’illerüz
Gözlerüz Hakkûñ rızâsın emrine qâ’illerüz

- 2 Gözümüz kuḥl-ı Sıfāhānı alır mı ‘aynına
Tūtiyā-yı gerd-i rāh-ı dil-bere vāşıllaruz
- 3 ‘Ārifüz āyīne-i ‘ālem-nümādur ḳalbimüz
Rūzgāruñ cünbişinden şanma kim ġāfillerüz
- 4 Hük-m-i Mevlāya muṭ‘iyiz fāriğüz tedbīrden
Biz tevekkül ehliyüz taḳdīrine ḳā’illerüz
- 5 ‘Ālemi ḳulm ü sitemden ref‘dür maḳşūdumuz
Kārimuz cümle ‘adālet biz şeh-i ‘ādillerüz
- 6 Pūte-i ‘aşḳ içre ‘Adliḳāl elinden ḳalbimüz
Ġıll ü ġışdan ḥālīyüz ‘ālemde şāfi-dillerüz

Sultān Meḥmed Ḥān

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 *Cāhidū fi’llāh* olupdur ḥamduli’llāh niyyetüm
Dīn-i İslāmuñ mücerred ġayretidür ġayretüm
- 2 Fazl-ı Hāḳḳ u himmet-i cünd-i ricālu’llāh ile
Ehl-i küfri ser-be-ser ḳahr eylemekdür niyyetüm
- 3 Enbiyā vü evliyāya istinādum var benüm
Luṭf -ı Hāḳdandur müdām ümmīd-i feth ü nuşretüm
- 4 Nefs-i mālum ile cihān n’ola ḳılsam ictihād
Ḥamduli’llāh var ġazāya şad hezārān ġayretüm
- 5 Ey *Meḥammed* mu‘cizāt-ı Aḥmed-i muḥtār ile
Umarum ġālib gele a‘dā-yı dīne devletüm

Ma' zül Olan Vüzerā-yı H'āce Efendī Şefā' at İtdügi tezkereye pâdişāh yazduğı

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bā' is-i katl olanuñ cümlesi mağbūn olsun
Çeksün ol nıkbeti her birisi tā rūz-ı kıyām
- 2 Su ' -i tedbīr idüp itdüklerini bulsunlar
Hāşş u ' ām içre çıkup dem-be-dem olsun bed-nām
- 3 Görmesünler ebedü' d-dehr vezāret yüzini
Kılmasunlar haremünden yana ircā ' -i licām
- 4 Görmez anlar beni şimdengirü nā-maḥremdür
Kim olur dīde-i nā-maḥreme dīdār ḥarām
- 5 Bāğbān-ı felek ol kapuyı mesdūd itdün
Saltanat büyüñi anlar idemez istişmām

(138b)

Nef ' i

mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün

- 1 Ben mest-i ḥarābım ol⁵⁸ mestāne degül mi yā
Gerdün yine ol bezme peymāne degül mi yā
- 2 Çün ' aşıkā rüsvālık elbette muḥarrerdür
Mestāneligüm böyle rindāne degül mi yā
- 3 Keyfiyyet-i nazmumla mest olsa n'ola ālem
Her beyt-i şafā-baḥşı mey-ḥāne degül mi yā

⁵⁸ ol: dil

- 4 Biñ genc-i güher pinhān olsa n'ola sīnemde
 ʿİşretgede-i ṭabʿ um vīrāne degül mi yā
- 5 ʿUşşākı n'ıçün kırmaz ğamzeñ ne ṭurur bilmem
 Keskin mi degül tīġı mestāne degül mi yā
- 6 Kādrüm n'ola bilmezse yārān-ı suḥan-perver
 Ehl-i dile ṭabʿ ehli bīgāne degül mi yā
- 7 *Nefʿī* dil-i şeydāya bir pāre tesellī ver
 Lāyık mı degül ʿaşka dīvāne degül mi yā

Ve lehu

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Bildürürdüm derdümi bir āhile cānāna hep
 Korkarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep
- 2 Gün gibi bilmem kimin ğam-ḥānesin pür-şevk eder
 Halk-ı ʿālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep
- 3 Dāne virmez ḥırmeninden merdüm-i dānāya çarḥ
 Bezl ider varını ammā bulsa bir nā-dāna hep
- 4 Ceng ederler dīdede her şeb hayāl-i yār içün
 Girseler müjgānlarum n'ola boyunca kana hep
- 5 Olmaz ey *Nefʿī* bu vādīde benümle hem-ʿ inān
 Gelsün esb-i ṭabʿ ına maġrūr olan meydāna hep

Ve lehu

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 1 Ölmek āsān 'āşıkā⁵⁹ bir dem firāḳ-ı yār güç
Böyle müşkil derd esiri ḥasteye tīmār güç
- 2 'Aşḳ mühlik yār ḡāfil mübtelālar n'eylesin
Birbirine derdini inkār güç ikrār güç
- 3 Gerçi 'aşḳ ızḥārı bītāb olmayınca cürm olur
Dil-ber ammā müdde' ā-fehm olıcak inkār güç
- 4 Yār eger 'āşık ne eylerse maḥabbet iktizā
İtmemek olur maḥallinde anı ızḥār güç
- 5 Olsa *Nef'ī* n'ola ger endişesiyle hem-zebān
N'eylesün yā şoḥbet-i yārān-ı nā-hem-vār güç

Ve lehu

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Vuşlat hevesin ḳo ḡam-ı hicrān ne belādur
Var ṭālib-i derd ol yūri dermān ne belādur
- 2 Dā'im dolaşıp gezme ser-i kūyunı yārin
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne belādur
- 3 Āh itmemeye çāre mi var 'āşık-ı bītāb
Ḥabs-i nefes ü çāk-ı girībān ne belādur
- 4 Cem' iyyet-i ḥāṭır mı ḳalır 'āşık olunca
İlla ḡam-ı gīsū-yı perīşān ne belādur

⁵⁹ “‘āşıkına” şeklinde yazılmış kelime vezin gereği “‘āşıkā” şeklinde okundu.

- 5 Dñnyāyı girişmeyle eřir eyledi bilmem
Cādū mıdur ol ğamze-i fettān ne belādur
- 6 Göz ħabsine şaldı dili mestāne nigeħle
Bir kūřede mey-ħāne vū zindān ne belādur
- 7 Biz rind-i sebūk-rūħ-ı cihānuz bize hem-dem
Rind olmayıcaĭ şıklet-i yārān ne belādur

(139a)

- 8 Var hāk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden
Erbāb-ı dile ğayret-i akrān ne belādur
- 9 *Nefʿī* sözünü vird-i zebān eyledi ‘ālem
Şimdengirü yā defter ü dīvān ne belādur

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Yazanlar peykerim destümde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i ‘aşk olduğum mestâne yazmışlar
- 2 Saña⁶⁰ tekliḫ-i zühḫ itmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıklar kim anı ‘ākil beni dīvāne yazmışlar
- 3 Degildür gözlerinde sāye-i müjgānı ‘uṣṣākun
Ḥaṭuñ resmin beyāz-ı dīde-i giryāna yazmışlar
- 4 Benüm ‘āşık ki rüsvāllıkla tṭudı şöhretüm şehri
Yazanlar kıssa-i Mecnūnu hep yābāna yazmışlar

⁶⁰ Saña: Baña

- 5 Nice zāhirdür ey *Nef̣î* sözünden dildeki sūzın
Yazarken nüṣḥa-i ṣi' rūñ qalemler yāna yazmışlar

Ḳabūlî

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ğubār-ı ḥaṭṭ-ı la' lin ğāyet ile ḥurde yazmışlar
Şanasın sūre-i kevşer durur bir dūrde yazmışlar
- 2 Ölümlüdür diyü efvāh-ı 'ālemden işitmişler
Güzeller defter-i 'uṣṣāḳa bizi mürde yazmışlar
- 3 Yatan berf añılmak gülizārdan şeyḥ-i ṣitā gelmiş
Ḥarīm-i bāğa anı da' vete bir bürde yazmışlar
- 4 Ne deñlü telḥ ise erbāb-ı 'aşḳa ṣabr nāf̣ idür
Yazanlar ḥikmeti ekşer devā-yı mürde yazmışlar
- 5 Senüñ yoluñda ölmekden kaçā diyü münāfıḳlar
Ḳabūlî ol şeh-i ḥüsne bizi öldürde yazmışlar

Ve lehu

mef̣' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 İḥyā iden endişeyi feyz-i nefesümdür
Endişe benüm tıfl-ı dil-i nev-hevesümdür
- 2 Ben mest-i mey-i meygede-i 'aşḳ-ı Ḥudāyum
Taḳḍir-i rikābumda sebū-keş 'asesümdür
- 3 Oldum güher-i feyz ile deryā-yı ma' ānī
İ' rāb u ḥurūf-ı suḥanum ḥār u ḥasumdur
- 4 Ol kāfile-sālār-ı reh-i Ka' be-i 'aşḳum
Kim nāle-i 'uṣṣāḳ ṣadā-yı ceresümdür

- 5 Olsam n'ola *Neḥī* gibi Ḥallāk-ı Ma'ānī
İhyā iden endişeyi feyz-i nefesümdür

Ve lehu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Söyleşilmez çarḥ ile gāh şöyle gāhī böyle böyledür
Münkalibdür bu cihānın resm ü rāhı böyledür
- 2 Zāhid ol rind ol hemān şüretde kalma 'ārif ol
'Ālem-i ma'nāda ḥükm-i pādīshāhī böyledür
- 3 Ğarḳ eder bir nokṭada nūr-ı siyāha 'ālemi
'Ālemün⁶¹ ser-māye-i kilḳ-i siyāhı böyledür
- 4 Şubḥ u şāmı fark olunmaz āsumān-ı ṭab'umun
Maşrıḳ-ı endişemün ḥurşid ü māhı böyledür
- 5 Yalınız *Neḥī* degül güstāḥ-ı bezm-i ma'rifet
Yoklasān cümle nedīmān-ı İlāhī böyledür

Ve lehu

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çekdüğümü derdi ne hem-ḥāne ne hem rāh bilür
'Āşıkum ḥāl-i dil-i zārumı Allāh bilür
- 2 Dād o zālimden eger böyle kalursa nāzı
Ne fiğan-ı şeb ü ne āh-ı seḥergāh bilür

⁶¹ 'Ālemün: 'Ārifün

(139b)

- 3 Söyleşilmez nıgeh-i şūhı ʿaceb müstağnī
Ne zebān-ı dil ü ne şīve-i dil-ḡāh bilür
- 4 Ğamzesi āteş-i sūzāna girer bir cādū
Ne dil-i şuʿ le-feşān ne alev-i āh bilür
- 5 Böyle dil-ber ne belādur başına ey *Nefʿī*
Her nigāhını ẓazā āfet-i cāngāh bilür

Ve lehu

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Maḥşer olmuş şaḥn-ı Kāğıd-ḡāne dūnyā bundadur
Cennete dönmiş güzellerle temāşā bundadur
- 2 Bu da bir gündür kıyāmetden nişānı āşıkār
İşte gör ol āftāb-ı ʿālem-ārā bundadur
- 3 Dil-berün bālā-bülendi ʿāşıkun ūftādesi
Bir yere gelmiş bugün ʿalā vü ednā bundadur
- 4 Anmasun şūfī dahı keşretde vaḥdet ʿālemin
Yāri tenhā avlayan ʿuşşāk-ı şeydā bundadur
- 5 Cümleden ol gūne sermestān-ı şāhib-ḡālden
Nefʿī-i şūrīde vü bī-bāk ü rüsvā bundadur

Ve lehu

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

- 1 Şūfī bu şūreti gel maʿnī-i taḡvāya degiş
Ḳalbi pāk et nemedi atlas u dībāya degiş

- 2 Dem bu demdür be-hey idrâksiz endîşeyi ço
Kevşeri havzı ile sâğar-ı şahbâya degiş
- 3 Feyz bir demde irer âdeme zinhâr o demi
Bul ne bu ‘ âleme ne ‘ âlem-i ferdâya degiş
- 4 Yoklasañ nokṭada mevcûddur esrâr-ı hürûf
Rind isen ğafleti ço kesreti, tenhâya degiş
- 5 Olsa pür-gever-i esrâr-ı ma‘ ânî ‘ âlem
Sen anı yine dil-i *Nef̣î*-i şeydâya degiş

Ve lehu

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Yāre derdüm diyemem bezm- i şarāb olmayıcak
Cürmüm ikrār edemem mests-i harāb olmayıcak
- 2 Āfitāb ol ruḥ-ı pür-tāba nazīr olsun mu
Bu yaḡar ʿālemi bir lahza niḡāb olmayıcak
- 3 Cezbe-i ḥüsni göñül ḡaṭṭına taʿlīk eyler
Nice ḡall itmek olur anı kitāb olmayıcak
- 4 Tatalım rüz-ı şumār olsa kim eyler daʿvā
İtdigüñ ḡulme senüñ ḡadd ü ḡisāb olmayıcak
- 5 Sen bu rüsvālīgı ey *Nefʿī* ḡomazsın elden
Yārdan yine saña ḡışm u ʿitāb olmayıcak

Ve lehu*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Varamam kūyuña ağyār ile ceng itmeyicek
Cenge āhengi kim eyler yine ben itmeyicek
- 2 Almasın cānumı Hāḡḡ pīr-i dūtā olsam eger
Bezm-i ' aşkunda senüñ ḡaddimi⁶² ceng itmeyicek
- 3 Dūd-ı āhum ḡo yüzün ḡapḡara ḡılsun felegüñ
Cevri terk itmez o bir şöylece reng itmeyicek
- 4 Baḡlamaz ' aşıkını seg yerine ol āhū
Dāḡlar cismini hem-reng-i peleng itmeyicek
- 5 Hep nazīre der idi ḡi' riñe *Nef' ī ḡu' arā*
ḡazelin ḡāfiyesin böylece teng itmeyicek

Ve lehu*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Sīnemi deldi müjeñ oḡları tā cānuma dek
Söyle ebrū-yı kemāndārına ḡutsun çekerek

(140a)

- 2 Tīr-i āhum yine bir demde iriḡdi felege
ḡeh-per-i bāl-i melekden āña ḡan oldu yelek⁶³
- 3 ' Āḡıḡ oldur ki raḡībī ola a' lā ednā
Sevdüḡin ya' nī seve yerde beḡer gökde melek

⁶² ḡaddimi: ḡaddini⁶³ Divan'da: "ḡehper-i bāl-i melekdendir ana ḡanki yelek" diye geçmektedir.

- 4 Biricik ehl-i dil-i ʔab‘ a da yüz gösterse
Bu kadar ‘aqsine devr eylemese ʔarḥ-ı felek
- 5 ʔadrim añlar ʔatı az olsa n’ola ey *Nef‘ī*
Çok hünerdür ʔazeli böylece pākīze demek

Ve lehu

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 ‘Aşıkı Hızır olsa ger virmez amānı bilmiş ol
Bilmez isen ol meh-i nā-mihribānı bilmiş ol
- 2 Ğāfil olma göz yumup açınca tır-i ʔamzeden
Görünüp gelmez belā-yı nāgehānī bilmiş ol
- 3 Ğamzesi āşūb-ı cāndur ʔurresi dām-ı belā
Fitnedür ser-tā-ʔadem ol dil-sitānı bilmiş ol
- 4 Hātır-ı ‘uşşāk için ḥaṭṭına virmezse emān
Öldürür bu fitne-i āḥir zamānī bilmiş ol
- 5 Kimse taḥḳīḳ idemez şā‘ir midür sāḥir midür
Bir bilür yok *Nef‘ī*-i mu‘ciz-beyānı bilmiş ol

Ve lehu

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

- 1 Bahār irse yine seyr-i gülistān olduğın görsem
Güzel seyr eylemek ‘uşşāka āsān olduğın görsem
- 2 Leṭāfetden görünse āsumānuñ ‘aḳsi her yerde
Çemende başka bir ‘ālem nümāyān olduğın görsem

- 3 Yine rez-duhterin peydā idüp ‘azm-i kenār itsem
Gamuñ hātırda nā-peydā vü pinhān olduğın görsem
- 4 Kızarsa gül gül olsa tāb-ı meyden rüyı hūbanuñ
Ruḥ-ı cānānı hem gül hem gülistān olduğın görsem
- 5 Şafādan birbirinüñ sīnesin çāk itse dil-berler
Güzeller mest olup dest ü girībān olduğın görsem
- 6 Bakup geh sīne-i cānāna geh cām-ı mey-i nāba
Dil-i dīvāne berr ü baḥre sulṭān olduğum görsem
- 7 Muḥaşşal böyle bir gün görmeden ölürsem ey *Nef̣ī*
Felek ben ölmeden ḥāk ile yeksān olduğın görsem

Ve lehu

mef̣ūlū mef̣ā‘ilū mef̣ā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Bend oldu o şūḥuñ göricek zūlf-i dūtāsın
Āḥır yelerek bād-ı şabā buldı belāsın
- 2 Olsun қо şabā da ḥam-ı zūlfine giriftār
Çeksün biraz işkence-i kullāb cefāsın
- 3 Görsün ne çekermiş dil-i erbāb-ı maḥabbet
Başına belā eylesin zūlfı hevāsın
- 4 Geçmezse bu sevdādan eger ol yeler oñmaz
Āvāreligüñ bilmez imiş zevḳ u şafāsın
- 5 Mānendi mi var *Nef̣ī*-i pākīze-kelāmuñ
Bir kimsede gördün mi daḥı tarz-ı edāsın

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Düşmedi görmek o bî-mihr ü vefâyı bu gece
Ne göre dil yine gör düşde belâyı bu gece
- 2 Zâhidâ kevşeri yarın kim içermiş görelüm
Hele biz nûş edelim cām-ı şafâyı bu gece
- 3 Zühdi gel [...] ⁶⁴
Ber-ţaraf eyleyelim ħavf ü recâyı bu gece

(140b)

- 4 Bir bölük bâde-keşiz bâde-furûşun ħuluyuz
Ne alur var ne şâtar zühd ü riyâyı bu gece

‘Ârif Efendî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bilenler ħârħâr-ı dâğ-ı dün-ı baĥt-ı şûmından
Sipihriñ eylemezler şekve te’sîr-i nücûmından
- 2 N’ola gül-ğonce-i ümmîd şâd-âb olmasa ey dil
Bu deşt-i ħayretüñ pejmürde olmuşdur semûmından
- 3 ‘Arûs ħacle-zîbin şem‘ -i ser-germ-i ‘itâb olmuş
Meger pervânenüñ âzürde olmuşdur hücûmından
- 4 Bize hem-reng olur bir bî-tekellûf ħam-küsâr olsa
Uşanmışdur bu bezmüñ ħâşılı ehl-i rüsûmından

⁶⁴ Bu mısraın devamı yazılmamış. Divan’da: “Zühdi қо gel berü yek-reng olalum rindâde” şeklindedir.

- 5 ‘ Aceb reh-yāb gör şevk olur her kimse ey ‘ *Ārif*
Sevād-ı miḥnetüñ ser-keşteğān merzbūmindan

Nef’î

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Rindān-ı ḥarābātī vü mestān-ı elestüz
Maḥşerde daḥı cām-ı cem⁶⁵-i ‘ aşk ile mestüz
- 2 Yok minnetimüz bāde içün pîr-i muğāna
Sākî-i mey-i vaḥdet ile dest-be-destüz
- 3 Düşmezse n’ola gül gibi sāğar elimüzden
Ne tā’ib-i bî-hüde vü ne tevbe-şikestüz
- 4 Dolsa⁶⁶ ne ‘ aceb ṭab‘ umıza baḥr-ı ma‘ ānî
Şahbā gibi bir ḥālet ü cür‘ a gibi pestüz
- 5 Olsaḳ n’ola *Nef’î* gibi rüsvā-yı dü ‘ ālem
Hem ‘ aşık u hem şā’ ir ü hem bāde-perestüz

(141b)

Fuzûlî⁶⁷

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 *Ḳad enāre’l-‘ıṣṣāki li’l-‘uṣṣāki minḥāci’l-hüdā*
Sālik-i rāh-i ḥaḳīkat ‘ aşka eyler iktidā
- 2 ‘ Aşkdur ol neş’e-i kāmîl ki andandur müdām
Meyde te’sîr-i ḥarāret neyde te’sîr-i şadā

⁶⁵ cem: mey

⁶⁶ Dolsa: Deñse

⁶⁷ Ali Nihat TARLAN. Fuzûlî Divanı Şerhi. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009. 15s.

- 3 Vādī-i vahdet ḥaḳīkatde maḳām-ı ‘aşkdur
Kim müşaḥḥaş olmaz ol vādide sulṭāndan gedā
- 4 Eylemez ḥalvet-sarāy-i sırr-i vahdet maḥremi
‘Āşıkı ma‘ şūḳdan ma‘ şūḳı ‘āşıkdan cüdā
- 5 Ey ki ehl-i ‘aşka söylersen melāmet terkin it
Söyle kim mümkün midür taḡyīr-i taḳdīr-i Hudā
- 6 ‘Aşk kilki çekdi ḥaṭ ḥarfin⁶⁸ vücūd-i ‘āşıkā
Kim ola şābit Ḥaḳ isbātında nefy⁶⁹-i mā‘ adā
- 7 Ey *Fuzūlī* intihāsuz zevḳ bulduñ ‘aşkdan
Böyledür her iş ki Ḥaḳḳ adıyla kılsan ibtidā

Ve lehu

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Cān virme ḡam-ı ‘aşka ki ‘aşk āteş-i cāndur
‘Aşk āteş-i cān olduḡı meşhūr-ı cihāndur
- 2 Her ebrū-yı ḡam ḳatlūñe bir ḡançer-i ḡūn-rīz
Her zūlf-i siyeh ḳaşdıña bir ef‘-i yılandur
- 3 Yaḡşı görünür şūreti mehveşlerüñ ammā
Yaḡşı naẓar itdükde serencāmı yamandur
- 4 Yād itme ḳara gözlilerüñ merdüm-i çeşmin
Merdüm diyü aldanma ki içdükleri ḳandur
- 5 Ger dirse *Fuzūlī* ki güzellerde vefā var
Aldanma ki şā‘ir sözü elbette yalandur

⁶⁸ ḥarfin: levḥ

⁶⁹ nefy: neyf

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Teşne-i cām-i vişālün āb-ı hayvān istemez
Mā'il-i mūr-ı haṭuñ mülk-i Süleymān istemez
- 2 Zülmet-i zülfin giriftārı dem urmaz nūrdan
Nā'il-i şem'-i ruḥuñ ḥurşid-i raḥşān istemez
- 3 Eylemez meyl-i behişt üftāde-i ḥāk-i derūñ
Sākin-i künc-i gamuñ seyr-i gülistān istemez
- 4 Cevrden āh itme ey 'āşık ki 'ayn-ı lütfdür
Dost esbāb-ı kemāl-i ḥüsne nokşān istemez
- 5 'Aşkdan vehm itmesün 'āşık yıkar göñlüm diyü
Hiç sultānum diyen mülkinü vīrān istemez
- 6 'Āşık iseñ rind ü rüsvālıkdan ikrāh itme kim
'Aşk sırrın iktizā-yı devr pinhān istemez
- 7 Ey *Fuzūlī* muttaşıl devrān muḥālifdür saña
Ġālibā erbāb-ı isti' dādı devrān istemez

Ve lehu

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olur ruḥsārıña gün lā' line gül-berg-i ter 'āşık
Saña eksük degül gökden iner yerden biter 'āşık
- 2 Baña maqşūd terk-i 'aşk idi vah kim beni ḥüsnüñ
Olup gün günden efzün kıldı gün günden beter 'āşık

- 3 Temāṣā-yı cemālînden nazār ehlini men‘ itme
Ne sūd ol hūb yüzden kim aña kılmaz nazār ‘āşık
- 4 Çemende pāy-būsuñdan olupdur sebzeler hurrem
Hemān bir sebzece olmağa ‘ālemde yeter ‘āşık
- 5 Kılursın bir ciger kan her yaña bakdukça ey zālīm
Ne bakmağdur bu her dem kandan alsun bir ciger ‘āşık

(143a)

- 6 Kırarsın ehl-i ‘aşkı tūtalım kimse elin tūtmaz
Ne işdür bu gerekmez mi saña ey sīm-ber ‘āşık
- 7 Ne pervāne döner bir şu‘ leye ne şem‘ bir āha
Fuzūlī şanma kim benzer saña ‘ālemde her ‘āşık

Ve lehu

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Ele alur gezicek ol gül-i ra‘ nā etegin
Vehm ider kim tūta bir ‘āşık-ı şeydā etegin
- 2 Bildi kim hāk-i reh oldum ayağın⁷⁰ tūtmağ için
Götürür düşmege kıymaz yere ‘amdā etegin
- 3 Dādlar kıлмаğa ol kāfir elinden giceler
Çıkar āhım göge tā tuta Mesīhā etegin
- 4 Öyle ‘uryān gerek āvāre-i şahrā-yı cünūn
Ki ta‘ alluğ dikenı tūtmaya kaç‘ ā etegin

⁷⁰ ayağın: etegin

- 5 Şāmlar kanlu yaşum⁷¹ mevcine elbette deger
Her nice kim götürür çarh-ı mu‘allā etegin
- 6 Güller açıldı *Fuzūlī* yağalar çāk idüben
Gel tūalum mey ü maḥbūb ile şahrā etegin

Ve lehu

fe‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Ey gönül yāri iste cāndan geç
Ser-i kūyun gözet cihāndan geç
- 2 Yā tama‘ kes ḥayāt zevkından
Yā leb-i lā‘l-i dil-sitāndan geç
- 3 Mülk-i tecrīddür ferāğat evi
Terk-i māl eyle ḥānumāndan geç
- 4 Lā-mekān seyrinūñ ‘azimetin it
Bu ḥarāb olıcaḳ mekāndan geç
- 5 İ‘tibār itme mülk-i dünyāya
İ‘tibār-ı ‘ulüvv-i şāndan geç
- 6 Ehl-i dünyānuñ olmaz aḥreti
Ger bunu ister iseñ andan geç
- 7 Meskenūñ bezmgāh-i vaḥdetdür
Ey *Fuzūlī* bu ḥāk-dāndan geç

⁷¹ yaşum: raşum

İbni Kemāl

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Çelebilikde begüm medhali yokdur nesebiñ

‘İlim ile muttaşır olan kişi olur çelebi

Ne kadar cāhil ü nā-dān ola aşlı kişinüñ

Azıcık fazlı olıcağ yine dirler çelebi

(143b)

Nā’ili

mef’ülü fā’ ilātü mefā’ ilü fā’ ilün

- 1 Çopsa yerinden ol kad ü kâmet gülüvv kıpar
Bir fitnedür kıyâmet ile rû-be-rû kıpar
- 2 Tārâc-ı mülk-i cāna şaf-ārâ-yı nâz olup
Müjgāndan evvel nigeñ-i tünd-ğû kıpar
- 3 Şehbâz ğamzeñ eylese kaçd-ı hümâ-yı dil
Cibrilveş melâ’ikeden hây u hû kıpar
- 4 Olduğça nîm-i nâz-ı tebessüm taraf taraf
Gül ğonce-i dehānuñ içün ğüft ü ğû kıpar
- 5 Ey Nā’ili nihâl-i siyeh-bâğ-ı bahtdan
Ne ğonce-i emel ne gül-i ârzû kıpar

Ve lehu

mef’ülü fā’ ilātü mefā’ ilü fā’ ilün

- 1 İncinme cevrine dağı ol mâh tâzedür
Bilmez nevâziş-i dili bi’llâh tâzedür

- 2 Gözler görüp o mähî kûlaklar işitmemiş
Güft u şenîdi ‘ âleme her gâh tâzedür
- 3 Ol mäh-ı nev raķîb ile yabana gitmesün
Bilmez ne olduğın ھاţar-ı rāh tâzedür
- 4 BîĖānelerle cünbişi ol naĖl-i nāzenüñ⁷²
Āha ھاṽāle eyler idüm āh tâzedür
- 5 Kāyd-ı ھاṽāt ḥüsnüdü ey *Nā’ili* o ھاţ
Ḥaţ tâze ḥüsn tâze o nevcāh tâzedür

Ve lehu

mefā’ ilün fe’ ilātün mefā’ ilün fe’ ilün

- 1 Hevā-yı ‘ aşķa uyup kūy-ı yāre dek giderüz
Nesīm-i şubḥa refiküz bahāra dek giderüz
- 2 Palās-pāre-i Hindî⁷³ be-düş u kāse be-kef
Zekāt-ı mey virilür bir diyāra dek giderüz
- 3 Ṭarîķ-i fāķada hem-keşf olup Senāniye
Cenāb-ı Külḥanî-i Lāyḥāra dek giderüz
- 4 Virüp tezelzül-i Mansūr sāk ‘ arşa tamām
Ḥudā Ḥudā diyerek pāy-dāra dek giderüz⁷⁴
- 5 İderse kând-ı lebüñ ḥāţır-ı mezāķa ḥuţūr
Diyār-ı Mışra degül Kānehāra dek giderüz

⁷² nāzenüñ: nev-resin

⁷³ Hindî: rindi

⁷⁴ Divan’da bu beyit yok.

- 6 Felek virürse kef-i *Nā'iliye* dāmānuñ
Senüñle maḥkeme-i Kirdgāra dek giderüz

Ve lehu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şaḥsuñ isti' dādı luṭf-ı peykerinden bellidür
Kımyā-yı kâbiliyyet cevherinden bellidür
- 2 Ol kemerle genc-i nā-yāb-ı miyān-ı dilrübā
Bir tılısm-ı fitnedür kim ejderinden bellidür
- 3 Zîr-i şem' ü pây-ı gülbünde 'ayār-ı sūzişi
Bülbül ü pervānenüñ ḥākisterinden bellidür
- 4 Sînesin şemşîr-i ḥasret çāk çāk itmezse de
'Aşık-ı ḥūnîn-ciger çeşm-i terinden bellidür
- 5 La'l-i dendāndur o rûy-ı pāke vech imtiyāz
Baḥr ü kân-ı ḥüsndür ü gevherinden bellidür
- 6 Eylemez her kim 'ayār-ı ḥüsne raġbet *Nā'ilî*
Ḳadr-i 'aşık dil-ber-i sîmîn-berinden bellidür

Sāmi'î

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Lütf-ı dil-ber ḥande-i cān-perverinden bellidür
Lezzet-i şeftālû rûy-ı ḥoş-terinden bellidür
- 2 Dil-berüñ ḥūn-rîz [u] ḥūn-āşām 'aşık-keşligi
Cā-be-cā efserde ḥūn-ı ḥançerinden bellidür

(144a)

- 3 Hānķāh-ı ‘ aşkınuñ abdālı ey şūh-ı cihān
Zaḥmhā-yı sīne vü dāğ-ı serinden bellidür
- 4 Dānehā-yı eşk-i ‘ āşıkdan bilinür ğamzesi
Ḥançer-i ser-tiz-i dil-ber cevherinden bellidür
- 5 ‘ Āşıkuñ mest-i şarāb bezm-i ‘ işret olduğı
Ġamze-i bāde-fürüşı dil-berinden bellidür
- 6 Sözlerüñden fehm olur ey *Sāmī’ī* şeydālıguñ
‘ Āşıq-ı şad-pāresīne gözlerinden bellidür

Neşāfī

fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Sūriş-i dil ‘ āşıkuñ dāğ-ı serinden bellidür
Nev-bahār-ı ‘ aşq gül-berg-i teründen bellidür
- 2 Püşte-i ḥāk-i mezārı küşte-i tīg-i ğamuñ
Sebze-i zerd melāmet-güsterinden bellidür
- 3 Kaşdı’ uşşāka sitem yā iltifāt-ı nev midür
Bir nigāh-ı ğamze-i seḥr-āverinden bellidür
- 4 Başka bir ḥālet virür ebrūların çin eylese
Tīg-ı pür-tāb-ı melāḥat cevherinden bellidür
- 5 Ketm-i ‘ aşq eyleser de ‘ āşıq *Neşāfī*veş yine
Zerd-ı ruḥsār ile çeşm-i terinden bellidür

Nā’ilī

fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Kıl h zer ey dil seni ol  amze giry n g rmes n
Bir siyeh-mest  fet-i h n-r zd r  an g rmes n
- 2 Hem ya ar perv nesin hem k  te eyler bir nefes
T nd-b d-ı dehr bir  em  -i f r z n g rmes n
- 3 Hind -yı h l   gibi  te -perest n-ı ru u 
 e m-i za m-ı c nbi -i d m n-ı m jg n g rmes n
- 4  oncaya dil-tenglik bir perded r  f tdan
Anı  e m-i r zg r-ı n -be-s m n g rmes n
- 5 Na m-ı p k   *N   il * germ-  in -yı ehld r
S z-ı dilden b - aber efs rde  ab   n g rmes n

   met 

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 Dirs   ey dil  e m-i ba tu  derd-i hicr n g rmes n
 anlu ya u  sil nig h itd k e c n n g rmes n
- 2 T r-m r eyler hem n evr  -ı  ıy  r zg r
Bir ser- med  onceyi bir la  a  and n g rmes n
- 3 Eyleme z lf   per   n -be-s m n dillere
 e m-i bed-b n-i  ad    k ile yeks n g rmes n
- 4 Y d id p z lf   hem n b -h   olur    fte-dil
B  da b -  re bir serv-i per   n g rmes n
- 5 S z-ı dilden  opmadur bu  i  r-i reng n *   met *
 Ar  idersen  ehline   arz eyle n -d n g rmes n

Vecdî⁷⁵

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ğamze pür-hısm⁷⁶ olduğu müjgânlaından bellüdü
Tîğ-ı hûn-âşâm naķş-ı cevherinden bellüdü
- 2 Mest olup 'uşşāk ile nāz u niyāz itdükleri
Hûn çeken⁷⁷ dāmān u hûn'in hañçeründen bellüdü
- 3 Ka' be cūyān-ı maħabbet Hızrı bî-reh⁷⁸ eylemez
Secdegāh-i ehl-i dil hāk-i deründen bellüdü
- 4 Āh-ı gerdün-sā yeter sūz-ı derūnumdan nişān
Āteş-i pūşide dūd-ı micmerinden bellüdü
- 5 Hāl-i ruhsārından aňla ħalūmi itme su'āl
'Aşkuñ baht-ı siyāhı aħteründen bellüdü
- 6 Āferinler şab'-ı Vecdî-i suħan-pervāza kim
Āb-rūy-ı ehl-i dil naẓm-ı terinden bellüdü

(144b)

'İşmetî

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Bezimde rindān mey ü sāğarla keder virmezler
Āfitāb olsa gelen meclise yir virmezler
- 2 Şehr-i 'aşkuñ ezelî resmi budur kim anda
Şeb-i deycūr-ı ğama tāb-ı seħer virmezler

⁷⁵ Hasan KAVRUK; Bahir SELÇUK. Filibeli Vecdî ve Dîvânı. Malatya: 2009. 152s.

⁷⁶ pür-hısm: bî-raħm

⁷⁷ çeken: çegan

⁷⁸ bî-reh: rehber

- 3 ‘Aşk da‘ vâsın idenler zürefâdır şimdi
Her cefâ-cû güzelün yoluna ser virmezler
- 4 Hübdu şohbet-i yārān ne kaçarsın zāhid
Saña sāgar yerine hūn-ı ciger virmezler
- 5 ‘İşmetī serzeniş-i dehre taḥammül nice bir
Derd kahrın çekene ‘ömr-i diger virmezler

Ve lehu

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 İdüp nedimini hār ekledür hezārını gül
‘Aceb kalur mı şanursın hūsnūn⁷⁹ bahārını gül
- 2 Hezār zārınıñ itsün hāzer gubārından
Zamān olur göremez pāyınıñ gubārını gül
- 3 İçer şafā ile bir cām-ı lāle-gün ammā
Çeker o bir kadehūñ bir sene humārını gül
- 4 Anuñda cāmın ider tünd-bād-ı dehr-şikest
Şafā ile geçirür şanma rūzgārını gül
- 5 Şeh-i bahār gelür diyü ‘İşmetī bāga
İder nesīm-i şehir ferş-i reh-güzārını gül

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dir ise nāleyi ‘uşşāk dırāz eylemesün
O perī cevriñi çok mihrini az eylemesün

⁷⁹ Vezin gereği “hüsninūñ” yerine “hüsñūñ” tercih edildi.

- 2 Bağlayup zülfine dil kendüyi rüsvā itmiş
Şaķın ol ğamzeleri maķrem-i rāz eylesesün
- 3 Dem olur gögsünü bī-minnet açar dest-i şabā
Ėonce ‘arz-ı ruķ-ı āl itmege nāz eylesesün
- 4 Dil ķo ķeksün ğam-ı hicrānı şafāsı var ise
Yāre şıķlet virecek deñlü niyāz eylesesün
- 5 ‘İşmetī mu‘ tekif-i künc-i ferāĖuz şimdi
Baķt isterse der-i vuşlatı bāz eylesesün

Ve lehu

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 ‘Aşķ içre ne derviş ü ne ĥod şāha niyāz it
Bir kār ki düşvār ola Allāha niyāz it
- 2 Kıl āh-ı seķergāhıñı ser-māye-i maķşūd
Mānend-i şabā her gül-i nev-cāha niyāz it
- 3 Bir zevķde yüz cām ile bir dem meded ey şevķ
‘Özr eyle gelen her ğam-ı cāngāha niyāz it
- 4 Ser-rişte-i ümmidiñ eger olsa da pür-piķ
Bir ‘uķde-Ėuşā ‘ārif-i āĖāha niyāz it
- 5 Ol şūķ bugün ‘İşmetīyā seyre çıkarmış
‘Uşşāk ile var sende ser-i rāha niyāz it

Ve lehu

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hemîşe kendüyi dil böyle nāl idüp n'eyler
Vişâle çâre bulunmaz hayâl idüp n'eyler
- 2 Nüvîd-i luţf şorarmış nesîm la' lünden
O genc-i rāz açılmaz su'âl idüp n'eyler
- 3 Naẓîr olur mı felekde meger o ebrûya
Hilâl kıddini bî-hûde dâl idüp n'eyler
- 4 O şeh-süvâr ider çünkü bir nigâhı dîrîğ
Varup rikâbına dil rûy-mâl idüp n'eyler
- 5 Ser-i rehinde görüp 'İşmetî-i zârı dimiş
Bilinmedük nesi var 'arz-ı hâl idüp n'eyler

(145a)

Şabrî

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şevk her dilde bulunmaz dil-i dānâda olur
Şeb-i çerâğı arama cûyda deryâda olur
- 2 'Aşk dursun kıo mecâzî ise de gönülünde
Âb-ı engür hum içre durarak bâde olur
- 3 Çok zamândur çıkalı hâtır-ı bürrânumdan
Şimdi dîvâne gönül kûy-ı dil-ârâda olur
- 4 Gerçi kim 'aql gider varıcağ mey-kedeye
Hele bir pâre kîşi kayddan âzâde olur

- 5 Nazm-ı *Şabrīde* n'ola reng-i tekellüf yoğ ise
Böyle pākīze ğazel āyineveş sāde olur

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dilde pendüñ elde tesbīh-i riyā kibrüñ nedür
Sen nesin ey şeyh-i şehri esbāb-i tezvīrūñ nedür
- 2 Derd midür kār-ı rind-i müflisi altun iden
Sen nesin ey kīmyāger fenn-i iksīrūñ nedür
- 3 Senden evvel meyl-i seyfi-āh idenler n'eyledi
Sen nesin ey nā-tüvān 'aşk şemşīrūñ nedür
- 4 Dest-i 'aşk-ı Kays idi zencīr-cünbān-ı cünūn
Sen nesin ey 'āşık-ı dīvāne zencīrūñ nedür
- 5 Sergüzeştinden söz açma *Şabrī*-i zāruñ şaķın
Sen nesin ey nāle bezm-i şehde taķrīrūñ nedür

Rızāyī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Her şeb ey āh-ı hāzīn feryād-ı şeb-gīrūñ nedür
Sen nesin ey bī-vücūdı 'aşk te'sīrūñ nedür
- 2 Göñlüni almak dilerdin dil-rübānuñ āh ile
Sen nesin ey dil-i nā-çiz tedbīrūñ nedür
- 3 Hāme-i taķdīrdür şūret nigār-ı hūsn-i yār
Sen nesin ey hāme-i Bihzād taşvīrūñ nedür
- 4 Şīr-dillerdür şikār-ı çīn-i zūlf-i dil-rübā

Sen nesen ey kûşe-i fîtrāk naḥcîrûñ nedür

- 5 Ey *Rızāyî* nazmda şāhib-kelām olmak neden
Sen nesen ey ḥūşe-çîn-i feyz ta‘bîrûñ nedür

Şabrî⁸⁰

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Seni gördükçe her gül ol kadar şerm-i ḥicāb eyler
Ki perr-i bülbüli ruḥsârına bulsa niḳāb eyler
- 2 Ne beñzer her ḥabā-ı cû o rind-i ḥāne-berdüşa
Ki bî-ḳaydāne çıkmış bir kenāra sîr-āb eyler
- 3 Degüldür bir ḳarar üzre ḥayālî dil-rübā dilde
Şu ‘aḳsi gül gibi kim āb içünde ıztırāb eyler
- 4 Ne lâzım ḥüm-ı tûfān rāy-ı mey ben gerd-i nāçîze
Beni ḳatre-i mey sâḳî ḥarāb-ender-ḥarāb eyler
- 5 Ben ol maḥsûd-ı çeşm-i bülbülân-ı ‘aşḳum ey *Şabrî*
Ki meftûn olduğum gül baña teveccüh ḥitāb eyler

Bahāyî

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ruḥuñdan şem‘ -i meclis var ise şerm ü ḥicāb eyler
Ki pervāne perin ruḥsârına dā‘im niḳāb eyler
- 2 Hücüm-ı cān-fürüşān-ı ğam-ı dil-dārı görmışdür
Anuñçün tîri cāñ almaḳda çok böyle şitāb eyler

⁸⁰ Hasan KASIR. Sabrî Mehmed Şerif Dîvânı(İnceleme-Karşılaştırmalı Metin). AÜ SBE YayınlanmıŖ YT. Erzurum: 1990. 151s.

- 3 Giderse cūş-i seyl-āb-ı sirişküm bir zamān böyle
Esāsından bu deyr-i saht-bünyādı harāb eyler
- 4 Ham-ı zülfinde yārūñ dil o murğ-ı çāre-cūdur kim
Kemend-i dām-ı şayyād içre tırmaz ıztırāb eyler

(145b)

- 5 *Bahāyī* hāne-i ümmīd kıalmaz böyle der-beste
Nesīm-i luṭf eser elbette bir gün fetḥ-i bāb eyler

Neşāṭī

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Görüp şuz-ı derūnum ol kıadar şerm u ḥicāb eyler
Ki dā'im rūyına ḥākister-i 'āşık nıḳāb eyler
- 2 Göñül bismilgeh-i ğamda o murğ-ı pür belādur kim
Dem-a-dem ḥavf-ı tıĝ-ı ğamzesiyle ıztırāb eyler
- 3 Düşürmez ğamzeler mestāne elden sāĝar-ı nāzı
Görün dārü'l-emān-ı şabrı da bir gün harāb eyler
- 4 Virür bir keyf-i tāze her nigāh-ı mest 'uşşāka
Şarāb-ı nāz kim çeşmin o şūḥuñ nīm-ḥāb eyler
- 5 Ne lāzım ğamzeler çekmek *Neşāṭī* tıĝ-i ser-tizin
Göñül ḥod naḳd-i cān işārına tırmaz şitāb eyler

Şabrī

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Ne bezmün şem' isin pervāne-i bī-ṭākatūñ kimdür
Ne burcuñ māhısın pertev-perest-i ṭal' atūñ kimdür

- 2 Kimüñle leb-be-leb zānū-be-zānūsın şafālarda
Sebüveş hem-nişinüñ cāmveş hem-şoḥbetüñ kimdür
- 3 Şikār-i şaḥne-i hicrānuñ oldum ben hele şimdi
‘ Aceb āsūde-i ser-mest-i ğurūr-ı vuşlatuñ kimdür
- 4 Olurken cāna resm-i dāğ-ı minnet şunduĝuñ sāğar
Senüñ ey çarḥ-ı dūn memnūn-ı cām-ı ‘ işretüñ kimdür
- 5 Maḳāmın bilseñ ehl-i şevḳden kim tutdı *Şabrīnūñ*
‘ Aceb şimdi terennüm-rīz-i bezm-i midḥatüñ kimdür

Nā’ilī

mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün

- 1 Kimüñ ḳoyundasın şeb-zindedār-ı ṭal’ atüñ⁸¹ kimdür
‘ Azīmet-ḥ’ān-ı Bercis-iḳtidār-ı da’ vetüñ kimdür
- 2 Kimüñle tāze ṭarḥ-endāz-ı vefḳ-ı āşināyisin
Köhen taḳvīm-i dīrī-sāl-i resm-i ülfetüñ kimdür
- 3 Ne deyrüñ büt-nigār-ı āftāb-efrūzıdır ḥüsnüñ
Ne burcuñ māhısın pertev-perest-i ṭal’ atüñ kimdür
- 4 Siyeh-dil mihr-düşmen dil-rübāsın⁸² ḥayf bilmezsın
Çerāğ-efrūz-ı māh-ı āsumān-ı behcetüñ kimdür
- 5 Dü çeşmüñ *Nā’ ilinüñ* şimdi dāmānın tutar am mā
Girībān-giri maḥşerde ol iki āfetüñ kimdür

⁸¹ tal’ atüñ: vuslatuñ

⁸² dil-rübāsın: bī-vefāsın

Nazım

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne bezmün cāmısın mest-i müdām-ı 'işretün kimdür
Ne cāmuñ keyfisün ālūde-i keyfiyyetün kimdür
- 2 Kimün bağrın yine hūn eyledün sevdā-yı zūlfūñle
Mişāl-ı lāle bilsem dāğdāğ-ı ḥasretün kimdür
- 3 Kimün āyīnesinde cilvegerdür 'aks-i ruḥsāruñ
Kimünle rū-be-rūsun çeşm-düz-ı ḥayretün kimdür
- 4 Kimün nezzāregāh itdün dil-i şūrīdesin şāhum
Gedālarda henüz āyīne-dār-ı ṭal' atun kimdür
- 5 Kimün gönlündedir sevdā-yı zūlfūñ ey büt-i nev-res
'Aceb zünnār-ı bend-i deyr-i ḥüsn-i behcetün kimdür
- 6 Şakınsun her biri bir dāğ olur hengām-ı hicrūñde
Tekellūf ber-ṭaraf gül-çin-i bāğ-ı vuşlatun kimdür
- 7 Şikār-ı şāh-bāz-ı 'aşk olup ey şeh-süvār-ı nāz
Nazım-i zārveş fitrāk-bend-i fırkatun kimdür

Şabri

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O müstağnī-dilüm kim 'aşk-ı bīgāneyle āh itmem
Büt-i nā-āşinā bir āfitāb olsa nigāh itmem

(146a)

- 2 Eger gül-berg-i terden olsa na' l-i eşheb-i nāzı
Yolında her şeh-i ḥüsnün vücūdum ḥāk-i rāh itmem

- 3 Baña naķş-ı cefā aġyāra rūy-ı dil de gösterse
Yine bir āh ile mir 'āt-ı çerhi rū-siyāh itmem
- 4 Bu gül-zār içre ey bülbül çü ġonce hātırūñ hoş tut
Gül-i şad-hāre ben 'arz-ı niyāz-ı şubġgāh itmem
- 5 Felekde olsa *Şabrī* mihr ü meh iki sileġ-dārum
Şeh-i 'aşķum diyü ben yine dehre 'arz-ı cāh itmem

Ve lehu

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ol seng dilümden dile sūzı ġaber eyle⁸³
Ey āh-ı ġazīnüm eşeriyle eşer eyle
- 2 Der-ġāb mı bī-dār mısın nāzı ķo ey baġt
Yā kem-nigeh ol baña ya ġüsn-i naķar eyle
- 3 Naġl-i emelüm şüre-sitān-ı ġama düşdi
Yā Rab nem-i luţfuñla anı sebz ü ter eyle
- 4 Bir başķa şafā vir yine ķaşr-ı ġama ey 'aşķ
Her dīdemi fevvāre-i ġūn-ı ciger eyle
- 5 Görsün nic'olur ķāşn-ı cām-ı maġabbet
Bu 'aķl-ı ġod-ārāyide benden beter eyle
- 6 Şeh-nāme-i ceys-ı ġama⁸⁴ evrāķ şümār ol
Sāķi ser-i engüşt-i şürāġiyi ter eyle

⁸³ Divan'da : "Ol seng-dile sūz-ı dilümden ġaber eyle" diye geçmektedir.

⁸⁴ ceys-i ġama: 'ayş-i Ceme

7 Sen gevher-i kām⁸⁵-ı dil ü ben baħr-i temennā
Gel ğayra kenār olma derūnumda yer eyle

8 Endiſe-i kufl-i der-i ümmīdi ҡo *Şabrī*
Miftāhını vā-beste-i āh-ı seħer eyle

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1 Āh u zār itdüklerüm taħrīr idermiş yek-be-yek
Defter eylermiş benüm cürm-i günāhum ol melek

2 Bir bütüñ meftūnuyuz kim meşķ-i nāz itse ider
Ġamzesi ser şafħa-i dilde ħurūf Şabrī ħak

3 Sikke-i dāĝ-ı dili şarrāf-ı 'aşķ itmez 'ayār
İtmeyince seng-i cevri-i yārdan peydā miħek

4 Miħr olur mıydı dehān-ı ğonceden ſeb-nem-rübā
Dānesin ehl-i dilüñ aĝzından almasa felek

5 Şāh-ı ğam mülk-i dile çekmezden evvel 'askerin
Şu'le-i meyden aña *Şabrī* ķalem çekmek gerek

Ve lehu

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

1 Bir sencileyin şūħ-ı perī-nāz ele girmez
Bir bencileyin 'āşık-ı dem-sāz ele girmez

2 Bir sencileyin bülbüli çok ğonce bulunmaz⁸⁶
Bir bencileyin zemzeme-perdāz ele girmez

⁸⁵ kām: kām

⁸⁶ bulunmaz: açılmaz

- 3 Bir sencileyin cāmveş⁸⁷ āyine-i ruḥ olmaz
Bir bencileyin rind-i nazar-bāz ele girmez
- 4 Bir sencileyin āyine-i şun^ˈ -i İlāhī
Bir bencileyin tūṭī-i i^ˈ cāz ele girmez
- 5 Bir sencileyin şāha da *Şabrī* gibi meddāḥ
Bir bencileyin şā^ˈ ir-i mümtāz⁸⁸ ele girmez

Ve lehu

mefā^ˈ ilün fe^ˈ ilātün mefā^ˈ ilün fe^ˈ ilün

- 1 Kerem bu teşne dile la^ˈ l-i yārdan gelmez
Zülāl-i merḥamet ol çeşme-sārdan gelmez
- 2 Şabādan itme gönül ḥāk-i pāyini ümmīd
Bu deñlü luṭf u kerem rūzgārdan gelmez
- 3 ^ˈ Azāb-ı āteş-i dūzaḥ o[lur]⁸⁹ şafāsı baña
Şu mey ki destüme o gül-^ˈ izārdan gelmez
- 4 Ruḥından ayrıla[maz dil]⁹⁰ bahār-ı vaşlında⁹¹
Mişāl-i kebg-i deri lālezārdan gelmez
- 5 Peyām-ı vaşlı degül şimdi baña ey *Şabrī*
Selām-ı sāde daḥı ol nigārdan gelmez

⁸⁷ cām-veş: dil-ber

⁸⁸ şā^ˈ ir-i mümtāz: sözde şihir-bāz

⁸⁹ Bu kısım Mecmua'da eksiktir.

⁹⁰ Bu kısım da Mecmua'da eksiktir.

⁹¹ Mısra eksik, vezin aksak.

(146b)

Riyāzī

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Sitem kerem şayılur cevır ile cefā bir olur
Ṭarīķ-i ' aşķ-ı maḥabbetde müdde' ā bir olur
- 2 Gerek sāğar-ı Cemdür gerek şikeste sıfāl
Revācgāh-ı maḥabbetde hep bahā bir olur
- 3 Dil-i hezāra girer özge reng ider gonce
İki gönül şaķın ey hār bir cefā bir olur
- 4 Senünle söyleşürüz ey hıdīv-i ḥasm-ı sedd
O bārgāhda kim şāh ile gedā bir olur
- 5 *Riyāzī* ṭab' -ı şafā-baḥşuña nazır olmaz
Ḳadeḥ biñ olsa da cām-ı cihān-nümā bir olur

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Yüzün biñ kerre döndürseñ ḥayālün sineden çıkmaz
Ne şüretdür bu kim hergiz dil āyineden çıkmaz
- 2 Geçüp gitdi oķuñ kaldı derün-ı dilde peykānı
Eger ölsemde luṭfuñ ḥāṭır-ı bī-kīneden çıkmaz
- 3 Olur dest-i dırāz elbette kūteh istinānuñ
Libāsı ehl-i zerķuñ degme bir peşmīneden çıkmaz
- 4 Şoyundı girdi abdāl-ı maḥabbet ' arşa-i ' aşķa
Mürāyiler dahı ol ḥırķa-i şad-pīneden çıkmaz

- 5 Hıyāl-i la‘l-i dil-dārı n’ola dilden çıkarmasam
Riyāzî kıymetî gevherdür ol gencînenen çıkmaz

Vuşlatî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Göñülde zaḥm-ı tîğ-ı ebruvân-ı dil-rübâ çıkmaz
Bün-i baḥr-i Necefden zülfikâr-ı Murtaza çıkmaz
- 2 Metâ‘ -ı germ-i sūd-ı devleti n’eyler dil-i ‘ârif
Çün andan düş-ı erbâb-ı dile lâıyık kabâ çıkmaz
- 3 Verâ-perde-i ‘işmetdedür rez duḡteri zâhid
Saña ol nev-‘arūs-ı haclegâh-ı ihtifâ çıkmaz
- 4 Derünün âb-ı şafvet-baḡş mey ile pāk itmezse
Vuzû‘ dan rüy-ı zâhidde olan reng-i riyâ çıkmaz
- 5 Şaḡın aldanma zürbâzı vü ṭab‘ -ı kavi şaṣta
Dime ey *Vuşlatî* meydâna bir zür âzmâ çıkmaz

‘İzzî-i Kefevî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Dilümden fikr-i zülf-i târ-mâr-ı dil-rübâ çıkmaz
Belî vîrâne-i künc-i nihândan ejdehâ çıkmaz
- 2 Müdâm iç bâde-i gül-fâmı gör şufî ne feyz eyler
Vuzû‘ dan rüy-ı zerdüñde olan reng-i riyâ çıkmaz
- 3 Olurken mâye-baḡş devlet-i iḡsân keff-i cûdı
‘Acebdür ceyb-i himmetden baña dest-i ‘aṭâ çıkmaz

- 4 Niye bî-hûde ‘ arz eyler metâ‘ -ı atlas-ı gerdün
Benüm bâlâ-yı isti‘ dāduma andan kabā çıkmaz
- 5 Rehâ-cû kalmışuz gird-âb-ı ğamda ‘İzziyâ efsûs
Dağı ol mâlik-i deryâ-yı himmet âşinâ çıkmaz

Riyâzî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Felek devründe hergiz kimse şādān olmasun dirsın
Çemende gülmesin gül ğonce ħandān olmasun dirsın
- 2 Gözüñle yersin ey ħurşid-i gerdün kimsenüñ hergiz
Hilālāsā elinde bir dilüm nān olmasun dirsın
- 3 Şu deñlü da‘ vî-i yek-tā-yı ħüsün eyler olduñ kim
Dil-i ‘aşıkda da ‘aqsüm nümāyān olmasun dirsın
- 4 Benüm evvelde gönüm şöyle eylersin perîşān kim
Yine cem‘ olmağa bir dāğı imkân olmasun dirsın

(147a)

Ve cdî⁹²

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 O küh-ı derd kim aña dil-i nāşād ayak başmış
Ne zaĥm-ı tîşe görmişdür ne ħod Ferhād ayak başmış
- 2 Degüldür dāğ-ı nev sīnemde naķş-ı pāy-i ħūnīdür
Gelüp katl-i dile ol ğamze-i cellād ayak başmış

⁹² Ahmet MERMER. XVII. yüzyıl divan şairi Vecdî ve Divançesi. Ankara: MEB. 2002. VII. 216s.

- 3 Derûn-ı dehri gördüm neşve-i cām-ı neşât ey ğam
Yetiş kim mülk-i hâş-ül-hâş-ı ‘aşka yād ayak başmış
- 4 Degül kākül ider⁹³ kaçd-ı şikār-ı āhuvān-ı dil
Harīm-i Ka‘be-i hüsne iki şayyād ayak başmış
- 5 Temāşā-yı hırām-ı kıadd-i yāre intizār eyle
Çemende haşr olunca tırmağa şimşād ayak başmış
- 6 Göñül olmuş hevādār-ı hırām-ı serv-kaçd-i yār
Beni hāk itmege hep bende vü āzād ayak başmış
- 7 Tekāpū-yı zemīn-i nev saña maḥşūşdur [ey] *Vecdī*
Bu vādīyi ne bulmuş var ne bir üstād ayak başmış

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Girībānın açup dil sīne-i cānāna el şunmuş
‘Aceb mi gevher-i maḥşūdı bulsa kāna el şunmuş
- 2 Hayāl-i sā‘id-i sīmīnini gördüm derūnumda
Yine zālīm kemer-i bendi miyān-ı cāna el şunmuş
- 3 Der-āğūş eylemiş pervāneveş ḥasretle dil şem‘i
Ruḥuñ yādıyla miskīn āteş-i sūzāna el şunmuş
- 4 Nice bir her⁹⁴ girībān-dest-i dil bir şem‘ olmaz kim⁹⁵
Gice ol āteşin ruḥsāra küstāḥāne el şunmuş

⁹³ ider: idüp

⁹⁴ bir her: her bir

⁹⁵ 4, 5, ve 6. beyitler Divan’da farklı sıralanmıştır.

- 5 Ne dil kırtuldu ne cān dest-bürd-i çeşm-i mestinden
O kâfir-kîş şimdi gerden-i imāna el şunmuş
- 6 Tokınmış taraf-ı ebrûya dökülmüş kadd-i⁹⁶ dil-cû[ya]
[Şikenc-i zülfi mäh u mihr-i nür-efşāna el şunmuş]⁹⁷
- 7 Nazîrin bulmamış ‘İsî bu ş‘ir-i pâkuñ ey *Vecdî*
Takayyüd eylemiş çok defter-i dīvāna el şunmuş

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Benümdür nevbet-i feryād bülbüller hamûş olsun
Figānum ehl-i ‘aşka māye-i cûş u hurûş olsun
- 2 Dirîğ itdüh⁹⁸ dil-i mehcûrdan cām-ı mey-i vaşluñ
Yeter çekdi humār-ı ğam birazda bāde nûş olsun
- 3 Gelüp menşür-ı haţ men‘ eyledi ‘uşşākı la‘ linden
Yasāğ oldu şarāba hâţır-ı zühhād hoş olsun
- 4 Dil-i ‘uşşāk şaf şaf muntazırdur naķd-i cānder-keff
Nihāl-i kadd-i mevzūnuñ yine cılve-fürüş olsun
- 5 Baña ta‘n itdügi bir bir gelür hep yādına⁹⁹ *Vecdî*
Benüm gibi hele Rāmî de derd-i ‘aşka dūş olsun

⁹⁶ kadd-i: rūy-ı

⁹⁷ Mısra Mecmua’da yok.

⁹⁸ itdüh: itme

⁹⁹ yādına: başına

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Güle 'arz-ı cemāl it lāleveş 'aşkuñla dāğ olsun
Zamān-ı devlet-i hüsnuñde ol dāhı çerāğ olsun
- 2 Görüp 'aks-i müjem incinme rüy-ı tābdāruñda
O hār-ı ter gül-i ruhsāruña dīvār-ı bāğ olsun
- 3 Dem-i gül-geştedür kūşe-nişinānı ayaqlandur
Meded imdād-ı reftār eyle sākī ber-a[ya]ağ olsun
- 4 Şeb-i 'işretde yaqsun şem'-i zevkī şu'le-i sāğar
Elimde cām-ı dāğ-ı cān-ı eyyām-ı ferāğ olsun
- 5 N'ola Bākī vü Nef' i gitdügin yād itmese yārān
Zarūret mi çekerler taze şi' re *Vecdī* şāğ olsun

(147b)

Vecdī

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Çözme girih-i zülfini iqdāma düşürme
Hüş-ı melegi lerziş-i endāma düşürme
- 2 Bir lahza meded ref'-i niķāb itme yüzüñden
Zühdi heves-i tāt-at-ı endāma düşürme
- 3 Sükkān-ı der-i dergehüñ itme lebüñ 'arz
Ehl-i haremi ārzū-yı cāma düşürme
- 4 'Āmm itme temāşā-yı zenaḥdānuñı ḥalkā
Biñ Yūsufi her dem çerh-i ālāma düşürme

- 5 *Vecdī* dil-i nā-kāmı şaķın tāb-ı nıgehden
Sūzān şereri gülşen-i İslāma düşürme

Ve lehu

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Tekmīl-i cūnūn itmege hāmūn ele girse
Āvārelige vādī-i Mecnūn ele girse
- 2 Çāk-ı dil-i Mecnūna ' ilāc itmek olurdı
Bir kerre girībān-ı Felāṭūn ele girse
- 3 Ser-tā-be-ḳadem hār gibi nice olurdum
Çāk eylemege dāmen-i gerdūn ele girse
- 4 El virmedi çūn sūbhā be-dest olmağa ṭālī'
Bārī bir ayağı mey-i gül-gūn ele girse¹⁰⁰
- 5 Hūbān-ı Sitanbula yetişmez yine *Vecdī*
Bezī itmege ser-māye-i Ḳārūn ele girse

Rūḫī-i Bağdādī

mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn

- 1 Ne şāh-ı dehre mensūbuz ne mūn' im bī-gedāyuz biz
Egerçi ehl-i faḳruz līk meslūbu'r-ricāyuz biz
- 2 Edānī ḳısmına baş egmezüz yüz ser-bülend olsa
Kemāl ehli olan yārāna ammā ḥāk-i pāyuz biz

¹⁰⁰ Divan'da bu beyitten sonra aşağıdaki iki beyit yer almaktadır:

“Mestāne iken zūlf-i girih-gire sarılsam
Ser-rişte-i zevḳ-i dil-i maḥzūn ele girse

El çekdi o şūh eşkümi silmekden usandı
Ḳan ağlamağa dīde-i pūr-ḥūn ele girse”

- 3 Ne deñlü hâksâr isek yine ser-tâcıyuz çarhuñ
Şeref var zâtımızda hâk-i burc-ı evliyâyuz biz
- 4 Seneddür nüktemüz her ṯalib-i ‘ irfân olan rinde
Mürîd-i pîr-i ‘ aşkuz ‘ ârif-i sırr-ı Hudâyuz biz
- 5 Ğam-ı dünyâyile dil-teng olanlardan kıyâs itmeñ
Güşâde-meşrebüz hem-şoĥbet-i ehl-i şafâyuz biz
- 6 Mey-i gül-gûna inkâr eyleyenlerden şafâmuz yok
Sözün taĥkîki bu kim münkir-i ehl-i riyâyuz biz
- 7 Ne şekl olduĥını sâĥarda gördük zâl-i dünyānuñ
Hemîşe nâzır-ı âyîne-i ‘ âlem-nümâyuz biz
- 8 ‘ Aceb mi tab‘ umuz pür-süz olursa senden ey muṭrib
Bilürsin bülbül-i gül-berg-i bâĥ-ı innemâyuz biz
- 9 Diyâr-ı ‘ aşkda çok mâ-cerāmuz geçdi Vāmıkla
Ezelden ol ĥarîĥ-i baĥr-ı ĥamla âşinâyuz biz
- 10 N’ola eş‘ arımız maĥbûl-ı tab‘ ı olsa yârānuñ
Ferîdüz ‘ aşrımızda başka bir şâhib-edâyuz biz
- 11 Alanlar şi‘ rimüz keyfiyyetin elden bırakmazlar
Şarâb-ı behcet-efzâ gibi dâ’im dil-güşâyuz biz
- 12 Bu gün meddâĥıyuz bir himmeti ‘ âlînuñ ey *Rûĥî*
Bülend-âvâzeyüz erbâb-ı ‘ irfâna şalâyuz biz

(148a)

Zihni-i Bağdadi*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

- 1 Bu yanmış kana kat kat merd-i meydān-ı belāyuz biz
Açılmış gonce-i gül-zār-ı deşt Kerbelā'yuz biz
- 2 ' Aceb mi ger ser-ā-ser cismimüz kaplarsa dūd-ı dil
Siyeh pūşān-ı mātem-dīde-i Āl-i ' Abāyuz biz
- 3 N'ola ser-halka-i es-sābiķūn es-sābiķūn olsaķ
Ġulām-ı halka der-gūş-ı ' ale-l-Murtażāyuz biz
- 4 Ma' ārif kānı içre feyż-i hākla perveriş bulmış
Dür-i baħr-i Necefdür burc-ı hāk-i evliyāyuz biz
- 5 Tenezzül eylemez bu hākdān-ı miħnet-ābāda
Maķām-ı zirve-i a' lāda bir ' ālī hümāyuz biz
- 6 Taşavvur şafhasından maħv kılmış mā-sivā-ı naķş
Cemāl-i şāhid-i tevħīd mir 'ātü'ş-şafāyuz biz
- 7 Egerçi her ' amelden fāriģüz rāh-ı hākīķatde
Bir avuç hāki şāfi altun eyler ķimyāyuz biz
- 8 Virüp dünyāyı mā-fihāyı maħż-ı ihtiyāc içre
Faķīrān-ı keşīrū'l- feyż mebzülü'l- aţā'yuz biz
- 9 Gehī rāh-ı mezellet pāy-māl-i hāk-i bī-ķadrüz
Gehī cevlēngēh-i ķudretde seyr eyler hümāyuz biz

- 10 Kitāb-ı cāmi‘ üz cem‘ oldu bizde ‘ âlem-i kübrā
Bizi zulmetde şanma mazhar-ı nūr-liķāyuz biz
- 11 ‘İbāret ķālībına cān virür dil-keş ma‘ ānīyüz
Nefis-i enfās ile ‘İsā-dem mu‘ ciz-nümāyuz biz
- 12 ‘ Aceb mi hāzen-i genc-i ma‘ ānī olsaķ ey *Zihni*
Ki ğavvāşān-ı baķr-i ma‘ rifetle āşināyuz biz

‘Ālī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ğamuñla gird-bād-āsā ğubār-ı pür-hevāyuz biz¹⁰¹
Eser yeller gibi vādī-neverd-i Kerbelāyuz biz
- 2 Gül-i gül-zār-ı Zehrā ğuşşasından zehrler yutmış
Ciger ķan dīde giryān bülbul-i mātem-serāyuz biz
- 3 Geh abdāl-ı nemed-ber-düş u geh rind-i abā-püşuz
Gehī āyīne-dār-ı tal‘ at-ı Āl-i ‘ Abāyuz biz
- 4 Nice Hāllāc yāyın çekmiş atmış¹⁰² merd-ter şaştuz
Bu ğün meydānda tīr-endāz-ı ķavs-i müntehāyuz biz
- 5 Ene’l-Hāķ tīğin almış deste ‘ āli-pāye ķaţ‘ itmiş
Mürīd-i pīr-i ser-bāzāra¹⁰³ Maşşūr-ül-livāyuz biz
- 6 Şabā vir müjdemüz āb-ı Fırāt-ı hāk-ı Bağdāda
Fuzūlī rūḥun iḥyā eyleyen ‘İsā-edāyuz biz

¹⁰¹ Divan’da: “Meh-i şehir-i hilāfet mihr-i burc-ı evliyāyuz biz” diye geçmektedir.

¹⁰² atmış: almış

¹⁰³ ser-bāzāra: ser-bāzān-ı

- 7 Enīn-i nāy feryād-ı ergānūnı en-nefes¹⁰⁴ kılmış
Nesīm-i āha yiltenmiş nice ehl-i hevāyuz biz
- 8 Ža‘ ifüz līk muḥkem tutmağın şahbā gibi cāmı
Ḳadeḥ düşmez elünden bir bölük ehl-i şafāyuz biz
- 9 Bizi sen ey muḥāsib şanma defter-dār-ı emvālüz
Me’ālī mālā virmez ḥāzin-i müşkil-güşāyuz biz
- 10 Ḳader ger ḳadre irgürsün ḳazā ger nā-murād itsün
Muṭī‘ -i muṭlaḳuz bī-ḳayd-ı meslūbū’r-recāyuz biz
- 11 Süleymān maḳdemün teşrīfe gelmiş mūr-ı ednāyuz
Şenā-kārān-ı bezm-i Dāver-i Āşaf-şafāyuz biz
- 12 Ne ‘ālī-himmetüz ‘Ālī mişāl-i Kā‘ be-i ‘ulyā
Bu gün ḥizmet-güzār-ı āsitān-ı Murtażāyuz biz

(148b)

Rūḥī-i Bağdādī¹⁰⁵

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Fazl-ı Ḥaḳḳa yüz tutup oldum cehāletden emīn
Dā’imā vird-i zebānumdur *hüve’l-fazlu’l-mübīn*
- 2 ‘Ārif iseñ ol muṭī-i emr-i *va‘būd rabbeke*
Keşf ola ḥatta saña esrār-ı *ye’tike’l-yaḳīn*
- 3 *Men ‘arefesrārına yol¹⁰⁶ bulmaz illā ehl-i fazl*
Fazluña benden ṭaleb senden ‘ināyet yā mu‘īn

¹⁰⁴ en-nefes: hem-nefes

¹⁰⁵ Coşkun AK. Bağdatlı Ruhi Divanı. Bursa: 2001. 357s.

¹⁰⁶ yol: yüz

- 4 Seyrine lāyık degüldür hūblar dīdārınūñ
Zāhid-i bī-derd olursa gam degül halvet-nişin
- 5 Hūb-rūy-ı hūsnidür¹⁰⁷ erbāb-ı zevka kūt-ı rūh
Dil-rübā-yı¹⁰⁸ zūlfidür şādıklara *hablu’-l-metīn*
- 6 Zūlf-i dil-dāruñ sırāt-ı müstakīminden bu gün
Geçmeyenler ehl-i nār oldu geçenler ehl-i dīn
- 7 Ummasun dīdār-ı Hakkı olmayan ehl-i şalāh
Şālīh ol ey dil ki *va’l-lāhu yuḥibbu’s-şālīhīn*
- 8 Bil nedür mażmūn-ı *errahman* ‘alā ‘arşi’stevā
İstevā sırrın bilendür fırka-i nācī hemīn
- 9 Bende gibi¹⁰⁹ cevre tākāt koymamışdur derd-i ‘aşk
Sevdüğümse çeşm-i ebrū şāhibi bir nāzenīn
- 10 Teşne-i şahbā-yı vaḥdetdür dil-i nā-şādımız
Üşkuni min ke’sse fādlike yā İlahe’l- ‘ālemīn
- 11 İzdiyād-ı fażl u qadr u dīn ü imān isterin
Luţfuña¹¹⁰ kıldum tevekkül *ente ḥaayru’l- muḥsinīn*
- 12 “Tā ki derd-i zişt gerdūn çeşm-rā bāyed şoden
Gāh be-rūy-ı zemīn u gāh [...]”¹¹¹

¹⁰⁷ Hūb-rūy-ı hūsnidür: Hūblar hūsnī durur

¹⁰⁸ Dil-rübā-yı: Dil-rübālar

¹⁰⁹ gibi: ise

¹¹⁰ Luţfuña: Fażluña

¹¹¹ Bu kısım Mecmua’da boş bırakılmıştır.

- 13 Zevkımız var nuql-ı fażl u rāh-ı vaḥdetle müdām
Ḳuvvetenā ḳūt lezizün mā‘enā mā’-i mā‘in
- 14 Ehl-i fażluz ādem oğlu ādemüz fikr itmeñüz
 Kim bizi ıdlāl ide min-ba‘ d şeytān-ı la‘in
- 15 Gösterüp tāliblere didār-ı yāri söylerüz
Ḥazihi cennāti ‘adnin fedḫulūhā ḫālidin
- 16 Biz Resūla ümmet on iki imāma tābi‘üz
 Sinede imānımız *ḫubb-ı emirü’l- mü’minin*¹¹²
- 17 Bendeyüz ol zümre’-i aşḫāb-ı ‘ālī-ḳadre kim¹¹³
 Muştafāya oldılar her biri bir yār-i güzīn
- 18 Mezhebiyle biz İmām-ı A‘zamuñ faḫr eylerüz
 Kim mezāhibde o mezhebdür *huden lil- mutteḳin*
- 19 Ḥurrem olduk *innemā* remziyle vechullāhdan
 ‘Ārif-i bi’llāh olanda şanmañolur buğz u kīn
- 20 *Rūḫiyā* her kim olursa fażl-ı Ḥaḳdan bā-naşīb
 Keşf olur kendüye ‘ilm-i evvelin ü āḫirīn

Rūḫī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ruḫuñdan zevḳ alan itdi gül-i ra‘nāya istiḡnā
 Lebüñden mest olan ḳıldı mey-i şahbāya istiḡnā
- 2 Tevāzu‘ ḳıl maḥabbet ehline aḡyāra ser-keşlük
 Eḫibbāya gerekdür meskenet a‘dāya istiḡnā

¹¹² mü’minin: mü’min

¹¹³ Divan’da: “Hem daḡı bāḳī olan aşḫāb-ı şāhib-faẓla kim” diye geçmektedir.

- 3 Biz ey zāhid çıkarduk göñlimüzden māsiva'llāhı
 ' Aceb mi eylesek dünyā vü mā-fihāya istiğnā
- 4 Ne 'uṣṣāka o kāfir iltifāt eyler ne aḡyāra
 Bir āfetdür ider a'lāya vü ednāya istiğnā

(149a)

- 5 Tegāfül kılduğundan ol perīnūñ çekme ḡam *Rūḥī*
 Saña tenhā degül ancak ider dünyāya istiğnā

Rūḥī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Çıkar 'uḡbāyı dilden çünki el virdi saña dünyā
 Tama' kār olma yā 'uḡbā gerek ḡātarda¹¹⁴ yā dünyā
- 2 Sa' ādetle ser-firāz olduḡundan ṣādmān olma
 Gel inṣāf it kimūñle başa çıkmışdur fenā dünyā
- 3 Kātı āsān idi olmaḡ sa' ādet mülkine mālīk
 İki gün bir qarār üzre ḡalaydı¹¹⁵ bī-vefā dünyā
- 4 Ne dünyāsuz olur devlet ne devlet baḡt u ṭālī' siz
 Baña bir yaña baḡt eyler cefāyı bir yaña dünyā
- 5 Dilerseñ yār-i bākī feyz-i Ḥaḡla Ḥaḡḡa maḡhar düş
 Çıkar dünyāyı dilden kim fenādur *Rūḡīyā* dünyā

¹¹⁴ ḡātarda: ey ḡāce

¹¹⁵ ḡalaydı: olaydı

Rūhī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Koyup ol haṭṭı öger sebze-i gül-zārı baña
Bāgbān gül şatayın der bir iki ḥārı baña
- 2 Āyet-i muşḥaf-ı rahmet görinen yerde ḥaṭı
Ne görünmek gerek āyine-i ruḥsārı baña
- 3 Sen ḥırām eyle naẓar sendedür ey gülbin-i feyz
Ḥārdur ğayrılaruñ şive-i reftārı baña
- 4 Oldı teşvîş-i dehānuñ dil-i maḥzūnuma kayd
Bir iki 'ālemüñ ey dost yoĝı varı baña
- 5 Şoḥbet-i ğayr belādur dilerim Ḥaḳdan kim
Ne seni göstere aĝyāra ne aĝyārı baña
- 6 Rişte-i zülfüñ elinden çıkarup ey *Rūḥī*
'Arz ider şimdi felek dāmen-i kūhsārı baña

Rūhī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Gerçi evvel leb-i la' linden irür cāna şafā
Soñra ammā ḥaṭı sevdāsına düşmek ne belā
- 2 Öldürüp ḳanımuza şanma bulaşdurmuş elin
Bizi öldürdüĝine yakmış eline ḥınnā
- 3 Nedür ol zülf-i girih-ĝir¹¹⁶ ü müselsel kākül
Ḳılca nokşānları yok biri birinden a' lā

¹¹⁶ girih-ĝir: mu' anber

- 4 Dirler ölmüş ğam- ı hicrũñle yolıñda aġyār
Var ümĩdũm ki yalan ise daġı gerçek ola
- 5 Gelse ħaıı bizi ħurtarsa belādan der idũk
Rũĥĩyā geldi ħaıı oldu belā üzre belā

Rũĥĩ

fe‘ũlũn fe‘ũlũn fe‘ũlũn fe‘ũl

- 1 Didũm geçdi baña ħadeng-i cefā
Gũlũp yār didi mażā mā-mażā
- 2 Ne ümmĩd-i mihr ü ne imkān-ı ħurb
Ne bizde taĥammũl ne sende vefā¹¹⁷
- 3 Tenezzũlde zevĥ ü şafā vũ sürũr
Teraĥķĩde ālām u renc u ‘anā
- 4 Gerek aġla ey dil gerek ħurrem ol
Cefāsız vefā yok belāsız şafā
- 5 Şaĥın ‘aşķa yaklaşma *Rũĥĩ* ki ‘aşķ
Belādur belādur belādur belā

Rũĥĩ

fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilũn

- 1 Sen çıķup seyr idesin diyũ degũldũr kevkeb
Mũm donanması ider gũkde melekler her şeb
- 2 Giryeden her gũn iner taĥt-ı řerāya yaşum
Giceler çarĥa çıkar na‘ra-i yā Rab yā Rab

¹¹⁷ Divan’da: “Ne bende taĥammũl ne sende şafā” diye geçmektedir.

(149b)

- 3 Gülüp açılmadadur dā 'im anuñçün gūyā
 Şu' arā ğonce kıomışlar dehen-i yāra laķab
- 4 Ğamdan öldük nidelüm kāse-i şehd ü şekkeri
 Bize bir köhne sifāl olsa tolu āb-ı 'ineb
- 5 Dün dimişsin ki nedür *Rūḥī*-i zāruñ ḥāli
 Bu vefā senden umılmaz 'aceb ey şūḥ 'aceb

Rūḥī

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Bezmimüzde dönerdi cām-ı şarāb
 Gelmedin devre mihr-i 'ālem-tāb
- 2 Mümtézicken lebün ğamıyla gönül
 İmtizāc itmemişdi āteş¹¹⁸ ü āb
- 3 Cān yelerdi saçuñ hevāsında
 Bitmedin yirde sünbül-i sīr-āb
- 4 Biz o müflisleriz ki cām-ı meye
 Rehn olur gāh ḥırķa gāhi kitāb
- 5 Zikrimüz fikrimüz mey u maḥbūb
 Eklimüz şürbimüz kebāb u şarāb
- 6 Yaşdanup bāb-ı luṭfuña *Rūḥī*
 Eftetiḥ yā müfettiḥa'l-ebvāb

¹¹⁸ āteş: ḫāk

Rûhî¹¹⁹

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hâṭ geldi ḥaddiñe yûri hengāme-i ṭaḡıt
Yaz ḥâṭırın şikestelerün nāme-i ṭaḡıt
- 2 Abdāl olup yûri 'uryān-şıfat bu 'arşada
Dāḡ ile zeyn idüp tenüñi cāme-i ṭaḡıt
- 3 Ey bende-i Ḥudā heves it muṭma'inneye
Olma hevā-yı nefsüñe levvāme-i ṭaḡıt
- 4 İtdüm kitāb-ı 'aşkı ben ey dil müṭāla'ā
Ḥall-i ḡavāmız itmege 'allāme-i ṭaḡıt
- 5 *Rûhî* yeter ḡaraladuñ ā' māl defterin
Evrākı tevbe şuyına şal ḥāme-i ṭaḡıt

Rûhî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yāre 'aşk inkārı müşkil ḡayrıya iḡrār¹²⁰ güç
Bir belā-keş n'eylesün inkār güç iḡrār güç
- 2 İçmese ālām-ı hicr-i yār baḡrın ḥûn ider
'Āşık-ı şeydāya cām-ı meyden istiḡnā¹²¹ güç
- 3 Ğamzesin sevmekle zülfinden nice geḡsün ḡöñül
Münkire dil virüp almaḡ mü'mine zünnār güç

¹¹⁹ Divan'da bu gazel yok.

¹²⁰ iḡrar: inkār

¹²¹ istiḡna: istiḡfār

- 4 Ādeme tekmāl-i ‘arz itmekden özge¹²² nesne yok
Zāhide ammā ki kayd-ı cübbe vü destār güç
- 5 Çekme ğam *Rūhī* ko dem ursun edānī şî‘rden
Şā‘ir olmak mümkün ammā kuvvet-i güftār güç

Rūhī

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Halk-ı cihān ile şu kadar itdüm ittiḥād
Bir dost bulamadım ki ola ḥālīş-i fu‘ād¹²³
- 2 Ehl-i kemāle karşı komaḳ maḥz-ı cehldür
Ḥaḳḳā budur ki ‘ārif olan eylemez ‘inād
- 3 Taḥşīl-i māl u rütbe-i ‘ālī ne cüz’idür
Dünyāya gelmeden bize ger bu ise murād
- 4 Eflāka çıksa nefsine yol bulmayan kişi
Ma‘nide anı ‘ārif olanlar bilür cemād
- 5 Baḥş-ı me‘ād u mebd-i cem‘ olsa kā’ināt
Ḥāşā ki ide ārif olan selb-i i‘tikād

(150a)

- 6 Şimdengirü ne bulsa gerekdür gelen ki biz
Bulduḳ cihānda luṭfu keremden hemān bir ād
- 7 *Rūhī*‘ aceb mi bulsa ğam-ı dehrden necāt
Kesb-i ma‘ārif eyleyen bulur hemīşe şād

¹²² özge: āsān

¹²³ fu‘ād: vedād

Rūhī

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 Ey dil dilerseñ olmaya ol meh senüñle yād
Zinhār āşinālığı yanında itme yād
- 2 Mihr-i cemāl-i yār temāşā degül midür
Seyr eyledükçe şevkin ider ādemüñ ziyād
- 3 Maḥbūb u meyle zāhid alısmazsa ğam degül
Āsān mıdur güzeller ile itmek ittihād
- 4 Cāh-ı sipihre 'ārif olan aldanur mı hīç
Cāha ne i'tibār u sipihre ne i'timād
- 5 Didüm ğamuñla öldi raķīb işidüp o şūḥ
Nāz ile didi öldi ise *Rūhī* ola şād

Rūhī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilūn

- 1 Şanma ey ḥāce ki senden zer ü sīm isterler
Yevme lā-yenfā'u da ḳalb-i selīm isterler
- 2 Berzaḥ-ı ḥavf u recādan geçe gör nā-kām ol
Dem-i āḫirde ne ümmīd ü ne bīm isterler
- 3 Oḳuyup bildigüñi 'ārif iseñ nā-dān ol
Bezm-i vaḥdetde ne 'ilm ü ne 'alīm isterler
- 4 'Ālem-i bī-meh ü ḥurşīd-i felekde dā'im
Ne mühendis ne müneccim ne ḥakīm isterler

- 5 ‘ Ālem-i ma‘ nīde bigāneye yol virmezler
Āşinā-yı ezelī yār-i qadīm isterler
- 6 ‘ Ālem-i keşf-i ma‘ ānīde çok esrār açılır
Varamaz nefsi gāzūb anda ḥalīm isterler
- 7 Dergeh-i fakra varup dirligūni ‘ arz itme
Anda hergiz ne sipāhī ne za‘ īm isterler
- 8 Kible-i ma‘ nīyi fehmi eylemeyen kec-revler
Sehv ile secde idüp ecr-i ‘ azīm isterler
- 9 Sākin-i dergeh-i teslīm-i rızā ol dā’im
Ber-murād itmege ḥidmetde muḳīm isterler
- 10 Cürmüne mu‘ terif ol tā‘ ate maḡrūr olma
Ki şifā-ḥāne-i ḥikmetde saḳīm isterler
- 11 ‘ Āşık ol şerbet-i vaşl ister iseñ ‘ uşşāka
Çāresüz derd arayup renc ü saḳīm isterler
- 12 Ni‘ met-i zāhire dil-beste olan gürsineler
Müzd-i nān-pāreye cennāt-ı na‘ īm isterler
- 13 Ezber it kışşa-i esrār-ı dili ey *Rūḫī*
Ḥāzır ol bezm-i İlāhide nedīm isterler

Rūḫī

fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

- 1 Bī-‘ amel ‘ ilm ile ‘ ālim¹²⁴ geçinen cāhildür
Kim ki ḥatt-ı ruḫ-ı ḥübānı okur kāmildür

¹²⁴ ālim: kāmīl

- 2 Kāngı ‘ābid ki dil-āzārılığa māyıldür
Rüz u şeb her ne ‘ibādet ider ol bātıldur
- 3 *Yevme lā-yenfa‘ mālün* didi çün Mevlāmuz
Bu sözi kim ki ta‘aqqul ider ol kāmildür
- 4 Dā’ima Hāḡḡa maḡabbet ider ol kāmīl kim
Men eḡabbe ḡaceren nüktesine ḡā’ildür

(150b)

- 5 Oḡumaḡla kişi fāzıl¹²⁵ mı olur lāva’llāḡ
Men ‘arefsırrına her kim ki irer fāzıldur
- 6 Kimi zāhirde ider seyri kimi bātında
Kiminüñ menzili deryā kiminüñ sāḡıldür
- 7 Sālikān-ı reh-i Hāḡ¹²⁶ cennete meyl itmezler
N’eylesün cenneti ol dīdāruña vāşıldur
- 8 Tḡalum mümkin imiş devlet-i dünyāya vuşul
‘Āḡıl olan nider ol devleti kim zā’ildür
- 9 Ma‘rifet olmayıcaḡ bir kişide ey *Rūḡī*
Cāhile başı göḡe irse yine cāhildür

Rūḡī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Mest olup gül gül açılmışsın bu fettānlıḡ nedür
‘Ālemi ḡırmaḡdasın āşüb-ı devrānlıḡ nedür

¹²⁵ fāzıl: kāmīl

¹²⁶ Hāḡ: ‘aşḡ

- 2 Dil firākuñda perīşāndur disem dirsün nedür
Bir perīşānsın ki bilmezsın perīşānlık nedür
- 3 Sen kaçan düşdün ğam-ı hıcre kaçan āh eyledün
Bilmeseñ ma‘ zūrdur ‘ ālemde gıryānlık nedür
- 4 Geldi eyyām-ı bahār u tevbeler oldı şıkest
Bir işi evvel idüp şoñra peşimānlık nedür
- 5 Ey suḥandan dem urup *Rūḥīyle* baḥş-i nazm iden
Baḥş-i dem-sāz olsa da görseñ suḥan-dānlık nedür

Rūḥī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Felek ‘ aşk ehlin evvel rāh-ı ğamda ḥār zār eyler
Döner şoñra vücūdun rūzgār ile ğubār eyler
- 2 Belā vü miḥnet ü derd ü meşakḳat rūzgāruñdur
Ne eylerse maḥabbet ehline hep rūzgār eyler
- 3 Göñül gül gibi yaḳup sīnesine dāğlar yer yer
O serve ğonceveş rāz-ı derūnun āşikār eyler
- 4 Bizi ölmekle ḳorḳutma saña ‘ āşık geḳen¹²⁷ evvel
Yoluñda ölmegi ey rūḥ-ı şānī ihtiyār eyler
- 5 Ṭarīḳ-i ‘ aşḳda şābit ḳadem bir rind-i ‘ āşıkdur
Anuñçün *Rūḥīye* ‘ aşḳ ehli cümle i‘ tibār eyler

¹²⁷ geḳen: olan

Rūhī*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 Esdi bahār yelleri mevsim-i seyr-i bāğdur
Vāy bize ki bağrımız âteş-i gamla dāğdur
- 2 Varmalıyuz o goncanuñ bāğ-ı bihişt-i kūyına
Sāk̄ getür ayāğı kim menzirimüz uzağdur¹²⁸
- 3 Hiç tehevür¹²⁹ eyleme ey gam-ı aşk¹³⁰-ı yāra kim
Cān-ı güriz-pā bize¹³¹ bir gicelük konağdur
- 4 Sür' at ile içüp içüp¹³² 'aqlı yitürmeden n'olur
Bāde-i nābdan garaž tenkiye-i dimāğdur
- 5 Dıtdı cihānı *Rūhīyā* bñy-ı bahār gül gibi
Devlet anuñ ki meskeni zāviye-i ferāğdur

Rūhī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

- 1 Ya baña la' lüñüñ şarābın vir
Ya döküp qanımı cevābın vir
- 2 Kıpuzı muhtesib götürdi hemān
Çengine muṭribüñ rebābın vir
- 3 Kevşeri añma ibn-i vaqtüz biz
Bize deyrüñ şarāb-ı nābın vir

¹²⁸ uzağdur: ırağdur¹²⁹ tehevür: taşavvur¹³⁰ aşk: derd¹³¹ pā bize: başına¹³² içüp: meyi

- 4 Hāl olan yirde kıl u kāl olmaz
Eline vā' izüñ kitābın vir

(151a)

- 5 Hāşıl-ı 'ömri neyledüñ şūfī
Rūz-ı haşr oldı gel cevābın vir
- 6 Rūḫīye bī-sebeb ta' arrużı қо
Er iseñ şı' rinüñ cevābın vir

Rūḫī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dilüñ emdür disem dırsın saña degmez o mercāndur
Haḳāretle naẓar kıılma benüm rūḫum umar cāndur
- 2 Olursın bā' iş-i cem' iyyet aḡyār-ı cefā-kāra
Maḥabbet ehli senden düstüm ḡātır-perişāndur
- 3 Raḳīb-i ḡām¹³³ ile dil-sūzuñı bir görme ' aşḡuñda
Anı ḡam nārına yandur beni vaşl-ı ābına ḡandur
- 4 Bizi döndürmege sa' y itme şūfī küfr-i zülfinden
Ki biz ol küfre ikrār itmişüz ikrār imāndandur
- 5 Gider ' aklı başından bir perī-peyker güzel görse
Hemān ölmek diler yolında Rūḫīde' aceb cāndur

Rūḫī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 ' Aşıkı cevır ile öldürdüğini nāz şanur
Ādem öldürmegi ol ḡonce-dehen nāz¹³⁴ şanur

¹³³ḡām: ḡār

- 2 Kūy-ı cānānda raķībūñ¹³⁵ neyūñi feryādı
Var ise kendin o ħar-ṭab^ˆ-ı ħoş-āvāz şanur
- 3 Meclis-i ehl-i maķāmātda n'eyler bilsem
Nāleme nāy meger kendüyi dem-sāz şanur
- 4 Ayda bir çıķmak ile mā'il idem der ħalka
Māh-ı nev kendin o ebrū gibi mümtāz şanur
- 5 Yitürür her gice feryādımızı nāhīde
Bu cefāyı bize ey *Rūḫī* o şeh az şānur

Rūḫī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Görinmez yār ben mağlūb-ı 'aşķum ıztırābum var
Beni mest eyle ey sāķī ki yār ile 'itābum var
- 2 Ħaṭuñ āyātını tefsīrine bir vech buldum kim
Su 'āl eylerse zāhid her su 'āle biñ cevābum var
- 3 Dehānuñ şuyunı¹³⁶ şūfī tūtarmış yok ħesābında
Hele rüz-ı ħesāb olsun anuñla çok ħesābum var
- 4 Şalādur 'āleme cām-ı belādan zevķ alan¹³⁷ gelsün
Ħarīf-i meclis-i 'aşķum toķuz şīşe şarābum var
- 5 Ğarīb-i 'aşķum ammā sāye-i luṭfında ħoş-ħālem
Beni tenhā kımaz bir zerre-perver āftābum var

¹³⁴ nāz: az

¹³⁵ cānānda raķībūñ: dildārda ğayruñ

¹³⁶ şuyunı: sırrını

¹³⁷ alan: iden

- 6 Gedā isem ne ğam bālā-niṣīn-i meclis-i qādīmem
Gedāsından kaçınmaz bir şeh-i‘ ālī-cenābum var
- 7 Bi-ḥamdi’llāh muḳīm-i āsitān-ı ‘aşqum ey *Rūḥī*
Ne bakum var bir öyle Pādişāha intisābum var

Rūḥī

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Rez duḡterine ḥürmetüñ eller gibi yoḡdur
Nāmın çeküp ey şūfī dime qatı soġuḡdur
- 2 Didüm daḡı bāġ-ı ser-i kūyuñda mı aġyār
Ol ğonce-dehen güldi didi bunda o yoḡdur
- 3 Bī-fā’idedür zūlfüñe yapışduġı iller
Qanum dehenüñdür döken ol¹³⁸ arada yoḡdur
- 4 ‘Āşıklarına gerçi ki var kūşe-i çeşmi
Müjgānlarıñ her biri ammā ki bir oḡdur
- 5 Ğamzeñ güzelim gerçi bir oḡdur görünürde
Rūḥī gibi urġunlarıñ ammā qatı çoḡdur

(151b)

Rūḥī

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Dem-be-dem āh itdügümden bende çeşm-i ter sezer
Aġla ey çeşmüm ki sende yār çoḡ gevher sezer

¹³⁸ ol: el

- 2 Yolına cānlar viren ‘āşıkla gitmez bir kadem
Şalınur ağıyār ile koyunda gūyā zer sezer
- 3 Meclis-i va‘ izine şūfi-i şāfi-meşrebūñ
Gıtdügi hālī degül elbetde bir dil-ber sezer
- 4 Çıkmasa mey-hānelerden vā‘ izi ‘ayb itmeñüz
Küb düşer her kande bir cām-ı mey-i aḥmer sezer
- 5 Zāhide merdān-ı Hakk taklidi cūr‘ etden degül
Bīsezār-ı ‘aşkı ol bī-çāre hālī yer sezer
- 6 Dām-ı hicrūñde giriftār olduğın bilmez gibi
Murğ-i dil uçmaḳ diler kendinde bāl ü per sezer
- 7 *Rūḥiyā* altun idüpdür çehremi iksīr-i ‘aşḳ
Yanuma gelsün o serv-i sīm-ten isterse zer sezer

Rūḥī

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Kimi mestāne seḫer yār ile gülşende yatur
Kimi derd ü ğam-ı hicrān ile külḫanda yatur
- 2 Ey kaşı yā nice girsün eline ağıyāruñ
Ki oḳun kande vü kan dilde vü dil tende yatur
- 3 Hāneden taşra hırām eyle gör ey serv-i sehī
Her kadem hāk-i rehūñde nice efgende yatur
- 4 Künc-i miḥnetde raḳībā beni tenhā şanma
Yār eger sende yatarsa elemi bende yatur

- 5 Seheri her yane mestane kulak tut gör kim
Gülsitanunda nice bülbül-i güyende yatur
- 6 Kın-i ‘uşşâka belâ-keş dil-i senginünde
Beñzer ol âteş-i süzâna ki âhende yatur
- 7 Hâk u hûn içre yatur derd ü gamuñla *Rûhî*
Yâd idüp anı dimezsın ki ‘aceb kande yatur

Rûhî

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Eşk-i çeşmümle yâr hurremdür
Meger ol tâze gül bu şeb-nemdür
- 2 Dide pür-nem derün-ı dil pür-gam
Bî-karâram ‘aceb benüm nemdür
- 3 Kalmadı ey rakîb çün bize yâr
Saña da kalmaya bu ‘âlemdür
- 4 Sâķiyyâ aç ser-i sebûyı kim
Dil-i ‘uşşâk beste-i ğamdur
- 5 Âdemüñ añma nefhasın ki hemân
Âdem ol âdem u dem ol demdür
- 6 Kaçma âdemden ey perî gel kim
Yir ü gök hep tufeyl-i âdemdür
- 7 Kime ğamdan şikâyet eylersin
Kimi gördüñ cihânda hurremdür

- 8 Çekmeyen bār-ı ‘aşkı ey *Rūhī*
Ne bilür āsumān neden ḥamdur

Rūhī

mefʿūlū mefāʿilū mefāʿilū feʿūlūn

- 1 Ey dil yine ṭabʿ uñda beşāşetden eşer var
Ol çeşm-i siyehden saña beñzer ki nazar var
- 2 Geldi yelerek bād-ı şabā ḥāk-ı derinden
Ol gonce-i terden yine bir tāze ḥaber var

(152a)

- 3 İncinme gider ḥāne-i aḡyāra dinilse
Sen bilmedüḡñ ey dil-i şeydā nice yer var
- 4 Aḡyār giderse gelürin dirmiş o meh-rū
Dil muntazır ammā ne gelür var ne gider var
- 5 ‘Uşşākı koyup ḡayr ile bāzāra sebeb ne
Ol Yūsuf-ı gül-çehreye bizden ne zarar var
- 6 Cān naḡdin alup şatsa vişālin hep alurduk
Müşkil budur ammā ne alur var ne şatar var
- 7 Çīn illerinüñ çok gözi āhūların ögme
Ey ḥāce bu Rūm illeridür bunda neler var
- 8 Bülbüllerini başladı aḡlatmaḡa *Rūhī*
Ol gonce-dehānuñ yine yüzine güler var

Rūhī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Çarh-ı bed-mihrde vefā n'eyler
Ser-nigün çāh¹³⁹ içinde mā n'eyler
- 2 Bezm-i 'uqbādadur şafā yoksa
Bu fenā bezmde şafā n'eyler
- 3 Eşkūmi görse 'ayb ider zāhid
Ne bilür kim o dil-rübā n'eyler
- 4 Sīnesin karşı tutsa da görse
Ādeme hañçer-i cefā n'eyler
- 5 Zevk-i vaşluñ ne lāyık ağyāra
Ehl-i derd olmayan devā n'eyler
- 6 Dāmen-i yāri tıtdık ey *Rūhī*
Görelüm şon ucı Hudā n'eyler

Rūhī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

- 1 Felek ger kāmımızca dönmese ālāmımız yokdur
Biz ehl-i terküz andan zerre deñlü kāmımız yokdur
- 2 Şarılmağ mümteni' dür sīne-i sīmīn-i dil-dāra
Biz ol endişeden dūruz hayāl-ı hāmımız yokdur
- 3 Şafāmuz var ezelden bāde-i 'aşkuñla sermestüz
O kaydı çekmezüz kim bāde-i gül-fāmımız yokdur

¹³⁹ çāh: tās

- 4 Hezārān dāğımız var ‘ aşkıımız Ferhāda ġālibdür
Nihāyet ol lebi Şīrīn yanında nāmımız yokdur
- 5 Şarāb-ı nābdan ‘ ālemd ehl-i zevk olan gelsün¹⁴⁰
Kimūñ kim zevki var nūş eylesün ibrahīmımız yokdur
- 6 Ğaraž ne bir dem ārām it dimekdür reh-güzārumda
Bilürsin sevdüğüm sensiz bizim ārāmımız yokdur
- 7 Kilid-i şabr ile bāb-ı vişāluñ fethi mümkindür
Anuñçün *Rūḫīyā* ol bābda ikdāmımız yokdur

Rūḫī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Cismimizde ḫil‘ at-ı zer dāğ-ı ḫūnīnler yiter
Başımız üzre fitil-i dāğımız efser yiter
- 2 Cānı mecrūḫ itmege şimşire çekme ihtiyāc
Ey kemān-ebrū müjeñ oklarını gönder yiter
- 3 Hoş degül bāde ile sākī başımız teklifi қо
Ḫātır-ı yārān ise maḫşūd bir sāğar yiter
- 4 Özge ‘ ālem var ḫirām-ı yārda ey bāğbān
Yitse başı çarḫa şanma ḫaddine ‘ ar‘ ar yiter
- 5 Ḫāne-i dilden çıkar endişe-i ağıyārı hep
Rūḫīyā maḫşūd enīn ise ḡam-ı dil-ber yiter

¹⁴⁰ gelsün: kaçmaz

(152b)

Rūhī*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

- 1 Vefā vü mihr eşeri rûzgârda yoğdur
Olursa da hele ol şive-kârda yoğdur
- 2 Senüñle bağş-i cemāl itmege kemāl gerek
Bu ħod zamānede bir gül-‘ izârda yoğdur
- 3 Felekde cām-ı mey-i ‘ ıyşdan olan maħrûm
Hemān benem ki yerüm bezm-i yârda yoğdur
- 4 Şikāyet eylemezin ġayrılar gibi yoğsa
Derūnumuñ ġamı bir dil-fikârda yoğdur
- 5 Bir ehl-i luţf güzel isterin dimiş *Rūhī*
Çosun bu fikri ki ol bu diyârda yoğdur

Rūhī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

- 1 O şūħuñ bezmine diñ gelmesün aġyāra yer yoğdur
Göñül bāğ-ı İremdür gülşenünde ħāra yer yoğdur¹⁴¹
- 2 Niyāz itdükçe ey dil şanma nāzından niyāz¹⁴² itmez
Dehānında o şūħuñ vüs‘ at-ı ġüftāra yer yoğdur
- 3 Senüñ fermānuñam didükçe dirsın itme āzārı
Beni öldür yoluñda sevdigüm azāra yer yoğdur

¹⁴¹ Divan’da: “ Bu bir bāğ-ı İremdür bunda aşla ħāra yer yoğdur” diye geçmektedir.

¹⁴² niyāz: ħitāb

- 4 Neden her hāra yer var gülşen-i kūyında cānānuñ
Fiğān ider hemīşe ‘ andelīb-i zāra yer yokdur
- 5 Doğundı gūşına tīr-i müjeñdür bildi hep ‘ ālem¹⁴³
Duyıldı *Rūḥīyā* şimdengirü inkāra yer yokdur

Rūḥī

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Ne şāh-ı dehre mensūbuz ne mün‘ im bī-gedāyuz biz
Egerçi ehl-i faḡruz līk meslūbu’r-ricāyuz biz
- 2 Edānī kısmına baş egmezüz yüz ser-bülend olsa
Kemāl ehli olan yārāna ammā ḡāk-i pāyuz biz
- 3 Ne deñlü ḡāksār isek yine ser-tācıyuz çarḡuñ
Şeref var zātımızda ḡāk-i burc-ı evliyāyuz biz
- 4 Seneddür nüktemüz her ṭālib-i ‘ irfān olan rinde
Mürīd-i pīr-i ‘ aşḡuz ‘ ārif-i sırr-ı Ḥudāyuz biz
- 5 Ğam-ı dünyā ile dil-teng olanlardan kıyās itmeñ
Küşāde-meşrebüz hem-şoḡbet-i ehl-i şafāyuz biz
- 6 Mey-i gül-gūna inkār eyleyenlerden şafāmuz yok
Sözün taḡḡıki bu kim münkir-i ehl-i riyāyuz biz
- 7 Ne şekl olduğunu sāğarda gördük zāl-ı dünyānuñ
Hemīşe nāzır-ı āyīne-i ‘ ālem-nümāyuz biz
- 8 ‘ Aceb mi ṭab‘ umuz pūr-süz olursa senden ey muṭrib
Bilürsin bülbul-i gül-berg-i bāğ-ı innemāyuz biz

¹⁴³ Divan’da: “ Bilindi maḡrem-i esrār-ı ‘ aşḡı olduğuñ yārun” diye geçmektedir.

- 9 Diyār-ı ʿaşkda çok m̄a-cerāmuz geçdi Vāmıqla
Ezelden ol ġarīķ-i baħr-ı ġamla āşināyuz biz
- 10 N’ola eş ʿarımız maķbūl-ı ṭab ʿı olsa yārānuñ
Ferīdüz ʿaşrımızda başķa bir şāhib-edāyuz biz
- 11 Alanlar şı ʿrimüz keyfiyyetin elden bırakmazlar
Şarāb-ı behcet-efzā gibi dā ’im dil-güşāyuz biz
- 12 Bugün meddāhıyuz bir himmet-i ʿālīnuñ ey *Rūḫī*
Bülend-āvāzeyüz erbāb-ı ʿirfāna şalāyuz biz

Rūḫī

fe ʿilātün fe ʿilātün fe ʿilātün fe ʿilün

- 1 Giryē kılsaķ dimezüz bunca ne giryānuz biz
Gülicēk fıkr iderüz iderüz kim niye¹⁴⁴ ḫandānuz biz
- 2 Bozdı cem ʿiyyetimüz ḫāka bırakdı bizi çarḫ
Ayaġuñ altına baķ gör ne perīşānuz biz

(153a)

- 3 Sadeḫ-i kevne düşürdi bizi ḫabs itdi felek
ʿAceb olmaz bu cefālar¹⁴⁵ dūr-i ġalṭānuz biz
- 4 Eşer-i būy-ı vefā yok bu fenā gülşende
Bī-ġaraždūr sözümüz bülbul-i nālānuz biz
- 5 İderüz hep revīşi üzre sipihrūñ ḫareket
Dāḫil-i ḫalka-i cem ʿiyyet-i yārānuz¹⁴⁶ biz

¹⁴⁴ niye: yine

¹⁴⁵ cefālar: belālar

¹⁴⁶ yārānuz: mestānuz

- 6 ‘Aşk dīvānesiyüz çarḥa çıkar silsilemüz
Rehber-i kâfile-i silsiledārānuz biz¹⁴⁷
- 7 Biz o ḥayret-zede abdāllaruz kim göz açup
Gezerüz bilmezüz ammā neye ḥayrānuz biz
- 8 Dil-i aḡyār gibi tīre olursa ‘ālem
Ḥā’il olmaz bize ḥurşīd-i dıraḥşānuz biz
- 9 Ḥār u ḥas ‘ālemi tutmış tūtalum ey *Rūḥī*
Bize andan ne zarar āteş-i sūzānuz biz

Rūḥī

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Gerçi her ḥār u ḥāsa āteş-i sūzānuz biz
Līk ehl-i naḡara tāze gülistānuz biz
- 2 Bāḡ-ı ‘ālemde bize yer kōmadı zāḡ u zaḡan
N’ola ḡan aḡlarısaḡ bülbul-i nālānuz biz
- 3 Meclis-i va‘ḡa ayak başmazısaḡ ma‘zūruz
Beste-i ḥidmet-i nāḡūs-perestānuz biz
- 4 Almamuz virmemüz erbāb-ı ḥarābāt iledür
Münkir-i laḡlaḡa-i zūhd-fürüşānuz biz
- 5 Ṭa‘n idenler bize keyfiyyetimüz fehmi idemez
Kimse bilmez ki ne esrār ile ḥayrānuz biz

¹⁴⁷ Divan’da bu beyit yok. Başka bir gazelinde benzer bir beyit var :

“‘Aşk dīvānesiyüz Ḳaysa çıkar silsilemüz
Rehber-i kâfile-i silsile-dārānuz biz”

- 6 ‘ Ālemi nīm-ķadeḥ bādeye bulsaķ şataruz
Bize kec baķma nażar-kerde-i merdānuz biz
- 7 Gelemez yolımuza ehl-i ġaraż ey *Rūḫī*
Ṭağlar sedd olamaz bize ki ṭūfānuz biz

Rūḫī

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Nice gündür o māh-ı ‘ ālem-ārādan ḥaber gelmez
Dili irsāl iderdüm ḳorḳaram ammā¹⁴⁸ gider gelmez
- 2 Ta‘ alluķ eyleyen zülfünle n’eyler menşub-ı cāhı¹⁴⁹
Anuñ dünyā vü mā-fihā gözine ḳıl ḳadar gelmez
- 3 Çıķarma medḥile aġyār-ı bed-girdarı eflāka
Yolında ‘ āşıķ-ı zāruñ dime gönline yer gelmez
- 4 Ne ‘ uşşāķa vefā eyler ne aġyār-ı siyeh-kāra
O ṭıfl-ı nāz-perverdün elinden ḥayr u şer gelmez
- 5 Belāğatle gidenler bunda taḥşıl itdiler cümle
Cihāna yoḥsa ey *Rūḫī* gelen şāḥib-hüner gelmez

Rūḫī

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Oḳından bir nişān olmayıcaķ cānāna cān gitmez
Egerçi gitmege¹⁵⁰ cān virür ammā bī-nişān gitmez

¹⁴⁸ ammā: ol da

¹⁴⁹ n’eyler menşub-ı cāhı: ‘ izz ü cāha bağlanmaz

¹⁵⁰ gitmege: kime kim

- 2 Kaşıyla kâmetüñ yâdıyla dâ'im¹⁵¹ eglenür gönüm
Dilâverdür dilinden muttaşıl tîr ü kemân gitmez
- 3 'Āceb gördüm bu dehr-i dūnı bir ğam-ḥānedür gūyā
Gelen elbette bir ğam ḥāşıl eyler şādmān gitmez
- 4 Gör ol bî-bākî kim 'ālem yıkılsa 'aynına gelmez
Elinden gül gibi cām-ı şarāb-ı erguvān gitmez
- 5 Yanınca şalınur dâ'im uyup aġyāra ey *Rūḥî*
Bizimle 'ār idüp bir yerde ol serv-i revān gitmez

(153b)

Rūḥî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ne gedâyuz ne esîr-i kerem-i şāhuz biz
Sākin-i künc-i *tevekkeltü 'aliyullahuz* biz
- 2 'Ārifüz ṭālib-i 'irfāna seneddür sözimüz
Neşne-i 'aşqdan irşād olup¹⁵² āgāhuz biz
- 3 Yok bilüp virmezüz a' dā-yı bed-endîşe qarîn¹⁵³
Dostum mu' teķid-i āh-ı sehergāhuz biz
- 4 Umaruz kim bulına Ka'be-i maķşūda vüṣūl
Çün bugün kâfile-i 'aşq ile hem-rāhuz biz
- 5 *Men a'ref* sırrını fehmeylemişüz ey *Rūḥî*
Ehl-i şekden degülüz 'ārif-i bi'llāhuz biz

¹⁵¹ dâ'im: gerçi

¹⁵² Neşne-i 'aşqdan irşād olup: Menşe'-i mes'ele-i 'aşqdan

¹⁵³ qarîn: vücūd

Rūhî

müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün

- 1 Baḡse mecāl kalmadı ḡalk ile yok 'inādımız
Şübheyi def¹⁵⁴ kılmışuz pākdur i' tikkādımız
- 2 Her ne ki mā-sivā ola kāmile maḡfi kaydımız¹⁵⁵
Biz ki kemāle irmişüz Ḥaḡḡadur inḡıyādımız
- 3 Fikr-i ma' išet itmezüz kısmetimüz olan gelür
Naḡn-ı ḡasem umurına vardurur i' tikkādımız¹⁵⁶
- 4 Münkir-i zevḡ-i 'aşḡ olan cāhile virmezüz vücūd
'Ārif Rabbiyle durur rüz u şeb ittiḡādımız
- 5 Ḥatt-ı 'izār-ı yārdan ḡat' -ı naḡar ider miyüz
Biz ki anuñla ḡāmilüz açan odur sevādımız
- 6 'Aşḡ-ı cemāl ile bugün mülk-i vücūda gelmişüz
Seyr-i cemāl-i yārdur maḡşudımız murādımız
- 7 Cismimüzi bugün ki biz nuḡḡ ile rūḡ kılmışuz
Mülk-i vücūdda n'ola *Rūḡī* olursa adımız

Rūhî

müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün

- 1 Ġayr idemez nükte bize şā' irüz
Nükte-serāluḡda 'aceb māhirüz
- 2 Ḳaşd idicek siḡr iderüz sözde biz
Ḳādirüz işbāta disek sāḡirüz

¹⁵⁴ def' : ref'

¹⁵⁵ maḡfi kaydımız: maḡz-ı kayddur

¹⁵⁶ vardurur i' tikkādımız: vardur i' timādımız

- 3 Hüsni tekellüm bize maḥşûşdur
Kim sözüñ icādına biz kıadirüz
- 4 Bâtinımız nûr-ı ma' ârifle¹⁵⁷ pür
Gün gibi ehl-i nazara zâhirüz
- 5 Ğayr gibi ağlamazuz hierden¹⁵⁸
Cevrüne ey çarḫ-ı deni şābiruz
- 6 Baḫt-ı siyeh-kāriedür cengimüz
Yohsa biz ol muğbeçeden şākirüz
- 7 Şi' re qarışdı cūhelā Rūḫīyā
' Ār ider olduḫ dimege şā' irüz

Rūḫī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Hānesinden ne dem ol vaḫt-i seḫer kııldı tūlū'
Dolanup¹⁵⁹ dīde tecellāsına aḫıtdı dūmū'
- 2 Göricek rūy-ı celāl ile cemālin o şehūñ
Kııldı cān u tenimi¹⁶⁰ cümle ḫuzū' ile ḫuşū'
- 3 Geh elin öp o şehūñ geh sür ayağına yüzūñ
Kıbledür gāhī sūcūd eyle dilā gāhī rükū'
- 4 ' Ādl u dād it kerem it¹⁶¹ ' āşıḫ-ı şādıḫlarıña
Kılma ey pādīşeh-i mülk-i ḫasen zulme rücū'

¹⁵⁷ ma' ârifle: ḫaḫikatle

¹⁵⁸ hierden: faḫrden

¹⁵⁹ Dolanup: Döymeyüp

¹⁶⁰ cān u tenimi: cānile teni

¹⁶¹ it kerem it : eyle begüm

- 5 *Rūḥīyā* fā'ide ne dürr ü güher nazm itseñ
Çün degül yār huzūrında kelāmuñ mesmū'

(154a)

Rūḥī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Maḥabbetden eşer yok ḥüb-rûlar bî-vefā ancaḳ
Hemān mihr ü maḥabbet didügüñ derd ü belā ancaḳ
- 2 Belā-yı aşḳdan olmış degül bir kimse āzāde
Kimi görseñ cihānda bir¹⁶² belāya mübtelā ancaḳ
- 3 Gerek şāh ol gerekse bir fenā-fillāh derviş ol
Bilürsin¹⁶³ kimseye ḳalmaz ser-encāmı fenā ancaḳ
- 4 Olanlar devlet-i dünyāya ṭālib rāḫat olmazlar
Yine faḳr u fenāya sālīk¹⁶⁴ olmaḳ bir şafā ancaḳ
- 5 Dirīḡ itmez vefāsın ḡayrılardan olıcaḳ yine¹⁶⁵
Saña maḫşüşdur cevır ü cefāsı *Rūḥīyā* ancaḳ

Rūḥī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Luṭf idüp dermān iderseñ derdüme iḫsān¹⁶⁶ senüñ
Ey Ḥakīm-i lem-yezel hem derd hem dermān senüñ

¹⁶² bir: ol

¹⁶³ Bilürsin: Cihān bir

¹⁶⁴ sālīk: mālīk

¹⁶⁵ olıcaḳ yine: ol cefā-pīşe

¹⁶⁶ iḫsān: seni

- 2 Gönlümi luṭf ile¹⁶⁷ isterseñ dilerseñ cānum al
Arada nem var benüm hem dil senüñ hem cān senüñ
- 3 Ben faḳīri hem ‘azīz itmek elüñde hem zelīl
Ḥāh luṭf it ḥāh ḳahr it bendeyem fermān senüñ
- 4 Cānibiñdendür sipihrüñ devrine taḥrīk hep
Dā’imā ḥükm-i şerīfünle döner devrān senüñ
- 5 Sen meger kim idesün gūyā zebānın yoḥsa kim
Vaşfuñı itmek ne mümkin *Rūḥī*-i bī-cāñ senüñ

Rūḥī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gördüm eylerdi bugün¹⁶⁸ vaşfın o şīrīn-suḥānuñ
Ṭutup öpdüm dehenin ṭūṭī-i şekker-şikenüñ
- 2 Öykinürmiş ḥaṭuña şūrete ammā gelicek
Ḳaldı yüz ḳaraluḡı kendüye misk-i Ḥotenüñ
- 3 İtmezüz ḳat‘-ı naẓar gülşen-i ruḥsāruñdan
Zevḳımız kūşesidür ey gül-i ra‘ nā zekānuñ
- 4 Virmedi ḥār eline dāmenini ‘ālemde
Yüzi aḡ alnı açıḳ olduḡı bu yāsemenüñ
- 5 Dün dimişsin ki kimüñ vālihidür *Rūḥī*-i zār
Senüñ ey zālīm ü¹⁶⁹ bī-raḥm u cefā-pīşe senüñ

¹⁶⁷ Göñlümi luṭf ile: Göñlü al luṭfuñla

¹⁶⁸ bugün: lebi

¹⁶⁹ zālīm ü : kāfir-i

Rūhī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Cān virür yoluña olmağda sehī-ḳadler ḥāk
Bu leṭāfet bu melāhet nedür ey nuṭfe-i pāk
- 2 Hüsni artar ḥaṭuñuñ olsa' araḳ-nāk-ı ruḥuñ
Gerçi ḥaṭṭı bozılur kâğıd olınca nem-nāk
- 3 İçmedin dügmelerüñ nāz ile açsañ yegdür
Mest olup eylemedin şoñra giribānuñı çāk
- 4 Ḳatl-ı aḡyāra ne ḥācet çeke ḡamzeñ şemşir
Baña luṭf eyle dilerseñ ola aḡyār helāk
- 5 Ḳanı *Rūḥī* gibi bir ehl-i belāgat kim ola
Ṭab' ı ḳaddüñ gibi 'ālī sözi ḥüsnuñ gibi pāk

Rūhī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Zır ü bālāsına baḳ ol ḥaṭ-ı 'anber-fāmuñ
Cennet altında ya üstinde dimişler Şāmuñ
- 2 Bu işāret ki dinür evvel-i şām āḥir-i şām
Zülfine ḥaṭṭınadur ol meh-i sīm-endāmuñ
- 3 Ehl-i 'aşḳa bu imiş remz-i 'aleyküñ bi's-şām
Zülfine bend olanlar sen büt-i ḥün-āşāmuñ
- 4 Şāmdan Ka' beye gitmek gibidür zülfüñden
Şafḥa-i 'ārızuña 'azmi dil-i nā-kāmuñ

(154b)

- 5 Qalmadı zannı görince seni gök meydānda
Gökde olduğına ‘İsa-yı zevi’l-efhāmuñ
- 6 Ey gönül şām-ı giribān diyü geldüñ Şāma
Geçdi ammā ğam-ı endüh ile şubh u şāmuñ
- 7 *Rūhīyā* şaklasun Allāh gözinden felegüñ
Māh-rūlarla ‘aceb revnaķı vardur Şāmuñ

Rūhī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yār ğāfil çarh zālimdür derd ü miñnet bir degül
Dil za‘ if a‘ dā kavī rünc ü meşakķat bir degül
- 2 Bir yaña ālām-ı hier ü bir yaña teşvīş-i vaşl¹⁷⁰
Qanķı birin söyleyeyem¹⁷¹ derd ü miñnet bir degül
- 3 Her civān olmaz şafā-bağş kılup ehl-i hāl
‘Ālem-ārālıķda her ħurşīd-i tal‘ at bir degül¹⁷²
- 4 Meclis-i dil-dārda söyletme ey hem-dem beni
Bā‘ iş-i taşaddu‘ oluruz bir işkā it bir degül
- 5 Kimi la‘ l-i yāre mā’ildür kimisi kevsere
Muhtelifdür ħalk-ı ‘ālemde tabī‘ at bir degül
- 6 Her sözi bir şanma mānend-i dūr ü billūr-ı la‘ l
Cümleñ nāmı güher ammā ki kıymet bir degül

¹⁷⁰ vaşl: yār

¹⁷¹ söyleyeyim: söyleyeyin

¹⁷² Divan’da bu beyit yok.

- 7 Söz bilenler bilmez erbāb-ı kelāmı *Rūḥīyā*
Gerçi birdür vezn-i ṭab^c ammā belāḡat bir degül

Rūḥī

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Vişāl-ı yāri ne taḡrīb ile ümmīd idelüm
Ne naḡd ile ṭaleb-i *bey^ci men yūrīd* idelüm
- 2 Cevāb viremezüz şāh-ı ḡaşra rüz-ı su'āl
Meger temessükimüz muşḡaf-ı mecīd idelüm
- 3 Ne [bir] murād virür var ki aña mūrīd olalum
Ne [bir] maḡall-i naḡar var k'anı mūrīd idelüm¹⁷³
- 4 Cenāb-ı ^cizzete¹⁷⁴ tafvīz idüp umūrımız
Ricā-yı *raḡmet-i fa^cāl-i mā-yūrīd* idelüm
- 5 Hevā-yı nefse uyup¹⁷⁵ yüz ḡaraluḡ itmeyelüm
Ola ki nāme-i a^c mālī rū-sefīd idelüm
- 6 Umūr-ı ḡamse arasında kāmil olmayalum
Zimem defātirine dīnimüz resīd idelüm
- 7 O şāh-ı ḡüsne ḡul olmaḡ murād ise *Rūḡī*
Gel evvelā ṭaleb-i ṭālī^c -i sa^cīd idelüm

Rūḥī

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Zīkr idüp la^c l-i lebin def^c -i hem ü ḡam idelüm¹⁷⁶
Ḳanlu yaşlar dōkelüm bu gice bir dem idelüm

¹⁷³ Vezin gereḡi Divandaki beyit esas alınmıştır.

^{174c} izzete: ḡazrete

¹⁷⁵ uyup: olup

¹⁷⁶ Divan'da: "Zīkr idüp cām-ı lebin def^c -i ḡam-ı vehm idelüm " diye geçmektedir.

- 2 Ğam-ı ‘ālem bizi terk eylemez ey sākī-i ‘aşk
Eyle bir luṭf ki def‘-i ğam-ı ‘ālem idelüm
- 3 Düşelüm bâde-i gül-gūna gelün ey dil ü cān
Zevķimüz arturalum ğuşşamuzı kem idelüm
- 4 Cehli ķo bezm-i cevānāna ayak baş şūfī
Pīrlükde seni gel bārī bir ādem idelüm
- 5 Müdde‘inüñ añup adın n’idelüm ey *Rūḫī*
Niresin medḥ idelüm yā nesini zemm idelüm

Rūḫī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Eylesem kıaddümi ḥāk-ı kıademüñ almaĝa ḥam
Benden evvel düşer üstine ḥasedden sāyem
- 2 Felegüñ sakfını bir āh ile yandurmayıcaķ
Sūziş-i ‘aşkıdan ey dil dem urur mı ādem

(155a)

- 3 Beslemişdür anı bir ĝonce iken tıfl-mişāl
Yüzine ĝülse ĝülüñ n’ola ķemende şeb-nem
- 4 Bir yeşil yapraĝ ile bülbüle evvel¹⁷⁷ bulışur
Başıcaķ ĝonce-i ter şahn-ı ĝülistāna kıadem
- 5 Varaķ-ı nazmum alup ben de ‘aceb mi elüme
Varup ol ehl-i dilüñ pāyına yüzler sürsem

¹⁷⁷ bülbüle evvel: şāh-ı bahāra

- 6 Gül-i gül-zār-ı suḥan ḥazret-i ‘Alī Beg o kim
Gülşen-i müdḥatınūñ bülbüli olmuş ‘ālem
- 7 Ṭab‘-ı pākine selāsetde iderler taḥsīn
Fuṣaḥā-yı ‘Arab u nükte-güzērān-ı ‘Acem
- 8 Çarḥ döndükçe o mihr-i keremūñ ey *Rūḥī*
Zıll-ı luṭfı başımızdan umaruz olmaya kem

Rūḥī

müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün

- 1 Keşret-i ḡamdan nice bir izdiḥām
Gelse bahār olsa göñül şād-kām
- 2 Giçse ḥamel burcına şāh-ı nücūm
Alsa felekden dil-i zār intikām
- 3 Bād-ı bahār esdi dem-i ‘aşḫdur
İşte sen ey ḳalb-i ḥazīn işte cām
- 4 Şalmaya ḡam tā ki ayaḫdan seni
Elde gerek cām-ı mey-i lāle-fām
- 5 Pendi nedür zāhid-i dūn-himmetūñ
Bāde şun ey sāḳī-i ‘ālī maḳām
- 6 Bülbüli güyendelerüz gül gibi
Gülşenimüz ravza-i dāru’s-selām
- 7 Yok sözimüz üstine söz *Rūḥīyā*
Eş-şu‘arāun ümerāü’l-keḷām

Rūhī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

- 1 Saḳiyā bezmimüz müdām olsun
Bāde sensüz bize ḫarām olsun
- 2 Bāğ-ı ḫüsn içre eyleyen reftār
Her dem o serv-i ḫoş-ḫırām olsun
- 3 'Andelīb-i dili şikār itdi
Kākül-i yār müstedām olsun
- 4 Bir du' ā eyle didüm ağıyāra
Didi rām olduğum ḫarām olsun
- 5 *Rūḫīyā* bezme gel 'araḳ nūş it
'Iyş u nūşuñ 'ale'd-devām olsun

Rūhī¹⁷⁸*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*

- 1 Beni dīvāne kıldı bir perī-rū
Nihāl ḳāmeti çün serv-i dil-cū
- 2 Ruḫı gül turre-i pür-çini sünbül
Ḳaşı yā iki çeşmi iki āhū
- 3 Leb-i la' li şarāb-ı erguvānī
Dür-i dendānı lü' lü' zülfī şeb-bū
- 4 Dil-i 'uşşāḳı eyler mest ü ḫayrān
Ruḫ elinde ki ol ḫāl-i Hindū

¹⁷⁸ Divan'da bu gazel yok.

- 5 O şūhuñ ‘āşık-ı şeydāsı olmış
Ten-i *Rūḥīde* ki her bir ser-i mū

Rūḥī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Baña dirseñ ki yārı göricek yalvarı bilmezsın
Meger sen ey dil-i bī-çāre ol ğaddārı bilmezsın

(155b)

- 2 Qūyı qazmaqdadur dirsem raqīb arduñca baqmazsın
Daḥı ey Yūsuf-ı şānı sen ol mekkārı bilmezsın
- 3 Qoyup ruḥsār-ı pākin buse istersin dehānundan
Sen ey tıfl-dil-i bī-çāre yoğı varı bilmezsın¹⁷⁹
- 4 Ne mümkindür dehān-ı yār ile baḥş itmek ey şūfī
Söze qādırsın ammā şīve-i güftārı bilmezsın
- 5 Dutar her bir¹⁸⁰ cefāña sīnesin āh eylemez ammā
Gönülden geçirür hep *Rūḥī*-i bīmārı bilmezsın

Rūḥī

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Alup ibriḳ-i vaḥdet ile vuzū
Diyelüm *lāilāhe illā hū*
- 2 Qulqulın şanmañuz tehī ki müdām
Ḥandeler eyler ehl-i zühde sebū
- 3 ‘Aşq-ı medhūşı bādeyi n’eyler

¹⁷⁹ Divan’da bu beyit yok.

¹⁸⁰ her bir: tır-i

Meste lâzım degül bilürsün şū¹⁸¹

- 4 Hîç bilür misün¹⁸² bezmde def u ney
Nedür ey zâhid-i melâmet-gû

- 5 *Vaḥdehu lâşerikelehdur o*
Leyse fiddâre gayruhudur bu

- 6 Göñlümi çeşm-i mestüñ itdi şikâr
Şîri kim gördi şayd ider¹⁸³ âhû

- 7 İtdi *Rûḥî* diyâr-ı vaḥdete ‘azm
Hele bunda kalanlara yâ hû

Rûḥî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ğamuñdan derde düşdüm ḥâlüme bir raḥm kılmazsın
Esirün derd-mendüñ olduğum güyâ ki bilmezsin
- 2 Görürsün reh-güzâruñda beni üftâde vü nâlân
Hırâmânî giçersin gözlerüm yaşını silmezsin
- 3 Tütalum biz ğam-ı hicrânla dil-tengüz ammâ sen
Neden ey ğonce-i nev-reste gülmezsin açılmazsın
- 4 İşidüp nâlemi kūyuñda dirmişsin ki kimdür bu
Ne lâzım şormaḳ ey meh *Rûḥî*-i şeydâyı bilmezsin

¹⁸¹ Divan’da bu beyit yok.

¹⁸² bilür misün: bilürsin ki

¹⁸³ ider: ide

Rūhī¹⁸⁴

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Kırbān olayum ğamzeñe bir kez naẓar eyle
Öldürdi bu sevdā bizi defʿ i keder eyle
- 2 ʿUşşāk-ı perīşān-dile vādī siteminden
Ey şūh-ı cefā-pīşe kerem kıl güz̄er eyle
- 3 Sīnem hedef-i nāvek-i müjgān-ı teġāfūl
Peykān-ı ħadengi güzelüm tizter eyle
- 4 Hicrān elemlī cānuma kār itdi o yāra
Ey bād-ı şabā ħāl-i dilümden ħaber eyle
- 5 *Rūhīye* yeter bunca cefā vü sitem itdün
Āh-ı şeheründen ħazer eyle ħazer eyle

Rūhī

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Kılmaẓ egerçi nīm-naẓar ehl-i fāķaya
Cān virür iʿ tibār ile ammā ʿalāķaya
- 2 Ağyār ile şafāda virüp sīne sīneye
Ben ʿarz-ı mihr idince olur yaķa yaķaya
- 3 Leylā yolında ħāk ile ālūdedür diyü
Yüzler sürürdi Kays kefi pāy-ı nāķaya

(156a)

- 4 Baş egmez oldu efser-i ħurşīd¹⁸⁵-çarķ-ı şemʿ
Bezmünde mālīk olalı zerrīn otāķaya

¹⁸⁴ Divan'da bu gazel yok

¹⁸⁵ħurşīd: zerrīn

- 5 Çarhuñ bug ice âteş-i âhumla cengi var
Ey mâh şubh olunca kulak tut tarākaya
- 6 Abdāl-ı ‘aşka zāhid üñen de ulaşmasun
Korķum budur hemān¹⁸⁶ vire zaħmet tuyākaya
- 7 Ehliyyet olsa sende ger ey çarh-ı bī-temīz
Rūhī bu deñlü düşmez idi faķr u fākaya

Rūhī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Geşt idüp ‘ālemi cennet diyü geldün¹⁸⁷ Şāma
Āh kim murğ-ı dil-i zārı düşürdün dāma
- 2 Gülüp açılmada her kūşede yüz ğonce-i ter
Her ser-i rāhda biñ serv-i tavīl ilķāma
- 3 Dil taleb-kār-ı şafā giyse tehī korķum odur
Kine destār ķala başda ne tende cāme
- 4 Baħt yār olmayıcaķ ma‘rifet ısshı itmez
Tutalum kim ola ‘aşrında ķişi ‘allāme
- 5 Terk idüp ‘uzleti ķıldı taleb-i ‘izzet ü cāh
Dil-i nā-puħte bizi şaldı ħayāl-ı ħāma
- 6 Düşmüşüz ğayret-i aķrān ile tūl-i emele
Degmez ol tūl-i emel çekdüğimüz ālāma

¹⁸⁶ hemān: ki

¹⁸⁷ geldün: düşdün

- 7 *Rūḥīyā* ‘ālem-i fānīde odur ‘ārif kim
Vire destārı kŭlāha uḥayı iḥrāma

Rūḥī

fe‘ilātŭn fe‘ilātŭn fe‘ilātŭn fe‘ilŭn

- 1 Halka kīn eyleme var ise belāgat sende
Seni zemm eyleyeni¹⁸⁸ medḥ ile kıl şermende
- 2 Kimseye aḡlama ḥālŭñ baña raḥm eyle diyŭ
Cehd kıl eylesesŭn űstŭñe ‘ālem ḥande
- 3 Ehl-i ‘irfān ile kŭlḥanda geçinmek yegdŭr
Cŭhelā ile şafā eylemeden gŭlşende
- 4 Pest ider ḡadrini āḡir kişinŭñ ser-keşlŭk
Ser-firāz olur ol ‘ārif ki ola efgende
- 5 Sākin-i kŭnc-i tevekkŭl olagŭr ey *Rūḥī*
Nefs iŭn ‘āḡil¹⁸⁹ olan cāhile olmaz bende

Rūḥī

mef‘ŭlŭ mefā‘ilŭ mefā‘ilŭ fe‘ŭlŭn

- 1 Rāḡı koyup elden diseler ḡoma merāḡı
Hem oḡı merāḡı hem elŭñden ḡoma rāḡı
- 2 Sāḡī nice gŭgsin gerŭp oturmasun ey dil
Meclisde dizinden meger¹⁹⁰ iner mi şŭrāḡī
- 3 Zevḡı ol ider kim gice gŭlşende yatup mest
Çeşm-i terini gŭl yŭzine aa şabāḡī

¹⁸⁸ zemm eyleyeni: ḡadḡ ideni sen

¹⁸⁹ āḡil: ‘ārif

¹⁹⁰ meger: gŭre

4 Gönlüm olalı mest-i mey-i ‘aşk-ı İlāhī¹⁹¹
Behcetle geçer oldı¹⁹² şabāhı vü revāhı

5 Teklīf-i müdām itse saña pīr-i ħarābāt
Reddeyleme Rūhī suĥan-ı ehl-i şalāhı

Rūhī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1 Neden çekdün niķāb ol şafĥa-i ruĥsāra besbelli
Bize şimdengirü şüret yok ey meh-pāre besbelli

2 Elümde tāze dāğumdan gönülde sezdiler ‘aşkum
Nihāndur gerçi derdüm ġayra ammā yāra besbelli

3 Dimişsin ‘aşka şatdum ‘ālemün varın yoġın ey dil
Alınmışın sözüñden bir büt-i ĥün-ĥāra besbelli

(156b)

4 Ne ĥāşıl nāmuña ĥussād okursa şi‘r-i nā-hemvārı
Sözi ĥod cümle yārān-ı suĥan-dāra besbelli

5 Degül kaşduñ tetabbu‘ Rūĥīyā bu şi‘r-i dil-keşden
Ġarāz ‘arz eylemekdür ĥāluñı dil-dāra besbelli

Rūhī¹⁹³

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1 Cehd eyle bir maķāma yatur ķalb-i aķdesi
Kim ferş-i rāhuñ eyleyeler ķarĥ-ı atlası

¹⁹¹ ‘aşk-ı İlāhī: bezm-i maĥabbet

¹⁹² oldı: cümle

¹⁹³ Divan’da bu gazel yok

- 2 Ben merd aña dirüm ki binüp raḥş-ı himmete
Evvel qademde çekende çerḥ-i muḳarnesi
- 3 Tölmışdı dehr nāle-i Ferhād u Qaysdan
Feryādum işidünce hemān kesdiler sesi
- 4 Sīnemden özge yerde yaraşmazsın ey melek
Gel cilvegāhuñ eyle ol arz-ı muḳaddesi
- 5 Qatl eylerin raḳībi dimişsin meded meded
Çoqdan geçüpdür el-Ḥaḳ o nā-cinsüñ ölmesi
- 6 Başum kesilse şanmañuz ol ğamzeden dönem
Bir bilmeñüz tarīḳ-i maḥabbetde herkesi
- 7 Yellerle ḥāksārı ölenlerdenüm baña
Öğretmeñüz vefāda siz ol serv-i nev-resi
- 8 *Rūḫī* yeter sürindi teraḥḥum maḥallidür
Şimdengirü murādına ir gör o bī-kesi

Rūḫī

mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir gün zamāne ḥātırımı şād kılmadı
Baḥtum güli bu bāğda bir gün açılmadı
- 2 Emvāc-ı baḥr-ı eşkümi başdan aşurdu 'aşḳ
Ammā derūnum āteşine şu sepilmedi
- 3 Terk-i şarāb-ı nāba naşīḥat çoḳ itdiler
Zühhāda uymadı deli göñlüm yeñilmedi

- 4 Yüz sürmedük cenābuña ey pîr-i hânķāh
Maḥbûb u mey mülāzemetinden gečilmedi
- 5 Dirmiş ḥakīm bilmedügüm nesne ḳalmadı
Dünyāyı bildi kendüyi bî-çāre bilmedi
- 6 Yañıldığına bildügi degmez muḳallidüñ
Rūḥî tarīķ-i ‘aşķa girenler yañılmadı

Rūḥî

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Meyl-i cāh itme şaķın ey dil-i şūrīde seni
Pā-bend itmesün ālāyiş-i dünyā-yı denī
- 2 Er olan kimse virür pîre-zen-i dehre talāķ
İde bu erlügi şimdi ḳanı bir merd ḳanı
- 3 Ḥasret-i cām-ı şarāb ile ölürse zāhid
Öleni görme sen ey dil gör anı öldüreni
- 4 Medfeni olmayıcaķ Ka‘be-i taḥķīķ ne sūd
Āb-ı zemzemle yunılmış tūtalum kim kefeni
- 5 Nuṭķ-ı cān-baḥş ile mürdeler iḥyā ider
Ne şanursın güzelüm *Rūḥî*-i şāḥib-suḥanı

Rūḥî¹⁹⁴

mef‘āilün mef‘āilün mef‘āilün mef‘āilün

- 1 Bırakdı iştīyāk-ı rāḥ-ı vaḥdet vecde ‘uşşāķı
Edir-ke’sen nāvilhā elā yā eyyuḥes-sāķī

¹⁹⁴ Makta beyti eksik. Muhtemelen bu arada bir varak eksik. Sonraki şiirin de matla beyti yok.

- 2 Koyup luṭf-ı ‘amīmüñ ğayra ‘arz-ı ihtiyāc itmeme
İlahī ente ḥallāḳī İlahī ente rezzāḳī
- 3 Ne mümkün devlet-i dünyā-yı dūna i‘tibār itmek
‘Arefnā külle şey’in hālik illā vecheke’l-bāḳī

(157a)

[Ali Efendi]¹⁹⁵

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 13 Hāli ne ḥazret-i Zekerıyyā Efendinüñ
 Zevḳ ü şafāda sofrā-i ni‘met-küşāda mı
- 14 Bāḳī Efendi gelmedi mi şadr-ı ‘izzete
 İhmāl kendülerde yāḥūd pādışāhda mı

¹⁹⁵ Ahmet SEVGİ. “İzmirli Ali Efendi’nin Sultan III. Murat Devri Bilginleri ile İlgili Bir Manzumesi”, Dergipark, SEFAD, Konya 2016, s.19-32. Mecmua’da şiirin ilk 12 beyti eksiktir. Eksik beyitler sırasıyla şu şekildedir:

- 1 Ey bād-ı şubḥ eyle ḥaber ben gedāsına
 Nāzūk mizāc-ı şāh-ı cihānuñ şafāda mı
- 2 Dāyim şafāda kılsun anı Ḥayy-ı lā-yezāl
 Eller daḡı bu bende gibi hep du‘āda mı
- 3 Medḡ ü şenā-yı şāh-ıla cem‘-i suḡanverān
 Bülbül-mişāl her biri şavt u nevāda mı
- 4 Şeh-zādegān-ı ğonca-i nev-reste-i Murād
 Bāğ-ı şerefde her biri neşv ü nemāda mı
- 5 Zinet-fezā-yı şadr-ı vezāret Sinān-ı dīn
 Erzāk-baḡş-ı ḥalḳ mı dāyim ‘atāda mı
- 6 Düstūr-ı bā-vaḳār Siyāvuş-ı nām-dār
 Aḡlāk-ı bī-naẓirine ‘ālem şenāda mı
- 7 H‘āce Efendi ḥazretinüñ dāme ‘izzuhu
 Dār-ı medār-ı ‘izzeti beytü’s-sa‘āde mi
- 8 Maḡdüm-zādeler o imām-ı şerī‘ ate
 Cān ile inḳıyād u tamām iḳtidāda mı
- 9 Şeyḡī Efendi ḥazreti künc-i ferāğda
 Hem-vāre şükr-i rāzıḳ u ḥamd-i Ḥudāda mı
- 10 Müftī Efendi mes‘ele-āmüz-ı kāyināt
 Ḳadr-i refī‘ i fevḳ-ı simāk u semāda mı
- 11 Dāmād-ı pādışeh yine gelmez mi şadrına
 Meḡdī-i muntazır gibi daḡı ḥafāda mı
- 12 Serdār-ı ceyş-i nuşret ü kişver-küşā-yı ‘aşr
 A‘dā-yı dīne ḳaşd-ı neberd ü ğazāda mı

- 15 Varduñ mı hānesine o şāhib-i sa‘ ādetün
Gördün mi n’eyler İbn-i Mu‘ arraf orada mı¹⁹⁶
- 16 Kendüye uydurup yine sulţān-ı hoş-dili
Hünkār imāmı penç namāzı edāda mı
- 17 Kāzī-i şehir o efkâh-ı dehr ü Şüreyh-i ‘ aşr
Fārūkveş muḳayyed-i naḳş u ziyāde mi
- 18 Sāğ u esen mi ḥazret-i İbn-i ‘ Aṭā nice
Kāzī Efendi şadr ola diyü ḳafāda mı
- 19 Üstādum oğlı ḥazret-i İbn-i Ebu’s-Su‘ ūd
Ṭab‘ ı ḳazāyı Edirneyi iḳtizāda mı
- 20 Nev‘ i Efendi devlet ü ‘ izzetle her şabāḥ
Ta‘ līm-i şāh-zādeler içün serāda mı
- 21 Hem-nām-ı faḥr-ı ‘ ālem u Ağa-yı bī-naẓīr
Peyveste ḳurb-ı şāh ile ‘ izz ü ‘ alāda mı
- 22 Misbāḥ-ı ‘ ömr-i ḥācegi-zāde efendinün
Şem‘ -i şabāḥveş şeref irtikāda mı
- 23 ‘ Abdü’l-kerīm Efendi o baḥr-i sükün-ı ‘ ilm
Dürr-i yetīmveş şadef-i inzivāda mı
- 24 Bālā-yı sāye-perveri Şa‘ bān Efendinün
Bār-ı kerāmet ile tamām inḥināda mı

¹⁹⁶ Makale’de 14 ve 15. beyitlerin sırası farklıdır.

- 25 Şûfîlerüñ o şaykalı fazl-ı Hudâ ile
Mir'ât-ı tab' ı rûz-be-rûz incilâda mı
- 26 Enfâs-ı misk-bû ile tîr-i du' âsını
Tâtâr Efendi pâdişehüñ yaymada mı¹⁹⁷
- 28 Đaḥḥāk Efendi gelmedi bir gün vedâ' için
Cümle leṭâfetin kıoyalum bî-vefâda mı
- 29 Ḥâlî ne zühd-pîşe uzun Şems Efendinüñ
Mescid minâresi gibi başı hevâda mı¹⁹⁸
- 31 Hep râğîb-ı Ḥaleb mi müderris efendiler
Câh-ı se-mâhenüñ talebünde belâda mı
- 32 Eyle ḥaber mizâc-ı şerîf-i naḳîbden
Ḥalk-ı kerîmi ' âleme şayt u şadâda mı¹⁹⁹
- 33 Cānum Kemāl Efendi mizâc-ı ne ḥâlde
Oldur maḥall-i fazl-ı kemâlât âdemi²⁰⁰
- 34 Zeynî Efendi cân gibi pinhân olup gehî
Yârâna gâh ' arz-ı cemâl ü vefâda mı
- 35 N'eyler Ḥüseyn Efendi o yâr-i ḳadîmümüz
Ḥayf ol kişiye ki geçe andan cüdâda mı

¹⁹⁷ Mecmua'da 27. beyit eksiktir:

Hoş mı mizâc-ı Şeyh Kemâlât Efendinüñ
N'eyler ' Ömer Dede taleb-i ihtidâda mı

¹⁹⁸ Mecmua'da 30. beyit eksiktir:

Ördek Dede bir ayağ ile ' âlemi gezüp
Gâhî ' avâm-ı nâsda gâh evliyâda mı

¹⁹⁹ Bu beyit Makale'de yok.

²⁰⁰ Bu beyit de Makale'de yok.

- 36 Hem-sāyemüz müderris-i pāşā-yı kām-baḥş
Geldi zamānı pāye-i şaḥnı recāda mı
- 37 Bir dānesi mi Şālīḥ Efendi toḳuz evüñ
Hem-sāyeler ziyāfetine iştihāda mı
- 38 Yaḥyā Efendi nā'ib-i icrā-yı ḥadd-i şer'
Destiyle ehl-i bid' ata ḍarb-ı 'aşāda mı

(157b)

- 39 N'eyler 'Ubeyd Efendi semürmekde mi daḥı
Şehr içre cāy-gır cānum Ağā-zāde mi
- 40 Terk itmedi mi İbn-i Nesīmi ḍalāleti
Ḥalk-ı cihāna ğıybet ile iftirāda mı
- 41 Dīvāna mübtelā mı mülāzım efendiler
Bî-çāreler keş-ā-keş-i ḥavf u recāda mı
- 42 Kātib Ḥüseyn Efendi nedür ḥālī ḥoş mıdur
Şadr-ı riyāsete şaded-i irtikāda mı
- 43 'Abdī Efendi geldi mi [āyā]²⁰¹ Edirnedən
Göñli Tatar bāzārcağı yā Şofyada mı
- 44 Şūfī Şuhūdī almada da' vāda mı daḥı
Yoḥsa ferāğ kıldı ḳazāya rızāda mı
- 45 Her ḥastaya şarāb-ı benefşe virüp ṭabīb
Bî-çāreler taḳayyüd-i şürb-i devāda mı

²⁰¹ Vezin gereği Makaledeki beyit esas alındı.

- 46 Keḥḥāl ‘ Abdī ṣāha gözün ṭüş[i] oldu mı
‘ Ayn-ı cihān anuñla şafāda cilāda mı
- 47 Eş‘ār-ı āb-dārı okıyup *Deli* ‘ *Alī*
Zemmü’l-ḥayıl u medḥ-i ‘ aṭā vü seḥāda mı

Ḳaṣīde-i Cûyî²⁰²

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Derd-i serdür geminüñ ḥaḳ bu ki ṭarz u töresi
‘ Aḳlı başında olan aña ider mi hevesi
- 2 Ḥārici ziynet-i naḳş ile çü ḳaşr-ı cennet
Dāḫiline naẓar olınsa cehennem deresi
- 3 Cihet-i ‘ azmine yıllarla bulunmaz menzil
Ṭaraf-ı ‘ avdetinüñ şorma ki yokdur ötesi
- 4 Ḥāşılın şorsañ eger bīm-i helāk-i cāndur
Yādigār-ı tıḥafı ṭop otuyla ṭop ḳıyesi
- 5 Bārınüñ varı ise miḥnet ü endüh u elem
Hep içinde bulunur zevḳ ü şafādan berüsi
- 6 Hedef-i tır-i ḳazāsın ne maḥalde olsañ
Neresidür ya bunuñ cāy-ı selāmet neresi²⁰³
- 7 Bir iki taḥtanuñ üstinde havāya ṭayanup
Cān-ı bāzārın ider bir nice dünyā delüsi

²⁰²Ekrem BEKTAŞ. “16. Asırda Gemi Yolculuğunu Yeren Bir Manzume: Cûyî’nin Keştî-nâme’si”, Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3. 2011. s. 601-613.

Ayrıca bk. Tuncay TUNCEL. Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri. İstanbul Üniversitesi Yayınlanmış YT. İstanbul: 2008.

²⁰³ Makale’de 5 ve 6. beyitlerin sırası farklıdır.

- 8 İẓtırābı ne virür cān u dile ārāmı
Hāy u hūdan ne gelür gözlere uyhu apısı
- 9 Cāy-ı tengden bakıca vüs‘at-i dūnyāya eyā
Ādeme gelmeye mi cān ü cihāndan bezesi
- 10 Bir atā kim gemiye ire‘umūmen iriřür
Fā‘ide ne tūalum řāhibi ol yā re‘isi
- 11 Dem-i minetde bulardan irişe şanma meded
El irişmez birine maz-ı helāk ol birisi
- 12 Dil-pesendümdür o bir sābi-i pīr-i iredüñ
şuyı bardada vü kāıdda gemiyi dimesi
- 13 Meclis-i pende ne zībā şeker-efřān olmiş
Menzili bā-ı behişt kevşer ola eşribesi
- 14 Sālik-i bar olana reh-zen-i dūřmen beřdür
Beş nefer ařma evet nide ġarībüñ birisi
- 15 Biri āzır biri ġā‘ib biri şu biri havā
şikem-i keştide mafı biri od istifesi
- 16 Orasıyla pocası reh-zen-i‘işüm oldu
Nad-i şabrum ise yamaladı aldı alası

(158a)

- 17 Oltasından ki özüm vālih ü ser-geşte olup
şıdı mir‘āt-i řafāmı geh‘şiyyt ü sebesi

- 18 İse dindikçe özüm berg-i ħazāna döndi
Bād-bānı idi şan derd-i tebūñ dik torusu
- 19 Çekdirüp gitmesi hoş olmasa yelken sökicek
Ala vü ala ile fora direk avlaması
- 20 Mürde peyker görünür çürümesi za‘ f-ı cū‘ dan
Remize dinse revādur bularuñ maķberesi
- 21 Nic’olur hevl-i kıyāmet göreyim dirseñ eger
Nazar eyle giricek gūşuñ silistre sesi
- 22 Nefh-i şūr olduğı dem niteki yerden mevtā
Kalkar ayağa hemān laḫzada forsa çerisi
- 23 İnledür kubb-e-i mīnāyı şadā-yı aḡlāl
Baḫri cūşa getürür bend-zedeler velvelesi
- 24 *Ṭarfetü’l- ‘ayın* ‘umūmen görünürler ber-pā
Kul görüp baş öz idüp çürmesi vü ḫamlecisi²⁰⁴
- 25 Gūş fermāna müheyyā kürek elde ḫāzır
Muṭṭarid birbirine sağ u solı pīş ü pesi
- 26 İşbu resm üzre tırurken bu cünūd-ı miḫnet
Bulara²⁰⁵ tā ki beyān eyleye ḫükm-i re’īsi
- 27 İki yelkenci çobān²⁰⁶-şıfat-ı dīv-endām
Bād-ı luṭf-ı keremūñ ḫahruñ atāsı anası

²⁰⁴ Makale’de: “Muḫtedā olur ‘amelde ṭarafeyn ḫamlecisi” diye geçmektedir.

²⁰⁵ Bulara: Anlara

²⁰⁶ çobān: zebānī

- 28 Gözleri ebr-i şitā dīdeleri berķ-i cefā
Sözleri sūz-ı dile çerķ-i belā şā‘ iķası
- 29 Nā-gehān zāhir olup cevre ururlar būnyād
Ne uranı müteḥayyil ne kesilür arası
- 30 Ālet-i ḍarb-ı ‘ azāb elde vü dilde düşnām
Dāḥil-i sīnede takına²⁰⁷ ğāḡab nā ‘iresi²⁰⁸
- 31 Deste-çūpdan geçürür çevreme başdan kıça dek
Ala kanı diyerek ‘ unf ile oldum kümüsi
- 32 Kuvvet-i varını bāzūya getürüp çalıcak
Bile kırbac ile kalker urulanun derisi
- 33 Mutne-i kaşka direk şöyle çalarlar küregi
Şudan āteş çıkarır şiddet-i ḍarb-i palası
- 34 Dūzaḥıveş ten-i ‘ uryānını degme birinüñ
Ejderāsā ṭolmış ḍarb-ı ‘ aşānuñ beresi
- 35 Kimi müstaḡrak-ı eşk ü kimisi ğark-ı ‘ arak
Yarasından akıdur ḥūn u cerāḥat kimisi
- 36 Kōrsası dā ‘im ‘ azāb içre za‘ ifü’l-aḥvāl
Gündüzi ile ber-ā-berdür elemde gicesi

²⁰⁷ takına: sūzende

²⁰⁸ Bu beyitten sonra Makale’de şu beyit yer alır:
“Dest-i zulm ile hemān cevre ururlar būnyād
Ne uranı müteḥammil ne kesilür arası”

- 37 İşbu haşruñ şanasın oldı seren-i mizānı
Geminüñ iki kınadı anuñ iki kefesi
- 38 Vezninüñ mu‘ tedili hayr-ı halāş ile necāt
Dedegi cunb bil ağırsa tarafeynüñ birisi
- 39 Havfdan lerze tutar nāzil-i sā‘ id olanı
Ma‘ nide dut ki şırāt köprüsidür iskelesi
- 40 Bu haķırüñ hele yanında gemi ile deñiz
Düşde görilse daķı hayra degülken yorası

(158b)

- 41 İrtikāb-ı sefer-i baķri su ‘āl eyleyene
Naķl idem pes ne idi ‘ illet ile gā ‘ ibesi
- 42 Zülfi zencirine bend olmış idüm bir güzelüñ
‘ Āķibet işre çeküp ğamzeleri şarması
- 43 Kālbi sengindi veli hāşşada çün mıķnātıs
Benden ayırdı özüm cāzibe-i ğālebesi
- 44 Baķr-i ‘ aşķında şināverlik idüp mülk-i vücūd
Çeşm-i hūn-rizi olup didemizüñ puşulası
- 45 Şarşar-ı cevri olup bā‘ iş-i tūfān-ı firāk
Seng-i reddinde şikest oldı gönül firķatası
- 46 Şabr-ı hicrāna taķammül görünüp emr-i muķāl
Nā-gehān sem‘ üme irişdi sefer demdemesi

- 47 Meger olmuşdı ol eşnāda ğuzāt-ı Tūnusun
İntikām aḥzına maḳşadları düşmen yaḳası
- 48 Bir nice pāre gemi çıḳdı limāndan yürüdi
Tutdı dünyā yüzini dehşet ile taṇtanası
- 49 Başuma yazu imiş n'ideyin elden ne gelür
Bir geminüñ olup ibrām ile ben de ḥ'ācesi
- 50 Şubaşı baḥr-i 'ases bād u gemi maḥbes olup
Şalmada cānumı ta'ziye yemüñ furtunası
- 51 K̄aradan ālet oñarmaḳ idi gāhī kārūm
Seyr-i baḥre şu gibi olsa göñül çağlaması
- 52 Seng-i ḥārāya dokundukca meger mecv-i siyāh
Sebeb-i ḥayret olup ḥatırırma gürlemesi
- 53 Ser çeküp şun' ile taḡlar gibi gāhī ḥīz-āb
Ḥoş gelürdi dile kefler şavurup çaḳılması
- 54 Mā-ḥaşal neş'e-i esrār ile ya' nī ki didüñ
Baḥri şahrā şanur imiş kefi koyun sürüsü
- 55 Şoñra döydi ḥaberi aldı ki muṭlaḳ denizüñ
Ḥūn-ı insāna şuşar gürk açılmış tılası
- 56 Çekilen derd-i gamuñ şerḥine āḡāz itsem
Mücmelen ḥaşre deḡin dinmeye biñde birisi
- 57 Şarşaruñ bir yañada demdeme-i hā'ilesi
Bir yaña satvet-i mādan geminüñ zelzelesi

- 58 Bir yaña sūziş-i ħurşīd-i cihān-efrūzdan
Mārveş çehremüzüñ münselih oldu derisi
- 59 Elemi bir yañadan berd-i şeb-i deycūruñ
Ĥaşılı oldu qarın ağrısı göbek burısı
- 60 Şeb-nemüñ bir yañadan keşret-i seyl-ābından
Başımuñ artdı zūkāmı gözümüñ nāzilesi
- 61 Şūretā mevcūñ olup her biri bir kūh-u bülend
Nūh Tūfānını ‘arz itdi bize furtınası
- 62 Oldı mesmu‘um iken ‘ayni ile meşhūdum
Nūh u ‘Āduñ ne çeküpdür ümem-i t̃āgiyesi
- 63 Ĥaşyet-i şarşar-ı ‘Ādi yine iħdās itdi
Ĥışm ile cünbişe geldükçe hevānuñ küresi
- 64 Şiddet-i bād-ı zān-ı şademāt-ı emvāc
Dehşet-i berķ-i dıraḥşān u felek gümlemesi

(159a)

- 65 Gāh kaldı gemimüz evc-i şüreyyāya ‘urūc
Oldı gāhī süzilüp taḥt-ı şerā menzilesi
- 66 Şūret-i insān gemi nat‘ u felek şu‘bede-bāz²⁰⁹
Oynadup kıldı bizi āb ü hevānuñ mezesi

²⁰⁹ Vezin gereği “u” kaldırıldı.

- 67 Ƙalıbuñ āteş-i bārūt ile ifnā eyler
 Zıdd-ı nār üzre yürür dime şaķın ƙalyatası
- 68 Borazanı ĥavārici ƙatrān ile memlū dūzaĥ
 Göz göre cāna ‘ azāb itme girüp cān-pāresi
- 69 Cām-ı ‘ işe ƙatuban derd ü belā zehr-ābın
 Telĥ-i kām eyledi çok kimseyi deryā acısı
- 70 Āb-ı baĥr ile yuyup çoĝı ĥayātından el
 Fevtine yaşını nehr itdi atası anası
- 71 Tālĝası başdan aşup ism ile resmin çoĝınuñ
 Maĥv ider levĥ-i ĥayāt üzre görünmez ƙarası
- 72 Zor idüp bād-ı fenā ĥiddet ile bayraĥdan
 Gemisiyle alavand itdi nice bü’l-hevesi
- 73 Kef ü destin pür idüp māl ile şatup geminüñ
 Mārveş miyānına şarıldı belā silsilesi
- 74 Tāma‘ -ı şayd ile çok kimse yitürdi serini
 Ƙa‘ r-ı deryāda teni oldu semek eţ‘ imesi
- 75 Cūş u tuĝyānına mevcüñ olup āĥır maĝlūb
 Şaldı ĥārāya dilā zevraĥ-ı cismüñ nicesi
- 76 Cins-i ĥākdan olanuñ ‘ aĥla muĥālif görünür
 Hālîk-i ‘ ömri olanı lücceye meyl eylemesi
- 77 Şu yüzinde diler iseñ ki seyāĥat idesin
 Saña yetmez mi cihānuñ Şaţ u Nîl ü Tūnası

- 78 K aradan  at  -i men zil iderek var  a ag r
Ma r  n bu  d  olınca sa a dery  y lus 
- 79  ltic  niyyetine esfele n z r olsa 
Ba r-i z  ir g rin r medd-i ba ardan berisi
- 80 Ne m d r  muta avver   n ide c   u  ur  
Ne m d r n  m beyyen  araf-  z hiresi
- 81  uvvet-i b  iren    a  r na  od med ali yok
Ne y zinde e er itmi  sefen-i c riyesi
- 82 Per   b l  n ise yok kim    a perv z idesin
 andas n y  feleg  n  an   dil  d 'iresi
- 83 Bu  adar  avf u bel  mi net    amdan  o ra
Hi  muv f   m  ola  a la levend  n y resi
- 84 R z-  heyc -yi sipehde ne  a  dur ya  n 
 oplara  ar u g    germeleri   'idesi
- 85 Seng-i  opdan si ecek yerleri mi var gemin  
Selb-i  r eyleyicek ola meger sintinesi
- 86  ahr-  n r na hev  de l   od olmaz   'il
Y z  at olsa eger  ar u duran  n cebesi
- 87 Hele ben b yle cev b eyler id m b -kem   k st
Mez heb m yoklasa  y n-i   t lda birisi
- 88  op  mi r b id n p  r -    y m itmekden
Bu nam zu n da   ef al idi secde'ylemesi

(159b)

- 89 Hāşılı ‘ömri hebādur bu hevāda yelenüñ
Güni miḥnetle geçer hem elem ile gicesi
- 90 Rūz-ı rüşene ḥazer rü’yet-i ḥaşm-ı bed-kār
Şeb-i tār ise dükendi ğamı kılar kıvesi
- 91 Şu maḥal ādem olan rāḥat-ı temkīn bula mı
Ola mevc-i mütelāṭumda anuñ me’vāsı
- 92 Baḥri berden nice terciḥ ide insān geçinen
Zir-i tūfānda degül cümle cihānuñ qarası
- 93 ‘Ālem-i vuşlat ise ḥaṭṭuñ alarğa yüri var
Bā’ iş-i fırkat olur girmeye gör fırkatası
- 94 Hākdur ekrem-i eczāsı ḥaḳıḳatde dilā
Çār ‘unşurdan iken şekl-i beşer ta’biyesi
- 95 Māder-i müşfiḳadur ḥāki n’içün terk idesin
Nā-ḥalef olana menfūre olur vālidesi
- 96 Zahrı üzre getürür ḥaml ile zinde olanı
Cāy-ı rāḥat idinür sīnesin ādem olusı
- 97 Siyyemā ḥāşıl olur cümle derūn-ı ḥākdan
Ekl ile şürb-i libāsüñ kişiyelāzimesi
- 98 Bir qurı nāna ḳanā’at ḳarada beglikdür
Reşki ḳo zerde pilāv olsa yemek murādesi

- 99 K̄aradan k̄oma elũñ s̄a' il olursañ da ne ğam
 H̄aḳḳ seni aç u şusuz k̄or mı be t̄orlaḳ dedesi
- 100 YirDEDÜR zemzeme-i naġme-i c̄ān-baḣṣ-ı t̄uyūr
 Cennetũñ yirde olur emşile-i f̄āyīḳası
- 101 Bāġ-ı ḣulduñ bedelidür bu cihānda berg
 Ol k̄oyu s̄āyelü ḳaġlar şulı deşt ü deresi
- 102 Bir ulu Rab seni kesretle tilāvet ḳılsuñ
 ‘Āmdur zümre-i insāna anuñ f̄ā’idesi
- 103 Dāma düşmek ne revā dānesin āḣir viricek
 Murġ-ı c̄āna yed-i ḳudretle düzen bu ḳafesi
- 104 Āhuñı şarşar-ı maḣz yaşuñı t̄ūfān itmiş
 Baḣr-i ḣüsnũñ ḳapudanı olan ol p̄ir olası
- 105 Bu meşakḳat saña kāfī idi yā n’eyler idi
 Deḣşet-i t̄op u t̄üfeng ü geminũñ daġdaġası
- 106 Şān-ı ‘unvānuñı ḣod faḳr ile bildi ‘ālem
 Kim ne der ḳul da giyersen saña bulbāz gidisi
- 107 T̄ir-i sermā atıcaḳ ḳavs-ı şitāda bu felek
 Siper olmaz mı tenũñ ḣıfzına Vardar ‘abāsi
- 108 Māder-i dehr özüñi nāz ile ḣod beslemedi
 Pes ne lāzım ola egnũñde perengü ḳuḳası
- 109 Naṭ‘-ı ḣāk üzre piyāde yūri şāh-ı vaḳt ol
 Gemi ferzāneligine şaḳın itme hevesi

- 110 Ādemüñ çekdügi ālām meşakḳatden ‘ıvaz
Ola dime ḳapudanluḳ ise de mertebesi
- 111 Seyr-i ‘ālem virür el şıḥḥati dā’im olsun
Esb ü keştılık ider saña bu bāldur ṭorusı
- 112 Ḥānmānı yoḡ ise de ḥāki sever bu dil-i zār
İsteyen cāna mübārek deñiz ile gemisi
- 113 Ḥaḳḳ selāmetle vuşūlini müyesser ḳılıcaḳ
Ḳor gider mi hele gör bir daḡı Cūyī Ṭunusı

(160a)

Ḳaşıde-i Āgehi²¹⁰

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Çekdürüp firḳatañı bizden ıraḡ olduñ sen
Baḥr-i firḳatde nice fırtınalar çekdüm ben
- 2 Sen yıḳarsın bu yaḳalarda göñüller şehrin
Dil ü cān mülkini yaḡmā idici sensin sen
- 3 Bād-i ‘aşḳuñ alavand eyledi şabrum gemisin
Alavand oldı göñül tıflı senüñ derdüñden
- 4 Bārbar iseñ siyeh atlasdan olaldan cānā
Gemici neftilerin ‘āşıḳ-ı zār itdüñ sen
- 5 Seyr iden yüzüñi deryāda irişür Ḥızıra
Ḳadre irer seni bir kerre ḳadırgada gören

²¹⁰ Emrah GÜNDÜZ. “Klasik Türk Şiirinde Bir Nazım Türü: keştî-nâme”. International Journal of Humanities and Education, 2016. 2(3), 15-37s.

- 6 Baħr-i ‘aşk içre yürürsem n’ola yelken torıda
Bir ħarāmi bakıcı yāre esir oldum ben
- 7 Yār aġyār ile deryāya çıkar seyrāna
Ehl-i dil ‘āşık olan olta urur geñ yaķadan
- 8 Dūd-ı āhum direk oldu bu zemīn keştīdür
Bir yeñi yelken olupdur aña gerdün-ı kühen
- 9 Cānda şuġurya durur derd ü belā renc ü ‘anā
İstifā oldu gönül manķaları miķnetden
- 10 Geldi çatdı dil ü cān zevraķına derd ü elem
Bizi çignetmege bu fülk-i felek tutdı dümen
- 11 Rūzgār oldu muķālif başuma üşdi belā
Başladı geldi ķarıntı yine başdan kıçdan
- 12 Baħr-i ‘aşķa düşeli oldu muķālif çenber
Ķorķum oldur ki gele bād-ı belā yapraķdan
- 13 Eger olduńsa maķabbet deñizine mellāķ
Püşula şevķ gerek ħartı ü derd-i vaķan
- 14 ‘Aşķ deryāsına şalduńsa gönül zevraķını
Bulımazsın bu yaķalarda dilā sen mesken
- 15 Ĥūblar forsa kaçup saña kenār olmaz ise
Olma anlardan alarġa bir iki gün ķatlan
- 16 Baħr-i ‘aşķ içre olan ‘āşıķa pend ey zāhid
Ķaradan ālet oñarmaķ gibidür geñ yaķadan

- 17 Götür ırğalyayı ey olma paçāriz aġyār
Yāri ben baħr kenārında kenār eyler iken
- 18 Ey göñül nice yatarsun bu limān-i tende
Himmetüñ lengerin al mevsümdür aç yelken
- 19 Biri ol ħāşılı dünyādan alarġa ola gör
Bu ħayırsız adada durma dilā iso seren
- 20 Himmetüñ göncügin elden şalıvirme zinhār
Keşt/-yi şabruñı şakla alavand olmağdan
- 21 Alamarġayla yüri yoġ ise yel yelkende
Çünkü ‘ aşık olımazsın hele bārī yelten
- 22 Kūlzum-i ‘ aşka sefer eylemege ‘ azm eyle
Rūzgār ola yüri tenta fora sök yelken
- 23 Etmek isterseñ eger bāġ-i cinānda mānca
‘ Amel-i zühd kımanyasını vāfir yüklen
- 24 Orsa varsañ çıķamazsın poca gitseñ gird-āb
Nice kıllansañ atar kıraya bu keşt/-i ten

(160b)

- 25 Olmadın lenger-i ten baħr-ifenāya fonda
Pupa ālāt ile cān kılyetasını kıllan
- 26 Ey dirīġa bizi ġāfille zebūn itdi hevā
Geldi çatdı demür üstinde yaturken düşmen

- 27 Yâ İlâhî bizi gird-âb-i belâdan kurtar
Bize yol vir varalum bir ilimana erken
- 28 Olsa deryâ kumu miqdârı kayurmaz derdüñ
Sâ' ati var geçer ey *Āgehî* şabr it katlan
- 29 Kelimâtüm dürr-i deryâ-yı Hâķîkat añlar
Baħr-i ma' nâda şinâverlik iden ehl-i suħan

Ķaşîde-i Derûnî²¹¹

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Kim ki deryâ-yı hâķîkatde olursa Ķapudan
Ķaħret-i Nûħ-i Nebi gibi gerekdür Ķorşan
- 2 Ķıbleden döğdi esüp bād-ı nesîm-i Ķudret
Başladı itdi temevvüc yine deryâ-yı Ķemen
- 3 Yer yerin yelken açup ĶıĶdı açıldı ezhâr
Şanki deryâ-yı sefid oldı fezâ-yı gülşen
- 4 Ķaldı silistire şûr urdı meger İsrâfîl
Dil getürdi nâzar-ı şâha bahâr şusun
- 5 Ele alup başını gitdi Ķınârı gördüm
ĶorĶaram bād-ı Ķazânı getüre yapraĶdan
- 6 Mâh altunlu fener dehr Ķapudan gemisi
Yâ meger taĶdı meh-i nev aña bir Ķûb dümen
- 7 Bir deñüzdür şanasun mâhî ile toptoludur

²¹¹ Tuncay TUNCEL. Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri. . İstanbul Üniversitesi Yayınlanmış YT. İstanbul: 2008.

Kaşlaruñ fikri hayâliyle bu çeşm-i rüşen

- 8 Şulanur iki qadırğa gibidür iki gözüm
Qalyetāmızı kürek buldı şanasun ilimān
- 9 Göñlüñi bir güzele vir irişe kor lebine
Gel demür qo dimedin aç gözüñi ya‘ ni şulan
- 10 Baħr-i eşkümde hayırsız adadur cism-figār
Qal‘ a-i tende başım oldu şahā burc u beden
- 11 Dūd-ı āhum başum üzre göricek şandı meger
Beni bu qal‘ a-i gerdūna top itdi başdan
- 12 Aldı añsuz beni bir tarfe şuratlı maryol
Nice demdür ki göñül olta urur geñ yaqadan
- 13 Poca git bir yere dünyādan alarğa olagör
Şāyed ola ki dökündi bula öñgin depren
- 14 Tūt ki hapazlama gösterdi ırakda qaldıñ
Bize yanaşı bilürseñ palamar vir kıçdan
- 15 Furtuna tıtdı raqıbi esicek bād-ı ecel
Tende tıtdı yatur üstinde olan şanma kefen
- 16 Ölelüm ölmeden öñdin idelüm ya‘ ni huzūr
Yatalum manqalı manqa dimedin vardıyan
- 17 Dile ‘ irfān qomanyasını istif ide gör
Açmadın keşt-i tābūt kefenden yelken

- 18 Dāmenüñ çek bu cihāndan yu yüzüñ gibi elüñ
İskele al berü gel ol bu bezm-i sancağdan
- 19 Baḥr-i firḳatde dökündi bulup oturmuşduk
Ḥaṭṭ-ı dil-ber bize Ḥızır irdi yetişdi ḳaradan

(161a)

- 20 Didüm ey dost beni şaldı ğamuñ gird-āba
Sözüm işitdi zifoz didi raḳīb-i düşmen
- 21 Bizi avlatma begüm geh poca geh orsa varup
Çekdürüp firḳatañı bizden ırağ olduñ sen
- 22 Bizi şalıntıya bıraḳdı hevā-yı ḳaddüñ
Ḳaraya atdı ğam-ı zülfüñ ile keşt-i ten
- 23 Ehl-i tecrīd oluban kişi levendāne gerek
Ola her kūşe aña manḳa gibi cāy-ı vaṭan
- 24 Ğurbete bād-ı şabā gibi egerçi gitdüñ
Ey *Derūnī* hele yārānı ḳoduñ sağ olsun

Sa‘dī vü Leysī vü Zevḳī Tabī‘atlarını İmtihān Tarīḳiyle El-ḥāc Selīm Girāy Ḥān

Ḥuzūrunda Bedīhī Söyledikleri Müşterek Ḳaşıdedür

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Z: Bārekallāh ey ser-āheng-i ḥavāḳīn-i ‘izām
S: Buldı devründe ḳamu ‘ālem nizām u intizām
- 2 S: Sen o şāh-ı zī şecā‘atüñ ki nāmuñla ‘adū
Z: Dem-be-dem ḳan ağlayup ḳanlar yudar her şubḥ u şām

- 3 Z: Gülşen-i tapuñda diller açılır güller gibi
L: Mürdeye cânlar virür güftâr-ı cân-baḥşuñ müdām
- 4 L: Ṭālî[‘] olduñ ṭarf-ı maşrıḳdan şehā ḥurşîdveş
S: Zülmet-i ğam gitdi pür şevḳ oldu ṭab[‘]-ı ḥāş u [‘]ām
- 5 S: Şād u ḥandān oldu [‘]ālem maḳdemüñle serverā
Z: Şādmān ol pādişāhum devlet ile müstedām
- 6 Z: Sensin ol sultān-ı [‘]ādil pādişāh-ı kām-rān
L: Devr-i [‘]adlũnde ğanem gürgāndan alur intikām
- 7 S: Gevher-i luṭf u kerem dürr-i şehā vü ma[‘]delet
S: Silk-i [‘]adl ü devletũnde cem[‘] olup buldı niḫām
- 8 L: Mālik-i miftāḥ-ı genc-i kişver-i luṭf u [‘]aṭā
Z: Ḳande var ey tũṭ-ı dil böyle bir re[‘]y-i merām
- 9 L: Bārgāhuñ cennetāsā cūy-ı luṭfuñ selsebīl
Z: Ādeme rūzī olur mı mu[‘]tedil böyle maḳām
- 10 S: Fī-sebil’illāh niyyet eyleyüp kılduñ ğazā
S: Ola yār u dest-gīrũñ ḥazret-i Rabbü’l-enām
- 11 S: Olduğınca ğonce-i gül-zār Cengīzi küşād
S: Olasın devletle şāhā kām-baḥş-ı şād u kām
- 12 L: Gerçi neşriyle du[‘]ā itmek durur mu[‘]tādımız
L: İttifāḳ ile tazarru[‘]dur murād ey nīk-nām
- 13 S: *Sa[‘]dī vü Leyṣī vü Zevḳī* lafz-ı reng-ā-reng ile
S: İtdiler ṭavusveş bāğ-ı ma[‘]ārifde ḥırām

- 14 Z: Yüz sürüp dergāhuña geldüñ eyā kân-ı kerem
Z: Ne demek lâzım dağı tapuñda bâķi v'es-selām

(161b)

Ġazel-i Müşterek
(Şenāī, Fazlī, 'Adlī, Buḥārī)

mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 S: Ger ḥālī ise tır-keşüñ tır ü kemāndan
F: Var iste iki deste okı ḥazret-i ḥāndan
- 2 S: Sineñ siper it ġamze-i ḥübāna Buḥārī
F: Çek 'aşķ kemānını hemīşe dil ü cāndan
- 3 Şāyed ki ire menzil-i maķşūda semendüñ
A: Tiğ u teberüñ la'l-i bedaḥşān ola ḳandan
- 4 Mesrūra irişdi baña luṭf-ı şeh-i 'ālem
B: Kim gördi anuñ mişlini şāhān-ı kiyāndan
- 5 Evşāfta ḥamdüñ var ikeñ zāt-ı şerīfüñ
'Ahd oldı dile söylemeyem ḥüsn ile āndan
- 6 Bi'llāh ne güzel düşdi bu ebyāt-ı muraşşa'
F: Kimisi gedādan kimisi şāh-ı cihāndan
- 7 'Adlī vü Şenāī dağı Fazlī vü Buḥārī
Naẓm eylediler bu ġazeli çār dehāndan

Baḥr-i tavīl Goft Beyānī
(fe' ilātün)

Evvelâ hamd idelüm Hâlık-ı eflâka vü mâ-fihaki izhâr ü ‘ayân eyledi bu cümle ‘acâyib ü ğarâyib yer ü gök ü melek ü cennet ü rızvân ve dağı hür ile ğılmân u gül ü sünbül ü reyhân u mül ü bülbül-i destân ve dağı çeşme-i hayvân u dür ü lü’lü’ vü mercân u meh ü mihr-i dırağşân.

Ehad u Qâdir ü Qayyûm ki Evveldür u Âhirdür u Bâtındur u Zâhirdür ü Sultân-ı Ezeldür ki ebed mülkini âbâd idüben kendüyi bildürmek için tûṭ-ı ervâḥ-ı muḳaddes adını âdem idüp dâm-ı ten-i ḥâk ile münis u me’nûs kılup şâhib-i nâmûs kılup eyledi ihsân.

Şekeristân-ı belâgatda gelüp her biri bir pâdişeh-i sebz-livâ mihr ü meh nûr u ziyâ maṭla‘-ı ḥurşid-şafâ menba‘-ı envâr-ı hüda baḥr-i seḥâ bedr-i dücâ hür-liḳâ kim göñül âyînesine çün ki nazar kıldılar üstâd-ı ezelden dükeli şıyt-ı hâzinle hoş-âvâza gelüp dir.

Kim “الا ان لنا مرحه من كرمه” yokdur anuñ şibh ü şerîki ü nazîri vü anuñdur dükeli ‘âlem u âdem İzam u Ka‘be vü zemzem heme zerrât-ı cihân pertev-i ḥüsn ile ferâḥ-nâk u ṭarab-nâk u heme vâlih ü ḥayrân u heme medḥ ü şenâ-ḥa’n u heme şâkir-i Sübhân.

“ايهاالناس تعلموا فخذوا آيت رب صمد و اعترفوا واعترفوا لنحن اليكم رسل من قبله” cümle cihânı bezedi ḥüsn-i ‘acib ile ki ‘aql irmez aña fehm ü ferâset müteḥayyir oluben secde-i şükrâne idüb âyete “*lâ-ilme lenâ*” hatm idüb ider başar-ı ikrâm.

Ki ne hoş cân-ı cihândur ki hüveydâ vü nihândur Şamed ü Lem-yezel ü bî-bedel ü pâdişeh-i kevn ü mekândur ki ḥiṭâb-ı kün ile arz u semavâtı ‘ademden getürüb cüd u vücüd ile müşerref kıluban âdem için mesken ü me’vâyı laṭif itdi vü ‘aşḳ ile göñül murgüne virdi ğam-ı cânân.

Nice ğam kim dükeli şâdî-i ‘âlem buçuğa almaz anuñ ehli olan ‘aşḳ-ı dil-dâde-i (162a) âlüfte-i sevdâ-zede-i bî-ser ü pâ kim serv-i zer-i ḥâk-i keff-i pâyı büti serv-ḳaddi mâh ruḥı sîm-beri leb-i şekkeri ḥürüşü yâr-ı hoşı itdi ferâğ eyledi ey yâr.

Heme esbâb-ı cihândan ki budur ḥâşiyet-i ‘aşḳ-ı kemîn-sâz-ı cihân-süz-ı ser-firâz-ı dil-fürüz vü budur taḥt-ı vücüd üzre Celâl-i Haḳa mazḥar vü eger ‘aşḳ-ı ne-büdî be-cemâleş kim resîdî bu durur vâsiṭa-i ḥilḳat-ı ‘âlem ğaraz rif‘at-ı âdem sebeb-i mevhibet-i Hâlık-ı Raḥmân.

İmdi ey ‘aşıq-ı şādık güle hem-rāz olalum bülbül-i hoş-lehçe gibi şerh-i ğam dil-bere ağāz idelüm tā ki neler eyledi hicrān dikenini bu ten-i āzürde-i zāra dil-i zāra dil-i āşüfte-i bî-şabr u qarāra gel āhi kāşif-i esrār olalum yār-i vefā-dārimuz olğıl.

Men-i bî-çāre-i āvāre-i dil-ḡaste-i pā-beste bir dil-ber-i Leylives-i ḡançer-keş-i merdüm-keş-i āşüb-ı cihān nice zamān kūhla hāmūna düşerdi men-i dīvāne daḡı āh-künān [u] na‘ra-zenān sīnemi çāk eyleyen ḡāk-i be-kef pāyini Mecnūn gibi her dem gözedirdüm bî-dermān.

Gerçi kim dīde-i ğam dīdeye ol kuḡl-ı dehrden(?) vü āsūde vü fāriḡ olam ey ‘aşıq hem-derdüñe ferd olmaḡıçün merd oluban çeşm-i ter ü çehre-i zerd ile gelen ni‘met ‘ıyş u ṡarab u zevḡ u şafā-yı ruḡ maḡşūdı bulur kimse buña şek idemez kim ḡaber-i *Seyyid-i Levlāk* durur bu.

Geh beyābānda enīsüm ü [...] idi geh re’s-i cibāl üzre celisim esed ü bebr-i peleng ile kamu vaḡş u tıyūr idi vü ben fāriḡ idüm cümle cihāndan ki ḡayāl-i ruḡ-ı cānān beni almışdı u fīkr-i ser-i zülfinde bu dīvāne göñül ḡalmışdı bî-ḡaber u bî-eşer u vālih [ü] ḡayrān.

Gelüben ‘ākıbetü’l-emr ser-i kūyını mesken tutuban kelbi gibi nāle vü āhum yedi eflāka çıkardı zīrā bu ‘aşq-ı cihān-süz-ı ciger-düz durur kimse buña şabr idemez bencileyin velī āḡir *ferecū’l-lāh ḡarīb* oluben bendeyi āzād idüben kıldı tereḡḡum baña ol māh.

Diñle ey yār ki bir gice benüm dil-ber ü dil-dārumla nice vişāl oldı müyesser nice sevdā-zede itdi beni ol zülf-i mu‘anber şeh-i server meh-i dil-ber nice oldı men-i bî-çāreye ḡam-ḡār ḡadd-i ‘ālā ḡadd-i vālā nice bālā aña hem-tā göremez mihr-i semā bedr-i dūcādur heme devrān.

Başımı ceyb-i tefekkürde idüp bir gice ḡayrān u perīşān idüm andan ki ‘aceb n’ola benüm ḡālüm ü ol rūḡ-ı revānı nice görem nideyüm āh u fiḡān eyleyüben lūcce-i ‘ummān gibi olmuşdı benüm gözlerüm ü ‘aynıma gelmezdi şehā ḡa’b u ḡayāl idi baña cümle cihān ‘ākıbete kār.

Naḡar itdüm ki benüm başıma gün toḡdı vü ben ḡayrete ḡaldum “سبحان الملك الجامع” Çi ‘aceb nīm-şebān ṡal‘at-ı ḡurşid-i müniri ey melikü’l-‘arş nedür düş mi ki bu vāḡı‘a-i bū’l-acebī yoḡsa benüm baḡt-ı perīşānum uyandı mı ki yā Rab ne‘aceb Ḥikmet-i Yezdān.

Hâtif-i ğaybdan bu nidâ geldi ki “ابشر بوصول الصنم المطلوب” yâ ‘âşık-ı miskîn hoş u şād ol ki dem-i vaşl-ı ğanîmetdür ol maqşad-ı aqşâ ki kamer-i tal‘atına reşk ider u mihr-i münîr andan (162b) utanup yüzi yerde müte‘accib oluban oldu o vech-i hüsne cânla meddâh.

Saňa raħm eyleyüben kıldı müşerref sözi kıo sâzı getür sözi getür şem‘-i şeb-efrûzı getür didügi vaqtin didüm ey rûh-ı muqaddes nefesün ‘İsî-i Meryem gibi cân virdi baňa şād olasin bî-ğam u âzād olasin ben n’ideyüm şem‘-i şeb-efrûz-ı nigârı görüben çün kim odur kevkeb-i tâbân.

İşidüp sözimi ol cân-ı cihân kıldı tebessüm gülüben yanuma çok mekremet itdi men-i sevdâ-zede çün sâye ayağına düşüp ol güneşün zerrece luḫfı yine mihr ile getürdi beni ol hâk-i mezelletden u didi delü olma didüm ey meh ne ‘aceb mekremet itdün men-i âşüfteye ömrüm.

Didi ğam çekme ki şimdengerü eyyâm-ı feraħ geldi vü gitdi elem-i derd ki çekdün deñedüm ben seni çok şabr u taħammüllü imişsin diyü qavl şaldı benüm boynuma gel didi bu beytü’l- ħazeni terk idelüm faşl-ı bahâr oldu vü geldi gül ü gül-zâr u temâşâ-yı ğanîmet bilelüm eyleme efgân.

Şalıcağ boynuma ol sâ‘id-i sîmîni didüm kim ‘acabâ bu meh-i nev mi ki felekden inüben gerdenu me tavk oluban kıldı müşerref ki seg-i kūy-ı nigârî kıla mümtâz kаланlardan eyitdi ne tırursın tır a seyrân idelüm cânib-i bustân gidelüm geşt-i gülistân idelüm ‘âşık-ı miskîn.

Didüm ey cân-ı cihân bâğ-ı cinânsın gül ile sünbül ile nergis ile serv-i hıramânuñla bâğ-ı cihânı n’ideyüm behresi yok kâküli yok dide-i pür-fîtnesi yok kâmet-i cân-pertevi yok şâh-ı cihân kevn ü mekândur heme ân ez-dil ü cân çerh-i zenân oldu saňa bende-i fermân.

Bu durur ħâşiyet-i şabr u şebât ey dil-i âşüfte işit qavl-i Beyânî ki ma‘ânî heme cem‘ olacağız el virür ahvâl-i murādât u sa‘ādât vü anuñ şemmesidür baħr-i tavîli ki büved pest u çehâreş fe‘ilâtün vü dürc-i le‘âli ki bu baħr içre durur cümle şafâ tenden olupdur.

”احمدالله على الختم والاتمام كثيرا و اصلى و اسلم ابدالدهر على الخاتم من كان بشيرا و نزيرا“ o zamândan berü kim pertev-i nûr Nebevîden heme ervâh zuhûr itdiler ol iki cihân serverine ez-dil ü cân her biridür muttaşılân medh ü şenâ-ħ‘ân.

(163a)

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Virüp her şeye isti' dādı deñlü luṭf kılmışsın
Kimi cennet talebkārı kimi dīdār müştākı
- 2 Hemīşe vaşf-ı rüyuñla geçer evkātı *Rūḥinüñ*
N'ola eş' arınuñ şıyt u şadāsı tutsa āfākı

Rūḥī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Ey āşınālık itmeyen ehl-i şıfāt ile
Bī-hüdedür münāsebetüñ ' ilm-i zāt ile
- 2 Cānān yolında cān virenüñ durur vişāl
Deryā-yı ' aşka girme ümīd-i necāt ile
- 3 Ey şāh-ı ḥüsn bende-i efgende kim beni
Ref' eyle ḥākden naẓar-ı iltifāt ile
- 4 Āḥir taşarruf-i dil-i zāre getürdi ḥaṭ
La' lüñ bizümle söyleşür oldı berāt ile
- 5 Kūyında kulluḳ ummasun aḡyār o şāh-ı ḥüsn
Virmüşdür anı *Rūḥiye* kayd-ı ḥayāt ile

(163b)

Nesīb Efendī-i Mevlevī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Zātumı ḥayretle ḥāmūş olmayınca bilmedüm
Aşlumı bīgāne hūş olmayınca bilmedüm

- 2 Pūte-i dilde fenā iksīrinūñ ḥāşiyetin
Āteş-i ‘aşk ile pūr-cūş olmayınca bilmedüm
- 3 Nağme-i *fīrrū il’allahuñ* maḳām-ı remzini
Her bün-i mūyumda şad gūş olmayınca bilmedüm
- 4 Mā-cerā-yı çāk-i dāmen ‘aşk-ı Yūsuf n’eydügin
Dāğlardan pīrehen-pūş olmayınca bilmedüm
- 5 Zaḥmet-i şeyb ü firāz-ı rāh-ı ‘aşkı ey *Nesīb*
Bār-ı faḳr u fāḳa ber-dūş olmayınca bilmedüm

Dede ‘Arzī-i Mevlevī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gerçi bār-ğam-ı ağıyarı gehī yār çeker
Dil-i şūrīde-i ‘āşık anı her bār çeker
- 2 Sen bize ‘arz-ı cemāl eyle hemān ğam çekme
Ne çekerse güzelüm dīde-i ḥūn-bār çeker
- 3 Cām-ı leb-rīz-i ḥayālūñ çekemez her ‘āşık
Anı bir bencileyin ‘āşık-ı dīdār çeker
- 4 Cān virür şoḥbetine ‘āşıkūñ ammā n’itsün
Ta‘ n-ı ağıyardan evvel naḥl vefā ‘ār çeker
- 5 Reşk ol ‘āşık-ı ālüfteye kim ey ‘*Arzī*
Her gece sīneye bir dil-ber-i ra‘ nā çeker

‘Ārif Efendī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Siḥr-i girye ile nāle-i şeb-gīr idelüm
Gice gündüz elem-i firḳati taḳrīr idelüm

- 2 Āḥ-ı zerd üzre idüp ḥūn-ı sirişki rīzān
 Ḥālimüz ḥāme-i müjgān ile taḥrīr idelüm
- 3 Ne lisān vaşfına ḳādir ne zebān-ı ḥāme
 Renciş-i derd-i derūnı nice ta‘bīr idelüm
- 4 Nūş-dārū-yı vişāl olmayıcaḳ çāre nümā
 Ḥaste-i miḥnet-i ḥicrāna ne tedbīr idelüm
- 5 Şadr-ı zī-şāna senā ḳār idügün bildirelüm
 ‘Ārifūñ āyet-i iḥlāşını tefsīr idelüm
- 6 Aña şākird-i ḥaḳīr olmaḡa nā-lāyıḳ iken
 İbn-i ‘ibādı o zāta nice tanzīr idelüm

Şābit Efendi²¹²

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Mey-fürūşa nice bir tezkere taḥrīr idelüm
 Vech-i taḥrīr ile bir ‘ālem-i şeb-gīr idelüm
- 2 Yufḳa[dur] kāğız-ı dil eşḳ ile āḥārlayup
 Mühre-i dāḡ ile şeffāf ü ḳalem-gīr idelüm
- 3 Yāri aḡyār-ı füsūn-kāra²¹³ getirüp bezme
 O perī-ṭal‘atı şeyṭān ile teşḥīr idelüm
- 4 Mebḥaş-ı rüy-ı leb-i yāri²¹⁴ açup meclisde
 Şūret-i mes‘eleyi gül gibi taşvīr idelüm

²¹² Turgut KARABEY. Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı. Sivas: 1991. 350s.

²¹³ füsūn-kāra: füsūn-sāza

²¹⁴ yāri: la'lūñ

- 5 Yoqladum nabzını yārūn²¹⁵ marāz-ı hicrāna
Zer virüp şerbet-i dīnār ile tedbīr idelüm
- 6 Harem-i sīnede şaklandı ġarīm-i ‘aşkuñ
Mīh-i dāğ-ı ġam ile bābını teşmīr idelüm
- 7 *Şābitā*‘ Ārif Efendiye idüp pey-revlik
Sāk-ı āheste-rev-i ħāmeyi teşmīr idelüm

(164a)

‘Ārif Efendī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Rūyuñı meydūr mey-i rūyuñ dil-ārā gösteren
Gülşeni güldür güli gülşen muṭarrā gösteren
- 2 ‘Aşka ħālet-baḥş olan dildür dile sevdā-yı ‘aşk
Sāğarı meydūr meyi sāğar muşaffā gösteren
- 3 Şüret-i ma‘nīyi āsān iden āğāh itmedür
Baḥri kaṭre kaṭre-i nā-çiz-i deryā gösteren
- 4 ‘Aşka düşnām idüp rū-pūş olursuñ hep budur
Aña şeydāyı nihān pinhānı peydā gösteren
- 5 ‘*Ārif*i müşkil-tırāzuñ kilik-i siḥr-aşārıdur
Böyle nev-ṭarz-ı muḥayyel şi‘r-i ġarrā gösteren

‘Ārif Efendī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 O bī-dil kim harīm-i şoḥbetüñden dūr kalmışdur
Temāşā-yı riyāz-ı kāmdan mehcūr kalmışdur

²¹⁵ nabzını yārūn: nabz-ı tabībi

- 2 Ne var ey seng-dil berhem-resān ol sañki hicrũñle
Göñül şad pâredür zaḥm-ı derũn nāsũr ḳalmıřdur
- 3 Ḥarāb olmış nice devlet serā gör taḥt-ı Cemşidi
Ṭarabgāh-ı ḥarābāt-ı muḡān ma‘ mũr ḳalmıřdur
- 4 Yetiş sākĩ řabũḥı kār-ı ‘ıyşa çāre-sāz ol kim
Mey-i dũřineden řahbā-keřān maḥmũr ḳalmıřdur
- 5 Tegāfũl kār olup gitmekde ol bĩdār-cũ ‘*Ārif*
Yanıñda ḥāl-i dil efsũs kim mestũr ḳalmıřdur

‘*Ārif Efendĩ*

mefā‘ilũn fe‘ilātũn mefā‘ilũn feilũn

- 1 Sipihre dũd-ı dil-i şu‘le yār degmez mi
O saḳf-ı köhneye hiç bir řerār degmez mi
- 2 Kef-i ümĩdime girmez mi rişte-i āmāl
O zũlf-i ḥam-be-ḥam-ı tār-mār degmez mi
- 3 Ḥumār-ı ġamla yetişmez mi telḥ-kām olmaḳ
Birazda cām-ı mey-i ḥoř-ġüvār degmez mi
- 4 Felek ḥadĩḳa-i iḳbāldensin inřāf eyle
Bu cũst ü cũya ġũl olmazsa ḥār degmez mi
- 5 O giriftār-ı cefānuñ kemĩne gerd-i rehi
Bu ḥākisārda rũzgār degmez mi
- 6 Revācgāh-ı talebde bizũm de ḥiřřemũze
Bir ehl-i ḳadr bilũr řĩve-kār degmez mi

- 7 Zükām-ı pās ile ‘*Ārif*’kalur mı efsürde
Meşām-ı cāna şemīm-i bahār degmez mi

Şābit Efendī

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Müdām şöhetünün ḥāşt-kār ü ṭālibidür
Şürāḥi mey-keşün ağzı қоқар müşāhibidür
- 2 Gül-i sefiddür ki bu demde ‘urf giyüp²¹⁶
Bahār-ı ḥākiminün şimdi bāb-ı nā’ibidür
- 3 Saña beyān ideyüm ser-güzeşt-i aḥbābı
Simāḥ-ı cānuñı ṭut evliyā menākibidür
- 4 Bu dār-ı dehrde Manşūr gibi dil-şudenün
Firāz-ı dār-ı pāy²¹⁷ erfā‘-ı merātibidür
- 5 Yazarsa maşraf-ı irādını n’ola *Şābit*
Qālem emīr-i kelāmuñ ḥazīne kātibidür

(164b)

‘Ārif Efendī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Āşık-ı vaşl ārzū vü āsīb-i hicrān görmesün
Sīne-rīşān-ı heves dārū-yı dermān görmesün
- 2 Sūz-ı ‘aşkı eyleme izhār senden kimseler
Āh u efgān tuymasun çāk-ı girībān görmesün

²¹⁶ Divan’da: “Gül-i sefid der-i büstānda ‘urf giyüp” diye geçmektedir.

²¹⁷ pāy: belā

- 3 El-ḥaẓer ey bād-ı şubḥ āşüftegāh-ı bā-şekīb
Kākül-i ḥam-der-ḥam-ı yāri perīşān görmesün
- 4 İnzivā-cüy-ı melāle tābiş-i rüyuñ yeter
Revzen-i ḡam-ḥānesin ḥurşid-i raḥşān görmesün
- 5 Bā' iş-i nāsūr-ı zaḥm-ı reşk olur 'Ārifşaḡın
Tır-i şemşir-i ṭab' uñ nükte-sencān görmesün

'Ārif Efendī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Eyle şad gūşiş ki olsun yār-i dil-ber elde bir
Kār-ger olmazsa efsün kīse-i zer elde bir
- 2 Dest-res bul kilik-i sīmīn-i benān-ı dīl-bere
Yoḡsa zerrīn ḥāme-i i' cāz-perver elde bir
- 3 Şekve-i hicrinde dāmen-gir-i yār ol sa'y idüp
Saḡt-germī-i 'inān-i esb-i dāver elde bir
- 4 Mümkün olmazsa zamānla beyān aḥvālūmi
Şāh-ı ḥüsne 'arz-ı ḥāl-i şekve göster elde bir
- 5 Cām-ı ḡam-fersā ele girmezse 'Ārifḡam degül
Lüle-i müşḡin duḡān-ı şūr-āver elde bir

Rāmī El-vezir

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şem'-i ümmid bir āh ile fūrūzān olsun
Hele şabr eyle biraz şām-ı ḡarībān olsun

- 2 Sāk̄yā kalmadı hamyāzede de tāb u tüvān
Vaḳtidür sāğar-ı leb-rīz dıraḡşān olsun
- 3 Gülşene ḡāk-reh-i yāri şabā ithāf it
Nergise kuḡl güle ‘atş u girībān olsun
- 4 Beni sīr-āb-ı ḡayāt eyledi bir nükte ile
Āb-ı ḡayvān leb-i cān-baḡşa ḡurbān olsun
- 5 Rāzıyum nişter-āzār ṭabi‘ at-ı dehre
Tek hemān derd-i dil-i zāruma dermān olsun
- 6 Şadme-i mu‘cize-i āh ile ol kāfir-kīş
Bir nefesde nice biñ kerre müselmān olsun
- 7 Menba‘-ı girye tenevvür dil-i sūzānumdur
Nice ṭūfān-ı fedā-yı ser-i müjgān olsun
- 8 Bir kaç elfāz-ı perişān ise de ey *Rāmī*
Bu ḡazel-i zīver mecmū‘ a-i yārān olsun

(165a)

Nāi’lī

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Bir veçhe nāzır ol ki naḡiri bulınmaya
Bir zülfe beste ol ki esiri bulınmaya
- 2 Bī-behredür felekden o kim deyr-i ‘ālemin
‘İsī-i āftāb-mesīri bulınmaya

- 3 Aḥsente o gedā-yı taḥammül be-dūşa kim
Yansa cihān içinde ḥaşiri bulunmaya
- 4 La‘net o ḥ‘an-ı luṭfa ki nā-dāna vaḳf olup²¹⁸
Ehl-i dilüñ anda ḥamīri bulunmaya
- 5 Virmem bihişte *Nā ‘ilīyā* ben o bezmi kim
Sāk‘leri cevān ola pīri bulunmaya

Neylī²¹⁹

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Ne bir güzel bulunur şūḥ-ı dil-rübā diyecek
Ne var bir ‘āşık-ı şūrīde mübtelā diyecek
- 2 Hezārı nāle vü şivende goncesi pür²²⁰-ḥūn
Bu gülşenüñ nesi var cāy-ı pür-şafā diyecek²²¹
- 3 Esir-i ‘aşka bu āşūbgāh-ı ‘ālemde
Ḥırām-ı kāmēt-i bālāsıdur belā diyecek
- 4 İder çü zer dil-i āhen-sirişt-i tāzeyi nerm
Şarāb-ı köhnedür ‘ālemde kīmyā diyecek
- 5 Şalādur ehl-i dile var ise disün *Neylī*
Bu resme pāk-edā şī‘r-i dil-güşā diyecek

²¹⁸ nā-dāna vaḳf olup: erzāle vaḳf olup

²¹⁹ Atabey KILIÇ. Ahmed Neylī Divanı. Erciyes Üniversitesi FEF DT Kayseri: 1994. 79s.

²²⁰ pür: dil

²²¹ Divan’da bu beyit 3. sıradır.

Rüşdî²²²*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Nāfe-i Çîn ü Hutun turreñe olmaz hem-bū
Sünbil-i cennet eger olsa ğedā-yı āhū
- 2 Ebruvānuñ ki Hudā eyledi mihrāb-ı niyāz
Baña eşkümle o dem eyledi teklif-i vuzū²²³
- 3 Ser-nüviştüm ezeli böyle imiş 'aşkında
Sırrımızdan ne 'aceb gitmese fikr-i āhū²²⁴
- 4 Heves-i zülfüñ ile 'azm-i reh-i çîn itdüm
Saña şimdengerü ey gözleri āhū yā hū
- 5 Hāk-i pāyuñ gibi bir kuhl-i cilā-baḥş olmaz
Yok yire bād-ı şabā 'ālemi eyler tek-i pū
- 6 Görüp ebrūñ ile māh-ı nevi ehl-i diḳḳat
Didiler farkı eger var ise ancak bir mū
- 7 Fikr-i zülfüñ iderek²²⁵ Rüşdî-i baht-ı siyehūñ
Perde-i rāḥat olur çeşmüne gelse uyḥu²²⁶

Yahyā*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Hūbdur nāzı da yārūñ severin nāzını da
Şivenūñ hoş görürin çoğını da azını da

²²² Hatice EKİCİ. Sahhaf Rüşdî ve Divanı'nın Tenkitli Metni. Balıkesir Üniversitesi SBE YT Balıkesir: 2006. 219s.

²²³ Divan'da bu beyit yok.

²²⁴ Divan'da bu beytin sırası farklıdır.

²²⁵ zülfüñ iderek: zülfünde iken

²²⁶ Divan'da ayrıca şu beyit yer almaktadır:

“Dil-i 'uşşāk gibi ğarḳa-i ḥūn olmaz idi
Olmasa çeşm-i ḥūn-ḥāruñ eger kim cādū”

- 2 Haddüñi yār yanında bilüp ey dil fikr it
Çeşm-i fettānını da ġamze-i ġammāzını da
- 3 Dil yanar ‘ūd-şıfat gāh iniler nāy-mişāl
Bezmüñ āmāde ider sözini de sâzını da
- 4 Gülşen-i ‘ālem-i ‘aşkuñ benüm ol bülbüli kim
‘Ālemüñ bir bilürüm kışını da yazını da
- 5 Bulmadum bülbül-i gül-zārdan eksik *Yaḥyā*
Muṭribüñ şevķini de nağme vü āvāzını da

(165b)

Şābit

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Saña her meclisüñde söylerüz sen mülzem olmazsın
Degül kürsiye vā‘ iz ‘arşa çıksañ ādem olmazsın
- 2 Bizim bir başka vādī semtimüz var duḡter-i rezle
Şafā geldüñ sen ey vā‘ iz²²⁷ bu bezme maḥrem olmazsın
- 3 Ne ma‘cün olduġuñ ma‘lumumuzdur ey ḡumār-ı çerḡ
Bu ḡāşiyetle sen zaḡm-ı derūna merhem olmazsın
- 4 Hevālanduñ yeter ey dil-i şa‘ ve²²⁸ dīde-bāz ol kim
Düşersüñ çengine ol ispiri şūḡuñ kem olmazsın
- 5 Lebünden *Şābitüñ* maṭlūbı bir ḡarf-i vişālüñdür
‘Aceb nāzendesin hem ḡa’ il olursın hem olmazsın

²²⁷vā‘ iz: zāhid

²²⁸dil-i şā‘ ve: sâ‘ ve-i dil

Feyzî*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 Cāme-i bağrımı ger doğrasa mıkrāz-ı elem
Dest-i cevri ile dü çāk itse giribānımı ğam
- 2 Heves-i zülf-i siyeh tābı ile olsağda
Dil-i sevdā-zede vü ben dahı rüsvā-yı ümem
- 3 Hāşılı güft-i şenid ü sitem bed-ı'āhı
Cām-ı zehr-i āba pür ta' n-ı 'adūyı da çekem
- 4 Kābza-i cevri yapışsun dilese kendi dahı
Tıg-ı çeşmini çeküp katlime eylerse kase
- 5 Dāmen-i mihrini elden kımazam ey *Feyzî*
Severem bir [...] 'ākıbetin fikr idemem

Faṣīḥ²²⁹*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*

- 1 Bir [...] var keşretimüz vaḥdetimüzde
Ārām idemez [...] şöhetimüzde
- 2 Nā-kām-ı cihān bī-dil-i renciş-ḥor-ı dehrüz
Noḳşān ideli himmetimüz devletimüzde
- 3 Biz rind mey-āşām ğamz sāḳi-i gerdün
Ḥurşidi ider kase-i mey 'işretimüzde
- 4 Lülü-yi şadef-yafte-i ma' rifetüz biz
Emvāc-hīz cūş ideli şafvetimüzde
- 5 [...] ise şüretimüz deyr fenāda
Ervāḥ-ı muḳaddes görünür hey'etimüzde
- 6 Tekşir ma' ārifle esir-i ğam dehrüz

²²⁹ Mustafa ÇIPAN. Faṣīḥ Ahmed Dede Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Dīvānı'nın Tenkidli Metni. Selçuk Üniversitesi SBE Yayınlanmış DT. Konya: 1991.
Divan'da bu gazel yok.

- Azāde idüñ echel iken nekbetimizde
 7 Biz bülbül-i gül-zār zekâyuz çü *Faşıhā*
 Var feyz şafā maştaba şoḥbetimizde

(166a)

Tecellî

fā‘ilātün fā‘ilātün fāilün

- 1 Evvelā sırr-ı kemāle maḥrem ol
 Şoñra maḥsūd-ı kirām-ı ‘ālem ol
- 2 Mālik-i ‘ilm ü kemāl olduñsa da
 ‘İlmüñe dil-dāde olma ādem ol
- 3 Her maḥal her dem şalāḥ-ı ḥālile
 Sālik-i rāh-ı İlāha hem-dem ol
- 4 Olmasañda hem-reh-i merd-i sülūk
 Gördüğüñ ehl-i kemāle erḥam ol
- 5 Ey *Tecellî* dergeh-i dil-dārda
 Kāmil ol kām al ‘amelde muḥkem ol

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bu ḥāhişler talebler cüst ü cūlar hep senüñçündür
 Bu cünbişler hevesler ārzūlar hep senüñçündür
- 2 Kebūdî şāllarla gonceler eṭrāfuñ alsunlar
 Bu mīnā-güne micmerlerle būlar hep senüñçündür

- 3 Ser-i kūyuñla şahñ-ı hānkāh-ı ʿālem-i dilde
Bu āh u vāhlar bu hāy u hūlar hep senüñçündür
- 4 Bahār eyyāmıdur seyr eyle bezm-i ʿid-ı nev-rūzı
Mey-i zerrīn kadehlerle sebūlar hep senüñçündür
- 5 Sipihre nāz idüp baş egmeyen ʿuşşāk bilmez mi
Perestişler tevāzular tapūlar hep senüñçündür
- 6 N’ola zūlfüñ hevādan sāye-i tūbāya beñzetsem
Bu pā-māl olmalar bu ser-fürūlar hep senüñçündür
- 7 *Tecellīveş* miyānuñla dehānuñ remz iden bilmez
Bu kāl u kıller bu güft ü gūlar hep senüñçündür

Şem‘ī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Germ olursun ey gönül gün yüzli cānānuñ mı var
Şubh olunca sīnede bir māh-ı tābānuñ mı var
- 2 Hātem-i la‘lūñle nerm itdüñ cihānı ey perī
ʿĀlemi mūm eyledüñ mühr-i Süleymānuñ mı var
- 3 Yār eşiginde bizi ednā görürsün zāhidā
Bir melek-ruhsār ile göklerde seyrānuñ mı var
- 4 Degme bir naqş-ı nigāruñ hūsni evşāfın idüp
Ol Mesīhā-dem yanında añmağa cānuñ mı var
- 5 Sidreye baş egmeyüp tūbāya virmezsın selām
Ey gönül yanuñca bir serv-i hırāmānuñ mı var

- 6 Yirde gökde mişli yok bir āftābum var benüm
Ey felek ya‘ nī senūñde māh-ı tābānuñ mı var
- 7 Başuña odlar yakup feryād idersin *Şem‘iyā*
Cevri çok dünyā gibi zulm issi sultānuñ mı var

Halilî

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 ‘Āşıkā dil-rübā mı eksik olur
Ehl-i derde belā mı eksik olur
- 2 Men ölürsem belāyla ey dil
Yāre bir mübtelā mı eksik olur
- 3 Gülşen-i hüsninde o gonce lebūñ
Bülbül-i hoş-nevā mı eksik olur
- 4 N’ola yār olmaz ise ol yüzi gül
Baña bir mehlikā mı eksik olur
- 5 Ne şorarsın *Halilî* ağladuğum
Yār ile mā-cerā mı eksik olur

Bâkî Efendî Rahmetullah²³⁰

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Gül-sitān bezm-i şarāb u cām-ı mey güldür baña
Kulḫul-i ḫalk-ı şūrāḫī şıyt-ı bülbüldür baña
- 2 ‘Ārızuñda ol iki zülf-i girih-girün senūñ
Şuya konmuş iki ra‘ nā²³¹ tāze sünbüldür baña

²³⁰ Sabahattin KÜÇÜK. Bâkî Dîvânı. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1994. 62s.

²³¹ ra‘ na: ğarra

- 3 Seng-i bî-dâd ile serde zaḥm-ı ḥūnînüm ki var
Güşe-i destârda rengîn karanfildür baña
- 4 Mest ü medhûşam velî ḥālî mey-i engûrdan
La‘l-i nâbuñ ḥāleti keyfiyyet-i müldür baña
- 5 Ḥayder-i Kerrāriyam meydân-ı nazmuñ *Bâkîyâ*
Nevk-i ḥāme zû‘l-feḳâr u ṭab‘ Döldöldür baña

Bâkî

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Belini kuçmadadur ol şanemüñ derd ü belâ
Yoksa şîrin lebi ‘âşıqlara ḥâzır ḥelvâ
- 2 Ser-i zülfiyle ḥaṭın örter imiş derler o şüh
Açmadı kimseye âḥer²³² orayı bād-ı şabâ
- 3 Âteş urmış yüzi gül ḥırmenine ol mâhuñ
Devr-i sāğarda ruḥi ‘aḳsini ḳılmış peydâ
- 4 Ḳızarup ruḥları gül-güne-i tâb-ı mülden
Şu‘le-i sāğar-ı mey destine yakmış ḥınnâ
- 5 Meclîs-i meyde ruḥ²³³-ı yâre dolaşur derler
Elüme girmeye mi bir daḥı cām-ı şahbâ
- 6 Öykinürmiş lebüñe cām-ı mey ammâ dönmiş
Bu gün almışlar ele bir yere gelmiş zürefâ
- 7 Lül-i ḥāme ile çeşme-i dilden *Bâkî*
Eyledi ḳā‘ide-i âb-ı ḥayâtı icrâ

²³² âḥer: ammâ

²³³ ruḥ: leb

Bākī*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 Lāle-ḥadler kıldılar gül-geşt-i şahrā semt semt
Bāğ u rāğı gezdiler idüp temāşā semt semt
- 2 'Āşık-ı dīdār-ı pākūndür meger kim cūylar
Cüst ü cū eyler seni ey serv-i bālā semt semt
- 3 Leşger-i ğam geldi dil şehrine kondı cavk cavk
Kopdı yir yir fitne vü āşüb u gavğa semt semt
- 4 Giryeden rūd²³⁴-ı sirişküm sū-be-sū oldı revān
Yine kılzüm gibi çüş itdi bu deryā semt semt
- 5 Şi' r-i *Bākī* seb' a-i iklīme olmuşdur²³⁵ revān
Okunursa yiridür bu nazm-ı ğarrā semt semt

Bākī*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Yārdan cevır ü cefā luṭf u kerem gibi gelür
Ġayrdan mihr ü vefā derd ü elem gibi gelür
- 2 Firḳat-i yār katı zār u zebūn itdi beni
Döymeyem mihnet-i hicrāna ölem gibi gelür
- 3 Uydurup leşger-i 'uşşāķını ol şāh-ı cihān
Nāz ile şalını şalını 'ālem gibi gelür
- 4 Dil-i pür-ḥūn elem-i hicrūn ile hoş ideli²³⁶
Çeşme-i çeşmūn akan şuları dem gibi gelür

²³⁴ rūd: cūy²³⁵ olmuşdur: oldukça²³⁶ Divanda: "Dil-i pür-ḥūn elem-i 'aşkuñ ile cüş ideli" diye geçmektedir.

- 5 *Bākīyā* kankı gönül şehrine gelse şeh-i ‘aşk
Bile endüh u belā hayl u haşem gibi gelür

Bākī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Süz-ı ‘aşkuñla kaçan kim dilde āh u zār olur
Āh dūd u dūd ebr ü ebr āteş-bār olur
- 2 Aksa eşküm dīdeden ol gevher-i nā-yāb içün
Eşk cūy u cūy²³⁷ yem ü yem pür-dür-i şeh-vār olur

(166b)

Bākī

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Bağ cām-ı ‘ayşa āyine-i pür-şafā budur
Gel gör habāb-ı sāğarı necm-i hüdā budur
- 2 La‘l-i nigāra cān disem işbāta kādīrin
Erbāb-ı ‘aşk öñinde bugün müdde‘ā budur
- 3 Gönüm ağıtdı şimdi beni tırmaz ağıladur
Ol şüh-ı dil-sitān ile hep mā-cerā budur
- 4 Dil mūy-ı yāri memleket-i Çine beñzedür
İller sevād-ı mülk-i Huten der haṭā budur
- 5 Ağyār diñler oldı pes-i perdeden bizi
‘Ālemde ehl-i ‘aşka görünmez belā budur

²³⁷ cūy u cūy: seyl ü seyl

6 Āheng-i āhı tırma hemān eyle ey gönül
Sāz u hevā²³⁸-y1 ‘aşka münāsib hevā budur

7 *Bākī* kelāmı cümleden a‘lā edā ider
Hakk-ı sühanda hāşıl efendi edā budur

Bākī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Var iken kūyuñ ki seyr-i bāğ-ı ‘uqbā bundadur
Cennet evşāfın kılur vā‘iz temāşā bundadur

2 Hūr u Kevşerden mey ü maḥbūb ise maḥşūd eger
‘Ayš u nūş esbābı hep ḥāzır müheyyā bundadur

3 Mürdeye cānlar virür bīmāra şıḥḥat lebleri
Hikmet-i Loḡmān u i‘cāz-ı Mesīḥā bundadur

4 Zülfüñ el bir eyleyüp turreñle pinhān itdiler
Ḥātem-i dil ḥāşılı yā andadur yā bundadur

5 ‘Āḳıbet kim ser-fürü kılmaz gedā vü şāhdan
Bārgāh-ı ‘aşka kim a‘lā vü ednā bundadur

6 Hāy u hūy-ı ḥānḳāh-ı na‘re-i mestānedür
Hep vişālün küncidür maḥşūd ğavġā bundadur

7 İctināb it şoḥbet-i ehl-i riyādan *Bākīyā*
Kim rızā-y1 Ḥāzret-i Bārī Te‘ālā bundadur

²³⁸ hevā: nevā

Bākī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

- 1 Sākīyā cām-ı mey ne hoş gül olur
Eline kim alursa bülbül olur
- 2 Dir gören taze dāğı başumda
Ne güzel kırmızı kıranfil olur
- 3 Ğam-ı zülfüñle dūd-ı āh-ı kebūd
Lācüverdī laṭīf sünbül olur
- 4 Rīšte-i mūy-ı dil-bere tolaşan
Beste-i bend-i zülfi kākül olur
- 5 *Bākīye* āb-ı vaşluñ irmez ise
Āteş-i hecr ile yanar kül olur

Vuşūlī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

- 1 Ruḥ-ı sākī kaçan ki gül gül olur
Ḳamu bezm ehli anda bülbül olur
- 2 Güli bülbül görürse hem-dem-i ḥār
Āteş-i ḡayrete düşüp kül olur
- 3 Cāna geçdi bu nice ḡamzedür āh
Başdan aşdı bu nice kākül olur
- 4 Zülf-i müşḡinüñi şalındırsañ
Başduḡuñ yer efendi sünbül olur

- 5 İrişür ey *Vuṣūlī* menziline
Reh-nümünı kimün tevekkül olur

(167b)

Vecdī

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Bir laḫza beni bī-ğam-ı yār eyleme yā Rab
Bī-şevk u maḥabbet dili tār eyleme yā Rab
- 2 Şol²³⁹ sineyi kim maḫzen-i derd-i dil ü cāndur
Dünyā ğamına cāy-ı qarār eyleme yā Rab
- 3 Hālet-dih-i 'aşk olmayıcaḫ neş'esi²⁴⁰ ḳalbe
Rıtl-ı mey-i zevḳı dile bār eyleme yā Rab
- 4 Nev-reste-gül-i āl gibi eyle şüküfte
Dāğ-ı dilümi köhne-bahār eyleme yā Rab
- 5 *Vecdīye* naşib itmez iseñ verd-i vişāli
Her dem anı āzürde-i ḫār eyleme yā Rab

Ve lehu

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Tūfān-ı sirişküm dime cūş-ı yeme beñzer
Baḫ çeşmüme dāmānuma deryā deryā neme beñzer
- 2 Bu ḫüsn ile insāna yaḳın olmasını gör
Pek az görünür²⁴¹ böyle perī ādeme beñzer

²³⁹ Şol: Bu

²⁴⁰ neş'esi: cür'ası

²⁴¹ görünür: bulunur

- 3 Mey-ḥānede bī-ḳayd-ı sıfāl ile mey içmek
Ne meclis-i Dārāya ne cām-ı Ceme beñzer
- 4 Zencīr-i maḥabbet çekerek geldi cihāna
Mecnūn ile dīvāne gönül teveme beñzer
- 5 Hūn saçduḡıñı şaymadılar geçmedi giryeñ
Ey dīde-i ter naḳd-i sirişkūñ keme beñzer
- 6 Hep ‘aşḳ ile hem-meclis olan ehl-i cünündür
‘Aḳl ol ḥarem-i ünsde nā-maḥreme beñzer
- 7 Taḳṣīm idicek zühre bu şi‘ri didi ‘īsā
Bu nazm eşer-i *Vecdī*-i mu‘ciz-deme beñzer

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eger müstelzim-i iḥsān ise feryād ḳābildür
Kerem mebzül olursa ‘arz-ı isti‘dād ḳābildür
- 2 Nigāhuñ men‘iderdi istese hep ḡamzenüñ cevrin
Hemān ḥikmet murād itmekde yoḡsa dād ḳābildür
- 3 Ben itsem bī-sütūna himmet itmeme tışeyi maḥrem
Anı nevk-i müjeyle yıḳmaḳ ey Ferḥād ḳābildür
- 4 Dil-i derd-āşinā cām-ı neşāta eylemez minnet
Ġubār-ı ḡamla da bir laḡza olmaḳ şād ḳābildür
- 5 Rızā yoḳ intikāma mezheb-i ‘uşşāḳda yoḡsa
Bir āḥ ile cihānı eylemek ber-bād ḳābildür

- 6 Düşersin ğayrı kākül kaydına yoḥsa seni ey dil
Şikenc-i tūresinden eylemek āzād qābildür
- 7 Bu feyz ile sözün sihr eylemek müşkil degül *Vecdī*
Huşūşā ṭab[‘] -ı çālākuñ ide imdād qābildür

Ve lehu

müfte[‘]ilün mefā[‘]ilün müfte[‘]ilün mefā[‘]ilün

- 1 Rūyuña eylesem nazar reng-i ḥayā niḳāb olur
Gör ne siyeh-sitāreyem nūr-ı nigh ḥicāb olur
- 2 Āyine içre baksa ger [‘] aḳsini ḥoy-feşān ider
Tāb getürmez āftāb bir nighine āb olur
- 3 Şanma derinde itdüğüñ nāleler eylemez eşer
Her ne du[‘] ā ki eyleseñ Ka[‘] bedde müstecāb olur
- 4 Maḥv-ı vüçüd iden ider cānını maḥz-ı nūr-ı [‘] aşḳ
Arada ḥāil olsa da sāyede āftāb olur
- 5 [‘] Aşḳ ile virdi *Vecdīye* zevḳ u sürür giryesi
Dilde bu neşve var iken āb daḥı şarāb olur

Ve lehu

mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün

- 1 Bütān kim sübḥamuz zünnāra mensüb eylemişlerdür
Bizi el-Ḥaḳḳ bu iḥsān ile maḥcüb eylemişlerdür

(168a)

mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün mefā[‘]ilün

- 1 İdersin ey felek dem-beste-i hicrān *Riyāzīyi*
Benümle söyleşür bir merd-i meydān olmasun dirsın

Faṣīḥ

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dili āzār idüp āh u fiğānı olmasun dirsın
Yağarsın āteşe cānı duhānı olmasun dirsın
- 2 Tutarısın ey felek pey-der-pey anı seng-i āzāra
Elinde kimsenüñ bir pāre nānı olmasun dirsın
- 3 Yıkarsın hātırın erbāb-ı 'aşkuñ ehl-i 'irfānuñ
Cihānda kaçır-ı Yūsuf deyr-i Mānī olmasun dirsın
- 4 Nedür bu āh-ı girye kimsenüñ ey cān-ı ğam-dīde
Meger kūyında dil-dāruñ mekānı olmasun dirsın
- 5 *Faṣīḥüñ* ğamla eylersen zebānın teşne²⁴²-i ḥayret
Cihānuñ ey felek bir nükte-dānı olmasun dirsın

Şabrī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Mümkün mi cām-ı 'aşk ile mestāne olmayam
Kābil midür görem seni dīvāne olmayam
- 2 Lāyık mı devr-i gül ola cām içmeyem müdām
'Āşık olam da sākin-i mey-ḥāne olmayam
- 3 Bir şem'-i dil-fürüz-ı melāḥat²⁴³ mi var ki ben
Yanup yakılmayam aña pervāne olmayam
- 4 'Aql ile āşinālığı terk itmek isterin
Kaşdum budur ki 'aşk ile bīgāne olmayam

²⁴² teşne: beste

²⁴³ melāḥat : maḥabbet

- 5 *Şabrî* gibi revā mı geçem nūş-ı bādeden
Şā' ir olam da nāzūk ü rindāne olmayam

Faşîh

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilātün

- 1 Dil olsa n'ola leb-i la' l-i nābdan mütelezziz
Olur mezāķı olanlar şarābdan mütelezziz
- 2 Cemāl-i hūba olur şūfi nazarda mütereddid
Olur mı cehli olan [hīç] kitābdan mütelezziz
- 3 Olur bahāne idüp dād-h'āh[i-i ğam-ı]²⁴⁴ cevruñ
Fütāde-dil gehī būs-ı rikābdan mütelezziz
- 4 ' Aceb mi bülbüli gūş eylemezse ğonce gülşende²⁴⁵
O²⁴⁶ teng mizācdur olmaz cevābdan mütelezziz
- 5 O māh-rūya virelden dil [olmak] olmadı bir şeb
Faşîh dīde-i ğam-dīde h'ābdan mütelezziz

(Şabrî)

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Bir şem' -i dil-fürüz-i melāḥat mi var ki ben
Yanup yakılmayam aña pervāne olmayam
- 2 ' Aķl ile āşinālığı terk itmek isterin
Kāşdum budur ki ' aşķ ile bīġāne olmayam

²⁴⁴ Vezin gereġi Divandaki beyit yazılmıştır.

²⁴⁵ ğonce gülşende: ğonce-i gülşen

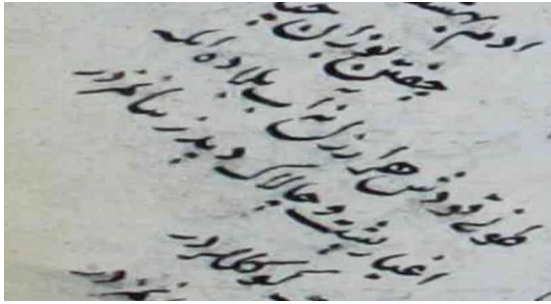
²⁴⁶ Divan'da "o" kelimesi yok.

- 3 *Şabrî* gibi revâ mı geçem nûş-ı bâdeden
Şâ' ir olam da nâzûk ü rindâne olmayam

Nevâî

???

- 1 Senûñ feraḥ-resānuñ çıkmak çıkanmazdur
Nâr-ı duḥân âhum âteş yıkanmazdur
- 2 Biz âşinâ olaldık ḥayl [...] ḥar ile
Yārân dîde ger kânṭağdan bıkanmazdur
- 3 Âb içre cilve kılgan gölcükde ḫurbağadur
Seyl-i sirişk-i çeşmüm taşkun ağanmazdur
- 4 Ağyâr dergehünde bu ġāzî ehli ḥardur
Dest-i dierm-feşānuñ eylemek toğanmazdur
- 5 Adem behiştāsā mesken-i cinân bize
Çıktın bu zân çıtağlar yoldan şapanmazdur
- 6

- 7 Merdâne 'âşıkuz biz 'avret gönüllerdür
Ferhād u Kays u Vāmık [...]
- 8 [...] behcet-âver 'işmet-me'âb duḡter
Belķis ile [...]
- 9 Tāvus-ı bāğ-ı cennet tûtî-şifat hezāruñ
Zāğ-ı raķibe insân ağac kağanmazdur

(168b)

Behiştî²⁴⁷*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*

- 1 *Elâ yâ eyyühe's-sâkî edir ke'sen ve nâvilhâ²⁴⁸*
Bizi öldürmedin ğam ğâfil olma çâremiz kıl hâ
- 2 Ezelden mekteb-i 'aşkuñ bir üstâd-ı şafâ-bağşı
Görüp âyîne-i tab'um dimiş bu hayli qâbil hâ
- 3 Görürseñ muğ-beçe yanında bir yañlış hayâl etme
Bizi ey pîr-i mey-hâne hemân oğluñ gibi bil hâ
- 4 Olurmuş dîdeden dîdâra perde eşk-i hûn-âlûd
İrişdi cilve eyyâmı gönûl demdür gözûñ sil hâ
- 5 *Behiştî* sâde-rûlarla mülâkâta du' â kılsañ
Qabûl olmağa sineñde gerekmez kıl kadar ğıl hâ

Ve lehu*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*

- 1 Baña yetmez mi seg-i kûy-ı habîb
Ne belâdur başuma seng-i raqîb
- 2 Ğâfil olma bâde-i hoş-bû gibi
Sâkîyâ olmaz dimâğ-ı câna²⁴⁹ tîb

²⁴⁷ Yaşar AYDEMİR. Behiştî Divanı. Ankara: MEB, 2000. 47s.

²⁴⁸ Bu gazel Hâfız-ı Şîrâzî'nin ilk gazelinin ilk beytinin birinci mısraının tazmînidir ve Türkçe karşılığı da, "Ey sâkî, içki bardağını dolaştır ve onu içtir" şeklindedir. O da Arap şiirinden mülemma şeklinde bir tazmin olarak almıştır. İkinci mısraı da Farsça olup; "Ki 'ışk âsân ne-mûd evvel velî üftâd müşkil hâ" şeklindedir. Bir kısım araştırmacılar, şiirin Yezid İbni Muaviye'den alındığını söylüyorlarsa da fazla rağbet bulmuş bir görüş değildir. Hâfız Divanda konuyla ilgili şu bilgi vardır: "Bu mazmuna yakın bir şiir Harunu'r-Reşid dönemi şairlerinden Ebu'l-Fazl Abbas ibni Ahnef'e aittir ve beyit şöyledir: *Yâ eyyühe's-sâkî edir ke'senâ/ Vekrir 'aleynâ seyyidü'l-eşribât* (Ey sâkî, bardağını dolaştır ve sık sık bize bu içeceklerin en önde gelenini ikram et). bk. *Dîvân-ı Hâfız*, Seyyid Ebu'l-Kâsım Encevi-i Şîrâzî tashihiyle, Câphâne-i İlmî, Tahran H/Ş. 1369, s. 1

- 3 Bezm-i bâğa da‘ vet eyler şanuram
*Eyyühe’l-ḥullân*²⁵⁰ didügince ḥaṭīb
- 4 Ehl-i ‘aşkı ayağa bandurmadın
 Rûy-ı cānāndan elin çeksün edīb
- 5 Ğabğabuñ itme *Behiştiden* dirîğ
 Çok mıdur bir ‘aşığa bir dāne sīb

Ve lehu

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Zülfünde raḥm şānesi yokdur ya var mıdur
 Sende vefā nişānesi yokdur ne var mıdur
- 2 Zāhid hümā-yı evc-i tecerrüd olanlaruñ
 ‘Älemde āşiyānesi yokdur ya var mıdur
- 3 Bāğ-ı cihānda ister iseñ mīve-i şafā
 Anuñ burada dānesi yokdur ya var mıdur
- 4 Muṭribleruñ cihānda bu ten nālekeş gibi
 Diller deler terānesi yokdur ya var mıdur
- 5 Kādir midür ki ṭa‘n ide nā-dān *Behiştīye*
 Bu sözleruñ bahānesi yokdur ya var mıdur

Ve lehu

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 ‘Aşk ehlinuñ mekānesi vardur ya yok mıdur
 Mey-ḥāne adlu ḥānesi vardur ya yok mıdur

²⁴⁹ cānā: ḥār

²⁵⁰ “Ey dostlar!”

- 2 Ağzumda zebānumı görmez misin²⁵¹
 ‘Aşk odunuñ zebānesi vardır ya yok mıdur
- 3 Dil nāleye dem ursa ıaşuñ ıarşusunda dir
 Muıriblerüñ kemānesi vardır ya yok mıdur
- 4 Bir dem ıapuñ ziyāret iden ĥaste ‘āşıkuñ
 Biñ yıl ıadar zamānesi vardır ya yok mıdur
- 5 Her gün *Behiştī* kūyuma n’içün gelür dime
 Elbetde bir bahānesi vardır ya yok mıdur

Ve lehu

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Ĥased kılup n’ideyin bendegān-ı sīm ü zere
 Benüm vilāyet-i faır içre begligüm yetere
- 2 Faķire dirlik umulmaz zekāt-ı la‘lünden
 Meger ‘ināyet-i Allāh olup ‘adū gebere
- 3 Firāķ demlerin añma meded helāk olduk
 Bizi döyer mi şanursın bunuñ gibi ĥabere
- 4 Tıarīķ-ı ĥalvete ta‘nın ıomaz cihānda ĥasūd
 ‘Adāvetin ıomaz İslāma nitekim kefere

(169a)

- 5 *Behiştī* cennete biz müsteĥaķķuz irş ile kim
 Ezelden mevhibe-i ĥaķdur ol bizüm pedere

²⁵¹ Mısrada hece eksikliğiden dolayı vezin aksaktır.

Ve lehu*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*

- 1 Bulmadum 'ālemde ben mey gibi göñlüm egleri
Gözine göstermez anuñla gedālar begleri
- 2 Dil bu ğurbet-ḥānede kılmazdı bir laḥza karar
Ger ümmīd-i vuşlatuñ olmasa anuñ egleri
- 3 Yarı aġyār ile görsem nice lertzān olmayam
Her yañadan debreşür cismümde ġayret regleri
- 4 Āstānuñda raḳībūñ bir degül iki degül
Cennet-i kūyuñda n'eyler ol cehennem segleri
- 5 Ey *Behiştī* dīdeden ġāib perīler gibidür
Vādī-i şī' rüñ eger var ise bizden yegleri

Ve lehu*fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn*

- 1 Kānde görse bu lezzet ile şeker
La' l-i şīrīnūñe senüñ baş eger
- 2 Çārsū-yı derūnuma gönder
Anda tīrūñ senüñ ziyāde geçer
- 3 Hūm yanında surāḫī ey sāḫī
Beñzer ol tıfla kim anasın emer
- 4 Nice kılsun namāzı şūfī kim
Āb-destūñ yerinde yeller eser

- 5 Koñ ‘ilāc eylemen *Behiştīye*
Derd-i ‘aşkı anuñ mizācı sever

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gözleruñ gönüm alup yer komadı tedbire
İki āhū pes imiş pādīshahum bir şīre
- 2 Çünkü la‘lūñ kodı dil zūlfūñe meyl itdi gönül
Şerbet uşlatmaz o dīvāneyi çek zencīre
- 3 Seni bu hūsn ile rü’yāda göreydi Yūsuf
‘Aql irişmezdi şehā eylediği ta‘bire
- 4 Hūsnī insānı ‘aql dā’iresinden çıkarur
Yohsa çekmek ne idi ol periyi teşhīre
- 5 Şanma ey *Hayli* çeker dīdesine kuhl-i siyeh
‘Āşık öldürmek için zāğ virür şimşire

Gevherī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Sipihr-i dehr-i tābānum tesīr kaçdı rām olmaz mı
Benüm her derde dermānum bu hicre hengām olmaz mı
- 2 Yazaydum vaşfı bir bir ānı inkār iden kimdür
Kitāb-ı hūsnūñe münkir görüpde ilzām olmaz mı
- 3 Degülüm ben saña mā’il sen etdūñ ‘aqlımı zā’il
Baña ta‘n eyleyen cāhil seni görse utanmaz mı

- 4 Sinem ‘aşkuñ rübābıdur çeker bezmüñ kebābıdur
Lebüñ şekker şarābıdur dehānuñ bir cām olmaz mı
- 5 Saña ey *Gevheri* cānān ider mi būseler ihsān
Koyardum başımı kurbān ‘aceb bir bayram olmaz mı

(169b)

Nādirī²⁵²

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey tabīb-i dil perīşān oldı derdüñden mizāc
Habb-ı hāl u şerbet-i la‘l-i lebüñle kıl ‘ilāc
- 2 Kākül-i müşkīn ile ol türk-i mesti seyr idüñ
Mülk-i hüsnuñ hānıdur başında bir semmur tāt
- 3 Jāle düşmiş verd-i kāfūri degül kim gül-sitān
Bir tabaqla ‘arz ider dil-dāre ıslanmış gülāc
- 4 Her birinde sikke-i sulṭān-ı miḥnet olmasa
Naḫd-i eşküm ‘aşq bāzārında bulmazdı revāc
- 5 Zāl-i gerdūna niyāz itdükçe cevrin artırur
Eyleme ey *Nādirī* nā-merde ‘arz ihtiyāc

Ve lehu²⁵³

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yār kim ṭarf-i külehden zülf-i hoş bñ gösterür
Berg içinde şanki sünbül gül gibi rñ gösterür

²⁵² Numan KÜLEKÇİ. Ganî-zāde Nādirī. AÜ FEF Yayınlanmış DT. Erzurum: 1985.

²⁵³ Divan’da bu gazel yok.

- 2 Halk-ı ‘âlem birbirine girdi hüsn-i yârda
Şâh-ı ‘âlemdür anı o gösterür bu gösterür
- 3 Hâtıra şûfî getürme kayd u tâc u hırkayı
Ol karaltı hâne-i kalbi karañu gösterür
- 4 Hüsünüñ bazarı germ olsa n’ola ‘âlemde ger
Tâcir-i Rûmarevâcın hâl-i hindü gösterür
- 5 Sînesin açmış bugün dil-dârı gördüm mest-i nâz
Nâdirî açmazdan ol ‘uşşâka pehlû gösterür

Rûhî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Çāk-i hüsnün²⁵⁴ ‘aşîka her dem o meh-rû gösterür
Sâlikân-ı Ka‘be²⁵⁵-i maşşûda kapu gösterür
- 2 Sevķ ider ‘aşka beni bir lahza seyr-i çeşmüne
Beñzer ol şayyâda kim şehbâza âhû gösterür
- 3 Bâğa varsam zülf-i ruhsârûñ hayâliyle baña
Bâgbân gâh gül şunar geh tâze şebbû gösterür
- 4 Teşne-i âb-ı vişâli olduğum bilmiş gibi
Hançerin her dem baña ol şûh-ı ber-hû²⁵⁶ gösterür
- 5 *Rûhîyâ* pîr-i muğânun dâmenin elden koma
Kim tarîķ-i Ka‘be-i ‘aşkı saña o gösterür

²⁵⁴hüsnün: cebîn

²⁵⁵Sâlikân-ı K‘abe: Tâlib-i gencine

²⁵⁶ber-hû: dil-cû

Vaḥdetī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ' Āşıka şanmañ ol āfet la' l-i dil-cū gösterür
Teşne-i şürb-i müdāma bir içim şu gösterür
- 2 Şiše-i ḳalbi tehī eyler şarāb-ı zevḳde
' Āşıkuñ çeşmün felek eşk ile memlū gösterür
- 3 ' Arz ider ḥāl-i siyāhın şafḥa-i ruḥsārda
Ehl-i ' aşka ol şanem Rūm içre Hindū gösterür
- 4 Ḥüsn-i ḥulḳı var iken cevır itmesün ' uşşāka yār
Cevr zīrā ' āşıka dil-dārı bed-ḥū gösterür
- 5 Māh şanma görinen ey *Vaḥdetī* zāl-i felek
Nev-' arūsāsā cihān ḥalḳına ebrū gösterür

Bezmī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Çeşmine murḡ-ı revānum kim o meh-rū gösterür
Beñzer ol şayyāda kim lāçine tihū gösterür
- 2 Seyr idüp ' aḳd-i şüreyyā şanmañuz bānū çerḥ
Ḥalḳa zīver ' arz idüp gerdende lülü gösterür
- 3 ' Ayn-i ' ārif mümkin olmaz kim göre şadı yüzün
Muttaşıl āyine-i çerḥ aña ḳayḡu gösterür
- 4 Sāḳ-ı bezm-i şafā kim bāde-baḥş eyler müdām
Sā' id-i sīmīn ile rindāne bāzū gösterür

(170a)

- 5 *Bezmî*-i dil-ḥaste kim cānāna eyler keşf-i rāz
Şan ṭabīb-i ḥāzaka derdini şayru gösterür

Vālihî

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Nūr-ı mihr-i ḥüsnüni ol zülf-i ḥoş-bū gösterür
Şem'-i şevk-i 'ālem-ārāyı karañu gösterür
- 2 Çeşmüñi n'ola ḥayāl-i çine eylersem ḥayāl
Kendüyi sihr ile dirler cādū ahū gösterür
- 3 'Arz ider şevk-i ruḥuñ 'uşşāka hicründe 'adū
Nitekim şeyṭān ölürken ādeme şu gösterür
- 4 'Āşika her kūşeden kaşd-ı vefā idüp o şūḥ
Nāzikāne ṭarf-ı destārında gīsū gösterür
- 5 Erre-i cān dirsem aña *Vālihî* olmaz 'aceb
La' li eṭrāfında ḥaṭṭı kim ser-i mū gösterür

Şeyhî

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Leb-i şekker bārını şunmuş baña cū gösterür
Teşne-i dermānıyum kim bir ağız şu gösterür
- 2 Merḥamet itdi benüm ḥāl-i siyāhumı görüp
Çekmeye dārü'l-şifāya zülf-i şeb-bū gösterür
- 3 'İyd-i vaşlınuñ ḥayāliyle hilāle dönmiş
Bir 'alāmetdür diyü ol māh ebrū gösterür

- 4 Hā~b-ı nāz itdi diyü aldanma bî-çāre gönül
Tecrebe kılmakdurur maqşūdı uyhu gösterür
- 5 Şeyhīyā sen zülfî bendinden halāşum dime kim
Sihr ile ālūde olmış çeşm-i cādū gösterür

Nādirī²⁵⁷

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dilümi hançer-i hicr ile ger kese iki dil
Bu kadar miñnete şabr itmez efendi bir dil
- 2 Bir hayāl ile lebün sırrını duydum ammā
Dehen-i teng-dil-āvizüne irmek müşkil
- 3 Atduğı ok yire düşmez o kemān-ebrūnuñ
Tirine şafha-i cān olsa 'aceb mi menzil
- 4 Eşkümü sed idemezse 'aceb olmaz cismüm
Bir avuç hāk olımaz baħr-i muħiṭe hā'il
- 5 Nādirī kūy-ı dil-ārādan iderler beni men'
Kāfir olma dime oldumsa civāna mā'il

Ve lehu²⁵⁸

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Pister-i hicründe bilmez hā~b-ı rāhat n'eydügin
Düşde görmez haste-i 'aşkuñ ifākat n'eydügin
- 2 Ser-girān-ı 'aşkuña la' lūñ şunarduñ mey degül
Bilsün ey sākī humār-ı cām-ı firkat n'eydügin

²⁵⁷ Divan'da bu gazel yok.

²⁵⁸ Divan'da bu gael yok.

- 3 Çeşm-i mestûn virmese çok böyle ruḥṣat ‘ işveye
Bilse te ‘şîr-i nigāh-ı germ-i ḥasret n’eydügin
- 4 Neydügin bâ‘ iş ne bilsün ruḥṣat-ı nezzāreye
Bilmeyen ol ḡamze-i ḥûn-rîz-i âfet n’eydügin
- 5 Sîne-i ‘uşşâkı görsün bilmeyen ey *Nâdirî*
Külḥan-ı germ-âbe-i şehir-i maḥabbet n’eydügin

Ve lehu²⁵⁹

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Melāḥat mülkine Rüstem disem lâyıḡdur ol yâri
Dü zülḡ ejder gibi dâ‘im olur anuñ nigeḡ-bânı
- 2 Ġazabda ḡamzesi Bijen daḡı Gîve müşābihdür
Olupdur şûruñ ‘ayyâr ol çeşm-i siyeh-kârı
- 3 Mişāl-i zengâdür gör ruḡında ḡāl-i hindûsı
Velikin ḡāhire beñzer ol ebrâ-yı kemân-dârı

(170b)

- 4 [...] yegâne çeşme gelse nergis-i şehlâ
Mürüvvet kânıdır [...] gibi şan iki ruḡsârı
- 5 Selâmun çekmedür gūyiyâ la‘li o meh-rūnuñ
Ḥayât-efzâ olur ey *Nâdirî* bir kerre güftârı

Ve lehu

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Sîneden düd-ı kebūd u âteş-i sūzân çıkar
Şimdi miḡnet nev-bahârıdur gül ü reyḡân çıkar

²⁵⁹ Divan’da bu gazel yok.

- 2 Aṭlas-ı gül-gün-ı eşke urdı müjgānum zirā‘
Hāḡ bu kim ol şāha zibā ḡıl‘ at-ı dīvān çıkar
- 3 Kālbe gir çıksun güzeller nītekim vaḡt-i cülūs
Taşraya ḡılmān-ı devlet-ḡāne-i sulṡān çıkar
- 4 Aḡlamaḡdan ḡaldı ‘ aşık sūziş-i hicrān ile
Faşl-ı tāb-istāna ḡarşu mevsim-i nīsān çıkar
- 5 Çıkşa istikbāl-i yārāna o şeh²⁶⁰ çıkmaz raḡīb
Şol ḡadar efsürde-dildür kim o çıkmaz cān çıkar
- 6 Şūfī-i Deccālveş eyler tarīḡatdan ḡurūc
Kendüyi söyletseñ ammā Mehdī-i devrān çıkar
- 7 Naṡ‘ -ı ḡüsni seyr idüp yaḡlaşdı ferzīn olmaḡa
Beydaḡ-ı çeşm-i ‘ adū bir lu‘ b ile āsān çıkar
- 8 Cūy-ı ṡab‘ a ḡıl terāzu ḡāmeni ey *Nādīrī*
ḡarḡa-i naḡma zülāl-i çeşme-i ḡayvān çıkar

(171a)

Mezākī²⁶¹

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 O meclis kim sezā-yı vaşl-ı cānān olduḡum yirdür
Benüm cānānla ser-tā-ḡadem-i cān olduḡum yirdür

²⁶⁰ şeh: meh

²⁶¹ Ahmet MERMER. Mezākī: hayatı, edebi kişiliḡi ve divanının tenkildi metni. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1994. 174s.

- 2 N'ola şām-ı vişāl-i yāri yād itdükçe āh itsem
O şeb pervāne-i şem^ç -i şebistān olduğum yirdür
- 3 Hāyāl-engīz-i dil olduğça zevk-i pister-i vuşlat
Tekellūf ber-ṭaraf dest ü girībān olduğum yirdür
- 4 Güzār itdükçe dilden vaqt-i rū-māl-i kef ü pāyı
Güher-rīz-i sirişk-i çeşm-i giryān olduğum yirdür
- 5 N'ola ḥasret-keş-i eyyām-ı bāğ-ı kūy-ı yār olsam
Benüm hem-sāye-i serv-i ḥirāmān olduğum yirdür
- 6 Güzergāh-ı nesīm olduğça zülf-i ^çanber-efşānı
Benüm sünbül gibi ḥāṭır-periştān olduğum yirdür
- 7 N'ola böyle *Mezāķī*^ç arşa-gīr-i ḥüsn-i nazm olsam
Bu at meydānı merdāne feres-rān olduğum yirdür

Ve lehu

fe^çilātün fe^çilātün fe^çilātün fe^çilün

- 1 Nev-bahār oldı reg ü rişelere āb yürür
Yine şiryān-ı dile ḥün-ı mey-i nāb yürür
- 2 Çok mı bu sıyt u şadā şahñ-ı cemende şimdi
Hüküm-i hengāme-i faşl-ı gül-i sır-āb yürür
- 3 Ḥayret-i ^çaşk ile gül-geşt-i gülistān idelüm
Ol günūde gibi kim bāğda dūr-i ḥ^çāb yürür
- 4 Rüstem-i ğamzesi sāķī²⁶² olalı ḥaşm-efken
Bu ḥavālīde ne bu zor u ne Sührāb yürür

²⁶²ğamzesi sāķī: ğamze-i sāķī

- 5 Bir ayağıyla yine lāle ayaklansa n'ola
Pāy-ı merdī-i kadehle nice bī-tāb yürür
- 6 Ğam degül bezme ayak basmasa erbāb-ı riya
Bunda pāy-ı tarab-ı nağme-i mızrāb yürür
- 7 Ey *Mezākī* bu geçen demleri yād itdükçe
Her bün-i mūdān olup ser-zede hūn-āb yürür

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Her kaçan bezm-i meye sāğar ile bāde gelür
Zağan u la' l-i leb-i yār hemān yāda gelür
- 2 Ne 'aceb cāy-ı feraḥ-küster olur mey-ḥāne
Aña def' -i ğam içün bende vü āzāde gelür
- 3 Ol perī- çehre gibi bükalemün şekl olmaz
Bezme geldükçe birer şūret-i zībāda gelür
- 4 Ğam-ı hicr-i leb-i cānāneyi takrīr itsem
Ney ü def ḥasret ile nāle vü feryāda gelür
- 5 Ğonca-leblerle *Mezākī* hele 'ışret idelüm
Vaḳti vardur yetişür ol gül-i ra' nā da gelür

(171b)

Vuşlati²⁶³

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

²⁶³ Divan'da bu gazel yok.

- 1 Kaşları gurrelerinde ne temâşâlar ola
Ġamze-i mesti ucından nice ġavġâlar ola
- 2 Şimdiden gösterişi bu ki kaşı gurresinüñ
Göz yaşından nice seyl-âb aķa deryâlar ola
- 3 Zerd ide nicesinüñ çehresin ol sîb-zeķan
Ĥâşılı bâġ-ı ĥarîminde ne ayvalar ola
- 4 Yarın öldürmege bugünden ide va‘ desini
Göresin arada ne va‘ de-i ferdâlar ola
- 5 Nice baş oynaya cân ola revân *Vuşlatî*
Ġabġabı şevķine ne virme ne almalar ola

Ve lehu²⁶⁴

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Sözde şîrîn ruķda rengîn kaşda ġurra oldılar
Ĥüsn ile ĥübân-ı şehr ey dil temâşâ oldılar
- 2 Göz göre ġam zûlmetünde yetmiş idi ehl-i ‘aşķ
Mâh-rûlar nâ-gehân şevķ ile peydâ oldılar
- 3 Derd-mendânuñ ġamın cân içre pinhân itdiler
Acı dil ġuş itmeyüp ‘aşķ ehli deryâ oldılar
- 4 Kâdlerin yâ eyleyüp ‘uşşâķ özin yoġ itse de
Birdür ol dil-dârda yâ olma diler yâ oldılar
- 5 Terk idüp nâm u nişândan geçdiler ey *Vuşlatî*
Beytû’l-aķzân içre ‘ârifler mu‘ammâ oldılar

²⁶⁴ Divan’da bu gazel yok.

Ve lehu²⁶⁵*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

- 1 Zülāl-i la' li kevşerden numüne qaddi tûbâdan
Hattı-ı sebzi Hızırdan dem urur nuṭṭ-ı Mesîhâdan
- 2 Temâşâgâh-ı 'uşşâk oldı ol meh ğayrı dil-berler
Biñ olsa seyrine bakmağa ey degmez temâşâdan
- 3 Ne el irür ne kendünden qopar ğâyetde ser-keşdür
Qoparmaq güç lebi hürmâsın ol naḥl-i dil-ârâdan
- 4 Şarardup çehresin her beri kârın âh u vây itmiş
Niğaruñ bağ-ı küyında geçilmez oldı ayvadan
- 5 Ziyâd eyler cefâsın sezdüğince sende sevdâdan
Ferâğat yeg dürür ey *Vuşlatî* gel geç bu sevdâdan

Ve lehu²⁶⁶*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*

- 1 Görinen zerre dehân olduğına şübhe mi var
Bilürin müy-ı miyân olduğına şübhe mi var
- 2 Kaşlarıñ qavs-ı qazâ ğamzelerüñ tîr-i qader
Dil ü cân aña nişân olduğına şübhe mi var
- 3 Gözüñ öldürdigüni dir görür ey 'İsî-dem
Nefsüñ rûḥ-ı revân olduğına şübhe mi var
- 4 Bize el virdi dilâ himmeti hâzır olsun
Pîrimüz pîr-i muğân olduğına şübhe mi var

²⁶⁵ Divan'da bu gazel yok.²⁶⁶ Divan'da bu gazel yok.

- 5 *Vuşlatî* bendeñe luṭf itdügüne şübhe mi yok
Bu güzellikde bir ān olduğına şübhe mi var

(172a)

‘Ulvî²⁶⁷

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gāh olur ḥaste gönül pister-i hicrānda yatur
Gāh dīvāne-şıfat gūşe-i virānda yatur
- 2 Bir ġarībem vaṭanumdan benî ayırdı felek
Dil-i bīmārı görüñ her gice yābānda yatur
- 3 Dün gice şubḥa deġin ġarḳ idi ḥün-ı eşküm²⁶⁸
‘Acabā cism-i naḥīfüm bu gice ḳanda yatur
- 4 Gözlerüm ḳaldı şehā çāḥ-ı zenaḥdānuñda
Benzer ol merdüm-i maḥbūsa ki zindānda yatur
- 5 Yaştanur ‘Ulvîyi gördüm o şehüñ zānūsın
Bir gedādur şanasun mesned-i sultānda yatur

Ve lehu²⁶⁹

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ḥaste cāna ḥālet-i mevt irdi cānān bî-ḥaber
Bir devāsuz derde düşdim degme Loḳmān bî-ḥaber
- 2 Giryeden ağardı çeşmüm zülfüñ özler cān daḥı
Her demin elden çıkardup çeşm-i giryān bî-ḥaber

²⁶⁷ İsmail ÇETİN. Derzi-zāde Ulvî. Fırat Üniversitesi SBE YT Elazığ: 1993. 286s.

²⁶⁸ eşküm: eşke

²⁶⁹ Divan’da bu gazel yok.

- 3 Cān zenaḥdānuñda ƣaldı ḥaste-dil ḥayrettedür
Düşdi Yūsuf ƣāha ammā pīr-i Ken‘an bī-ḥaber
- 4 Şarılup ƣıƣdı dıraḥt-ı ‘ömrüme mār-ı ecel
Āşiyān-ı tende yatur bülbul-i cān bī-ḥaber
- 5 ‘Ulviyā ğurbetde ƣaldım bī-kes [ü] tenhā ğarīb
Cümle yārān ğaflet üzre cümle iḥvānı bī-ḥaber²⁷⁰

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Gerçi kim ‘āleme ƣoƣ dil-ber-i mümtāz gelür
Ḥaƣ budur kim saña beñzer güzelüm az gelür
- 2 Ḥasret-i ḥālūñ²⁷¹ ile bī-kes ü tenhā olalı
Bezm-i ğamda meges avāzı baña sāz gelür
- 3 Kime ƣaşd itdi ‘aceb yine ḥarāmī ğamzeñ²⁷²
Güş-ı cāna ser-i kūyuñda bir āvāz gelür
- 4 Ḥaşre dek dāmenüñ aldın ƣomaz avāre göñül
Sen anı şanma cefā itmek ile vāz gelür
- 5 Gerçi yüz biñ bulunur yoluña cānlar virici
Şanma ‘Ulvi gibi bir ‘āşık-ı ser-bāz gelür

Ve lehu²⁷³

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 ‘Aceb bilsem beni yār-i güzīnim yāri şanmaz mı
Beni cāndan uşandırdı cefādan yār uşanmaz mı

²⁷⁰ Mısraın vezni aksak.

²⁷¹ ḥālūñ: la‘lūñ

²⁷² ğamzeñ: gözüñ

²⁷³ Divan’da bu gazel yok.

- 2 Şeb-i ğam zā' il olmaz mı gönül bāğı açılmaz mı
Sa' ādet şubhı yok mı baht-ı h̃ab-ālūd uyanmaz mı
- 3 Ağardı giryeden dīdem ne hikmetdür 'aceb bilsem
Şehīd-i 'aşk olanlar lāleveş kana boyanmaz mı
- 4 Bilür çün mūm 'inūñ mir 'āt-ı mūm 'in olduĝın vā' iz
N' i'çün seyr-i ruḥuñdan men' ider ḥalkı utanmaz mı
- 5 Ne deñlü keşret imā ile 'arz-ı melāl itsem
Yüzüme bakmaz ol meh bilsem ey 'Ulvi' inanmaz mı

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Gedā-yı bī-nevā ol devlet-i dünyāyı n'eylersin
Ölüm eñ soñ muḳarrerdür qurı ğavĝāyı n'eylersin
- 2 İdersin ser-bürehne taḥta-yı ṭabūtı çün mesken
Serir-i saltanatda efser-i Dārāyı n'eylersin
- 3 Ten-i fersūduña ḥil' at kefendür 'āḳıbet şāhum
Giyüp fāḥir libāsı atlas u zibāyı n'eylersin
- 4 'Adem iḳlīmine āḥir göçersin bī-kes ü tenhā
Begüm yanuñca 'asker cem' idüp alāyı n'eylersin

(172b)

- 5 Ecel peymanesin içseñ²⁷⁴ gerekdür 'Ulviyā pür-gün
Fenā bezminde şimdi sāĝar-ı şahbāyı n'eylersin

²⁷⁴ içseñ: çekseñ

‘Abidī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bu fāni evde tāk-ı künbed-i girdārı n’eylersin
Yerüñ zīr-i zemīn olur bülend-eyvānı n’eylersin
- 2 ‘Adem mülkine bir gün yaluñız gitseñ gerek ‘ömrüm
O gökçe şimdi kullar yüridüp ‘unvānı n’eylersin
- 3 Olursañ gayret-i akrānla sen tālib-i dünyā
Ya ‘uqbāya merātib kaṭ‘ iden yārānı n’eylersin
- 4 Esīr-i cān olanlar silsile dīvānesi olur
Alup boynuña kayd-ı ‘izzet-i devrānı n’eylersin
- 5 ‘Abidī hāne-i tündden‘ urūc it beyt-i ma‘ mūra
Deli olma yūri bu menzil-i vīrānı n’eylersin

‘Ulvi

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ğurūr itme libās-ı faḥr ile ‘ömrüm cihāndur bu
Ḳabā-yı cismini herkes bunda ḳor cā-mekāndur bu²⁷⁵
- 2 Meh-i ruḥsāruñı cānā ihāṭa eyler āḥir ḥaṭ
Güzellik bākī ḳalmaz kimseye devr-i zamāndur bu
- 3 Görüp seng-i mezārum ehl-i diller ey kemān-ebrū
Diyeler tīr-i ḥasret irdigü yerde²⁷⁶ nişāndur bu
- 4 Bir adı şanı nā-peydā ḡarīb olmaḳ diler gön̄lüm
Ṭotalum baña dimişler fülān ibni fülāndur bu

²⁷⁵ Divan’da: “Ḳabā-yı cismini ḳor bunda herkes cā-mekāndur bu” diye geçmektedir.

²⁷⁶ yerde: pīre

- 5 Dimişler nāfe-i hoş-būya teşbīh eylemiş hālün
Şaķın gerçek şanup ‘*Ulvīye* cevır itme belāndur bu

(173a)

Veysi²⁷⁷

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Dūr itdi felek gerçi kapuñdan beni amma
El-ķalbu ‘alel-bābüke leylenve nehārā
- 2 Her dem yazılır hūnımı dökse yire ğamzeñ
Men māte mine’l-‘ıķķi fe-ķad māte şehidā
- 3 Gitdi hıred-ı şabr u dil-i hūş bedenden
Ķaldum yine bu ğurbet içinde tek ü tenhā
- 4 Ki hālūmi itdüm saña eş‘ār ile iş‘ār
Ki nāme yazup eyledüm inşā ile ifşā
- 5 Raķm eylemedüñ hālūme inşāfiña inşāf
Şefķat bu mıdur *Veysi-i* üftādeñe cānā

Ve lehu

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Hālet-i vuşlat-ı dil-ber ne ‘aceb yerler²⁷⁸ olur
‘Ādemüñ ‘aķlı gider zevķ ü şafādan pür²⁷⁹ olur
- 2 İtme şemşir-i dili senüñ cefā ile şikest
Şaķın ey şūķ ki her pāresi bir ħanķer olur²⁸⁰

²⁷⁷ Zehra TOSKA. *Veysi Divanı*(Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği) İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmış YT, İstanbul: 1985. Divan’da bu gazel yok.

²⁷⁸ yerler: berler

²⁷⁹ pür: yer

²⁸⁰ Divan’da bu beyit yok.

- 3 Tār-ı mû-yı siyehi²⁸¹ illere miskinlik ider
Dil-i sevḍā-zedemi²⁸² görse hemān ejder olur
- 4 ‘Āşıkūñ almaz iseñ teff-i semūm-ı āhın
Mīve-i bāğ-ı cemālūñ dahı nāzik-ter olur
- 5 Def iderler oturup bir yere hicrān elemin
Mey olur sāğar olur *Veysī*-i ğam-perver olur

Ve lehu

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Bezm-i ikbālını tār eylesesün²⁸³ dirse felek
Kişi yakduğı çerāğ üstine pervāne gerek
- 2 Şofra-i meclis-i ağıāra nedendür varmak
Yoğ iken ortada ey şūḥ²⁸⁴-ı cihān nān u nemek
- 3 Böyle vaz‘ ideni azürde-i hicv eylerler
Hele benden saña ey şūḥ-ı cefā-pīşe dimek
- 4 ‘Āşıkı terbiyet-i ‘aşkı tūvāna eyler
Dimez alūde-i şehd ü lebi sımurga siñek
- 5 Şāh-ı ğam mülk-i dil-i *Veysīye* ‘asker çekeli²⁸⁵
Her tarafından yetişür na‘ra-i *en’nuşretlek*

²⁸¹ siyehi: siyehūñ

²⁸² sevḍā-zedemi: sevḍā-zedeyi

²⁸³ eylesesün: eylemiye

²⁸⁴ şūḥ: şāh

²⁸⁵ çekeli: çekicek

Ve lehu²⁸⁶*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 Bir güzel var mı cihānda cevri-i bî-pāyānı yok
Kimsenüñ varmaz dili vardur dimege cānı yok
- 2 Āsitānende görünmez oldılar üftādeler
Ol güzeller şāhınuñ ne kim yine dīvānı yok
- 3 Kānlar ağlar sīnede gerçi açar zaḥmum benüm
N'eylesün bî-çārenüñ öz başına dermānı yok
- 4 Kāfirem öldürmez isem dimedüñ miydi baña
‘Ahd ki ṭırmaz mısın hey dini yok imānı yok
- 5 *Veysīnūñ* vardur begüm her nesnede eksikliği
Līk dil-ber sevmeye bir zerrece nokşānı yok

Ve lehu²⁸⁷*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*

- 1 Dil zülfine bend oldu daḥı ‘ārı ne bilsün
Manşūr-ı ene'l-Ḥaḫḫ-ı pā-dārı ne bilsün
- 2 Tā olmayıcaḫ bir büt-i tersāya dil ‘āşık
Ta' zīm çelipā ile zünnārı ne bilsün
- 3 ‘Ömrin geçirür bir seg-i murdār ile ol şūḫ
Cān bezl idici merd-i emekdārı ne bilsün
- 4 Nāz ile yatur ḫalvet ferāğında o meh-rū
Encüm gibi ol dīde-i bî-dārı ne bilsün

²⁸⁶ Divan'da bu gazel yok.²⁸⁷ Divan'da bu gazel yok.

(173b)

- 5 Şeytân-ı la‘în itmede ta‘lîm dem-â-dem
Âşüftesine yohsa ol âzârı ne bilsün
- 6 Cân ise anuñ kâkül-i bûyuyla mu‘atţar
‘Anber ne imiş nâfe-i Tâtârı ne bilsün
- 7 Veysî kerem it şi‘rûni erbâbına ‘arz it
Her bir ıar-ı pâlân ya eş‘ârı ne bilsün

Ve lehu²⁸⁸

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 K ovulsa ta n mı ş f  meclis-i c n ndan  aşra
 iderler yava uy  ş  bet-i sul  andan  aşra
- 2 M l zımdur  apu nda sen ş h-i h b na nev- a lar
 ura ma  z l-ı begler nitekim d v ndan  aşra
- 3 Nice te b h idem serve ben ol na l-ı h r m n 
Bir  dem atma a   dir deg l b st ndan  aşra
- 4  ar r u ş br  dilden ayru bulsa   d r r   şm  
Hel k eyler  ar m   alsa reh-rev   ndan  aşra
- 5 Anu   n f ry bi  arzin o  ar Veys y  şi  rim
Deg ld r nazm-ı p k m g fte-i Selm ndan  aşra

Ve lehu

mefâ‘il n mef  il n mef  il n mef  il n

- 1 Gider h   b-ı te   f l d delerden devr olur bir g n
Bu meclis b yle  almaz mestler ma m r olur bir g n

²⁸⁸ Divan’da bu gazel yok.

- 2 Bu vaż'-ı nā-pesendüñ rûzgār eyler mükāfâtın
Muḳaddem itdügi küstāhlık ma'zûr olur bir gün
- 3 Nice yıl gûşe-gîr-i tengnā-yı ḥāk olan kimse
' Aceb bilsem bu dünyāda nice mağrûr olur bir gün
- 4 O la'lin ḳubbe-i 'ālî ol eyvān-ı zer-ender-zer
Başında bâzgûne-i âteş-i²⁸⁹ tennûr olur bir gün
- 5 Ne deñlü mûr iseñ de pāy-māl olur ḳıyās itmek
Süleymānlar zebûn-ı dār-ı gîr-i mûr olur bir gün
- 6 Zülâl-i nazm-ı rāḥat-baḥşuma aldanmasun düşmen
Mezâḳ-ı cānına telḥ-āba-ı şer ü şûr olur bir gün
- 7 Gelür bu bezme bir sâḳî alursın dost-kānı sen
Bu mâtem-ḥāne ey *Veysî* sarāy-ı sûr olur bir gün²⁹⁰

Ve lehu²⁹¹

fe' ilātûn fe' ilātûn fe' ilātûn fe' ilûn

- 1 Olmasun la' l-i leb-i dil-beri sâḳîye derin
Yohsa vāllāhi bugün ben şaḳinûñ ḳan iderin
- 2 Dehen-i yâr öpüldükçe figān eyler nāy
Muṭrib-i bezmden olur meger āğaz ḥaberin
- 3 Saña iller²⁹² gibi ızḥār-ı maḥabbet idemem
Ben seni iki gözüm cān u göñülden severin

²⁸⁹ bâzgûne-i âteş-i: bâzgûne âteşin

²⁹⁰ Divan'da 6 ve 7. beyitlerin sırası farklıdır.

²⁹¹ Divan'da 1 ve 2. beyitler eksiktir.

²⁹² iller: eller

- 4 Sitem-i zülfüñ ile halk perîşân oldu
Bende çevgānuñ elinden başum alur²⁹³ giderin²⁹⁴
- 5 Çünkü ağyārdan ayrılmađuñ²⁹⁵ ey turre-i yār
Ben senüñ nice[ye] dek derd²⁹⁶ ü belāñı çekerin
- 6 Eşk-i çeşmümle tolar mı diyü nüh kâse-i çerh
Şeb-i tārîk-i belāda anı ölçer dökerin
- 7 Her kişi sevdüğini seyre çeker ben *Veysi*²⁹⁷
Yār ile hāneye varsam diyü Allāh överin²⁹⁸

Ve lehu

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Dirsen baña bir dil-ber-i pākîze-terüñ var
Bilmez miyüz ey şeyh senüñde nelerüñ var
- 2 Bir kerre yüzün görmege cān naqdini virdüm
Degmez mi gör ey h'āce senüñde nazaruñ var
- 3 Mecnūnlariyuz²⁹⁹ vādî-i derd ü elemüñ biz
Ey murg-i belā gel berü baş üzre yerüñ var
- 4 Öldürmede tîguñla beni eyledüñ ihmāl
Beñzer ki baña pādişahum bir kederüñ var
- 5 Ā' dāyı zebūn itmege ğam çekme yanuñda
Veysi gibi şemşîr-i fūrūzān güherüñ var

²⁹³ alur: alup

²⁹⁴ Divan'da bu beyit 6. sıradadır.

²⁹⁵ ayrılmađuñ: ayrılmadık

²⁹⁶ derd ü: bend-i

²⁹⁷ Divan'da: "Her kişi sevdüğünü seyre çıkar Veysi ben" diye geçmektedir.

²⁹⁸ Allāh överin: tırmaz uçarın

²⁹⁹ Mecnūnlariyuz: Mecnūnları yatar

(174a)

‘Ārif Efendī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bütān ol kākül-i ‘āşık-firībe mübtelādur hep
Ġazālān-ı ħarem pā-beste-i dām-ı belādur hep
- 2 Fiğānı bī-dilānuñ sīne-süz olmak ba‘id olmaz
Gülistān-ı ğamuñ bülbülleri āteş-nevādur hep
- 3 Ne geşt-i kūy ne gülçin-i bāğ-ı ħüsni olmak var
O naĥl-ı ‘işvenüñ ‘āşıkları bī-dest ü pādur hep
- 4 Şemīm-i zülfi kim ser-māye-i āşub olur bir dem
Bu şūr u fitneye bā‘iş ey dil şabādur hep
- 5 Ziyāretten benüm meclīs-nişinān-ı ħarābātī
Murādumdur ki pīr-i muğāna ilticādur hep
- 6 Sürur-i bezm-i ğam kim ‘aşq dirler nāsa ey ‘Ārif
Felek pür-nağme-i dil-keşle dā’im pür-şadādur hep

Fuzūlī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Göñülde bir³⁰⁰ ğamum vardur ki pinhān eylemek olmaz
Bu hem bir ğam ki il ta‘nından efgān eylemek olmaz
- 2 Ne müşkil derd olursa bulunur ‘ālemde dermānı
Ne müşkil derd imiş ‘aşkun ki dermān eylemek olmaz

³⁰⁰ bir: biñ

- 3 Fenā mülkine çok ‘aẓm itme ey dil çekme zaḥmet kim
Bu tedbīr ile def‘-i derd-i hicrān eylemek olmaz
- 4 Şaḳın göñlüm yıḳarsın pendden dem urma ey nāṣih
Hevā-yi nefis ile bir mülki vīrān eylemek olmaz
- 5 Dehānuñ üzre la‘lūñ istemiş dil def‘i müşkildür
Görinmez hīç cürmi yok yere ḳan eylemek olmaz
- 6 Du‘ālar eylerim benden yaña bir dem güzār itmez
Ne çāre sihr ile serv-i ḥīrāmān eylemek olmaz
- 7 *Fuzūlī* ‘ālem-i ḳayd içre sen dem urma ‘aşḳundan
Kemāl-i cehl ile da‘vā-yı ‘irfān eylemek olmaz

Rāmī Paşa

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ḥayāl-i la‘l-i nābuñ cām-ı çeşm-i terde ḳalmışdur
Ḥumār-ı bezm-i nūş-ā-nūş-ı vaşluñ serde ḳalmışdur
- 2 Degüldür bende-i dil germē-i fikr-i nigāhuñla
O bī-hūş-ı maḥabbetdür düşüp bir yerde ḳalmışdur
- 3 Mükedderdür ser-ā-ser meşreb-i eczā-yı ‘ālem hep
Şafā-yı ḥāṭır ancaḳ bādede sāğarda ḳalmışdur
- 4 Bu remzi keşfe bir müşkil-küşā-yı cūd gelmez mi
Kerem bir luṭf-ı bī-ma‘nī gibi dillerde ḳalmışdur
- 5 Mücevher-tāc-ı devlet kimseye sūd itmez ey *Rāmī*
Nice şāh-ı cihānuñ çeşmi ol efserde ḳalmışdur

(174b)

Sırrı³⁰¹*fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün*

- 1 ‘ Aks-i ruhsāruñla itdũñ gülsitān āyīneyi
Eyledũñ maḥsūd-ı gül-zār-ı cenān āyīneyi
- 2 El-ḥaz̤er renc-i ḥusūf-ı āhdan ey māh-rū³⁰²
İ‘ timād itmezseñ eyle imtiḥān āyīneyi
- 3 Bī-irādet cilveger olmaz cihānda nesne hīç
Şaḥş u timşāli gör eyle der-miyān āyīneyi
- 4 Pertev-i mihr-i cemālünden ziyā-gīr olsa ger
Baḥsa ḥākister ider rūşen-gerān āyīneyi
- 5 Rūy-ı pākün yār ‘ aks-endāz-ı mir ’āt eylemiş
İtmiş ol āyīne-rū āyīnedān āyīneyi
- 6 Eylesün āyīne-i raġbet señündür meşrebān
Levh-i zānūsın ider ehl-i dilān āyīneyi
- 7 Söyleden *Sırrıyī* mir ’āt-ı ruḥuñdur kitdiler
Tūt̤yāna levh-i ta‘ līm-i beyān āyīneyi

Nazım*fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün*

- 1 Zīb-i dest itse o mümtāz-ı cihān āyīneyi
‘ Aks-i ḥüsn ile ider āyīne-dān āyīneyi

³⁰¹ Şevkiye KAZAN. Üsküdarlı Sırrı Divanı. Ankara: 2003. 142s.

³⁰² Divan’da: “İnḥisāf-ı āh-ı germümden ḥaz̤er ey māh-rū” diye geçmektedir.

- 2 Dest-bürd-i çeşm-i bed-mestinden egrilseydi emân
Eylemezdi ‘ aqsine dār-ü’l-emân âyineyi
- 3 Nāvek-i müjgān-ı yāre oldu dil ta‘ limgāh
Eyledi gūyā ki levḥ-i imtiḥān âyineyi
- 4 Pür-nev-i ḥüsne dil-i ‘ aşık taḥammül eylemez
Yāreler āteş eşeritse hemān âyineyi
- 5 Hıyre-çeşm itdi beni ḥürşide ‘ arz-ı ḥüsn idüp
Ferşi tutmuş ol meh-i nā-mihribān âyineyi
- 6 Bir perīdūr şışede maḥbūş ‘ aqsi gūyiyā
Rū-be-rū itdükçe ol ārām-ı cān âyineyi
- 7 Ḥüsne maḡrūr iken oldu ḥaṭ-āver dil-rübā
Şāneyi itdüm hedāyā armaḡān âyineyi
- 8 Ben gedāya sevdigün kimdür dise şad şerm ile
Eylesem ol şāh-ı ḥüsne tercümān âyineyi
- 9 Hāller ile ol ruḥ-ı pür-tābı seyr eyle *Nazīm*
Der-miyān itmiş ‘ acebdür zengiyān âyineyi

Tālib

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ḥayret-i ḥüsnüñle itdük bī-zebān âyineyi
Şafḥa-i taşvīre döndürdük hemān âyineyi
- 2 Seng ü pülāda geçer tīrimizün m‘ alüm olur
Destüñe alsañ berāy-ı imtiḥān âyineyi

- 3 Seyr iden rūyuñ eger Yūsuf daḥı olsa ider
Senün ‘ibretle şikeste bî-gumān āyineyi
- 4 Dür olan gözden gönülden dür olur bî-iştibāh
Bu meşel meşhūrdur itseñ der-miyān āyineyi
- 5 Söylesün mīnā-yı mey sāğar be-dest ol sāḳāyā
İtmeye ol tūṭ-ı hoş-gūdan nihān āyineyi
- 6 Kālīb-ı bî-cān idi luṭf itdūñ iḥsān eyledūñ
Kurb-ı ruḥsāruñla ey rūḥ-ı revān āyineyi
- 7 Sāde-dildür ‘aks ider naḳşıñ şaḳın bīgāneye
Maḥrem-i bezm itme şāhum her zamān āyineyi
- 8 Luṭf-ı ṭab‘ u ḥüsn-i nazmum *Tālibā* seyr eylesün
Eyleyüp dür-pāş o şūḥ-ı nükte-dān āyineyi

(175a)

Sırrı

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Cānāne ḥaber³⁰³-i ḥāṭır-ı yārāna başladı
Ārāyış-i dü-zülf-i perīşāna başladı
- 2 Vaşf-ı cemāline³⁰⁴ aḡāz idince ben
Zāhid hemān tilāvet-i Qurāna başladı
- 3 Ḥüsn-i me‘āl-i Şāhidi fehm eyleyince dil
Şad-şevḳ ile kitāb-ı Gülistāna başladı

³⁰³ ḥaber: cebr

³⁰⁴ cemāline: ḥaṭ-ı‘ izārına

- 4 Mecrūh iderdi tīr-i müjeñ sīnemi ezel
Şimdi ta' arruż-ı dīl-i nālāna başladı
- 5 Aḥsente ṭab' -ı *Sırrī*-i pākīze-meşrebe
Bu nazmı ḥaḳ budur ki belīgāne başladı

Sırrī

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nigāhı rūyına hem-vāre rū-be-rāh itdüm
Dirīg o gül-ruḥı āzürde-i nigāh itdüm
- 2 O gün bu gündür ' izār-ı ḳamerde eşeri
Ne dem³⁰⁵ ki ḥasret-i mihr-i ruḥuñla āh itdüm
- 3 O mehveş bu şeb āğūş-ı vuşlata aldum
Murādum üzre daḥı şimdi bir günāh itdüm
- 4 Şarīr-i ḥāme degül nāleler idüp der kim
Dirīg³⁰⁶ kendümi me'lūf-ı dīl-siyāh itdüm
- 5 Hücüm itdükçe dile leşker-i feraḥ *Sırrī*
Hişār-ı kişver-i şāh-ı ğamı penāh itdüm

Sālik Çelebi El-Mevlevī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O ğisūlar ki ey meh-i revnāḳ çin-be-çin olmış
Şehāb-ı ' anber-efşāndur muḥīṭ-i baḥr-i Çin olmış
- 2 Kime feryād idem ā' yān-ı şehir-i ḥüsn-behcetden
O müjgān dinlen zālimgere çeşmüñ mu' ayyen olmış

³⁰⁵ dem: şeb

³⁰⁶ Dirīg: Ḥayf

- 3 Felek dıtrer nigāh-ı tırinũ ħavfindan ol ūũũ
O bir ūayyād-ı naĥcır-i fezādur der-kemın olmuŝ
- 4 Raķıbe turŝ-rũluķ itdüği ol la‘ l-i ŝirĩnũũ
Teb-ālũd-ı fırāķa gũyiyā sırr-ı genc-bĩn olmuş
- 5 Kim eyler *Sālikā* mengũŝ-ı zĩb-i ŝāhid-i rağbet
Hezārān kān-ı dilde ıturalum dürr-i semĩn olmuş

Şānĩ

fe‘ilātũn mefā‘ilũn fe‘ilũn

- 1 Dil-ber-i ŝıve-kārı kim sevmez
Nāz-perver nigārı kim sevmez
- 2 Leb-i ŝeftālusına müŝterĩ çok
Mıve-i āb-dārı kim sevmez
- 3 Ĥaţţ-ı nev-ĥızine gönũl mā‘il
Faşl-ı evvel bahārı kim sevmez
- 4 Severin bāde-nũŝ olan ĥũbı
Şayda ķābil ŝikārı kim sevmez
- 5 *Şānıyā* kimdurur iden inkār
Şā‘ır-i nāmdārı kim sevmez

Ŧālib

mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn

- 1 Derũnum ŝafĥasından naķŝ-ı ĥaţţ-ı dil-rũbā çıķmaz
Dimāę-ı ĥāţırumdan bũy-ı zũlf-i müşg-sā çıķmaz

- 2 Nigāh-ı ẖāst-kār-ı cānum olsa farṭ-ı şevḳümden
Gelü-yı ẖāhişümden bend olur ḥarf-i rızā çıkmaz
- 3 Fiḡānuñ vāşıl-ı gūş-ı ḳabül olmaz ḥamūş ey dil
Ben cāhu'l-hevesden ʿarş-ı maḳşūda şadā çıkmaz
- 4 Meger eşk-i nedāmet yetmesiyle pāk ola yoḥsa
Libās-ı ṭāʿatüñden zāhidā ḳirk-i riyā çıkmaz
- 5 O bī-hüde ḥayāli dilde pinhān eylesün *Ṭālib*
Muammā-yı dehān-ı yārdan nām-ı vefā çıkmaz

Ṭālib

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

- 1 Ne diller beste oldı ḳaldı zülf-i müşg-fāmunda
Ne ʿanḳālar şikār itdi ol āhū-çeşm dāmunda
- 2 Hemān şun sākāyā laʿlün olmuş yā şarāb olmuş
Degüldür mest-i ʿaşḳ anuñ ḥelālinde ḥarāmında
- 3 Ne anda ey ne bunda gün var itmey ben birin terciḥ
Ne şubḥında olur rāḥat bu dünyānuñ ne şāmında
- 4 Maḳāmı gülşen-i tecrīd olan ʿİsī gibi dāʿim
Bulur būy-ı buḥūr-ı Meryem-i maḳşūdı kāmında
- 5 Perişān eyledi şabr u şekībüm şimdi ey *Ṭālib*
Diyār-ı dilde bir şūr oldı peydā ʿaşḳ nāmunda

(175b)

Sırrı*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

- 1 Kuçdum o şehi hançer-i zerrîn-kemeriyle
Dil virdüm alup cins-i vişâli degeriyle
- 2 Âhum n'ola ser çekse livâ-yı zaferiyle
Cünd-i ferağa virdi hezimet eşiyle
- 3 Dil gamzeñi seyr itmege miḥnet³⁰⁷-i cigeriyle
Tertîb-i ziyâfet ideyor mâ-ḥazarıyla
- 4 Bir kerre ne var sende eyâ bād-ı şehir-ḥîz
Gel cânib-i mehcûra meserret haberiyle
- 5 Kânûn-ı maḥabbet ki fûrûzân ola bir kez
İtfâ idemez 'âşık anı çeşm-i teriyle
- 6 Ḥasret-keş-i dendân u lebûñ olalı ḥurmâ
Za' findan anı³⁰⁸ gör ki kemik kaldı deriyle
- 7 Dil-berûñ ile kūy-ı dil-ârâyı unuttum
Vuşlat hevesi ḳalmadı ḥâtırda yeriyle
- 8 Ben baḥr iderüm eşküm³⁰⁹ âlûd-ı firâkı
Ey dil senûñ olsun yem-i vuşlat güheriyle
- 9 *Sırrı* n'ola eylerse bu şî' r-i nevi taḥrîr
Levh-i hünere kilik-i belâgat eşiyle

³⁰⁷ miḥnet: saḥt³⁰⁸ Za' findan anı: Za' f-ı bedenin³⁰⁹ eşküm: 'ışk-ı dem

Sırrı

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Zahm urmuş idi hañçer-i merîh eşeriyle
Qalmış o cerāhat dağı hātırdā yeriyile
- 2 'Uşşākı helāk itmededür ğamzeleriyle
Ādem nice ülfet idebilsün o periyile
- 3 Hākister iderdi tenimi sūz-ı maḥabbet
Def' itmese dil āteşini eşk-i teriyile
- 4 İçmişler içenler mey-i vaşlın gice yārin
Qaldı yine miḥnet-zede dil derd-i seriyle
- 5 Elbette olur mālīk-i keyfiyyet-i cāvīd
Bir dil ki ḵanā' at ide hūn-ı cigeriyle
- 6 Bir āh idelüm miḥnet-i gerdündan ey dil
Dünyāyı fūrüzān ide kemter şeririyle
- 7 *Sırrıya* nazāire n'ola tarḥ eylese Vāşıf
Levh-i hūnere ḥāme-i i' cāz eşeriyle

Rüşdī

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Çün olmadı dīdār görüşmek o periyile
Ey bād³¹⁰-ı şabā gel bize bārī ḥaberiyle
- 2 Hep feyz-i bahārīdür aña gevher-i şeb-nem
Şanma anı kesb eyledi gül alnı deriyile

³¹⁰ bād: peyk

- 3 Āhır baña bu girye harām olsun eger kim
Zeyn itmez isem yollaruñ eşküm gevheriyle
- 4 Şāh-ı gül olup gevher-i şeb-nemle müzeyyen
Geldi yine gül-zāre muraşşa³¹¹ siperiyle
- 5 Bağduğça olur dīdelerüm hey`et-i ahvāl
Bir dil-beri görmek ne belādur pederiyle
- 6 Mecnū` a-i kudret mi degül her biri baksañ
Ey dil hele bak güllere `ibret nazarıyla
- 7 Bir mertebe var meykedenüñ hüsni nizāmı
Esbāb-ı tarab ehl-i şafā yerlü yeriyle
- 8 Çün gitse gerek revnaķı hep faşl-ı bahāruñ
Fahır eylesün şahid-i gül tāt-ı zeriyle³¹¹
- 9 Cān naķdini virsem n'ola bu sen leb-i yāre
Ādem nice ol gevheri olmaz degeriyle³¹²
- 10 *Rüşdīdür* olan sābık-ı meydān-ı belāğat
Aldı *kaşbü's-sebķi* o esb-i hüneriyle

(176a)

Sırrı³¹³

mefā`ilün mefā`ilün mefā`ilün mefā`ilün

- 1 O rüy-ı pür-tüvān-gīze meh-i ğarrā pesend eyler
Haṭā itdüm haṭā mihr-i cihān-ārā pesend eyler

³¹¹zeriyle: cevriyle

³¹² Divan'da bu beyit yok

³¹³ Divan'da bu gazel yok.

- 2 Ben ol zehr-ābe-nūş-ı bezmgāh-ı ‘ aşk-ı yārem kim
Neşāt-ı tab‘ uma keyfiyyet-i şahbā pesend eyler
- 3 Ne mümkün dīdem ile ebr ide da‘ vā-yı giryānı
Hurūş-ı cūy-bār-ı eşküme deryā pesend eyler
- 4 Disem cānāna ‘ uşşāk-ı şadākat-kārdan kaçma
Yine tūrmaz baña bir vaz‘ -ı istiğnā-pesend eyler
- 5 Bizi dil-germ-i şahbā-yı tevāfuk itmedi sākī
N’içün meclisde bilmem böyle zūr-ı nā-pesend eyler
- 6 Yolında cān satar‘ aşkına yār eylemez rağbet
Raķībūñ vaz‘ -ı nā-hemvārına ammā pesend eyler
- 7 Nedür bu nev-be-nev-i hüsn [ü] edā ta‘ bīr-i *Sirrīde*
Cemāl-i şāhid-i maẓmūnına ma‘ na pesend eyler
- 8 Olur zinet-dih-i dīvān-ı ‘ arş-ı i‘ tibār āķir
O nazma kim muşāhib Muştafa Paşa pesend eyler
- 9 Zihī paşa-yı ‘ ālī-şān Maḥmūdu’l-ḥaşā’ il kim
Anuñ evzā‘ ına eṭvārına dünyā pesend eyler
- 10 Ḥalel-yāb etme yā Rab nazm-ı cāh u baḥt [u] iķbālin
Güzīde şi‘ re tā kim ‘ ārif u dānā pesend eyler

Ve lehu

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Şabā şikenc-i ser-i zūlf-i yārı gördüñ mi
Ne ḥālde[dür] dil-i miḥnet-şi‘ arı gördüñ mi
- 2 N’içün melāmet-i ‘ uşşāk idersüñ ey zāhid
Sen ol perī-ruḥ u ḥurşīd-‘ izārı gördüñ mi³¹⁴

³¹⁴ Divanda: “Sen ol perī-i ḥuceste-‘ izārı gördün mi” diye geçmektedir.

- 3 Dime vesīle-i vuşlat bulunmaz ‘uşşāka
Arada nūş-ı mey-i hoş-güvārı gördüñ mi
- 4 O āfetüñ mey-i ‘aşk ile mest imiş vā‘ iz
Bize naşihat iden yādigārı gördüñ mi
- 5 Bu keşt-i yem-i ğam-lüccede ‘aceb *Sırrī*
Biraz müsā‘ ade-i rūzgārı gördüñ mi

Li-İbni Kemāl

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Şiken şiken semen-i müşk-tārı gördüñ mi
Girih girih resen-i tāb-dārı gördüñ mi
- 2 Dilüm dilüm dilinen şerha şerha tīgüñden
Dilüñ dilüñ bu dil-fikārı gördüñ mi
- 3 Bölük bölük saçını dem-be-dem nesim-i seher
Kaatre kaatre sürer ol tār-mārı gördüñ mi
- 4 Yaşın yaşın dökilen bu bñar-ı çeşmümden
Çağıl çağıl akan ol çeşme-sārı gördüñ mi
- 5 Gürüh gürüh reh-i kūyuñda cem‘ olup ‘uşşāk
Dizin dizin dizilen hāksārı gördüñ mi
- 6 Varağ varağ yazılan çünki vaşf-ı hüsnüñdür
Satır satır ğazel-i āb-dārı gördüñ mi

(176b)

Şâfi*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Dil ü cān murgına teng olsa ne ğam ten kafesi
Ser-i kūyuñda uçar çünki hevā vü hevesi
- 2 Nālemi göklere ırgürse ne tañ zülfüñ için
Yirde qalmaz bilürüm bād-ı şabānun nefesi
- 3 Seyr iderken dil-i miskinimi zülfüñde bulup
Gice gezdük diyü tutmış anı zülfüñ 'asesi
- 4 Yār eşiginde raķibi görüp incinme gönül
Eksik olmaz bu cihān gülşeninüñ hār u ħası
- 5 Hem-reh-i kâfile-i 'aşq olalı her yerde
Felegüñ çañına odlar tıķar āhum ceresi
- 6 Hāk-i pāyüñ güzelüm kuĥl-ı cilādur gözüme
Bulamadı dāmen-i vaşluña gönül dest-resi
- 7 Yüz kızardup leb-i la' lüñden eyā ğonce-dehen
Şāfinüñ cür' a-i cān-baĥşuñ imiş mültemes

Ve lehu*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Kim bilür atmayalardı kıatı yabana beni
Taş doğuraydı toĝurmaķdan ana beni
- 2 Bilmezem ĥazret-i lā-yūs 'elu 'ammā yef' al
Ne için kıoydı ola heye 't-i insāna beni

- 3 Kā' il idüm ki yatam cāh-ı 'ademde nice yıl
Mālik itmekden ise Yūsuf-ı Ken' āna beni
- 4 Yalñız bu ne belādur ki şafā-yı ṭab' um
Bā' iş-i hıkd u ḥased eyledi yārāna beni
- 5 Komasā maḥlaş-ı Şāfi gibi alçağda ne var
Bārī fi'l-cümle ḳarīn eylese yārāna beni

'Ālī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bildi bir dürr idüñ atmadı yābāna seni
Ṭoğduğūñ gibi şarup şarmaladı ana seni
- 2 Kō bu bilmezligi kim kendüyi bildürmek içün
Kodı Ḥallāk-ı Ezel hey'et³¹⁵-i insāna seni
- 3 Raḥm-ı māder gibi zindāna giriftār olduñ
Mālik idince Ḥudā Yūsuf-ı Ken' āna³¹⁶ seni
- 4 Sükkerī naẓmum ile mir'āt-ı şafā-yı ṭab' uñ
Dille dirse n'ola ṭūtī gibi yārāna seni
- 5 Maḥlaşuñ Şāfi ise ğıll ü ğışı terk eyle
İrgüre himmet-i 'Ālī daḥı akrāna seni³¹⁷

³¹⁵ Hey'et: şüret

³¹⁶ Ken' ān: 'irfān

³¹⁷ Divan'daki iki farklı mısrayı birleştirmiş. Beyitler şu şekilde:
Maḥlaşuñ şāfi ise ğıll u ğışı terk eyle
Ağlama dide gülüne itmeye akrāna seni

Rif' at isterseñ eger maṭlabuñ a' lā eyle
İrgüre himmet-i 'Ālī daḥı iḥsāna seni

Ayrıca şu beyit eksiktir:

Div-i nefsuñ ki Süleymān-ı mağlūbuñ ola
Mihrveş göndereler āşaf-ı devrāna seni

Tahmīs-i Na‘īmī

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Bāğı bī-şöhret iden murg-ı seher yoklığıdur
 Āteş-i ‘aşka sebep bir gül-i ter yoklığıdur
 Pūte-i fakre koyan ādemi cer yoklığıdur
- 2 Seng-i ğamdur şemer-i hāmı şecerden düşüren
 Veled-i pāki budur çeşm-i pederden düşüren
 Mihr-i ümmīdi dağı dest-i pūserden düşüren
- 3 Zālīmūñ zulmi imiş fitne-i devrāna sebep
 Yüze çıktı haţt-ı yār oldı bu efğāna sebep
 Keşret-i echel imiş çāk-ı girībāna sebep
- 4 ‘Ālemūñ dee’bi imiş her kese bu germ ile serd
 Bād-ı ğam görmemiş ‘ālemde bulunmaz bir verd
 Kāmilūñ raġbeti yok āhir alur beni bu derd
- 5 Bāde-nūşān *Nā‘īmī* ola mey-i bed-meşreb
 Dūr ider sā‘at-i ‘aşkum gibi necm-i ‘akreb
 Tolanur kūy-ı mehi müşteriveş her kevkeb

Na‘īmī

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Vechi var virse ziyā vechūñe envār-ı hūlūş
 Mihre ‘arz eyledik āyine-i ruhsār-ı hūlūş
- 2 Açılır nār-ı maḥabbetle tenüm şerḫaları
 Görinür dāğ-ı dilüm çeşme-i gül-zār-ı hūlūş
- 3 Bāde-i ‘aşkıla ser-mest [ü] ḫarāb olsam da
 Eylemem degme denī meşrebe izḫār-ı hūlūş

- 4 ‘Azm-i gül-geşt-i emen idicek ey serv-i revān
Gölşen-i ‘aşka idem eşkümi izhār-ı hülüş
- 5 Mıřr-ı ma‘ nide *Na‘īmī* dil Yūsuf- meniř ol
Şāhid-i a‘ buñ ile germ ola bāzār-ı hülüş

(177a)

Ğabūlī

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Zerd iden rüyımızı zer gibi zer yoğlğıdır
Bizi ayakda koyan elde hūner yoğlğıdır
- 2 Bed-gūher çoğlğıdır ehl-i nāzardan düşüren
Cevheri zāyi‘ iden ehl-i nāzar yoğlğıdır
- 3 Kāmilūñ kılletidür keřret-i nā-dāna sebep
Rağbet-i seng midür dürr-i gūher yoğlğıdır
- 4 Merdler görünmeyeli görünür oldu nāmerd
Düşmenūñ ortada görindigi er yoğlğıdır
- 5 Nāle-i āh-ı *Ğabūlī* göge çığmağā sebep
Kūy-ı dil-berde ol üftādeye yer yoğlğıdır

Ve lehu

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Ğaşduñ egerçi cān u dilūñ birisinedür
İkisi de fedā yoluña birisi nedür
- 2 Senden bir iki mağlūbumuz var iki gözüm
Birsi lebūñ durur birsi biri sinedür

- 3 Hicr-i vişāle dirler iki nesne var imiş
Gördük anuñ birisini yā birisi nedür
- 4 Ol görinenler ey perī dendān u leb degül
Biri anuñ ‘aķīķ-i Yemen birisi nedür
- 5 Kaşdı *Kabūlī* ol kaya baķışlı dil-berüñ
Cān ile dilden ikisinüñ birisinedür

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Çemen gül-zāra dil lāle tutuķdur
Gül ü nergis aña göz ü kulaķdur
- 2 Oķuñla sine perdārı kaşı yā
N’ola tır-keş dinürse mā-şadaķdur
- 3 ‘Arūs-ı dehre gök zerrīn cibinlik
Felek bir āl u eladan tavķdur
- 4 ‘Aceb mi hāşıl-ı ‘ömri biçerse
Felek dihkān u mäh-ı nev oraķdur
- 5 *Kabūlī* nāzır olma şeş cihāta
Bilinmez dār-ı dünyā kaç bucaķdur

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nīk- nām olsa cihānda kişi bed-nām olmaz
Ezelī puhte olanda tama‘-ı cām olmaz

- 2 Kārı pür-ḥikmet olur ‘ākıbet-endîş olanuñ
Merd-i bî-fikret olanda ğam-ı encām olmaz
- 3 Degme kes dāniş-i ‘irfānı şikār eyleyemez
Murg-ı vaḥşî durur ol her kese arām olmaz
- 4 Dil-i dānāda muḳarrer ki velāyet vardur
Yoḥsa ayāt-ı vefā herkese ilhām olmaz
- 5 Ey *Ḳabūlî* ezeli ṭoĝrı olan egrilmez
Rāst-ı şafḥa-i ‘ālemde elif lām olmaz

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Bir gedā himmeti yegdür baña begden ağadan
Ḳurtarurdu hele bir pāre bizi daĝdaĝadan
- 2 Tîr-i dil-dūzı ciger delse ‘aceb mi çaḳadaḳ
Yegdür ol mähveşüñ ḳaşı kemān çıĝadan
- 3 Keşf için şūfî keşef gibi ḥicab ile yürür
Başını ḥar u tene çekmegi görmiş baĝadan
- 4 Bir ‘Arab şūḥına bir büse ‘aṭā eyle didüm
Ḳāle ḥaza min keremî ḳalet metā ḳāle ğaden

(177b)

- 5 Vā‘ izüñ ṭan‘ı *Ḳabūlî* bizi taĝyîr itmez
Āb-ı pāke ne zarar vaḳvaḳa-i ḳurbaĝadan

Ve lehu

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Gel naṭ' -ı maḥabbetde şehā bir sen ü bir ben
Şaṭranc oyunun oynayalum māt ola düşmen
- 2 Ferzūñ gibi kec-revlik idüp şāha muḳārin
Ṭoğrı yūriyen rūḥ gibi baḳar ıraḳdan
- 3 Bir lu' b ile rūḥum alup açmaz ḳodı ol şāh
Daḫı ne oyunlar geḳer ey dil saña ḳatlin
- 4 At esb-i murāduñ ruḥ-ı cānā niye ḳarşu
'Älemde yayan yürüme var merd iseñ atlan
- 5 Leclāc ise de lecc iderüz naṭ' -ı cihānda
Nā-dāna *Ḳabūlī* yeñilir şanma bizi sen

Emrī³¹⁸

fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Yārsuz bu cihānda n'eylersin
Servi yok būstānda n'eylersin³¹⁹
- 2 Daḫı ḫālūñ dilā perīşān mı
Zūlf-i 'anber-feşānda n'eylersin
- 3 Āsitānında dil-berūñ ey dil³²⁰
Yir bulursañ cinānda n'eylersin
- 4 Baña āh itdürürsin ey gerdün
Ger ḳalursañ duḫānda n'eylersin

³¹⁸ M.A. Yekta SARAÇ. Emrī Divanı. İstanbul: Eren Yayıncılık, 2002.

³¹⁹ Divan'da: "Güli yok gülistānda n'eylersin" diye geçmektedir.

³²⁰ ey dil: zāhida

- 5 Dil-i *Emr̄idedür* senüñ cāyın³²¹
Bi'llāh ey ğam yabānda n'eylersin

Nāzım Çelebi

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Fikr-i ğisū-yı büt-i tāze zuhūr eylemişüz
Kişver-i cān u dili maḥşer-i şūr eylemişüz
- 2 N'ola memnūn-ı nihāl-i ḳad-i cānān olsaḳ
Biz anuñ sāye-i luṭfında ḥuzūr eylemişüz
- 3 Yine bir iki ḳadeḥ bāde ile hem-çü ḥabāb
Dilimüz ḥāne-ber-endāz-ı şu' ur eylemişüz
- 4 Biz şehīd-i nigeḥ-i dil-ber-i muğ-beççe olup
Tüde-i merḳadimüz mehbiṭ-i nūr eylemişüz
- 5 Ğam-ı ḥasret bizi pīr itse sezā *Nāzımveş*
Sa' y-ı taḥşil-i civānānda ḳuşūr eylemişüz

Dānişī³²²

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nergisi eyledi dil ḳuçmaḳ içün sīm-tenüñ
Başdan geçmese ḳuçmazdı seni pīrehenüñ
- 2 Ğālibā zülfüñüñ āşüftesidür şahrāda
Ḳatı düşgünlügi var nāfe-i müşk-i ḥatınuñ
- 3 Gördi kim leblerüñüñ oldı miyānı şeker-āb
Çıḳdı nāz-ı kilik ile aralarından suḥanuñ

³²¹ cāyın: yerin

³²² Bülent ÖZER. Dānişī Dīvānı (İnceleme, Metin, Nesre Çeviri, İndeks). Kocaeli Üniversitesi SBE Yayınlanmış YT. Kocaeli: 2004. Divan'da bu gazel yok.

- 4 Bāğ-ı hüsn içre yine serv-i gül-endām olduñ
Dāğ-ı pür-ḥūn ile zeyn ideli cān-ābadunuñ
- 5 *Dānişī* vaşf ideli ḳaddin anuñ ḳumr-ī bāğ
Girdi toğrulug ile göñlüne serv-i çemenüñ

Na'ımī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Fenā mülkinde nā-ehlūñ şafāsı var benüm yoḳdur
Şafāsı var ise āḫir fenāsı var benüm yoḳdur
- 2 O kim devlet-me 'āb ister cihāna ser-fürū itsün
Anuñ andan temennāsı recāsı var benüm yoḳdur
- 3 Geçüp bir şadre echel kendüzin bilmez nizā' eyler
Bu üslup üzre her gün iddi' āsı var benüm yoḳdur
- 4 Kemāli olmayan ferdüñ daḫı tiz kem olur nāmı
Anuñ yād olmasinuñ intihāsı var benüm yoḳdur
- 5 Baḳup mirāt-ı cāma ṭa' n idermiş zāhid-i ḥod-bīn
Na'ımī daḫl idüp zühd-i riyāsı var benüm yoḳdur

(178a)

Fā'izī³²³

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göñül keştī mesīri baḫr-i bī-pāyān-ı āteşdür
'Alevdür bād-bānı mevsim[i] ṭūfān-ı āteşdür

³²³ Halil İbrahim OKATAN. Kafzāde Fā'izī Hayatı Eserleri Sanatı – Tenkitli Divan Metni. Ege Üniversitesi SBE Yayınlanmış DT. İzmir: 1995.

- 2 Hārīf-i ibtilāgāh-ı melāmet rāst-rūlardur
Siyāvuş olmayan girmez buña meydān-ı āteşdür
- 3 Bu yerlerde bulunmaz cübbe vü destār ey şūfī
Maḥabbet çār-sūsı ser-be-ser dükkān-ı āteşdür
- 4 Zebānın tīz ider ʿtaʿn ehli ammā kendi ḥavf itsün
Anuñ pūlād dinse tīşesi dil kân-ı āteşdür
- 5 Çıkış virmez bize ey *Fāʾizi* bu ḥücre³²⁴-i mīnā
Biz ol İskenderüz kim kaçdımız ʿummān-ı āteşdür

Ve lehu

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 İzīrāb-ı ʿaşqdan ol şūḥ-ı raʿnā bī-ḥaber
Cūşış-i emvācdan lüʾlūʾ-i lālā bī-ḥaber
- 2 Bāda varur bunca ser bulmaz taḡayyūr ʿaşq-ı pāk
Biñ ḥabāb eyler vücūdın maḥv-ı deryā bī-ḥaber
- 3 Feyz-i ʿaşq eksik degül anda dil-i āgāh yok
Neşve-i şāhbā muḳarrer³²⁵ cām ammā bī-ḥaber
- 4 Muḳteżā-yı ḥüsn-i istiḡnā imiş görmez misin
Yanmada pervāneler şemʿ-i şeb-ārā bī-ḥaber
- 5 Nāle-i zār-ı ḥazīnūñden nʾolur ey *Fāʾizi*
Ḥāb-ı nāza varmış ol mest-i dil-ārā bī-ḥaber

³²⁴ ḥücre: sāḡar

³²⁵ muḳarrer: mükerrer

Ve lehu

müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün

- 1 Gitdi hamāme kūyına līk haber belürmedi
Olda mişāl-i murğ-ı dil qaldı eşer belürmedi
- 2 Olmadı kūy-ı yārdan bir haber almağa mecāl
Hayli zarāfet eyledi bād-ı seher belürmedi
- 3 Hār-ı şikeste-i firāk soñradan itdi cāna kār
Gerçi ki urduğunda zaḥm tā o kadar belürmedi
- 4 Geçmedi serd-i hevā çıkmadı bāğa tāze gül
Esmedi bād-ı nev-bahār gonce-i ter belürmedi
- 5 Ancaḳ olur zuhūr ise *Fā' izīyā* bu ' arşada
Rūmda bir senüñ gibi ehl-i hūner belürmedi

Tıflı Çelebi³²⁶

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hatt-ı la' l-i dil-beri perdāht³²⁷ itdi ser tirāş
Gūiyā³²⁸ üstād-ı hakkāk itdi bir gevher tirāş
- 2 Lāciverd ile kitāb-ı hūsni tezhīb eylemiş
Gelmiş ol meh-peykerüñ ruhsārına yer yer tirāş
- 3 Nokta-i bī-cāy-ı harf-i ' ömr-i düşmendür seri
Eyle şāhum gūşe-i hañcerle anı ter tirāş

³²⁶ Bekir ÇINAR. Tıflı Ahmed Çelebi Hayatı Edebî Kişiliği Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni. Fırat Üniversitesi SBE DT. Elazığ: 2000. 276s.

³²⁷ perdāht: pür-dıraht

³²⁸ Gūiyā: Şanki bir

- 4 Fitneler tahrik idüp korkmaz mı gavga kopmadan³²⁹
N'icün eyler hatt-ı nev-hizin o simin-ber tirāş
- 5 Gevher-i pākize-i ma' nāyı *Tıflı* ehl-i dil
Hāme-i tab' -ı güher-sencümden eylerler tirāş

(178b)

Bahāyî³³⁰

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 ' İtāb-ı la' l-i nābuñdan gönül pür-piç ü tāb olmaz
Bilür kim kân-ı āteşden çıkan hançerde āb olmaz
- 2 Yıkılmaz dil pey-ender-pey çekerken cam-ı āzāruñ³³¹
Bu bezmün bāde-nüşı mest olur ammā harāb olmaz
- 3 ' Aceb mi küşteğān-ı küy-ı dil-ber bî-şumār³³² olsa
Şehidān-ı belā-yı ' aşka maḥşerde ḥisāb olmaz
- 4 Şakınsuñ seng-diller pertev-i nūr³³³-ı cemālūñden
Ki zūr-i tāb-ı ḥüsne dil degül dāğlarda tāb olmaz
- 5 *Bahāyî* her ne emreylerse ol şāhenşeh-i ḥübān
Ser-i teslīm ü ḥāk-i ' aczden gayrı cevāb olmaz

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hirāsān olmasa gülden dil-i nā-şāduñ ey bülbül
Neler eylerdi ḥāra āh-ı āteş-zāduñ ey bülbül

³²⁹ Divan'da bu mısra: "Fitneyi tahrik idüp kaçmaz mı gavga kopmadın" diye geçmektedir.

³³⁰ Erdoğan ULUDAĞ. Şeyhülislām Bahayî Divanı. AÜ SBE YT. Erzurum: 1992. 75s.

³³¹ āzāruñ: āzārı

³³² şumār: ḥisāb

³³³ nūr: ḥüsne

- 2 Dil-i dil-dārı nerm itmüş işitdüm nāle vü zāruñ
‘ Aceb kim ıaşa te’şir eylemiş feryāduñ ey bülbül
- 3 Ne teşhîr itdi gül-zārı ne urdı āteşe cānı³³⁴
Yine ıurmaz okursun rûz u şeb evrāduñ ey bülbül
- 4 Güle olur n’olursa yoĥsa āĥir gerdiş-i gerdün
Gelür bir dem ki alur ĥār elinden dāduñ ey bülbül
- 5 Çekil sen dāĥı kûy-ı derde gül-zār-ı selāmetden
Bahāyîveş çekildi ‘ aşķ ile çün aduñ ey bülbül

Ṭālib

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nedendür ĥār elinden şekva-i bîdāduñ ey bülbül
Ṭolaşdurmaz mı yoĥsa āh-ı āteş dādıñ ey bülbül
- 2 Lisān-ı ‘ aşķı bilmezsin o bir müşkil mu‘ ammādur
Hemān bu gülşen-i ‘ ālemde çıķmış aduñ ey bülbül
- 3 Seni bu āh-ı nāle ģonce-i bî-bûy naķş itmiş
Ne dîrsen kār-ı nāzı nûkte-i Behzāduñ ey bülbül
- 4 Ne bildüñ bāb-ı ders-i ‘ aşķı kim bir lâf-zensin sen
Debistān-ı belāda kim durur üstāduñ ey bülbül
- 5 Cüdā mı kıldı ģonceñden seni de rûzgār ammā
Dil-i *Ṭālib* gibi ammā nedür feryāduñ ey bülbül

³³⁴ cānı: ĥārı

(179a)

Neşâtî

mef'ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Āvāre gönül³³⁵ kendi gibi bî-ķarār arar
Rāz-ı derūnın açmağa bir ğam-ġüsār arar
- 2 Hāl-i siyeh miyān-ı dü ebrū-yı yārda
Şehbāz-ı hüsndür ki per açmış şikār arar
- 3 Çengāl-i zülf-i pür-ĥam-ı müşġîn-kemend ile
Çāh-ı zekānda delv-i dili tırma yār arar
- 4 Mestāne rāz-ı bülbülü bir ġün açılmasun
Dā'im dehān-ı ġonceyi bād-ı bahār arar
- 5 Divançe-i derūnda Neşātî şafāyile
Vaşf-ı lebūnde bir ġazel-i āb-dār arar

İzzetî³³⁶

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Derūnumda benüm sırr-ı maĥabbet cāna yeksāndur
Maĥabbet mezhebi üzre mey ü peymāne yeksāndur
- 2 Ġaraż bir neşve taĥşil eylemekse bezm-i 'ālemde
Sifāl-i köhne ile zer-nişān peymāne yeksāndur
- 3 Ĥudāyı olsa 'aşķ odı gönülde zāhidā yoĥsa³³⁷
Fürüzān şu' le gördükde meġes pervāne yeksāndur

³³⁵ gönül: dil

³³⁶ Adnan ÇAĞLI. Vişne-zāde İzzetî Divanı. Selçuk Üniversitesi SBE YT. Konya: 1990. 57s.

³³⁷ Divanda: “ Ĥudāyı āteş-i 'aşķ-ı derūnidür hūner yoĥsa” diye geçmektedir.

- 4 Cihāndan göz yumup biñ³³⁸ laḫza ḥ̣'āb-ı raḫat isterseñ
Mu' allā³³⁹ ḫaşr-ı şāhī kūşe-i vīrāne yeksāndur
- 5 Bu ḡarḫ-āb-ı belāda kimse şormaz kimsenüñ ḫālīn
Bu maḫşergāh-ı ḡamda āşinā bī-gāne yeksāndur
- 6 Cihānda 'İzzetī danā ile nā-dān beraberdür
Bu 'işretgāhda huş-yār ile mestāne yeksāndur

Neşāṭī

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Kim der ki saña her ḡama āmāde ol ḡoñül
Nāziyle baḫta³⁴⁰ ḡuşşadan āzāde ol ḡoñül
- 2 Yitmez mi saña ḡūn-ı ciger çün habāb-ı mey
Ne dīde-düz-ı sāḡar u ne bāde ol ḡoñül
- 3 Seyreyle naḫş-ı dil-beri³⁴¹ olma firifte
Mirāt-ı āfitāb gibi sāde ol ḡoñül
- 4 Reşk eylesün şafāña hümā belki ḫudsiyān
Bir dām-ı zülfe şevḫ ile üftāde ol ḡoñül
- 5 Bī-hūde gezme hem çü Neşāṭī cününü ḫo
N'eylerseñ eyle kūy-ı dil-ārāda ol ḡoñül

'İzzetī

mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

- 1 Ḥarīm-i ḡülşen-i cennetde olsa cāy-ı ḫafes
Kebābdur cigeri murḡ-ı mübtelā-yı ḫafes

³³⁸ biñ: bir

³³⁹ Mu' allā: Muşallā

³⁴⁰ baḫta: nice

³⁴¹ dil-beri: 'ālemi

- 2 Nihāl-i nāzik-i gülden yapılsa hoş gelmez
Mizāc-ı bülbul-i şūrīdeye hevā-yı kafes
- 3 O murğ-ı lāl ü şikeste-cenāh u bī-ķadrüm
Ki ne ħarīf-i gülistān u ne sezā-yı kafes
- 4 Felek müsā‘ade itmez ki ‘arz idem hünerüm
Ĥırām-ı kebke nice āl virür fezā-yı kafes
- 5 Ĥurūş-ı cūş-ı neşāt añlar ‘İzzetī bī-ķayd
Fiğān u nāledür āğāze-i nevā-yı kafes

‘İzzetī

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Muğber gönül cihānda şafā-ülfet olmasun
Tek rūzgāra zerre ķadar minnet olmasun
- 2 Hergiz yapılmasun dil-i vīrān-ehl-i derd
Yā Rabb[i] eski şehre yeñi ‘ādet olmasun³⁴²
- 3 Hīç olmazuz firīfte va‘d-i ķudūmüñe
Biz ħāk-i pāye yüz sürerüz zahmet olmasun
- 4 Yokdur rızā Cenāb-ı dil-ārāda şekveye
Kimse cihānda ‘āşık-ı bī-ťāķat olmasun
- 5 Lā-büd sitemle ‘ayşini telĥ eyler ‘İzzetī
Kimse bu dehr-i dūnla hem-şoĥbet olmasun

³⁴² Divan’da bu beyit, üçüncü beyitle yer deġiştirmiştir.

(179b)

Şıdkî*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*

- 1 Şeb-i fırkat geçüp irdi seher inşâ'allāh
Haste-dil rüz-ı vişâle irür inşâ'allāh
- 2 Luţfuna muntazırız biz o Ğanî Mevlānuñ
Hāzret-i Hākka ricāmuz geçer inşâ'allāh
- 3 Fülk-i dil n'ola gird-āb-ı gama düşdi ise
Yine bir bād-ı muvāfık eser inşâ'allāh
- 4 Bād-ı āh ile ümīdim bu durur a' dānuñ
Hān-mānı ola zīr ü zeber inşâ'allāh
- 5 *Şıdkīyā* şıdk-ı hūlūş ile tazarru' idelüm
İrişür Cānib-i Hākdan zafer inşâ'allāh

‘İffetî*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*

- 1 Şeb-i hicrūne nihāyet yeter inşâ'allāh
Yine hūrşid-i sa' ādet toĝar inşâ'allāh
- 2 Açar ol ğonce-femi bir gün olur feyz-i bahār
‘Andelīb-i dile müjde yeter inşâ'allāh
- 3 Yine erbāb-ı çemen ‘işve-künān rakş itsün
Nefes-i feyz-i bahārī eser inşâ'allāh
- 4 Hırka-i fakr ile fahr eyle dilünden bir gün
Heves-i devlet-i dünyā gider inşâ'allāh

- 5 Dem olur sîne-i sîmînin açar dil-berde
Gider âyîne-i dilden keder inşâ'allâh
- 6 Ser-i â' dāy1 ğam1 'İffetîyā bir demde
Tîĝ-1 şahbā-y1 muşaffā keser inşâ'allâh

'Ārif Efendî Kefevî

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dirîĝā derd-i hicrân ile dil şād olmadan kaldı
Olup me'yūs-1 vuşlat seyre mu'tād olmadan kaldı
- 2 Hārāb oldı şu resme kaşr-1 cān seylāb-1 muḥtele
Ki mi' mārî-i devrân ile ābād olmadan kaldı
- 3 Döküp bāl ü perin dām-1 belāda tünd-bād-1 dehr
Yazıklar murĝ-1 cāna hergiz āzād olmadan kaldı
- 4 Kāra yazılı dil künc-i ğam içre oldı nā-peydā
O gümnām-1 cihān 'ālemde hîç bād olmadan kaldı
- 5 Bir oldı şimdi cāna bîm-i firķat lezzet-i vuşlat
Ne hāl oldı ğarîbe şād u nā-şād olmadan kaldı
- 6 Cefā-y1 dehr ile oldı dil-i bî-tāb u dem-beste
Şadā-y1 kūh-1 feryādına imdād olmadan kaldı
- 7 'Aceb mi 'Ārifîveş gülşen-i 'ālemden el çeksem
Dirîĝā derd-i hicrân ile dil şād olmadan kaldı

Ve lehu

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Yine bir şūḥ-1 cefākār meded
İtdi zencîr-i 'aşķunı dile bend

- 2 Her gören olmasın mı lâ-ya‘ kıl
Mest ider âdemi o gül-gün had
- 3 Nedür ol dīde-i humār-ālūd
Nedür ol mū-miyān-ı nāzūk-bend
- 4 Nedür ol şīvelerle turfa hırām
Ancağ olur o kāmēt-i sermed
- 5 İltifāt eyle ‘*Ārifī* kuluña
Yağsun ağıyār-ı dūnı nār-ı hased

Şālīḥ Efendī Kefevī

fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn

- 1 Yine bir şūḥ-ı dil-firīb meded
‘Aşkı dāmını eyledi dile bend

(180a)

- 2 Nice ‘ākılları ider Mecnūn
Allāh Allāh nedür o gül-gün had
- 3 Fikr-i kaddiyle tağlara düşdi
Görüben ol nihāli serv-i bülend
- 4 Dür-i baḥş itse kulzüm-i hefte
Müteḥakkim o Süleymān-mānend
- 5 Nice mümkün durur anuñ saydı
Atma *Şālīḥ* aña bī-hūde kemend

Ḥayālî³⁴³*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*

- 1 Cihân-ārâ cihân içindedür ārâyı bilmezler
O mähîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler
- 2 Ḥarâbât ehline dūzaḥ 'azâbın añma ey zâhid
Ki bunlar ibn-i vaḳt oldu ğam-ı ferdâyı bilmezler
- 3 Şafaḳ-gün ḳan içinde dāğımı seyr itse 'âşıḳlar
Güneşte zerre görmezler felekden³⁴⁴ ayı bilmezler
- 4 Ḥamîde ḳadlerine rişte-i eşki taḳup bunlar
Atarlar tîr-i maḳşûdı nedendür yayı bilmezler
- 5 *Ḥayālî* faḳr şālına çekenler cism-i 'uryânı
Anuñla faḥr iderler atlas u dîbâyı bilmezler

Nev'î³⁴⁵*mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn*

- 1 Meclisde öpüp la'lini rindâne tıyurma
Ol ḥâleti ağızındaki dendâna tıyurma
- 2 Rûsvâ-yı cihân olmağ ile yâr³⁴⁶ ele girmez
Bilmezlik ile 'aşḳuñı cānâna tıyurma
- 3 Ol Yûsuf ile vuşlatı sen düşde de görseñ
Erbâb-ı ḥasedden şaḳın ihvâna tıyurma

³⁴³ Ali Nihat TARLAN. Hayâlî Bey Divanı. İstanbul: Akçağ Yayınları, 1945. 42s.

³⁴⁴ felekden: felekde

³⁴⁵ Mertol TULUM; M.Ali TANYERİ. Nev'î Divân. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.

³⁴⁶ yâr: cān

- 4 Ben böyle hayātı n'ideyin rāḥat-ı cān yok
Ey ḥ̣āb-ı ecel gel elemüm cāna tıyurma
- 5 Mey içme güzel sevme dimezler saña³⁴⁷ Nev'î
Ol zevkî hemān zümre-i nā-dāna tıyurma

Mazharî³⁴⁸

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 2 Sa' d u naḥs aḥvālını kılsañ müneccimden su 'āl
Muḳtedā-yı ma' rifet Bircīs ü Keyvāndur aña
- 3 Eyleseñ remmālden teftiş-i ḥāl-i nīk ü bed
Mürşid-i rāh-ı yakīn [...] dil-ḥubāndur aña
- 4 Nokṭa-i eşkāl-i reml ü seyr-i aḳsām-ı nücüm
Kime reh-ber olsa feyz-i ' aḳl bühṭāndur aña
- 5 Bilmiş ol kim her ne şādır olsa dest-i ḥūbdan
Mazharî bir ' ilmdür kim ' aḳl ḥayrāndur aña

Ḥaylî Burusevî

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Ğark eyledi ḥūn-āb-ı siriştüm beni cānā
Şimdengirüsen ḳande bulursun beni cānā
- 2 Bî-cān olayum ğamze-i ḥūn-rîz-i müjeñle
Cānum gibi sevmezsem eger ben seni cānā
- 3 Her ḥār u ḥasuñ saña eli ırmeye dirseñ
Çek serv-i ser-firāz gibi dāmeni cānā

³⁴⁷ saña: safla

³⁴⁸ Matla beyti boş bırakılmıştır.

- 4 Kār itmedi hergiz dil-i sengīn ki el-Ḥaḡ
Nerm eyler iken āhum o dil-āheni cānā
- 5 Pervāne iken ḡadrini bil *Ḥaylī*-i zāruñ
Mūmlar yaḡasun bulamayasun anı cānā

(180b)

Feyzī Efendī Kefevī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Söylemezsen bī-sebeb ben 'āşıḡa ey ḡonce-leb
Ḥikmetin şorsam lebūñden düşse bir ḡün bir sebep
- 2 Nüşa-i ḡüsn-i cemāl-i lā-yezālīdür cihān
Andan itmiş Ḥaḡ kitāb-ı rūy-ı pākūñ mūnteḡab
- 3 Çeşmüñe itmiş gözüm merdümleḡi ḡanın mūbāḡ
Ḥabbetü's-sevdāyı ḡālūñ ḡaben iden mūnteḡab
- 4 Ḥūblar itse ḡaḡab ḡalmaz cefā hem 'āşıḡa
Yāre raḡm it diyemem kim nā-ḡehān ide ḡaḡab
- 5 Taḡ u taş itmez taḡammül sūziş-i nār-ı dile
Yā neden yaḡmaz ḡadeng-i dil-beri bilsem 'aceb
- 6 Cūy-ı eşkümde sevād-ı dīdemūñ 'aḡsin ḡörüp
Nilde şandum şināverlik ider tıfl-ı 'Arab
- 7 Kendüden ḡeçmek dūrür ādāb-ı bezm-i ehl-i dil
Maḡrem olmaz *Feyzīyā* bu bezm-i ḡaşda bī-edeb

Ve lehu*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 Āh kim ğāyetde ẓālī' süst u nā-hemvār baht
Yıldızum düşkin dil-i bī-rahmı yārūñ ẓatı saht
- 2 Ağladuğça ben o serv-i nev-resüm ḥandān olur
Cūy-bār ile olursa sebz-i ḥurrem her dıraht
- 3 Zāhıde besdür ridā' uşşāka zencīr-i cünün
Kim ḥara efsār lāyıkdur semend-i şūḥa raht
- 4 Taht iken şāhum yerūñ aḥer olur tahte-s-serā
Taht olur görmez misin bir noḡtanuñ ḥükmüyle taht
- 5 Tıġveş tek rüydur 'aşḡuñda dönmezdür yüzi
Feyẓinūñ şimşīr-i ğam itse vücūdun laht laht

Ve lehu*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Ḥüznüme bir şanem-i ẓalb-şikendür bā' iş
Ol büte irmege deyr-i kühendür bā' iş
- 2 Sebeb-i kesb-i şafā oldı temāşā-yı ḥatı
Def' -i ğam eylemege seyr-i çemendür bā' iş
- 3 Murg-i dil inlese añup ḥarem-i ḡudsi n'ola
Ṭūtññ nālesine zıkr-i vaṭandur bā' iş
- 4 Mīve-i vaşlıdur iden işüm eyvā vü fiġān
Āh u zār-ı dile ol sīb-zeḡandur bā' iş

- 5 Cümleten kal‘a-i ‘aşkuñ şehi oldım *Feyzî*
Bu kadar devlete bir sîm-bedendür bâ‘ış

Ve lehu

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ey siyeh zülfüñ berât-ı hüsne şugrâ-yı medîd
Hatt-ı haddüñ leyl-i kadr u ‘izâruñ rûz-ı ‘îd
- 2 Muşhaf-ı hüsnünde cebheñ süre-i nûr-ı Hudâ
‘Ârîzuñda âyet-i vâ‘d u haţuñ naşş-ı va‘îd
- 3 Sen ferîd-i dehr olaldan hüsn ile ey dürr-i pâk
Ben vaḥîd-i ‘aşr olursam ‘aşk ile olmaz ba‘îd
- 4 Çokdan alurdu vücûdum mülkini seyl-i elem
Luţf ile ki geh nigâhuñ olmasa sedd-i sedîd
- 5 Kõr kaçâr kûyuñ şerâr-ı âhımu görse raķîb
Nîtekim görse şehâbı gökde şeytân-ı merîd
- 6 Her kaçan görsem o servüñ ben nihâl-i kâmetin
Naḥl-i cismüm şevk ile lertzân olur mânend-i bîd
- 7 İlticâmuz *Feyzîyâ* her dem Cenâb-ı Haḳḳadur
Nesta‘îzu Rabbenâ min külli cebbârin ‘anîd

(181a)

Ve lehu

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Gerçi dil düşmiş yatur çâh-ı zenaḥdânundadır
Destimüz ammâ ser-i zülf-i perîşânundadır

- 2 Öldürürse derd-i asretle beni ol b -vef 
  Ar a-i ma şerde de dest m gir b nundadır
- 3 Ger i havf-ı  an eri m ni  miy n n  o ma a
Virmek All hu  g   l devlet  az yanundadır
- 4 Mihr-i r y-ı dil-r b dur meclise revna  viren
Yo sa ne meyde  af  ne c m-ı ra   nundadır
- 5   d-k m n var ise Fey   dile beste-i  ev 
N z ile y rin nig h-ı  e m-i mest nundadır

Ve lehu

mef  l  mef   l  mef   l  fe  l n

- 1 Va lu   e er-i hicr ile b -d r olanu dur
La  l   g heri d desi   nb r olanu dur
- 2 Her  a  a rev  g rme ey d -i vi  l  
   n-ı keremu  derd ile  am-   r olanu dur
- 3 Bi  ba   a  ıdur sitem  t  -ı   ad nu 
M j anu  o ı s nesi   ury n olanu dur
- 4 Yo dur g nahu  her ne  adar ser-ke  olursa 
 u  sencileyin serve hev d r olanu dur
- 5 Manz ru  olursa n'ola Fey  -i dil-fig r
Lu fu  nazarı   a ı -ı b m r olanu dur

Ve lehu*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Şanma ' anķā per açar sāḥa-i gerdün tütölur
Üstine pādişahuñ çetr-i hümāyün tütölur
- 2 Lāl olur vaşf-ı şükühunda kelām-ı büleğā
Görse bu tañtanayı nuṭķ-ı Mesīḥā tütölur
- 3 Eylese tīgüñ eger gün gibi maşrıķda tölü'
Hün-ı a' dā ile başdan başa ceyḥün tütölur
- 4 Kimsenüñ nālesini ney ḳaddini çeng itmez
O şehenşeh ki ne emr eylese ḳānün tütölur
- 5 Çekse İskender kibri gibi şaf ey *Feyzī*
Dāğlar ġā'ib olur vüs'at-i hāmün tütölur
- 6 Her kim eylerse nazīre buña inşāf iderin
Sözleri 'ıķd-i Süreyyā gibi mevvün tütölur

Ve lehu*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

- 1 ' Āşıķ-ı bī-çāre rāh-ı menzil-i cānān arar
Ṭālib-i dārü's-şifādur derdine dermān arar
- 2 Āyet-i ruḥsāruña eyā naẓar itmez mi hīç
Şol başarsız kim vücūd-ı Şāni' e bürhān arar
- 3 La' lüñi gözler sevād-ı ḥaṭṭuñ içre cān müdām
Hızrveş zulmetde ġüyā çeşme-i ḥayvān arar

- 4 Herkesüñ gözine gönline girer bir hâl ile
Bu dil-i âşüfte kim ehl-i nazar bir cân arar
- 5 *Feyzî-i bî-dil* gezer vîrânedir vîrâneye
Bir ‘aceb dîvânedür gencine-i pinhân arar

Ve lehu

fâ‘ilâtün fâilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ol gül-i ra‘nâ ne dem ki meyl-i bezm-i cām ider
Hûn-ı çeşmin ehl-i diller bâde-i gül-fâm ider
- 2 Âferîn ol şun‘-i pâk Kâdir-i bî-çûna kim
Nuṭfe-i nâçizden bir serv-i sîm-endâm ider
- 3 Şadmesinden tünd-bâd-ı âhumuñ gül-zârda
Serviler şaf şaf kad-i mevzûnuna ikrâm ider

(181b)

- 4 Sâl sevâd-ı baḥr-ı ‘aşka keştî-i endîşeyi
Böyle ḳalmaz rûzgâr elbette bir eyyâm ider
- 5 Geh ḳaşun geh ḳâmetün gâhî dehânun vaşf ide
Naẓm-ı pâkin *Feyzîyâ* ol servi bir gün râm ider

Şâlih Efendî Kefevî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâilün

- 1 Ol gül-i nâzûkbeden kim meyl-i bezm-i cām ider
Teşne-diller hûn-ı çeşmün bâde-i gül-fâm ider
- 2 Bûy-ı zûlf-i yârdan virdi ḥaber peyk-i şabâ
Durdı sünbüller yerinden baş urup ikrâm ider

- 3 Gösterür mûy-ı miyânun gâh serv-i kı̇âmetün
Murg-i diller şaydına zûlf-i siyâhun dâm ider
- 4 Gül için bülbül dem-â-dem durmaz eyler ‘arbede
Dest-i hârdan dâmenün kırtarmağa ikdâm ider
- 5 Tünd-hûy [u] ser-keş olmak kârıdur dil-berlerün
Şâlihûn sûz-ı derûnı anları hep râm ider

Gâzî Girây Hân³⁴⁹

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Şevk-i la‘lûnle özin kim rind-i dürd-âşâm ider
Haşre dek eylemeyüp meyl-i mey-i gül-fâm ider
- 2 Mû-miyânuñla dehânuñ bûs-ı âgûş itmeden
‘Âşık-ı nâ-kâm cânâ yok yire ibrâm ider
- 3 ‘Akl u şabr ki târ-mâr idüp perîşân-ı hâl olur
‘Anberâsâ zûlfûñi her³⁵⁰ kim ki istişmâm ider
- 4 Çeşm-i mestün yâdına kûy-ı harâbâta düşüp
Bir nice şûrîde diller kendüzin bed-nâm ider
- 5 Ey *Gazâyî* çerh-i dün-perver elinden dâd dâd
‘Aksine devr eyleyüp ehl-i dili nâ-kâm ider

³⁴⁹ Elvina Abduvaliyeva ER. Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmış DT. Ankara: 2011. 236s.

³⁵⁰ her: kim

Şeyhî Çelebi

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ' Āşık-ı dil-ḥasteler derd ile ḳaddin lām ider
N'eylesün dermān umar tarz ile ' aşḳ i' lām ider
- 2 Çek beni zülf-i dil-engīzüñe ber-dār eyle kim
Bu cihān ğavġasını terk eyleyen ārām ider
- 3 Dīde-i pür-eşk-bārum rehġüzāruñda senüñ
Dürr-i yek-tāyı nişār itmekde pek iḳdām ider
- 4 Mey- fūrūşa minnet itmez mey içün dil-teşneler
Ḥün-ı eşkini Cem ider çeşm-i mestin cām ider
- 5 Zülf-i sevdāsından ey *Şeyhî* ferāġat eyle kim
Murġ-i dil şayyādıdur āḫir seni ol dām ider

Feyzî

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün

- 1 Cām-ı lebüñüñ ḫāleti şahbāda bulunmaz
La' lūñ gibi bir keyfi ġüzel bāde bulunmaz
- 2 Ey serv-i sehī sende olan ḳāmet-i mevzūn
Ṭoġrusı budur sidre-i ṭübāda bulunmaz
- 3 Bir sencileyin gerçi ġül-i ter ele girmez
Bir bencileyin bülbul-i şeydā da bulunmaz
- 4 Sen şāha ġöñül virici ' ālemde çoġ ammā
Bendeñ gibi bir cān ile dil-dāde bulunmaz

- 5 Sevdā-yı ğama yok yere gel arama çāre
Ey *Feyzī*-i miskīn o bu dünyāda bulunmaz

Ve lehu

fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn

- 1 Biz mürekkebi gibi cürm ile yüzi qaralaruz
Qalem-i sehvi ile dil şafhasını qaralaruz
- 2 Bilürüz kutlu degüldür bu kebüter-ḡāne
Degme bir lu' bile şayd olmazuz āvārelerüz

(182a)

- 3 Ere eş'ār diyüp ere idüp neşr-i 'ulūm
'Avn-i Ḥaḡla 'ulemā zümresini aralaruz
- 4 Elde şemşir-i suḡan düldül-i ṭab' ise serī'
Bizi mecrūḡ ideni biz daḡı hem-yarelerüz
- 5 Cem' olup ḡayl-i 'adū bizi keserlerse eger
Feyzīyā anları bir kıṭ' a ile pārelerüz

Ve lehu

fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

- 1 Dil-ber-i dil-nüvāz böyle gerek
Āfet-i 'işve-bāz böyle gerek
- 2 Rūşen-i dil-firīb ü ḡusn-i ḡirām
Qāmet-i ser-firāz böyle gerek
- 3 Gāh eyler helāk u geh iḡyā
Dil-rübālarda nāz böyle gerek

4 DİR İŞİDÜP FİĞANUM OL YÜZİ GÜL
BÜLBÜL-İ NÂME-SÂZ BÖYLE GEREK

5 ERİDÜR TAŞI ÂHUÑ EY *Feyzî*
NÂLE-İ CÂN-GÜDÂZ BÖYLE GEREK

Ve lehu

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1 CÂNA KEMÂN-ı FİTNEDÜR EBRÜ DEGÜLDÜR OL
TİR-İ BELÂDUR EHL-İ DİLE MÜ DEGÜLDÜR OL

2 DİL MURĞI ŞAYDIN İTMEK İÇÜN DÂM U DÂNE DÜR
BÂĞ-ı RUĞUÑDA HÂL İLE GİSÜ DEGÜLDÜR OL

3 IRMAK YAŞUM REVÂ MİDUR İ' TİBÂRDAN
SENDEN EFENDİ HÂŞILI MERCÜ DEGÜLDÜR OL

4 BİLMEZ NEDÜR CİHÂNDA CEHENNEM ĞADÂBINI
DİL KİM ESİR-İ YÂR-İ CEFÂ-CÜ DEGÜLDÜR OL

5 'ÂĞİL ODUR Kİ OLMAYA DİL-BESTE-İ ZENÂN
MECNŪNı ÖGME BAÑA Kİ UŞLU DEGÜLDÜR OL

6 DIDÜM Kİ BŪY-ı TURRE MİDÜR GÖŖLŪMİ ALAN
OL SERV-İ KÂMETÜM DİDİ YOK BŪ DEGÜLDÜR OL

7 *Feyzî* ĞAM-ı BŪTÂN İLE ZERD Ü NİZÂR OLUP
BİR ŞEKLE GİRDİ KİM ŞANASIN O DEGÜLDÜR OL

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 O perî-zâdı ki esmâ ile ben râm itdüm
Haşre dek ańılacađ dünyada bir nâm itdüm
- 2 Ol elif-kāmete aĥvāl-i dili ĥarf-be-ĥarf
Lām idüp ĥaddimi ‘ ayni ile i‘ lām itdüm
- 3 ‘ Anberin bŷy-ı hevāsıyla virüp zŷlfine dil
Kendümi dāma dŷşirdüm tama‘ -ı ĥām itdüm
- 4 Dest-res olmadı ĥāk-ı ĥademŷñ bu sene ĥiĥ
Gerĥi bu yolda nice mertebe iĥdām itdüm
- 5 Ėurtuliş yoĥdurur ey *Feyzî* belādan ammā
‘ Aĥlumı ‘ aşka virelden biraz ārām itdüm

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gŷlşen-i kŷyuńda dil ruĥsāruń eyler ārzŷ
‘ Andelībŷñdür gŷl-i bî-ĥāruń eyler ārzŷ
- 2 Rāsti meyl eylemez ŷimşāda ĥab‘ -ı mŷstaĥīm
Ey sehî-ĥad serv-i ĥoş reftāruń eyler ārzŷ
- 3 Gevher-i eşķŷm gŷrinmez dīde-i giryānuma
Dŷrc-i la‘ lŷñden dŷr-i ŷeh-vāruń eyler ārzŷ
- 4 Dil lebŷñ emmek dehānuń ŷpmek itmezdŷr ŷmīd
Merĥametle bir aĥız gŷftāruń eyler ārzŷ

(182b)

- 5 Tūt-î cān nuṭṭa gelmez her nefes dem-bestedür
Var ise āyine-i dīdāruñ eyler ārzū
- 6 Şaklarum sīnemde cānı bu temennāyile kim
Bir gün anı nergis-i bīmāruñ eyler ārzū
- 7 Feyzīye bir zerrece gülmez meh ü mihr ü felek
Āftāb-ı rüy-ı pūr-envāruñ eyler ārzū

Ve lehu

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Haṭuñ gördükçe ağlarsam dimem bātıl 'ameldür bu
Begüm aḳ aḳçe ḳara gün içündür bir meşeldür bu
- 2 Güzellik kimi der kim zülf ü ḥāl ü ḳadd-i ḳāmetdür
Kimi ser-māye-i ḥübān güzeldür der güzeldür bu
- 3 Na' lcek izini gördük raḳībe vardıḡuñ duyduḡ
Yerüñ ḳulaḡı var dirler kelām-ı bī-bedeldür bu
- 4 Beni cür'a gibi şalma ayaḡa dest-girim ol
İnanma düşmana söz çok olur 'ālemde eldür bu
- 5 Hemānā ṭab' -ı Feyzī gülşen-i ezhār-ı ma' nādur
Açılmış bir gül-i penç-bergdür şanma ḡazeldür bu

' Afif Efendī

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Şeb-i hicrāna şubḡ ummaḡ dime ṭul-ı emeldür bu
Neler doḡa göñül gün toḡmadın dirler meşeldür bu

- 2 Maḥabbet kīmyāsı ‘ilmin öğren zāhidā sa‘y it
Zer-i ḥālīş ider kime toḳınsa bir ‘ameldür bu
- 3 Ḥayāl-i ḥaṭṭı gerçi keyf-i abdāl-ı maḥabbetdür
Mey-i la‘l-i şafā-baḥşı göresin bî-bedeldür bu
- 4 Gülinden ayırup bülbülleri lâl eyledüñ yâri
Anesinden felek ayırma insânı ḥaleldür bu
- 5 ‘Afîfî ger şafâ-yı bûy-ı gül ger ḥâr-ı miḥnetdür
Rızâ vir muḳtezâ-yı kısmet-i rûz-ı ezeldür bu

Mūsâ Efendî Kefevî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Meşâm-ı kâkülün kılsam taleb tûl-i emeldür bu
Ümid-i küfr-i zülfün eylesem bâṭıl ‘ameldür bu
- 2 Göñül cāh-ı zenaḥdânına düşdüm zâr itmese
Ki zîrâ kendü düşen ağlamaz dirler meşeldür bu
- 3 Miyānuñ baḥşını taḥḳîḳ idüp çok ḳîl u ḳâl itdüm
Anı ḥall eylemek mümkün degül anca muḥaldür bu
- 4 Nedür ol ṭurre-i ḥoş-bû nedür ol ḥâl-i ‘anber-bû
O sünbül destesinde misk-i ezferden bedeldür bu
- 5 *Kelîmî* ol ḳamer-ṭal‘at perî yüz döndürse sende
‘Aceb mi ‘aḳsine dönse felek devr-i zühaldür bu

Zihnî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Derûnum dâğını gören didi dâğ-ı eceldür bu

Didüm n'ola kayırmaz 'aşkuna yārūñ temeldür bu

- 2 N'ola cānum virüp kūyuñ seg ile āşinā olsam
Şehā özin viren yād olmamış cānā meşeldür bu
- 3 Miyānundan haber şordum didi ol yār tebessümle
Ötesi kūh-ı billūra aşar bir anca yoldur bu
- 4 Қаpuñda bende bir kemter gedā қuluñ iken ey meh
Zekāt-ı hüsne bir kez dimedüñ cānā muḥaldür bu
- 5 ' Aceb midür okıyan lezzet alsa *Zihniyā* şî' rüñ
Bugün bir māh için zibā dinilmiş bir ğazeldür bu

Ḥayālî

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yolında dil-berüñ ḥāk ol ṭarīq-i bî-bedeldür bu
Zer-i ḥālîş ider ḥāk-i siyāhı bir 'ameldür bu

(183a)

- 2 Baқup eyvān-ı gerdūna taḥayyür baḥrine ṭalma
Binā-yı 'aşқа nisbet yer yüzinde bir temeldür bu
- 3 Elüñ çekdüñse 'ālem lezzetinden zevke sen irdüñ
Nice mūr ü meges ayağın almış bir 'aseldür bu
- 4 Yine her dāğımuñ üstinde bir na' l eyledüm peydā
Gözi қanlu dilāverler çeker baş üzre teldür bu
- 5 *Ḥayālî* nazmınuñ her nüktesinden neş'e taḥşîl it
Ḥaḳîqat cāmı içre bāde-i bezm-i ezeldür bu

Şeyhî Çelebi Kefevî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Disem ol serv-ķadde sidre-i tūbā eķalldür bu
Kimi 'ar' ar dimiş kimi elif söz çok ki eldür bu
- 2 Bahār-ı hūsnūñe açıldı yek verd-i suhan-dānı
Dimişler bir gül ile nev-bahār olmaz meşeldür bu
- 3 Leb-i la' linden anuñ bir haber şordum vişāliçün
Didi vaz gel bu sevdādan ki bir tūl-i emeldür bu
- 4 N'ola 'id-ı vişāle irdigümde cān fedā kılsam
Ki bayram olıcaķ ķurbān iderler bir maħaldür bu
- 5 Derūn-ı dille *Şeyhî* aşık olduğunu 'ayb itme
Benüm devletlü sultānum gönüldür bu gönüldür bu

Feyzî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Şebih olmaz saña gül-berg ter-i nāzūk-bedenlikde
Bulınmazdur nazīruñ ey semen-ber sīm-tenlikde
- 2 Lebūñ açdırmaz ağızın goncenūñ hergiz leṭāfetde
Femūñ söyletmez ašlā tūṭā'i şekker-şikenlikde
- 3 Şehā şahn-ı ruḥuñda cā-be-cā bu ḥāl-i müşginūñ
Ekilmiş misk-i rūmī toḥmıdur yer yer semenlikde
- 4 Şemīm-i kākülūñle eyledi ben mürdeyi iḥyā
Nesīm-i cān-fezā her dem ola şāğ u esenlikde
- 5 Cemālūñ Ka' besini özlemişken merdüm-i çeşmüm

Muğaylân-ı müjem yol virmeyüp kaldı dikenlikde

- 6 Yatur virânelikde hüzün ile dīvâneveş göñlüm
Gezer ağyâr-ı bed şādân olup yâr ile şenlikde
- 7 Dilerseñ pertev-i nūr-ı hidāyet berķ ura dilde
Ta‘ ayyün perdesin ref‘ eyle qalma *Feyzî* benlikde

Ve lehu

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Kõ saña meyli olmayan güzeli
Āb-ı hayvân ise yu andan eli
- 2 Yüri kaç‘-ı ‘alāķa eyle gel
Rište-i cān olursa anca beli
- 3 Baĝlanup bend-i zülfine qalma
‘Aķlıñı der başuña olma deli
- 4 ‘Ahd-i hūbāna i‘timād olmaz
Āba beñzer hemān anuñ meşeli
- 5 Diñle cān ile *Feyzünün* suhanın
Güş-vār it bu dürr-i bî-bedeli

Ve lehu

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Firķat şebünñ rüz olıcaķ çāĝı görindi
Vuşlat güneşi maţla‘ınuñ aĝı görindi
- 2 Çok gezdi göñül zevraķı ‘ummān-ı belāda
İķlīm-i şefā-sāhlinünñ taĝı görindi

- 3 Gerçi ki melâmet dikenî cānuma geçdi
Gül gibi selâmet ilinüñ bağî görindi

(183b)

- 4 Āyîne-şıfat hâl-i dil-i zârıma bakdum
Ser dest-i kazānuñ iki barmağı görindi
- 5 Ey *Feyzî* görinen meh-i nev şanma şafağda
Gürg-i felegüñ kanluca tırnağı görindi

Mūsā Efendî Kefevî

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Dil-ber çözinüp sînesinüñ ağı görindi
Şandım ki şafâ milketi yaylağı görindi
- 2 Şol dem ki anuñ gül ruḥına düşdi nüzârum
Gülşende vefâ güllerinüñ bağî görindi
- 3 Çeşmümden akan yaşı ta' accüble gören dir
Haqqā ki Mısr ilinüñ ırmağı görindi
- 4 Yanup yakılup cismi ser-a-pā döndürsem
Gülzāra müşābih mi degül dāğı görindi
- 5 Çekmez gözine kuḥl-ı Şıfāhānı *Kelīmî*
Dildāruñ aña ayağı toprağı görindi

Feyzî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yazmadın naḳḳāş-ı kudret āftābuñ şeklini

İtmedin taşvîr bu çerh-i harâbuñ şeklini

- 2 Çāh-ı Naḥşeb gibi ka' r-ı sīneme rūz-ı ezel
Şevk ile naḳş eyledüm sen māh-tābuñ şeklini
- 3 Berg-i gülde buldum ancak hey'et-i ruḥsāruñı
Ġonce-i ḥamrāda gördüm la' l-i nābuñ şeklini
- 4 Bağlamışdur la' lüñ üstinde zenaḥdānuñ hemān
Ġonce-i terden ṭamar bir ḳatre ābıñ şeklini
- 5 *Feyzīyā* bād-ı gurūr ile tolan ser-keşlerüñ
Şüret-i ḥālın şorarsañ gör ḥabābıñ şeklini

Ġāzi Girāy Ḥān

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gör ne şüret bağlamış bir ḳatre ābıñ şeklini
Gösterür ḳudretle anda āftābuñ şeklini
- 2 Ḥayme-i dehr-i fenāya ḳılmaz idüñ i' tibār
Bādede görseñ eger zāhid ḥabābuñ şeklini
- 3 Çerh-i gerdün 'aşḳ ile dönmezdi böyle dāi'mā
Sīnesine yazmasa bir māh-tābuñ şeklini
- 4 Kilk-i müjgān ile didem ḳan ile yazmaḳdadur
Çehre-i zerdümde her dem la' l-i nābuñ şeklini
- 5 Ey *Ġazāyī* eyleseñ 'azm-i vaṭan terk-i fenā
Görmeseñ bir daḥı bu dehr-i harābuñ şeklini

(184a)

Şerîf Efendî Kefevî*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*

- 1 Her şehir cân bülbülü feryâd idüp cânân arar
Hâşılı bir serv-şadd rûy-ı gül-i handân arar
- 2 Çâr-su-yı ' aşk içinde ' aşık-ı bî-bâk olan
Degme bir şâha kul olmaz bir şeh-i hûbân arar
- 3 Ehl-i ' aşkuñ ' idgâha varduğun ' ayb eylemeñ
N'eylesün üftâde ' aşık kendüye sultân arar
- 4 Ey kilâb-ı kûy-ı dil-ber müjde olsun kim size
Esb-i nâza binmiş ol şâh-ı cihân sekbân arar
- 5 Ârzû-yı ' id-ı hicrâna *Şerîfî* müntazır
Bu temâşadur ki ol hûnî yine kurbân arar

Ve lehu*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*

- 1 Şehâ mülk-i şecâ' atde senüñ gibi dilîr olmaz
Bu hüsün bu melâhatle saña kimdür esîr olmaz
- 2 Ben-i Haydarsın ey nûrsun Resûle intisâbuñ var
Yezîd olsun şadâkatle saña kim ki başîr olmaz
- 3 Hasan-şûret melek-sîret güzeller gerçi çok ammâ
Muhammed şâha dünyâda şebîh olmaz nazîr olmaz
- 4 Gezüp geşt eyledüm cümle cihânuñ hayli hûbânun
Felekde bir saña beñzer ruḥ-ı mâh-ı münîr olmaz

- 5 Belāyı def^ʿ içün cānā vefā ihsān idem dirseñ
Şerîfî bende ki luṭf it anuñ gibi faķîr olmaz

Ve lehu

mefā^ʿ ilün mefā^ʿ ilün mefā^ʿ ilün mefā^ʿ ilün

- 1 Bi-ḥamdillāh ki nūr-ı dīdesi Devlet Girāy ḥānuñ
 Yine cān u gönülden kulu oldu Āl-i ʿ Oṣmānuñ
- 2 Şehenşāh-ı felek-rif^ʿ at şu^ʿ ā-ı aḥter-i ṭal^ʿ at
 Giyür diler nice ḥil^ʿ at ḡamun maḥv itdi sulṭānuñ
- 3 Bu ḥüsn bu melāḥatle bu luṭuf bu ṭarāvetle
 Diler isen şadākatle bu ṭāḳ-ı çerḡ-ı gerdānuñ
- 4 Ḥudā sağ itsün ol şāhı ki ıslāḥ ide güm-rāhı
 Budur va'llāhi bi'llāhi sözi erbāb-ı ʿ irfānuñ
- 5 *Şerîfî*-i suḡan-perver belāḡat ehline reh-ber
 Olalı ey şeh-i ḡāver olupdur bil şenā-ḡ^ʿ āhuñ

Ve lehu

fā^ʿ ilātün fā^ʿ ilātün fā^ʿ ilātün fā^ʿ ilün

- 1 Tîr-i ḡamzeñ deldi baḡrum ey kemān ebrū güzel
 Şaḳlasın cānum seni āh-ı şeherden lem-yezel
- 2 Lāzım olan dil-rübāda dest ü çeşm ü cezbedür
 Meh-liḳālar içre Ḥaḳḳā sende cem^ʿ olmuş göz el
- 3 Rûzgāruñ şiddetinden ḡam yimem hiç dostum
 Ḡam budur kim vaşlına irmezden öñ ire ecel

- 4 Ğayr yeler ğam-ĥānesin teŝrīf idersin rūz-ı ŧeb
Baña geldikde idersin nice ızhār-ı   ilel
- 5 Ey *Ŗerīfī* ke   abī  at olana meyl itme gel
 ab  -ı mevzūnuña bir g n vir r elbette ĥalel

Ve lehu

f   il t n f   il t n f   il n

- 1 Dile geld kde dil  s m-ber m
Gel r oldu g ze ĥ n-ı ciger m
- 2 Se  rak bi g ricek baña o meh
 amdu li'll h didi ki ŧ r-i ner m
- 3 N r-ı  aŧ n ile ŧeh  vecd mde
Yandı perv ne-ŧıfat b l-i per m
- 4 Ğurbete d ŧd m ey   er -i felek
 aŧılı  st me sensin d ner m

(184b)

- 5  Aŧ k m ŧimdi *Ŗerīfī* gibi ben
La  l-g n olsa n'ola eŧk-i ter m

Ve lehu

mef  l  mef   il  mef   il  fe  l n

- 1 Erb b-ı  a a baŧladılar c d u ŧeh ya
  d oldu ŧur   eyleyel m zev    ŧaf ya
- 2 Sa  y eyleyel m   dgeh n seyrine ŧ hid
Ol ru ları g l  azm ide meyd n-ı vef ya

- 3 Lutf eyle güzel başuñ içün ‘arz-ı ‘izār it
Üftâdelerüñ na‘ resi peyveste semāya
- 4 Ceng urmağ ile ‘ıyş u tarab-sāzına muṭrib
Devrân-ı şafâ başladılar özge hevāya
- 5 Ğam çekme şaķın kayd-ı menāşıbla *Şerîfî*
Rāzı ol eger ‘ākıl iseñ hük-m-i kazāya

Ve lehu

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 ‘İd oldu yine mihr ü vefâ demleri geldi
Şādān olalum cūd u seḥā demleri geldi
- 2 ‘Uşşākına raḥm itmeyici zümre-i ḥübān
N’eyler ki ‘aceb şimdi ‘atâ demleri geldi
- 3 Müjde saña ey zübde-i zühhād-ı ‘abā-puş
Kim aç gözüñi zerķ ü riyā demleri geldi
- 4 Gūş itme şaķın şıyt u şadā-yı [...]
Çün faşl-ı bahār oldu şafâ demleri geldi
- 5 Ey bülbül-i gül-zār-ı suḥan ya‘ nî *Şerîfî*
Bir fetḥ-i kelām eyle edâ demleri geldi

Ve lehu

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Müjgānı ile ol kaşı yā cāna oķ urdı
Didükde didiler ki cefā yāyın oķurdı

- 2 Yüz virme rakīb-i sege lutf eyle hāzer kıl
Kim kızıcığum sen dağı bilmezsin o kırdı
- 3 Kūyında bugün gördüm o hūrşīd-i ʿizārı
Dil-ḥastelerūñ birisine Yāsin okurdu
- 4 Her çīn-i seher dāne-i ḥāl-i ruḥ-ı dil-dār
Şayd itmek için murg-ı dili tırmaz ok urdu
- 5 Pür olsa cihān taʿn mı şadā ile *Şerīfī*
Taşt-ı felege tabʿ-ı kemāndārum ok urdu

Ve lehu

mefāʿ ilün mefāʿ ilün feʿ ülün

- 1 Görelden murg-ı dil faşl-ı bahārı
Uyıtma kimseyi feryād u zārı
- 2 Eyā serv-i sehī her dem gamuñdan
Olupdur eşk-i çeşmüm nehr-i cārı
- 3 Hüseyn-i Baykarānuñ Ḥān Ğāzī
Ne tañ sevmezse gāretger Tatārı
- 4 Ölürsem gelmesün kabrūme ağıyār
Gerekmez istemem seng-i mezārı
- 5 Şerīfī kişi bu nazm-ı bülendūñ
Cevābun *Feyzī* gibi virse bārı

Ve lehu

feʿ ilātün mefāʿ ilün feʿ ilün

- 1 Dil-ber ünānda gāyet olmaz mı
Bu cefāya nihāyet olmaz mı

- 2 Yoḥsa ey mäh-ı nev sizüñ yerde
Ehl-i ‘aşka ri‘ âyet olmaz mı
- 3 Sâlik-i rāh-ı ‘aşkuña cānā
Hādī olsañ hidāyet olmaz mı

(185a)

- 4 Rūz-ı maḥşerde ey melek-sīmā
Ne şanursın şikāyet olmaz mı
- 5 ‘Asker-i ğam *Şerīfiye* ğālib
Aña itseñ ḥimāyet olmaz mı

Nahîfî³⁵¹

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Āşıkam dāğ-ı dil-i dūzaḥ-şerārūm tāzedür
Bāğ-bān-ı gülşen-i ‘aşkam bahārūm tāzedür
- 2 Tāzedür ‘ayb eylemeñ bilmezse ḳadr-i ‘āşıkı
Tāzedür taze benüm ol gül-‘izārūm tāzedür
- 3 Şimdi yād u āşinānuñ rütbesi fark eylemez
Tıfl-ı nev-resdür daḥı ol şive-kārūm tāzedür
- 4 Ey gül-i nev-ḥiz-i ‘işve reng³⁵²-i ruḥsāruñ şaḳın
Āteş-i dil-şuz-ı āh-ı şu‘le-bārūm tāzedür
- 5 Ben *Nahîfîves* ezel siḥr-āşinā-yı naẓm idüm
Mülk-i ‘ālemde egerçi iştihārūm tāzedür

³⁵¹ A. İrfan AYPAY. Nahîfî Süleyman Efendi(Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni). Selçuk Üniversitesi SBE DT. Konya: 1992. 117s.

³⁵² reng: bāğ

Mūsā Efendī Kefevî

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Düstüm va' de idüp ' ahde vefâ böyle m' olur
Seni cân ile seven kula cefâ böyle m' olur
- 2 Hedef-i tîr-i cefâ eylesin tırma beni
Sizüñ ellerde vefâ ey kaşı yâ böyle m' olur
- 3 Yok diye büseyi deyn itmiş iken baña nigâr
Dönüp inkâr ide hiç tarz-ı edâ böyle m' olur
- 4 Beni seyr itmeyesin ' âtıfet ü ihsâna
Gele inşâf idelüm cüd u sehâ böyle m' olur
- 5 Ey *Kelîmî* tama' -i hām ile hüküm itme şakın
Dimesün kimse saña resm-i kazâ böyle m' olur

Ve lehu

mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Tab' um ki necd-i ' ilm ü ma' ârif semendidür
Görsün ' adü bu ' arşada haşmun ne cündâdür
- 2 İtmez gönül zamâne emîrine ser-fürü
Bir şâh-ı hüsne bende geçer müst-mendidür
- 3 Hâl-i leb ile itse münâsibdür imtizâc
Kand-ı nebâta mâ ' il olur tıfl-ı hindidür
- 4 ' Ömrüñ libâs-ı ' âriyetin haclegeh şuâ'
Hayyât-ı mihr elinde bir altunlı şandıdur

- 5 Āsān şanup düşürme gönül zevrağın şağın
Seyl-āb-ı ‘aşk haylice müşkil ağındıdur
- 6 Bitmez metā‘ -ı vaşlına her dil-berün bu dil
Bāzār-ı ‘aşkuñ ol dağı qallāş rindidür
- 7 Emrine yārün eyle itā‘ at ki bendesin
Kul kul gerek *Kelīmī* Efendī efendidür

Ve lehu

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Biz milket-i inşāfa ki menşüb-ı kazāyuz
İcrā-yı haq itmekde talebkār-ı rızāyuz
- 2 Biz koqlamazuz bir gülünü kimsenün aşlā
Perhiz ile dāmen-keş-i hāşāk-ı rişāyuz
- 3 Biz mütekellimüz Haqqa ‘acz itmezüz i‘lām
İzhār-ı faqr eylemezüz ehl-i ğınāyuz
- 4 Meyl itmezüz ihsānına insān-ı za‘ifün
Biz mazhar-ı gencine-i Hallāk-ı kuvāyuz

(185b)

- 5 Zāhirde ğınāyile görünsek zarar itmez
Bātında haqīkat bu ki aşhāb-ı fenāyuz
- 6 Yā hil‘at-ı fāhir yā ‘abā bir yanımızda
Biz qadri yüce tāifeyüz āl-i ‘abāyuz

- 7 Kaşd eylesek a' dāya zafer yā viremezdür
Biz anuñ için ' asker-i manşūr-ı livāyuz
- 8 Emr-i Hağa teslim ideriz rūḥ-ı *Kelīmī*
Biñ cān ile biz tābi' -i fermān-ı Hudāyuz

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Mevsim-i gül irdi ' azm-i gülşen ister gönlümüz
Rūḥ-efzā bir maḳām-ı rüşen ister gönlümüz
- 2 Birbir ister ki şükūf ile müretteb zeyn olup
Şaḥn-ı gül-zār u kenārı süsen ister gönlümüz
- 3 Bāde-nüş olmaḳdan el çekdük göñül ancak hemān
Ḳahve vü berş u müreffeh mesken ister gönlümüz
- 4 Firḳatūñ fennin tettebbū' eyledūñ cānā yeter
Vuşlatuñ bābunda bir āḥir ḳan ister gönlümüz
- 5 Nice bir maḥbūblar sevdāsı başuñda müdām
Ey *Kelīmī* bir şacı sünbül zen ister gönlümüz

Ve lehu

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Dilā gör nice güli bülbul itdi ḳat' -ı nefes
Ḳo sende dil-beri gördükde nāle-i bī-sebebi kes³⁵³
- 2 Meşāmm-ı cāna yitür bŷ-ı kākül-i yāri
Gel ey nesīm-i şabā nāzı ḳo eser iseñ es

³⁵³ Hece fazlalığından dolayı mısraın vezni aksaktır.

- 3 Lebinde ھاﺗﺖ-ı siyeh zāhir olsa itme ‘aceb
Bulınca sükkeri tenhā üşer gürüh-ı meges
- 4 Şu dil-berün ki ola ülfeti erāzil ile
Rezālet idüp anuñ şoĥbetine itme heves
- 5 Raķıbi çok diyü yārün *Kelīmī* el çekme
‘ Aceb mi dāmen-i gülde olursa ĥār ile ĥas

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Cefā-pişem alınmaz bī-vefāsın sen dinilmekden
Ĥazer itmezdür ašlā cān u dilden incinilmekden
- 2 ‘ Aceb mi naķd-i eşküm pür iderse dāmen-i yāri
Maĥalle şarf olunmaķdur ġaraż māl irkinilmekden
- 3 Neheng-i dil ŧalup ‘ummān-ı ‘aşķa eylemez pervā
Ne ġam ġavvāş-ı baĥre ka‘ r-ı deryāya inilmekden
- 4 Şemār-ı naĥl-ı ŧab‘ um raĥne görmez ŧa‘ n-ı a‘ dādan
Żarar virmez dıraĥt-ı mīve-bāre silkinilmekden
- 5 Bi-ĥamdi’llāh *Kelīmī* nüş idelden la‘ l-i dil-dārı
Kesilmişdür gönül kaṭ‘ ā içilmekden yenilmekden

(186a)

Bahādır Girāy Ĥān

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Her kıanlu yaş ki dīde-i terden zuhūr ider
Bir çeşmedür ki bāġ-ı cigerden zuhūr ider

- 2 Geh cevri-rūzgār u gehī ṭa'ne-i raḳīb
Gör derdi ehl-i 'aşka nelerden zuhūr ider
- 3 Mihr ruḥuñ yanunda birer ṭu' medür hemān
Nūr u ziyā ki şems ü kamerden zuhūr ider
- 4 Āhum göge irişdi yaşum geçdi yerlere
Maḳşūd ise ne gökden ne yerden zuhūr ider
- 5 Her ma'ni-yi ḥafī ki olur gāhi āşikār
Rezmī gibi bir ehl-i hünerden zuhūr ider

Ve lehu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çeşm-i mestūñ ehl-i 'aşka çekme ḥançer kim nedür
Tig-i ğamzeñ 'ālemi kırsa serāser kim nedür
- 2 Sen ser-firāz-ı cihānuñ serv-ḳaddin seyr idüp³⁵⁴
Öykünirse ḳāmet-i bālāña 'ar'ar kim nedür
- 3 Tek hemān aġyār-ı bed-ḥā'h itmesün cāna cefā
Her ne deñlü cāna cevri eylerse dil-ber kim nedür
- 4 Her zamān maḥbūb u meyden men' ider 'aşıkları
Gāhi her ma'ḳūle olsa zāhid-i ḥar kim nedür
- 5 Sen hemān mestān ile bī-hūde evzā' eyleme
Rezmīyā olsa eger destūñde sāgar kim nedür

³⁵⁴ Vezin aksaktır.

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bu çerh-i süfli-perver ehl-i ṭab' a cūd göstermez
Metā' -ı ma' rifet gūyā ziyāndur sūd göstermez
- 2 Çeker bir perde dā'im dīde-i ḥasret nigāh üzre
Ruḥ-ı cānāna baḳsam eşk-i ḥūn-alūd göstermez
- 3 Ṭabābet gösterüp her zaḥmı elmās-bend eyler
Mürüvvetsiz felek bir merhem-i bih-būd göstermez
- 4 Bulup seng-i ḥavādişden şikest āyine-i ṭab' um
Murādum üzre rūy-ı şāhid-i maḳşūd göstermez
- 5 N'ola āteş-i eşer olsa sevād-ı şî' ri *Rezmīnūñ*
Derūnı ḥāne-i āteşdür ammā dūd göstermez

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ḥaṭṭ-ı ser sebzeñüñ üstinde ider yer zülfüñ
Çimen üstinde biten sünbüle beñzer zülfüñ
- 2 Ebr-i sîr-âb-şıfat perde-fiken ḥurşide
Āftāb-ı ruḥuña sāye şalar ter zülfüñ
- 3 Şaḳınur ol gül-i ruḥsāruñ eser yellenden
Şanma taḥrîk-i şabādan yüzüñ örter zülfüñ
- 4 Baş ḳaldurdu yüze çıḳdı siyāh ḥaṭuñ
Fitne vehmiyle düşüp ra' şeye ditrer zülfüñ

- 5 Murg-i dil kapmağa şāhīn-i şikārı çeşmüñ
Şağ u şolında açar iki siyeh per zülfüñ
- 6 Nice mümkin gire *Rezmī*-i gedānuñ eline
Genc-i hüsnüñ senüñ ejder gibi bekler zülfüñ

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bir nefes şād olmadum cevri-ı cefā-yı dehrden
Teng-dil olsam 'aceb mi teng-nāy-ı dehrden
- 2 Nağd-i himmetle ḥalāş it mihr-i 'uqūldan özüñ
Rüy-ı gerdān ol 'arūs-ı bed-likā-yı dehrden
- 3 Menzilüñ añ zād-ı rāhuñ sen müheyyā kıl dilā
Çün muḳarrerdür sefer miḥnet-sarāy-ı dehrden

(186b)

- 4 Çok nazār kılmış velī bir ḥarf görmiş merd yok
Şafḥa-i mihr ü maḥabbetde vefā-yı dehrden
- 5 Terk-i dünyā eyle *Rezmī* ihtiyār-ı 'uzlet it
Tā-be key bu keş-me-keş derd ü belā-yı dehrden

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ğamla māl-a-māl iken dil şād u ḥurremdür bu dem
Ḥande gūyādur zebān guşşa-i ebkemdür bu dem

- 2 Hāne-i dilden n'ola gitdiyse ğam geldi feraḥ
Maḥremüm bīgāne vü bīgāne maḥremdür bu dem
- 3 Halka halka çin çin zülf-i siyāh-ı yārveş
Piçtāb-ı dūd-ı āh-ı sīne dirhemdür bu dem
- 4 Bezm-i 'ıyşa eş-şalā ey pāy-māl üftādelər
Kāse-i ser-cām-ı 'ışret-ḥāne-i cemdür bu dem
- 5 'Andelīb olmış muğannī-i gülistān ḥod sūzgāh
Ġonce-i gül nev-'arūs-ı bāğ-ı 'ālemdür bu dem
- 6 Hākdan ṭurdı çimen-i maḥşerde ki emvātveş
Şavt-ı mürgān şor İsrāfille hem-demdür bu dem
- 7 Bülbülāsā kılsa ğüyālīk dil-i *Rezmī* n'ola
Yılda bir kez nev-bahār-ı köhne 'ālemdür bu dem

Ve lehu

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Memleket-pirā-yı mülk-i ḥüsn ü āndur ğamzesi
Taḥt-gīr-i dil-şeh-i kişver-sitāndur ğamzesi
- 2 Dām-ı dil kullāb-ı cāndur zülfinüñ her bir ḥamı
Hāşılı şayyād-ı rûḥ-ı 'āşıkāndur ğamzesi
- 3 Çeşmi bir cellāddur bilmez teraḥḥum neydügin
Pençe-i nāzende tīg-i ḥün-feşāndur ğamzesi
- 4 Dāstāndur söylenür ol Qahramānī gözleri
Nīze-i ser-tiz-i Rüstemden nişāndur ğamzesi

- 5 Sihr der *Rezmî* görenler mâverâ-yı perdeden
Kûşe-i çeşmünde cādū-yı nihāndur ğamzesi

Ve lehu

müstef' ilātün müstef' ilātün müstef' ilātün müstef' ilātün

- 1 Dem-be-dem ey dil āh-ı derūna bā' iş nedür kim mu' tād idersün
Mir'āt-ı dilden yoḡsa ğubār-ı ḡayret-fezāmı berbād idersin
- 2 Himmet bülend ol ḡurşid-i pāya tut kendüñ alçaḡ mānend-i sāye
Her emrūñi tefvīz it Ḥudāya göñlüñ elemnden azād idersin
- 3 Bir derde görseñ hep mübtelādur ḡalḡ-ı cihānda bedter ü 'āciz
Dermān-ı derdi Ḥālīḡdan iste maḡlūḡa n'ıçün feryād idersin
- 4 Bir zerre luḡfı biñ derde kāfî iḡsān iderse ol Rabb-i Şāfî
Her 'usre biñ yüsre eyler mülākî ḡamḡin dilüñ sende şād idersün
- 5 Şükr-i Ḥudā şarf eyle ḡālūñ dil ḡastelükden dūr it ḡayālūñ
Şihḡatle *Rezmî* bulsañ kemālūñ bir gün bu ḡālūñ sen yād idersün

(187a)

Ġāzî Girāy Ḥān

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 'Āşıḡa cevri itmege mā'il olur meh-pāreler
Cānına minnet bilürler cevriñi bî-çāreler
- 2 Cām-ı meyde 'aks-i la' lüñ görmese ey muḡ-beçe
Cem' olup düşmezdi sāḡar üstine pervāneler
- 3 Bilmezem göz perdesin tutmuş mı yārūñ 'aks-i ḡūn
Yā meger ol serv-i nāzum giydi rengin ḡāreler

- 4 İhtiyât it andan ey şâh-ı cihānum kullaruñ
Haḳḳa senden yād idüp baş açup yalvareler
- 5 Ey *Ġazāyî* ummaya kim cānı tenhā göresin
Sāyeveş yanına düşmiş nice yüzi qaralar

Ve lehu

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şi‘ r [ü] inşā bilürüz cāhil-i nā-dān degülüz
Ma‘rifet t̤alibiyüz t̤alib-i devrān degülüz
- 2 Haḳ budur nān u nemek haḳḳını ‘ālā bilürüz
Şükrimüz var buña kim ni‘ met-i küfrān degülüz
- 3 Severüz cān ile ol büt-i tersā-beḳeyi
Şāni‘ in seyr iderüz şürete ḫayrān degülüz
- 4 ‘Āşıkuz cān ile dīdārına³⁵⁵ biz Allāhuñ
Zāhid-i ḫuşk-şıfat t̤alib-i Rıd̤vān degülüz
- 5 Ḥod-nümā olsa *Ġazāyî* sen özüñden ḫazer it
Mā-ḫaşal sen tegi biz rāḡıb-ı ‘unvān degülüz

Ve lehu

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Maḫabbet mülkine mālīk sipāh-ı ‘aşḳa ser-dāruz
Velī ol zülf-i pür-çinüñ kemendine giriftāruz
- 2 Maḫabbet mülkine mālīk tarīḳ-i vaḫdete sālik
‘Adū-yı nefsi ḳatl itmiş bugün merd-i cihān-dāruz

³⁵⁵ dīdārına: dīdāruz

- 3 Gehî hier oduna yanmak gehî seylāba ğark olmak
Gehî ğonce gibi dil-teng gehî bûlbûl gibi zâruz
- 4 Şehîd-i ‘aşk olan âzâdedür dūzah ‘azâbundan
Bi-ĥamdi’llāh³⁵⁶ ki biz ol küşte-i şūh-ı sitem-kâruz
- 5 Rücū‘ itsün bize ‘aqlı bināsına ĥalel itken
Bir avuç ĥāk-i rāha kim binā-yı ‘aşka mi‘mâruz
- 6 Bizim esrārımız bilmez egerçi ta‘n ider şūfî
Mükemmel âdemüz esmā’ rumūzından ĥaber-dâruz
- 7 Mücâhidler ‘adū-keşler cefâ-keşler bilür cümle
Rızâ-yı Ĥālîka el-ĥak Ġazâyî biz taleb-kâruz

Ve lehu³⁵⁷

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Telĥ-kām olsaĥ ‘aceb mi ĥâlimüzni bir görüñ
Burnumuzdan geldi bi’llāh acı şuyı Şunburuñ³⁵⁸
- 2 Rezm-i bî-câ içre biz ĥanlar döküp ĥan ağlaruz
Bezmi-i ‘işretde şafâ-yı cāmın dem-â-dem siz sürüñ³⁵⁹
- 3 Bir tedârik olmaz ise gitdi elden memleket
‘İtimâd itmezseñüz eṭrâf-ı ‘âlemden şoruñ³⁶⁰

³⁵⁶ Bi-ĥamdi’llāh: Bi-ĥamdi li’llāh

³⁵⁷ Bora Gazi Giray Han’ın Sultan III. Mehmed’e Yazdığı Mektuplardan birincisidir.

³⁵⁸ Divan’da ikinci beyit şudur:

“Ehl-i İslām illerin kāfir ĥasâret eyledi
Ey Ĥudâ-nâ-tersler siz rüşvet aluñ oturuñ”

³⁵⁹ Divan’da bu beyit:

“Arşa-i rezm içre biz ĥanlar döküp ĥan ağlaruz
Vādî-i ‘işretde siz cām-ı şafâ zevĥin sürüñ”

³⁶⁰ Divan’da bu beyit 6. sıradadır.

4 Şanmañuz dārü'l-emān olan mekān qala size
Bir iki gün böyle qalsa dāhı şabr ileñ görüñ

5 Hıylı bī-aḥengdür k̄anūn-ı devlet nağmesi
Ey müdebbirler anuñ bārī kulağını buruñ³⁶¹

6 İrtiṣā birle mevāli cem' -i altun³⁶² itmede
Elleżine yeknizūne āyetini eytgörüñ³⁶³

7 Ey vaṭandan ayru 'azm-i cenk iden bī-çäreler
Rāst eyleñ tır miḥnetini belā yāyın kuruñ

(187b)

8 Ehl-i İslām illerin kāfir ḥasārāt eyledi
Ey Hudā nā-tersler siz rüşvet alun oturuñ³⁶⁴

9 Hān Ġāzī sa'y³⁶⁵ idüp bu nazmı kılmışdur revān
Ger yamān söz söylediyse³⁶⁶ anı Şunburdan sürüñ

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

1 Getür sāķī yine luṭf it piyāle
Yeter dünyā ğamın kıldı ḥavāle

2 Ḥavāle eyle cām-ı pür-şafāyı
Ġam-ı devr-i zamān irsün zevāle

³⁶¹ Divan'da bu beyit 4. sıradadır.

³⁶² altun: dīnār

³⁶³ Divan'da bu beyit 8. sıradadır.

³⁶⁴ Divan'da bu beyit 2. sıradadır.

³⁶⁵ sa'y: şıdķ

³⁶⁶ söylediyse: söyler ise

- 3 Zevāle irüſe ‘ömri anuñ kim
Hasedden ta‘n ide ehl-i kemāle
- 4 Kemāle irmedi hüsni o māhuñ
Muḳavvas ḳaşları döndi hilāle
- 5 Hilāle döndi cism-i nā-tüvānum
Velī hergiz³⁶⁷ irişmedi vişāle
- 6 Vişāle şarf ider dem-i naḳd-ı cānı
İrebilsem ben ol ḳadd-i nihāle
- 7 Nihāl-i ḳāmeti bāruñ *Ġazāyī*
Nümāyiş virdi ḥadd-i i‘tidāle

Ve lehu

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ḳahve-ḥāne küncidür şimdi erāzil-i mecmā‘ı
Bī-meḫāḳ u ebleh u bir nice bāṭıl mecmā‘ı
- 2 N’ola ḳalmasa ma‘ārif ehline dünyāda cāy
Mehīb-i a‘lā meskeni oldı esāfil-i mecmā‘ı
- 3 Mekteb-i ‘irfān turağı olalı cāhillerüñ
Oldı māl-a-māl edānıla ḳavābil-i mecmā‘ı
- 4 Biñ ararsuñ içlerinde yoḳ dilā bir ehl-i ‘ilm
Var mıdur bir küşe kim olmaya cāhil-i mecmā‘ı
- 5 Ey *Ġazāyī* n’ola ger terk-i kemālāt eyleseñ
Zümre-i nāḳışlar gider şimdi kāmīl-i mecmā‘ı

³⁶⁷ hergiz: bir kez

(188a)

Şehrî³⁶⁸*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

- 1 Bî-hüde figanam gül-berg-i semenüm yok
Nev-bülbül-i 'aşkum müte'ayyin çemenüm yok
- 2 Ya' kūba nazar ben bu kadar hāne-ḥarābam
Kim şoḥbet-i ğam itmege beytü'l-ḥazenüm yok
- 3 Ol Yūsuf-ı üftāde be-çāh-ı 'ademem kim
Medd-i nefes-i āhdan özge resenüm yok
- 4 Sūdager-i nev-mīd-i metā'-ı dü cihānam
Bî-bāk-rev-i kāfileyem rāh-ı zenüm yok
- 5 'Aşk itdi baña neşve³⁶⁹-i pervāneyi iḥsān
Gör baḥtı ki sūzān olıcaḳ encümenüm yok
- 6 Şehrî gibi küfr ile leb-ā-leb göñül ammā
İzhār-ı kemāl eyleyicek berhemenüm yok

Tālî'*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

- 1 Bāde ile ğam u miḥnet-i devrānı başarılar
Eliyle erenler Kağan Arşlanı başarılar
- 2 Ey 'aşka bahādırlık iden kişi gözüñ aç
Bu yolda nice Rüstem-i destānı başarılar

³⁶⁸ Şener DEMİREL. Şehrî Hayatı, Sanatı, Divanının Tenkitli Metni ve Tahlili. Elazığ: 1999, 141s.

³⁶⁹ neşve': neş'e

- 3 Sürme ayağı tozını meydāna çekermiş
 Kōmazlar iki gözüm için anı başarlar
- 4 Maḥbūslar o çah-ı zenaḥdānda çoğaldı
 Korkum budurur bir gice zindānı başarlar
- 5 İller gibi aç olsun uyuz olsun İlahī
 Kapuḥda şular kim nemek ü nānı başarlar
- 6 Ey *Tālī* cānān[1] cemālini yakında
 Göresin eger var ise nūrānī başarlar

Nazım

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Hürşid midür talʿat-ı dil-ber mi nedür bu
 Yā hücce mi yā māh-ı münevver mi nedür bu
- 2 Sertā-be kadem cānumı ʿaceb cism-i luṭfi
 Başdan ayağa rūḥ-ı muşavver mi nedür bu
- 3 Haṭṭ-ı ruḥ-ı cānān mı yā sebze-i cennet
 Laʿl-i leb-i dil-ber mi yā kevşer mi nedür bu
- 4 Emvāc-ı müselsel ile bir āb-ı revān mı
 Düşmiş ruḥına zülf-i muʿanber mi nedür bu
- 5 Şerḥ-i ruḥ-ı pāk midür yoḥsa *Nazmiyā*
 Muşḥaf mı olan berg-i gül-i ter mi nedür bu

Besim

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Olduk hevā-yı ʿaşk ile hem-dem zamān ile
 İtdük esās-ı miḥneti muḥkem zamān ile

- 2 Tefsîr-i sırr-ı harf-i cünûn itdi Kays-ı dil
Oldı bu nükte gerçi ki mübhem zamân ile
- 3 Ağyâr anuñla şimdi қо ülfetler eylesün
Olduğ o şāha biz dağı maḥrem zamân ile
- 4 Āḥir bu şekle düşdi olup mervî māl-i ḥāk
Mescūd-ı qudsiyān idi ādem zamân ile
- 5 Şimdi mişāl-i baḥr-i muḥîṭ oldı ey *Besīm*
Çeşmümde yoğ idi eşer-i nem zamân ile

Necātî

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Zekān-ı yārda vefā n’eyler
Ser-nigün çāh içinde mā n’eyler
- 2 Dimedüñ yād idüp beni bir dem
‘ Aceb ol derde mübtelā n’eyler

(188b)

- 3 Hele derd ü belāya şabr idelüm
Görelim soñucu Ḥudā n’eyler
- 4 Bülbülün dūd-ı āhı ey yüzi gül
Göresin ‘ākıbet saña n’eyler
- 5 Şol çemende ki ide *Necātî* fīgān
‘ Andelîb-i suḥan-serā n’eyler

Faṣīḥ

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dāğlar yaq̄dum fezā-yı sīne-i sūzānuma
Tāze bir gülşen müheyyā eyledüm cānānuma
- 2 Görse rū-gerdān olur āyīne ruḥsārum beni³⁷⁰
Yoḥsa bir peykān mı ḵonmıṣ her ser-i müjgānuma
- 3 Zāhidā³⁷¹ bī-girye gördünse beni 'ayb eyleme
Zāhirā³⁷² vāḵıf degülsün āteş-i pinhānuma
- 4 Kūy-ı cānāndan ḵomaz bir laḫza dūr olsam eger
Merdüm-i eşk-i terüm durmaz düşer dāmānuma
- 5 Feyz-i şad-ebr-i bahārı baḫş ide bāğa *Faṣīḥ*
Bir seher ruḥşat virürsem dīde-i giryānuma

Şānī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O ıfl-ı nāz-perverdem benüm ḥūb oldu gitdükçe
Ḳul itdi ḥüsni ḥulḵı ḥalḵı maḥbūb oldu gitdükçe
- 2 Ser-i kūyın gelüp geşt-i güzāra başladı 'uşşāḵ
Ṭalep-kārı çoğaldı yār-i maṭlūb oldu gitdükçe
- 3 Getürdi ḵadd-i bālāsı belā başına 'uşşāḵuñ
O servüm bā' iş-i gavḡā vü āşūb oldu gitdükçe
- 4 Ḥüsündār oldıḡunca şerm ider oldu eḥibbādan
Temāşā eyledüm ol şūḥı maḥcūb oldu gitdükçe

³⁷⁰ beni: benüm

³⁷¹ Zāhidā: Zāhirā

³⁷² Zāhirā: Zāhidā

- 5 Teraḳḳī buldı *Ṣānī* ḥayli ḥüsn-i iltifātuñla
Sözi maḳbül olup eş‘ arı mergüb oldu gitdükçe

Faṣīḥ

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey perī-ruḥsār bilmem ülfetüñ kimlerledür
Hiç görünmezsın ‘aceb ünsiyyetüñ kimlerledür
- 2 Kaḅı meclīs feyz-yāb-ı nūr-ı ḥüsnüñdür henüz
Şem‘-i bezm-ārā gibi germiyyetüñ kimlerledür³⁷³
- 3 Tā seḥer her şeb Süreyyā-rīz-i çeşm-i ḥayretüm
İḥtilāṭı yā Rab ol meh-ṭal‘ atuñ kimlerledür
- 4 Hiç seni cem‘ iyyet-i erbāb-ı dilde görmezüz
Ey *Faṣīḥ*-i zār şimdi şöḅbetüñ kimlerledür

Ḳadri³⁷⁴

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ne reftārında ol şūḥuñ ne güftārındadır ḥikmet
Nezāketle güşād-ı bend-i şalvārındadır ḥikmet
- 2 Varup pāyına rū-māl eylemek āsān idi ammā
Yanında ḳaltabān aḡyār-ı bed-kārındadır ḥikmet
- 3 Teḡāfül tā ezelden dil-berāna gerçi ‘ādetdür
Vişālin³⁷⁵ va‘ d iderken yine inkārındadır ḥikmet

³⁷³ Mecmua’da 3. beyit eksiktir:

“Görmedük gözden nihānsın ḥayli demlerdür seni
Bilmezüz ey duḡter-i rez ‘işretüñ kimlerledür”

³⁷⁴ Mehmet KÜLAHLIOĞLU. Kadri Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Transkripsiyonlu Metni. Selçuk Üniversitesi SBE YT. Konya: 1997, 92s.

³⁷⁵ Vişālin: Vişāle

- 4 Metā' -ı vaşlını mestāne virse rāygān alma
Tebessümle anuñ nāz ile bāzārındadır hikmet
- 5 Te'essüfle dimiş *Ḳadrī* o şüh-ı 'ālem-ārāya
Bugün ālī kucar ammā seni yarındadır hikmet³⁷⁶

Mehmed Parsā

mef'ūlū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 Bezm-i meyūñ şafāları hep hātırumdadır
Ol bezmüñ āşināları hep hātırumdadır

(189a)

- 2 Bir kâfileyle hem-rāh idim bir zamān henüz
Hengāme-i derāları hep hātırumdadır
- 3 Mest-i şadā-yı bülbul-i bāğ-ı elest idüm
Ol bülbulüñ nevāları hep hātırumdadır
- 4 Bī-hūde ey ṭabīb keder virme ṭab' uña
Derd-i dilüñ devāları hep hātırumdadır
- 5 Mümkin midür raḳībi ferāmūş eylemek
Şābirle mā-cerāları hep hātırumdadır

'İzzī

fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Ḥamduli'llāh ki ne virān ü ne ma' mūruz biz
Gehi ğamgīn-i firāḳuz gehi mesrūruz biz

³⁷⁶ Divan'da bu beyit:

“ Dimiş 'ālī te'essüfle o şüh-ı 'ālem-ārāya
Ḳucar Ḳadrī seni ammā bugün yarındadır hikmet” diye geçmektedir.

- 2 Dil-i şeydā ser-i zülfüñle muḳayyed gūyā kim
Pā-be-zencīr-i sitem bende-i mecbūruz biz
- 3 Seng-i ta' nuñla ğam efşānger-i dāmān olma
Degme zāhid bize kim cām-ı şafā-ḡūruz biz
- 4 Dimezüz ğamzeñe de rāz-ı nihānī bi'llāh
Genc-i esrār-ı maḡabbetde ki gencūruz biz
- 5 'İzzīyā gerçi gelür ḡatıra cem' iyyetimüz
Ḥamduli'llāh ki 'adū dīdesine dūruz biz

Niyāzī

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

- 1 Didüm la' lüñ şahā peymāne ancaḡ
Didi bu kıbķızıl dīvāne ancaḡ
- 2 Didüm göster baña ḡüsnüñ çerāḡın
Didi bu yanmaḡa pervāne ancaḡ
- 3 Didüm taḡ boynuma zencīr-i zülfüñ
Didi miskīn kişi dīvāne ancaḡ
- 4 Didüm dil künc-i 'aşķuñ mesken itsün
Didi gönli bunuñ vīrāne ancaḡ
- 5 Mey ü maḡbūb söylersin dem-ā-dem
Niyāzī sözlerüñ rindāne ancaḡ

Ḳadrī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çıkarduñ başa cānā bāliš-i zer-kāra yüz virdüñ
 Ȳoparduñ fitneler yir yir haṭṭ-ı jengāra yüz virdüñ
- 2 Esir³⁷⁷ būs itmege şarkar o ruḥsār-ı ‘araḳ-rizün³⁷⁸
 Haṭā itdün şehā ol ṭurre-i ṭarrāre yüz virdüñ
- 3 Çıkardı naḳşuñı ey pādīşāh-ı mülk-i istiḡnā
 O şüret o ḡurūbı āyine ḡaddāra yüz virdüñ
- 4 Hemān bir dāneyüm der milket-i bāḡ-ı cemālünde
 O hindū-yı siyeh-rū ḡāl-i ‘anber-i yāra yüz virdüñ³⁷⁹
- 5 Elün vir³⁸⁰ sīne-i inşāfa gel kim *Ḳadrī*-i zāra
 Aña bir³⁸¹ dest-būsuñ virmedün āḡyāra yüz virdüñ

Şem‘ī³⁸²

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sāḳiyā cām-i lebünle içelüm nuḳl-ı şabūḥ³⁸³
 Birisi cāna ḡdādur birisi rāḥat-ı rūḥ
- 2 Gökde ḥācet ḳapusın açmadı fettāḥ³⁸⁴-ı du‘ā
 Görmeyince der-i mey-ḡāne-i ‘aşḳı meftūḥ
- 3 Şāh-ı ‘aşḳuñdur açan cümle gönüller mülkin
 Bundan özge nic’olur pādīşehüm fetḥ ü fütūḥ

³⁷⁷ Esir: Gelür

³⁷⁸ rizün: nāke

³⁷⁹ Divan’da bu beyit 2. sıradadır.

³⁸⁰ vir: ḳo

³⁸¹ bir: çün

³⁸² Murat Ali KARAVELİOĞLU. Prizrenli Şem‘î’nin Divanının Edisyon Kritiği ve İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü DT. İstanbul: 2005, 447s.

³⁸³ Divan’da: “Sāḳiyā la’l-i lebünle içelüm cām-ı sabūḥ” diye geçmektedir.

³⁸⁴ fettāḥ: miftāḥ

- 4 ‘Ālemi ğarķ ideli ķanlu yaşum tũfānı
 Ƒaldı añılmaz olupdur ğüzelüm kışşa-i Nũĥ
- 5 řem‘īyā cām-ı leb-i yār mūdām olsa eger
 Tevbenũñ hergiz adın añmaz idük niçe nasũĥ

(189b)

Ĥayālī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Maĥabbet cāmın ey zāhid elũñe alabilmezsın
 Meger kim şişe-i nāmũsu şaşa şalabilmezsın
- 2 Gider tāc ile ĥırķañ kim bunuñ gibi ķaba yükle
 Ƒabũl itmez seni baĥr-i maĥabbet dalabilmezsın
- 3 Eger her şa‘ şa‘ a cirmũñde ğuyā bir zebān olsa
 Cemāl-i yārũñ ey ğün sen ķılıcın şalabilmezsın
- 4 Çeküp zaĥmından almak yol mıdur peykānını yārũñ
 Sen ey hem-dem baña bilsem ne virdũñ alabilmezsın
- 5 Ĥayālī gibi ger ‘āřık saña dāĝ üsti bāĝ olmaz
 Melāmet şablını derbend-i ğamda şalabilmezsın

Sipāhī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Sebebsiz ‘arż-ı ĥāl ol řũĥ-ı řīrīnkāre müşkildür
 Taķarrüb kesb idüp söz söylemek ĥünkāra müşkildür

- 2 Hārīm-i der-i vişāle muntazır çok müşterī ammā
Gelüp çıkmazsa ol Yūsuf-bahā bāzāra müşkildür
- 3 Bahār eyyāmı gül devri zamān-ı lāle ey şūfī
Mey u maḥbūba tövbe eylemek mey-ḡāre müşkildür
- 4 K̄o tedbīr-i ‘ilācı çekme zaḥmet çek elüñ benden
Bilürsüñ ḡaste-i ‘aşka ṭabībā çāre müşkildür
- 5 *Sipāhī* şā‘ir-i sihr-āferīne yok sözüm ammā
Nazīre ḡaşılı bu bī-nazīr eş‘āra müşkildür

‘Atāyī³⁸⁵

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Resen-i zülfüñ ile dil o girībāna iner
Şanki Cāmasb-ı belā-keş çeh-i mārāna iner
- 2 Reh-i ‘aşkuñ ötesin şordı göñül Mecnūna
Didi bu yoluñ ucu vādī-i hicrāna iner
- 3 Ser-i kūyında atar sengi raḡībe o melek
Āsumāndan şanasın şā‘ika şeyṭāna iner
- 4 Dūd-ı āhum giceler ‘aşkuñ ile başdan aşar
Ağlamaḡdan gözümüñ yaşları dāmāna iner
- 5 İki şāhīnleri süzüldi³⁸⁶ o şāh-ı ḡüsñüñ
Ey ‘Atāyī var ise murg-ı dil ü cāna iner

³⁸⁵ Saadet KARAKÖSE. Nev’î-zāde Atāyî Divânı. Malatya: 1994, 186s.

³⁸⁶ şāhīnleri süzildi: şāhīni süzildiler

Re'yi

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yed-i beyzāñı seyrān eyleyenler nürdur dirler
Başkanlar sīne-i āyīneñe billürdur dirler
- 2 Görenler sīne-i mecrūhum üzre sīne-i yāri
Şarılmış yāreye şan merhem-i kāfurdur dirler
- 3 Hārābāt-ı muğāna gerçi çokdan varmaduk ammā
İşitdük hep varanlardan anı ma' mürdur dirler
- 4 Gice vuşlatda mıyduñ dil-berüñle ey dil-i şeydā
Seherden düş olanlar saña hep mesrurdur dirler
- 5 Hārābātılığ ile şöyle şöhret bulmuşuz *Re'yi*
Kazā ile olursak hasta da maḥmurdur dirler

Kātibi

mef'ülü mefā'ılü mefā'ılü fe'ülün

- 1 Alduñ dil ü cān naqdini bir kerre görışte
Yüzüñi gören dir yā melekdür yā ferişte
- 2 Görinmeyeli bir nice gün oldu o meh-rū
Ebrūlarını didi gören mäh-ı nev işte
- 3 Zır ü zeber itdi beni akrānum içinde
Āsūde dili kalmadı yoķuşda inişde
- 4 Dīn gayretine ol büt-i tersāyı koçardum
Ammā n'idelüm kisede ma' nī yemenişte

(190a)

- 5 Dil bağı yazar *Kātibī* göz görmemek için
Nağş itdi gönülde seni evvel ki görüşte

Tiğī

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Kaşuñ ki dil ü cānuma ğamzeñle oğ urdı
‘ Ālemde bugün mihr-i vefā yāyın o qurdı
- 2 Olmasa eger bād-ı vişālūñle firākuñ
Destān-ı ğam u ğuşşa-i ‘ aşkı kim oğ urdı
- 3 Gülşende eger meclis-i cānānı göreydi
Vā‘ iz koyup uçmağı bizi aña oğ urdı
- 4 Aldanma eger dilkülenürse saña ağıār
Kim kızıcuğum sen dağı bilmezsin o qurdı
- 5 *Tiğīye* şorarsa eger ol gözleri fettān
Ġamzeñ göreli seyf du‘ āsını oğ urdı

Çākerī

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Pādişāh-ı cihān-penāhuñ ben
Nice yıl eşiginde çāker idüm
- 2 Yimez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ ‘ ulūfesin yer idüm
- 3 Şāhuñ atı öñince ruğ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

4 Ȳal‘a cengi olsa a mayup  l m m
Yanar oda girer semender id m

5 Seg-i  ahr  dimezden   din  ar 
 tler nle  apu da hem-ser id m

6  asta  aldı kesildi dirlic g m
 a  olursam  ola  olam dir id m

7   h-ı ‘ lem-pen h  a  olsun
  keriyem ezelde   ker id m

fe‘il t n mef ‘il n fe‘il n

1 Meclis n ehl-i ma‘rifet olsa
Her ki i yerini tedebb r ider

2  adre oturma  ile bir c hil
Kend de fa l var tefekk r ider

3 S feh nu  kimisi anu  i  n
 elebiy m diy  tekebb r ider

4 L k meclisde olsa bah -ı ‘ul m
Ne bel dur diy  ta avvur ider

5 Kend ye n -geh n  i  p olsa
Beli pes birle meclisi p r ider

6  elebi sende s yleye diseler
Ba lar ens bını tezekk r ider

- 7 *Men te‘azzā* hadīsini bilmez
Ne taşavvur ne ĥod tefekkür ider
- 8 Söyledür olsañ ebcedi bilmez
Āb ile ced ile tefahħur ider

(190b)

Kemāl Pāşa-zāde

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Bil ki eyyām-ı ĥayātı dükeli şerde yete
Bu iki pendimi her kim ki benüm tutmaz ise
Duĥter-i ĥayşer ise baĥmaya ‘avret yüzine
Borç idinmeye eger va‘desi maĥşerde ise

Ve lehu der-Ĥaĥķ-ı Sultān Selīm

Ahrem

Az müddette çoĝ iş itmiş idi
Sāyesi olmuş idi ‘ālem-gīr
Şems-i ‘aşr idi ‘aşrda şemsüñ
Zıll-i memdūd olur zamānı ĥaşīr

Ve lehu

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Yola çıķsa şāhlar ‘ādet budur bārān yaĝar
Sen ne şehsin yoluña ĥalkuñ gözinden ĥan yaĝar
Gözleri yaşı ümīd-i vāsl-ı bīm-i hicr ile
Beñzer ol bārāna kim bir an diñer bir an yaĝar

Ve lehu

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Cânâ dime ki vaşlıma irmek muhâldür
Kim bile Hâk müyesser ide ihtimâldür
Mağrūr olma manşıb-ı hüsne iken begüm
Bâkî degüldür elde bu bir dest-mâldür

Ve lehu

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Ey gönül şahın-ı çemenle leb-i deryâ seyrin
Bir şanemle ide gör kâm alasın dünyâdan
Yohsa bir düşleridür kâmeti serv olmayıcağ
Ne biter şahın-ı çemende ne çıkar deryâdan

Ve lehu

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bildigün bilmedigün şahşa muşâhib olma
Hem-nişini kişinün şöyle bil ey aqbel-i nâs
Ma' rifet tãlibi olmazsa seḥâ ehli gerek
Bu iki olmaz ise bārî gerek qadir-şinâs

Ve lehu

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Aldı ecel ayağımı destümde yok 'amel
Şanmañ ki beni âhirete bî-'amel gider
Kendi evine da' vet idüpdür Hudâ bizi
Dâr-ı kerîme gitse kişi azuğı nider

Mesîhî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Diyem cenâb-ı hâzrete yevmü's-su'âl eger
Luṭfuyla şefqatiyle kulından cevâb ala

Dünyā evinde kōnduk oturduk bir iki gün
Lāyık mıdur kerīme kōnuḡdan ḡesāb ala

Ve lehu

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

Hemān söz kaṡre-i nīsāna beñzer
Olur cān āsmānından çü nāzil
Şadef aḡzına düşse dürr olur şaf
Dehān-ı māra düşse zehr-i kātıl

Ve lehu

Ahrem

Lev ḡademü'l-cāhilün bi'l-neseb

Ve-āhirü'l-'ālemün bi'l-edeb

Fe-ḡul huva'llāh şifāt ḡālīḡnā

Men ba'd tebbet yedi Ebi leheb

Rūḡi-i Baḡdādī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Egrilik ile başmayayın dirseñ eger
Pāy altında budur olduḡı dā'im yāyuñ
Ṭoḡrulukla 'ilm it kendüñi mānend-i elif
Üst yanına geçem dirseñ eger a'yānuñ

Rūḡi-i Baḡdādī

fā' ilātün mefā' ilün fā' ilün

Çār müjḡānuñ iki ḡaṡṡ-ı ruḡuñ
Üç miyān beytüñ altı muşarra'dur
Līk ebrūlaruñla ḡaṡṡ-ı lebüñ
Biri maṡṡa' birisi maḡṡa' ıdur

(191a)

Rūhî*mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

Meclisde muşhaf-ı ruḥ-ı dil-dârı dün gice

Būs itmege teveccüh iderken raķib-i dün

Ol gül' izār geldi didi *lāyemessuhu*Ben būs idüp hemān didüm *ille'l-muṭahharūn***Rūhî***mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Şeş akçe teķā'ud ile ki memlûdur el-ān

Ben bî-kesi³⁸⁷ şād eyleseñ ey şadr-ı mükerremAkrānum arasında düşüp luṭfuña mazhar³⁸⁸

Zār olmuş iken nerd-i talebde düşeş atsam

Rūhî*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*

Zūr-ı bâza kereminden Paşa

Virse ḥil'at keremi çok n'idelüm

Gücile aldı ol ey *Rūḥî* biz

Şu'arāyuz gücümüz yok n'idelüm

Rūhî*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*

Dil seyāhatde zevķ idem dirken

Bir 'aceb miḥnete esir oldu

Atmazı mı düşdi fikrimize

Fikrimüz şi'r iken şa'ir oldu

Rūhî*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*³⁸⁷ bî-kesi: bî-dili³⁸⁸ Divan'da: "Zevķ eylese gönlüm düşüp iḥsānuna mazhar" diye geçmektedir.

Eylemezsin beni [sen] yād ben ammā dün ü gün
 Rāḥat olmam seni biñ kerre su 'āl eylemesem
 Ne çekerdüm bu kadar bāruñı ey kāse-i ser
 Seni yārūñ seg-i kūyına sifāl eylemesem

Hāletī³⁸⁹

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1 Çeşm-i yāri sürḥ idüp cām-ı şarāb-ı ergavān
 Virdi gül-zār-ı cemālūñ nergis ü gülden nişān

5 Sinesin n'eylerse eyler açdurur dil-berlerūñ
 Keşfe kādirdür ḥaḳīḳat *Hāletī* pīr-i muḡān

Hāletī³⁹⁰

Ahreb

Āḥvāl-i cihānı her zamān söyleşelüm
 Ammā ḡam-ı 'aşkumuz nihān söyleşelüm
 Ey vāḳıf-ı rāz-ı 'aşk olan maḥrem³⁹¹-i cān
 Ney gibi senūñle bī-zamān söyleşelüm

Hāletī

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Ey şahne-i 'aşk dār-ı zülfine ilet
 Ben 'aşıkı kim ḡāyet-i āmāli budur
 Ammā ki disün o gece dellāl-ı belā
 Her-cāyāye 'aşık olanuñ hāli budur

³⁸⁹ Gazelinden alınmıştır. Eksik beyitler:

2) Cām-ı meyle def' -i ḡam kılsam eger reşk eyleyüp
 Ayaḡum almaḡ diler bu sāḳi-i devr-i zamān
 3) Birgün elbette muḳarrer bil nigün-sār olmaḡı
 Efser-i zerrīn-i devletle olursan ser-girān
 4) Sebze-zār-ı çerhden peydā olan ḳavs-i ḳuzaḡ
 Oldı bāḡ-ı 'aşkuma bir berg-i mīr-i 'aşıkān

³⁹⁰ Cevat YERDELEN. Azmî-zâde Hâletî'nin Rubailerı. Atatürk Üniversitesi SBE Yayınlanmış DT. Erzurum: 1991. 224s.

³⁹¹ maḥrem: 'ārif

Hāletī

Ahreb

Hūn-ābe-i derd olmasa başumda³⁹²Kalmazdı şafā bu çeşm-i hūn³⁹³-pāşumda

Nezzzāre-i kıdd-i yārde mecbūrum

Ġavġā-yı kıyāmet olsa ger başumda

Vecdī*mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn*

Elümde ġonceveş peymāne aġuşumda cānāna

Bu bezm-i cān-fezāyı tāze tarḥ itdüm zarīfāne

Ölürsem şevk-i refāruñla ey serv-i hırāmānum

Senūñ şīveñi tarīf idem cennetde ġılmāna

Vecdī*mef'ulū mefā'ilū mefā'ilū fe'ulūn*

Bu hūsn ile çün nāra vara ol büt-i tersā

Dūzaḥda olan ehl-i hevā bī-keder olsun

Mālik olacaḡsan o güher pāreye āḡir

Ey nār-ı cehennem saña şad müjdeler olsun

Fuzūlī*mef'ulū mefā'ilū mefā'ilū fe'ulūn*

Her geh ki namāz ey büt-i ṭannāz kılursın

Biñ 'işve ü biñ şīveye āġāz kılursın

Diġkatinde idersin nice izhār tekāsül

Ġurbānıñ olam Tañrıya da nāz kılursın

³⁹² başumda: yaşumda³⁹³ hūn: dūr

(191b)

Faşıh³⁹⁴*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Çok zamāndur sevdigüm taḥrīk-i aqlām itmedüñ

Hāl-i dilden cānib-i ' uşşāka a' lām itmedüñ

Almaduñ dest-i şerīfe ḥātırum nāme gibi

Kāmetüm pür-ziver-i teşrīf-i peygām itmedüñ

Faşıh³⁹⁵*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

' Araḳlar dāne dāne gerden-i billūra cem' olmış

Gümüş pervānelerdür şem' -i kāfūra cem' olmış

Ḥatt-ı sebz-i dil-ārā ol ' izār-ı tāb-dārunda

Meleklerdür ki güyā cennet içre nūra cem' olmış

Faşıh

Ahreb

Ne zevḳ ile bih-būd ne ḡamla rīşüz

Azāde-i ḳayd-ı ecnebī vü ḥ' işüz

Biz atlasını n' eyleyelüm gerdünuñ

Kim āl-i ' abā muḥibbi bir dervīşüz

Faşıh*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

Nazar mı itdi işābet o çeşm-i bīmāra

Ki rencişi-i remed āzürde eylemiş cānā

Bu demde ḥün-ı dil-i ' aşıḳāndan it perhīz

Ḥazer ki ' ayn-i zarardur bu ' illete şahbā

³⁹⁴ Divan'da yok.³⁹⁵ Divan'da yok.

Nef'î³⁹⁶*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*

Benüm ol Nef'î-i rüşen-dil ü şâfî gevher
Feyz alur cām-ı şafā meşreb-i bî-bākimden

Ben ölürsem yine āşüfte olur halk-ı cihān
Hüsni-i ta' bîr-i zebān-ı çemen-i hākimden

Nef'î³⁹⁷*mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*

Şerbetler anı çerh-i felek bir iki günde
Bu dār-ı şifāhānede her kim delülendi

Dünyâyı tutupdur yine yaldızlı delvler
Zencîri bilürler mi kilābı yeñilendi

Nef'î**Ahreb**

Ey dil hele 'ālemde bir ādem yoğimiş
Var ise de ehl-i dile maḥrem yoğimiş
Ġam çekme Ḥaḳīkatde eger ādem³⁹⁸ iseñ
Farz eyle ki el-ān yine 'ālem yoğimiş

Nef'î³⁹⁹*mefā'ilün fe'îlâtün mefā'ilün fe'îlün*

Çekeydi şüretini levḥ-i āftāba eger
Şūr-ı nigār-ı revāḳ-ı sipihr-i jengārī

³⁹⁶ Kıt'adan alınmıştır. İki beyit arasında 9 beyit eksiktir.

³⁹⁷ Divan'da yok.

³⁹⁸ ādem: 'ārif

³⁹⁹ Kasideden alınmış beyitlerdir.

O deñli sür'at ile tayy iderdi 'ālemi kim
Düşürmez idi zemīne zılāl-ı eṣcārı

Bahāyī

Ahreb

Dil gāh sarāy-ı vaşla mihmān oldu
Geh ḥāk-ı der-i hecr ile yeksān oldu
Şad pāre yatur rāh-ı fenāda āḥir
Ol şīşe ki bāzīçe-i tıflān oldu

Bahāyī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Şanmañuz kim cūy-bār-ı deşt ü şahrādur iden
Rūy-māl-ı ḥāk-i pāy-ı şāh-ı gerdūn-iḳtidār

Mā' zeret-ḡāhāne şāhā rif' atūñden şerm idüp
Āb-ı rūyın dergeh-i vālāña dökdi kūhsār

Nā'ili⁴⁰⁰

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Sevdüñ görince ol meh⁴⁰¹-i āyīne-ṭal' ati
Ḳurbānıñ oldıgum nice gördüñ maḥabbeti
- 4 Senden kaçup görünmemeler nāz imiş saña
Bir bī-vefā imiş hele gördüñ mi āfeti

⁴⁰⁰ Gazelinden alınmıştır. Eksik beyitler:

- 2) Yolda selāmın almaz iken mübtelāların
Ḳaddin hem eyleyüp komamış sende ṭāḳāti
- 3) Kūyun tolanmadan neḳaçarsın iki gözüm
Erbāb-ı 'aşkın elde degüldür irādeti
- 5) Memnūniyuz kıyāmete dek Nā'ili gibi
Taḥrīḳ iden o şūḡ ise sen serv ḳāmeti

⁴⁰¹ meh: büt

Nā'ili

Ahrem

Ġāret-i h'āb içün ki dest şunar
 Dāmen-i zūlfine nesīm-i seher
 Maşrık-ı cāma h'ābdan o perī
 Āfitāba ya toğ ya toğdım der

(192a)

‘İzzetī⁴⁰²

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ‘Āşıkā derd⁴⁰³-i ruhuñ besdür bahār olmazsa da
 Nālesiyle eglenür bang-i hezār olmazsa da
- 2 Sākāyā mest-i harābum şimdi hoşdur hātırum
 Cām-ı leb-riz-i şarāb-ı hoş-güvār olmazsa da

Şābit

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Hāl-i mevtāya bakup itdün mi
 Taşdan şūret-i ma' nayı tırāş
 Furşat-ı tātī fevt itdügçün⁴⁰⁴
 Döginür her biri alup iki taş

⁴⁰² Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

3 Bir sifāl olsun ġaraz bir neşve taḡşil itmedür
 Dür iden meclisde cām-ı zer-nigār olmazsa da
 4 Çık ser-i küyuñda müştākān-ı vaşla raḡm kıl
 Bir selāma kā'ilüz būs u kenār olmazsa da
 5 İzṭırābı fāş ider erbāb-ı 'aşkuñ rāzını
 Zaḡm-ı cāngāh-ı maḡabbet āşikār olmazsa da
 6 Sen hemān ayrılma ardından ol āhūnuñ göñül
 Bir nigāh eyler hele bārī şikār olmazsa da
 7 Tāzedür dil-dāra 'arz it 'İzzetī ma' zürdur
 Meyve-i şī' rün o deñlü āb-dār olmazsa da

⁴⁰³ derd: fikr

⁴⁰⁴ itdükçün: itdüğine

Enīs

Ahreb

‘Aqlum olalı hüsñ-i ruḥuñ ḥayrānı
 Derdünle ider derdine dil dermānı
 Emrūñ nicedür ey yüzi ‘id-i ekber
 Dil eylemek ister saña qurbān cānı

Enīs

Ahreb

Tır-i siteme eylemeyen cismümi hedef
 Menzil alamaz her ne kadar bulsa şeref
 Lü’lü-i’ ḳanā‘ at dileyen şām u seher
 Ḳa‘r-ı yem-i ‘uzletde olur hem-çü şadef

Vuşlatī*fā‘ilātün mefā‘ilün fe‘ülün*

Her kaçan ‘azm-ı kūy-ı yār itsem
 Yanuma derd ü āh u nāle üşer
 Beni daḥı götür ḳoma diyerek
 Sāyede yalvarur ayağa düşer

Fā’izī*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*

Şeb-i vişāle irüp ārzū-yı şubḥ idenüñ
 Dinilse şānına lāyık sefih-i sevdāyı
 Hele ben ol şebe irsem zamīme eyler idüm
 Sevād-ı dīde ile dilde ki süveydāyı

Ṭālib*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*

Dem-i vişāl geçe neşve-i şarāb gibi
 Ḳalır gözimde o demler ḥayāl-i ḥ‘āb gibi
 Cemāl keşret-i nezzāreden ‘ayān olmaz
 Ki tār [u] pūd-ı naẓar setr ider niḳāb gibi

Şıdkî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

N'eylerüz soĥbeti meclisde şarāb olmayıcaĥ
Kevşer olursa içilmez mey-i nāb olmayıcaĥ

Ṭotalum mümkün imiş ḥ'ābda görmek yāri
Nic' olur dīde-i bī-dārda ḥ'āb olmayıcaĥ

Nazım

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Bāreka'llāh zihī bāĥçe kim her taraḥı
Olmış ārāyiş-i serv-i çemen ü lāle vü gül
Cūy-ı şāfi aña bir feyż-i şafā virmiş kim
Rūḥ-ı faḥri gülini görse olurdu bülbül

Neşatî⁴⁰⁵

Ahreb

Dil ḥaste vü men⁴⁰⁶ derd ile bī-tāb u nizār
Cān ḥançer-i āzār ile mecrūh u figār
Yok çāre ḥalāşa lücce-i miḥnetden
İtsem ne ḳadar mevc gibi 'azm-i kenār

Neşatî

Ahreb

Bir dil ki çeke fırḳat ile hecr-i medīd
Şād olmaz o dil olsa nice 'id-be-did
Bī-yār olıcaĥ 'āşık olur mı dil-şād
Gelmiş ṭotalım bir yire nev-rūz ile 'id

⁴⁰⁵ Mahmut KAPLAN. Neşatî Divanı. Ankara: Akademi Kitabevi Yayınları, 1981. 47s.

⁴⁰⁶ men: ten

Yahyā⁴⁰⁷*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

- 1 Yār açılsa biraz bāde-i nāb olsa bize
Gelse sākī sebep-i ref'-i hicāb olsa bize
- 3 Bāde-i hum mecāzī bize te'sir itmez
Eski mey-hārelerüz köhne şarāb olsa bize

(192b)

Cinānī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

Bīd āba dimiş ki feyzüñden
Dā'imā şerbet-i zülāl içerüz
Ābde bīde didi bizde senüñ
Sāye-i devletüñde hoş geçerüz

Ḳāf-zāde*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

Şimdi ḡayl-i suḡan-verān içre
Nef' āveş var mı şā'ir-i māhir
Sözleri seb'a-i muallaḡadur
İmrü'l-Ḳays kendidür kāfir

İlmī*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*

Raḡbet olmaz cihānda toḡruya hiç
Egridür dehrden olan behre

⁴⁰⁷ Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

2 Tāc-ı Dārāda olan gevheri biz n'eyleyelüm
Cām-ı Cemde konılan la'l-i müzāb olsa bize
4 Ehl-i dil düşmeni ḡussāda 'aceb n'itdük biz
Şād olur her biri bir ḡüne 'azāb olsa bize
5 Ḳanda var tāze güzel diyü sorardık Yahyā
Sonra tenhā bulıcaḡ yār cevāb olsa bize

Oğçı-zāde gibi vücūdı koyup
Çekdiler yāycı oğlanı şadre

Tıflı⁴⁰⁸

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Çalmada ta' bir ü terkīb ile gayruñ sözlerin
Bir zamān tarzı efendi ehl-i dāniş şandılar
Şi' r-i Şabrīde görenler Nıkbetünün maḥlaşın
Pişe-zār-ı şi' re bir ḥinzır girmiş şandılar

Li-İbni Kemāl

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Şöhre-i şehri olduñ ise bil ki şerri'n-nāssın
Ehl-i ḥalvet olduñ ise toptolu vesvāssın
Kimseyi sen bilmeyüp ger kimse bilmezse seni
Kendüñi bil kim o dem yā Hızır u yā İlyāssın

Mesihî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Şanma kim ma' n-i nā-dāna beni el uzadam
Degülüm tıfl ki ḥābda o nīm iftār
Tendeki rūḥ baña 'āriyyeti olduğıçün
Günde biñ kez iderem kendü vücūdumdan 'ār

Bidārî

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Kaddüm hilāle döndi tenüm bir ḥayāldür
Ya' nī ecel gelüp beni bulmak muḥāldür
Ta' cıl idüp helākime kaçd itme ey ecel
Şāyed vişāl-i yāre irem ihtimāldür

⁴⁰⁸ Divan'da yok.

Veysi

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Nefesüñden senüñ ey ahve-meam-ı cāna

Būy-ı rahmān iriur belki Yemenden geldüñ

Āinālk ousu geldi eyā rū-ı revān⁴⁰⁹

Ya' lemu' llāh sezerüm⁴¹⁰ belki arandan geldüñ

Nādirī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Bahār irdi düşürdi gülene alkı sebūlarla

Dem-i get-i emendür meclis-ārā sāde-rūlarla

Göñül geh nū-ı mey geh būs-ı leb geh ayd-ı kākülde

Leb-ā-lebdür derūnum imdi böyle ārzūlarla

Lufi

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Bahār irdi mey-i āāmānı seyr eyle sebūlarla

arılımq ol ol olmq ıra-pūān sāde rūlarla

Dil ol gül-zār-ı ' auñ ' andelīb-i zārdur imdi

Ki bulmaz rāhnı bād-ı bahārān cüst u cūlarla

Kebūterī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

O ūum gülene ' azm eylemi hep sāde rūlarla

Aarsa göñlimüz imdi ' aceb mi bāa cūlarla

İitdük tāze tāze āinālar marem itmisin

Bize bir aç aber geldi o a-ı mūk-būlarla

Naū Paa-zāde

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Ey felek āk-i mezelletde kitābet ehlin

⁴⁰⁹ eyā rū-ı revān: üveysi sensin

⁴¹⁰ sezerüm: sizdin

Zîr-i pâ itmede maḳṣūd u murāduñ ne ola
 Hükümüne karşı koyup mülke kalem katmadılar
 Bu tecāhülle te' āruзда murādın ne ola

(193a)

Köprülü-zāde Ahmed Paşa

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
 Hüküm-i Hālîkda ğareẓ olmadığı zāhirdür
 Neden oldu bu söze cür'etüñüz ey ğāfil
 Haḳ kelāmında beyān eylediği zāhirdür
 Bu işāret saña *lā yus 'elu 'ammā yef' al*

Sultān Murād Hān

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
 Biz bugün tîğ-ı şafā-baḥş ile āteş-nāküz
 Ḳalbimüz şāf'ḍür āyine-sıfat pür-pāküz
 İremez dāmen-i pākimize bir zerre ğubār
 Dā'imā rāh-ı şeri' atde egerçi ḥāküz

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
 Yanmadın sūziş-i ' aşḳ ile biz āteş-nāküz
 Yunmadın āb-ı ḥayāt ile ezelden pāküz
 Yoğ olur dāmen-i baḥre ire bir zerre ğubār
 Yem-i İslām-ı şeri' atde muḳarrer ḥāküz

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
 Nār-ı ' aşḳ ile yanup ḳalbimüz āteş-nāküz
 Mā-sivādan yuduḳ el levş-i cihāndan pāküz
 Ḳadrimüz yüce durur himmetimüz ' ālī
 Gerçi biz rāh-ı maḥabbetde bir ednā ḥāküz

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Biz senüñ sūziş-i ' aşkuñla ki ateş-nāküz
 Qal olup yanmışuz ālāyiş-i ğamdan pāküz
 Qorqaruz dāmen-i pāküñ ola bizden muğber
 Biz ki şol rāh-ı mezelletde yatur bir ħāküz

Sultān Selīm Hān

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Teberi tiri teber dāyeye şöyle uralum
 Yā Ebūbekri şefi' idine yāhūd ' Ömeri
 İ' tiqādı yoğ iken Rāfizinüñ Qur'āna
 Oğudalum biz aña āyet-i *eyne'l-mefer'i*

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Dökinmiş naqd-i eşki ' aşık āh u zārdan qalmış
 Faķır olmuş ticāretgāh-ı ğamda kārdan qalmış
 Dil-i maħmūra şun ' işretgeh-i düşineden sākī
 Sebūlarda beķā yā var ise mey-ħ'ārdan qalmış

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bāğ-ı ' ālemde bu sırra vāķıf olmuş hīç kes
 Zāğlar āzāde bülbüller giriftār-ı kafes
 Qahr-ı dehr yine olup tūtī ğurāba hem-nişin
 Yine şekvā-yı ğurāb eyler ğarābet bundadur

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Beyza-i zāğı ķosañ tāvus-ı ķudsī altına
 Ravza-i ħuld-ı berin içre aña yer eyleseñ
 Mīve-i cennetle āb-ı kevşer ile besleseñ
 Zāğdur peydā olan biñ dürlü tedbīr eyleseñ

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Āteş-i ' aşkı füzün itmekdedür cānānımız
Kāse-i pür-mihnet oldu eldeki peymānemüz
Dil-rübā ser-keş derūnum dāğ dāğ-i pür-elem
H'āhiş-i vuşlat harāb eyler dil-i vīrānımız

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Rāst geldüm gice ağıyār ile *şakḳü'l-ḳamere*
Didüm eyā nedür ol ' arızuñ üstinde bere
Nāz ile ḥande idüp didi o ḥurşid-i cemāl
Şeh-per-i rūḥü'l-emīndür ki tokındı ḳamere

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Seyr-i bāğ içre irişdüm gice *şakḳü'l-ḳamere*
Didüm ey māh-ı şeb efzūn nedendür bu bere
Ḳaldırup birde niḳābını yüzinden ol māh
Didi engüşt-i nebīdür ki tokındı ḳamere

(193b)

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hemīşe şīşe-i dil sevdigüm meksūr dursun mı
Raḳīb-i bed-liḳālar seyr idüp mesrūr dursun mı
Baña dırsen ki la' lūñ sırrını gönlünde pinhān it
Sınıḳ billūr içinde bāde-i engūr dursun mı

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Görince çin ider ebrūların ' uşşāḳa nāz eyler
Yine bir nāzına bī-çāre ' aşık biñ niyāz eyler
Muḥaldür ḥasret-i gülle geçürse ' ömrini bülbul
N' iḳün feryād idüp her şubḥ-ı demde keşf-i rāz eyler

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

El virmedi mekḳâre-i dünyâ diyü ey dil

Âvâre olup eyleme izhâr-ı telâşı

Cem' eylememiş meclis-i 'âlem kûrılaldan

'İrfân ile bir yerde Hudâ 'aql-ı ma'âşı

(Hayalî)

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Nigârâ bezm-i ḥüsnünde dil-i mestânemüz kaldı

Perin yakmış cemâlün şem' ine pervânemüz kaldı

Ġaribündür anı hoş tut efendüm işte ben gitdüm

Gönül dirler ser-i küyünde bir dīvânemüz kaldı

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

İtme 'arz-ı ihtiyâcî dil şaḳın her nâ-kese

Pâdişâhı var iken rızḳın virici herkese

Raḥmeti deryâsına nisbet dü-'âlem kaṭredür

Hâşa li'llâh yüzüne 'aybuñ ura rızḳıñ kese

Mesîhî

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Esîridür kişinün kendi sırrı

Eger keşf eylese olur esîri

Kişi kim şaḳlamaya kendi sırrın

İder lâ-büd özin ḡayruñ esîri

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ne isterdün daḡı bir dil-ber-i ra' nâmuz olsaydı

Ya bârî bir müferreḡ cām-ı ḡam-fersâımız olsaydı

Elem çekmezdik aşlâ vaz' -ı nâ-hem-vâr-ı devrâna

Anuñla beynimizde eskiden ḡavgâımız olsaydı

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

İstemek beş kişiden beş nesneyi olmaz revā
Biri hāsidden naşihat biri müflisden 'atā
Birisi düşmen olan kişiden ümmid-i murād
Hürmeti cāhilden ummak dağı 'avretten vefā

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

Telef etme cihānda şakla mālı
Sevilmez halk içinde sevdigüm aç
Kalarsa düşmene kalsun ol āhir
Cihānda dostuñ olma muhtāc

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Söyledüp nāz ile ruhsārın gel gel mi ider
Bilmezüz gül mi ider mey seni bülbül mi ider
Süzilüp nīm-kadeh-i bāde ile meclisde
Yohsa mestāne gönül kaşd-ı tegāfül mi ider

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

'Aklı çoğ olduğunu bir kişinüñ
Sözi az olduğu delālet ider
'Aklı az olan sefihse ammā
Kıatı pür kör olur cehālet ider

(194a)

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Derd yokdur kimsede yoksa tabīb-i feyz-i Hāk
Kimde gördi derdi kim ol derde dermāni etmedi
Şabr yokdur merdüm-i 'ālemde yoksa rüzgār
Kankı müşkildür ki tedricile āsān itmedi

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Devlet isterseñ var evvel aḥmaḵ ol
 Şoñra gir meydāna mīr-i sancaḵ ol
 Hāşılun eller yesün' ayş eylesün
 Sen hemān şalın ḵurı şalıncaḵ ol

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Şimdi eyle cefāyı ṭoyınca
 Bulurum ben seni zamānı düşer
 Ol zamān ki leb-i şīrīnūñe
 Hāḡ gelür aḡzıñā siñekler üşer

mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün

Mecnūnuyum şabānuñ geldükçe kūy-ı yāre
 Tatyīb-i ḡāṭır eyler uğrar bu ḡāksāre
 Gelmiş çemende gördüm dün 'andelīb-i şeydā
 Bir tāze şī' r oḡur evşāf-ı nev-bahāra

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Sitemger [...] künc-i ḡamda olsamda
 Saña menāşub u cāh içün ilticā itmem
 Tevekkülüm şu ḡadardur Hudā-yı bī-çün
 Ki ḡayr-ı ḡazret-i Hāḡ kimseden ricā itmem

Ahreb

Maḡşūdum içün ḡayra tevessül ḵıldum
 Diḡḡatle dönüp şoñra te' emmül ḵıldum
 Gördüm ki cenābuñda senüñ cümlesi bir
 Ey Bār-ı Hudā saña tevekkül ḵıldum

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ekşer olur mekân-ı ehl-i kemāl

Fuḍalā meclisinde şaff-ı ni' āl

Söze başlansa şadr olur ol şaf

Şadr olur pāymāl ehl-i hıref

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Ās-yāb-ı dehr-i dūnuñ hāşılı

Ġurre olma devr-i nā-hem-vārına

Gerçi bir kaç gün murāduñca döner

Degmez iqbālī velī idbārına

Riyāzī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Böyle ' işyān ile yā Rab nic' olur aḥvālüm

Hıç yüzüm kalmadı varmağa senüñ ḥazretüñe

Melegüñ dıtrēr eli bed-' amelüm yazduğı dem

Çıkmayup ola bahāne umarın raḥmetüñe

Rūḥī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Hāletī-i suḥan-ārā-yı celilü'l-ḳadrüñ

Hāḳ budur ki ḡazeline nice ḥālet buldum

N'ola reşk itse debīr-i felek ey Rūḥī baña

Böyle mīr-i suḥana kātīb-i dīvān oldum

Hāletī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Erbāb-ı ' aşḳ⁴¹¹ elinde rübā' ilerüm benüm

Bezm-i şafāda⁴¹² Hāletīyā çār-pāredür

Kimdür anuñla kıt' a-i elmāsı bir tutan

Noḳşanı ḥod yanında anuñ āşikāredür

⁴¹¹ ' aşḳ: tāb'

⁴¹² şafāda: şafāya

Nābī

Ahreb

Ol āfet-i nāz-perver ü luṭf me'āb⁴¹³
 Eyler nigeḥiyle luṭf u la'liyle 'itāb
 Hūn-geṣte-i dilüñ revġan-ı kändīl gibi
 Bir cānibi āteş oldı bir cānibi āb

(194b)

Nābī Efendī

Ahreb

Dil vaşla o māh-pāreyi rām şanur
 Her vaż'ını bir vesīle-i kām şanur
 Bir muġ-beçenüñ esīridür göñlüm kim
 'Uşşāka vefāyı şarṭ-ı İslām şanur

Ve lehu

Ahreb

Dehrüñ ki şafāsı maḥz-ı miḥnet görünür
 Dil-beste-i luṭfı bī-başıret görünür
 Bī-fā'ide bir belā-yı pey-der-peydür
 Kūteh-naẓarāne ol ki devlet görünür

Ve lehu

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
 Erzān metā' -ı faẓl u hūner tā o deñlü kim
 Biñ ma'rifet zamānede bir āferīnedür
 Ebnā-yı dehr her hūnere āferīn virür
 Yā Rab bu āferīn ne dükenmez ḥazīnedür

⁴¹³ Divanda: "Ol āfet-i luṭf-güster ü cev-r-me'āb" diye geçmektedir.

Ve lehu

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Âh ile nâ' il-i vuşlat olamazsın ey dil

Öyle kâlâyı saña bād-ı hevā virmezler

Gel⁴¹⁴ hemân dest-dırâz ol çemen-i ümmîde

Yâ virürler gül-i maşşûduñı yâ virmezler

Ve lehu

Ahreb

Nâbî ideyüm saña nedendür i' lām

Bî-sāye nihāl-i kâmet-i faḥr-ı enām

Resm eylemede mişâlini ' âciz idi

Zerrîn kalem ile âftâb-ı ressām

Ve lehu⁴¹⁵

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ne esîr-i ruḥ u ne beste-i gîşüyuz biz
Ser-fürü-bürde-i âyîne-i zânüyuz biz

- 2 Kıblemüz pâkdür âlûde-sülûk olsaḳ da
Menba' ı şâf u ayağı bulanık cüyuz biz

Ve lehu

Ahreb

Girmez ele kām nâ-ümîd olmayıcaḳ

Esbâb-ı ümîd nâ-bedîd olmayıcaḳ

⁴¹⁴ Gel: Sen

⁴¹⁵ Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

- 3) İtdi te'sir-i nigâhı dilümüz efsürde
Mest-i efsüngerî-i nergis-i cādüyuz biz
- 4) Kaldugın ḳadr-şinâsun eli taş altında
Âzmün-kerde-i ahvâl-i terâzüyuz biz
- 5) Bize kim âb virür ebr-i keremden ḡayri
Deşt-i bî-fâ'idede sebze-i hod-rüyuz biz
- 6) Rahne ârâyiş-i tâc-ı serümüz Nâbî
Kulle-i memleket-i ' aşḳda bārüyuz biz

Gelmez gibi nev-‘ arūs-ı kām ağūşa
Ben çeşm-i sefid o mū-sefid olmayıcağ

Ve lehu

Ahreb

Nābī dem-i vaşlıdur o bed-peymānuñ
Eyyām-ı şerīfi rūze-i hicrānuñ
Gör sâ‘ atinüñ sīnede zencīrin odur
Zencīrli servi Muştafa Paşanuñ

Ve lehu

Ahreb

Olma müte‘ accib ey dil-i nādire-dān
Gördünse dil-i çenārda sūz-ı pinhān
Sūz-ı dili eksik mi olur anuñ kim
Mersūm ola sīnesinde nām-ı ħubān

Ve lehu

Ahreb

Olsağ n’ola şām-ı hicrden āzāde
Bir neş’e-i feyz-i şubḥa yüz dil-dāde
Şubḥ olmasa āftāb itmezdi tūlū‘
Dönse⁴¹⁶ n’ola āftāba Şubḥī-zāde

Ve lehu

Ahreb

Nābī eşer-i nemā degül ezhārı
Ārāyiş iden ḥadīka-i imkāna
Göndermededür⁴¹⁷ zīr-i ḥākden tāze çiçek
Yārān-ı selef bunda kalan yārāna

⁴¹⁶ Dönse: Dinse

⁴¹⁷ Göndermededür: Göndermede

Ve lehu

Ahreb

Biz va‘ d-i vişāle gerçi teslīmüz⁴¹⁸
 Ammā yine hulf-ı va‘ dden bīmüz⁴¹⁹
 Olsağ ne ‘ aceb tālib-i gül-zār-ı vişāl
 Biz sūhte-i āteş-i İbrāhīmüz

(195a)

Hāletī⁴²⁰

mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

- 1 Ey dil dime yāre beni öldürme emān vir
 Gerçekden eger ‘ aşık iseñ ölmege cān vir
- 2 Merhemle oñulmaz gül-i cennet gibi şolmaz
 Derdünle İlāhī baña bir dāğ-ı nihān vir

Faşıh⁴²¹

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

- 1 ‘ Arağlar dāne dāne gerden-i billūra cem‘ olmış
 Gümüş pervānelerdür şem‘ -i kāfūra cem‘ olmış
- 2 Hıat-ı sebzūñ ruğ-ı pür-tābuñ üzre ey perī-peyker
 Meleklerdür ki güyā cennet içre nūra cem‘ olmış

⁴¹⁸ Divan’da: “Biz va‘ d-i vişāle gerçi kim teslīmüz” diye geçmektedir.

⁴¹⁹ bīmüz: pür-bīmüz

⁴²⁰ Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

- 3) Dil çıkmamak ise ġarazun ey şeh-i hūbān
 Havf eyleme hıç ‘ aşıkun ağzına zebān vir
- 4) Vir mālī ile pīre-zen-i dehri ‘ adūya
 Yā Rab bana bir sīm-beden tāze civān vir
- 5) Ferhāduñ olan Hāletīye kūh-ı belāda
 Şīrīn lebūñ ey husrev-i hūbān-ı zamān vir

⁴²¹ Divan’da yok.

Rüşdî⁴²²*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*

- 2 Bâde-i 'aşkuñ ile olmağda dâ'im neşve-yâb
Biz bu cām-ı 'işretüñ sākî ħumārın görmedük
- 3 Germ ü serd-i ħulzüm-i 'aşkı temāşā eyledük
'Āşıkā bir dem muvāfiħ rūzgārın görmedük

Rübā' i*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*

Düstü şetm-i ħabîħ eyle ki maĥzün idesin
Soñra izĥār-ı maĥabbetle gider şanma keder
Ķırılan rişte beli bağlanıcaħ muĥkem olur
Şıġasuñ anı velikin virür ol 'uħde keder

Rübā' i*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*

Dile zülfüñ gibi bir zıll-i ħimāyet düşmez
Herkese sāye-i şehper ise 'ādet düşmez
Cānı cānān ile yek-dil ide gör vuşlatda
Her zamān bir yere tenhā iki ħasret düşmez

Nizāmî*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*

Kendi 'aĥsin görelî baĥmadı bir daĥı bize
N'îçün ey āyine ol mehveşi ħod-bîn itdün

⁴²² Gazelinden alınmıştır. Eksik beyitler:

- 1) Ĥaĥtî geldi biz daĥı būs u kenārın görmedük
Bāġ-ı ĥāşılı maĥşül ü bārın görmedük
- 4) Cān u dil āyinesin virdük o şūĥuñ destine
Neyleyem ammā ki çeşm-i i' tibārın görmedük
- 5) Ĥün-ı dil yā zehr hem olur nūs-ı mey itsek yārsız
Ālemün ansız şarāb-ı ĥoş-güvārın görmedük
- 6) Eyleme ey bād-ı ġam pejmürde-berg 'ıyşımız
Gülşen-i 'ömrüñ daĥı bir nev-bahārın görmedük
- 7) Devri der elden ele Cem olsa ārām eylemez
Cām-ı çarĥın kimsede Rüşdî ħarārın görmedük

Sen idiñ luṭf ile ḥübān arasında meṣḥūr
Sen daḥı cevı ü cefā itmege aḡāz itdüñ

Rübā' i

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Gülistān-ı ḡamıñ bülbülli āteş-nevādur hep
Anuñçün gülli pejmürde-i tāb-ı hevādur hep
Alınmaz naḡd-i cān ile metā' -ı vuşlatuñ ammā
Meşām-ı cāna bŷy-ı kākŷlŷñ bād-ı hevādur hep

Rübā' i

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Ṭa' ne-i tiḡ-ı zebān ile çü mecrŷḥ itdüñ
İltiyām ile göñŷlden kederi şanma gider
Vālihi her ne ḡadar aña ' ilāc itse ṭabīp
Gerçi kim zaḡm oñılur līk ḡalur andan eşer

Rübā' i

mef' ŷlŷ mefā' ilŷ mefā' ilŷ fe' ŷlŷ
Hem-şoḡbet-i dil-dār ile mesrŷr idŷñ evvel
Bir ḡŷsni mŷsā' id diyŷ meşḥŷr idŷñ evvel
Bir köhne sıfāl ile mey içseñ n'ola şimdi
Ḡayret-fiken-i ' işret-i faḡfŷr idŷñ evvel

Rüşdī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Sım ü zer olmayıcaḡ fā'ide itmez ey dil
Biñ niyāz itseñ eger dil-bere cānum diyerek
- 2 Her nefes irmededŷr feyz-i İlāhī *Rüşdī*
Nā-ŷmīd olma şaḡın ḡeçdi zamānum diyerek

Fuzûlî

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ' ilû fâ' ilün

- 1 Ey bî-vefâ ki ' âdet olupdur cefâ saña
Bi'llâh cefâdur olma demek bî-vefâ saña
- 2 Geh nâz ü geh girişme vü geh ' işvedür işün
Cânın sevenler olmasa yig âşinâ saña

Rübâ' î

Ahreb

Beni zem itmedin hasûda çi sûd
Kendünün zişt hûyî zâhir olur
Zemm olunduğça neşr olur hezm
Ezseler müşgi bûyî zâhir olur

Müfred

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Her ki bu bendeyi mezemmet ider
Ahsen-i hâlûme şehâdet ider

(195b)

Nesîb

Ahrem

Nâ-râst olursa çüp eger tîr olmaz
Âhen almaz ise âb şemşîr olmaz
Aşhâb-ı kemâl gayra olmaz muhtâc
Zîrâ zer eşer-gerde-i iksîr olmaz

Faşîh

Ahreb

Dil kerde-i dest-i kudretündür yâ Rab

Perverde-i ḥʿān-ı niʿ metüñdür yā Rab
 Bir ʿ abd-i zelilüm [ki] cemiʿ aḥvālüm
 Maʿ lüm-ı cenāb-ı ḥazretüñdür⁴²³ yā Rab

Nābī⁴²⁴

feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

- 1 Rāh-ı ḥaḳı⁴²⁵ bilürüz ḥaḳ bu ki merdān yolıdur
 Lık āsāyişe āsān çıkan ʿ irfān yolıdur⁴²⁶

- 6 Cüş ider mevc-i ḥayāl-i şuʿ arā düş-be-düş
 Beyt-i ebrūsınun ara yiri dīvān yolıdur

Nābī

Ahreb

Ey mest-i se-rūze-devlet-i pā be-hevā
 Naḥvetle ʿ aceb şişüp ḳabarduñ ammā
 Mānend-i ḡanem seni bu bismilgehde
 Üfler şişürüp soymaḡa sallāḡ-ı ḳazā

Li-İbni Kemāl

Ahrem

Ḳaşr-ı vaşl-i nigāra ey ʿ āşık
 Bir uğurdan hücüm iden yıkılur
 Bu meşel şöhre-i cihāndur kim
 Nerdü-bāna ayak ayak çıkılur

⁴²³ ḥazretüñdür: ʿ izzetüñdür

⁴²⁴ Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

- 2) Neżarar ḡardan āteş-revişān-ı ʿ aşka
 Dime rāh-ı Ḥareme ḡār-ı muḡaylān yolıdur
- 3) Güş-ı ʿ uşşāḡa virür zevḳ reh-i rāst-ı Ḥicāz
 Muṭribā itdügün āheng Şifāhan yolıdur
- 4) ʿ İzzet-i saltanat-ı Mışra taleb-kār olmak
 Keyd-i ihve bün-i çeh küşe-i zindān yolıdur
- 5) Meslek-i sifle-nihādāndur āz u imsāk
 Reh-i bālā-nazarān-ı himem ihsān yolıdur
- 7) Maṭlabuñ maḡmiye-i rāḡat ise ey Nābī
 Dāde-i Ḥaḡla ḡanāʿ at anuñ āsān yolıdur

⁴²⁵ ḥaḳı: zühdi

⁴²⁶ Divan'da: "Lık āsān çıkan āsāyişe ʿ irfān yolıdur" diye geçmektedir.

‘Ulvi⁴²⁷

Ahreb

Ḥazret-i sulṭānuma bu bende-i nā-çizden
 Naql-i kelām eylemiş varmış o gün bir mehûn
 Ben ḥ’ânı dimedüm farz idelüm kim didüm
 Nükte-i meşhûredür [...]

Rübā’î

Ahreb

Bir dil-ber-i dellākuñ olup nā-şadı
 Şaldım felegûn ḳubbesine feryadı
 Tiğ elde vü peştemāl belde gūyā
 Olmış o perî ḳurbāngehûn celladı

Ḳıṭ’ā

mef’ulū mefā’ilū mefā’ilū fe’ulūn
 Şeyḥ oğlu bugün ḥalkaya girdi dedelendi
 Başlar bedevî ṭopına döndi zedelendi
 Her kūşede bir na’ re-i mestāne-i yā hū
 ‘Ād nice bugün zāviyemüz meykedelendi

(196a)

Li-İbni Kemāl

mefā’ilūn mefā’ilūn fe’ulūn
 Sözüñ ardın önün fıkır itmedin var
 Getürüp kendüñi yābāna atma
 Ḥacālet hāşıl eylersin şoñunda
 Nişān gözle okı yābāna atma

Cevrî

⁴²⁷ Divan’da yok.

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ꞑul senüñ hem ꞑalem senüñ yā Rab

Ne yazarsañ kerem senüñ yā Rab

Baꞑma yā Rab sevād-ı defterime

Anı ver āteşe benüm yerime

Rübā' i

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Firꞑat öldürmez ādemi ammā

Ne gözin açdırur ne ħod uyudur

‘ Āşık olup firāꞑa düşmekden

Ölmek anuñ yanında yüz şuyıdur

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Gönül bir āfet-i devrānuñ oldu şimdi meftūnı

Ki Leylî düşde görse cān ile olurdı Mecnūnı

Faꞑat bir vech ile memnūnıyuz çerĥ-i sitemkāruñ

Ki bî-minnet gelür tıfl-ı dile dāğ-ı ciger ħūnı

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Şanmañuz ki diyār-ı ğurbetde

Kişi mesrūr olup şafā sürmez

Dūr olur gerçi kim eĥibbādan

Hele a' dā yüzün daĥı görmez

Ĥaylî Beg

mef' ūlū mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün

Dildārımı n'itdün diyü aġyāra yapışdum

Gördüm ki güle irmez elüm ĥāre yapışdum

Efkār-ı mey-i ' aşkuñ olup sāyeveş ey dil

Geh yollara düşüp gehi dīvāre yapışdum

Bākī⁴²⁸*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*

- 1 Kõmaz ser-keşlign bu nefş-i ħod-rāy
Müdārā eyleseñ vāy itmeseñ vāy

- 5 'Aṭā kıl *Bākīye* luṭfuñ İlāhī
Saña muḥtāc eger yoḥsul eger bay

Rübā' ī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

Ne tarz üzre ħırām eyler görüñ ol nāz ber-düşı
Ne resme şarılur 'uşşāka gör ol mest hem-düşı
Ĥırām-ı nāzı ol tıflıñ dem-i gehvāredendür tā
Ciger küşem bağırdıkdan bilür resmdür agüşı

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

Çün tāze ruḥuñ şekli çemende güle düşdi
Ağlarken işitdi anı bülbul güle düşdi
Kāküllerine mā' il olup gülşene vardum
Evvel nazarum ṭālī' i gör sünbüle düşdi

[...]

Ahreb

Bir muğbeçenüñ 'aşkuna düşdüm nāgāh
Tā ser-i zülfine bend oldum āh
İşlāḥ-peżīr olmadı gitdi bu dil
Lā-ḥavle velā kuvvete illā bi'llāh
mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

⁴²⁸ Gazelden alınmıştır. Eksik beyitler:

2) Felek bir ejdehā-yı heft-serdür
Tolanmış genc-i dünyāyı ser-ā-pāy
3) Ḥalās eyler mi şol cānı kimesne
Ki aña ḥalka-i ejder ola cāy
4) Gedāya kismet-i rüz-ı ezelden
Leked-kül-ı melāmetdür degen pāy

Sākī piyāle şun ki zamān bī-emān imiş
 Ol dāhı dil-berüm gibi bir bī-emān imiş
 Çerh-i felek kemān-ı havādişdür oqları
 Derd āna ādem oğulu miskīn nişān imiş

Nābī

Rübā'ī⁴²⁹

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
 Zamān ile biri bir lafz söylemiş yoḥsa
 Ta' alluḫ itmege ḥübāna ibtilā dinmez

Egerçi zıllı gedādan ziyādedür ammā
 Ḥariş-i vaşla velī Nābiyā gedā dinmez

(196b)

Devlet Girāy Ḥān

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
 Baḫasın şad-çāk iden her bir gülün
 Gülşen içre nālesidür bülbülün

Ġāzī Girāy Ḥān

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
 ' Ārızında şanma şeb-nemdür gülün
 Dökülüpdür ḫanlı yaşı bülbülün

Bahādır Girāy Ḥān

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
 Çāk iden her dem girībānun gülün
 Nāle-i bī-iḥtiyārı bülbülün

⁴²⁹ Mürettip rubai diye almış yalnız Divan'da gazel olarak geçmektedir.

Mehmed Girāy Hān*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Sürh-i ruhsārın şahā her bir gülün

Şerm iden şan nālesidür bülbülün

Cān Beg Girāy Hān*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Tır-i āhı bī-siperdür bülbülün

Hā'il olmaz cübbesi bī-kes gülün

Şeyh Kāz' asker*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Ruğları pür-nūr oldukça gülün

Zāhir olur sırrı aşkı bülbülün

Sa'dī*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Bağrını şad-pāre eyler her gülün

Şubh-dem te'sir-i āhı bülbülün

Fazlī*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Vaşl-ı ümmīdin idüp dā'im gülün

Nālesi eyler terakķi bülbülün

Zevķi*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Ruğların ālūde-ter şanma gülün

Gözi yaşıdur dem-ā-dem bülbülün

Ṭab‘ī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

Dil-güşā iḥsān-ı sıytı bülbulün

Açdı kalbin şubḥ-dem şāh-ı gülün

Fedāyī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

Bī-hūde şanmañ fiğānun bülbulün

Muṭrib-i hoş-ḥānıdur şāh-ı gülün

‘Abdī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

Böyle pür-dāğ eyleyen çimen gülün

Āh-ı āteş-pāresidür bülbulün

Leyṣī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

Ruḥlarını şanma ḥamrādur gülün

Şu‘le-i sūz delüpdür bülbulün

Cinānī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

Āh u efğānı nedendür bülbulün

Şubḥ-dem būy-ı laṭifinden gülün

Ḥamdī*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*

‘Ākıbet feryād u āhı bülbulün

Gülşen içre yüzini açdı gülün

Li muḥarririhi*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Sürh rengin şanma kendinden gülün

Kıanlu yaşından boyandı bülbülün

Ḥān-zāde Bīm*fā' ilātün fā' ilātün fā' il fā' ilün*

Ḥār şanmañ görinen şāḥ-ı gül üzre bülbülün

Tırnağı kalınca çalışmış vişāline gülün

Li muḥarririhi*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Zir-dest-i düşmen olmışdı giribānı gülün

Nār-ı nNemrūd oldı āh-ı sūz-nāki bülbülün

Ḥāletī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

Müeyşşer olmadı ḥalvetde görmek ol dil-ārāmı

Bu ḥammāmuñ egerçi Şofiler Ḥammāmıdur nāmı

Nā' ilī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

Meger kim oldı bir dürr-i yetimün cāy-ārāmı

Bu ḥammāmuñ anuñçün Vālide Ḥammāmıdur nāmı

Feyzī*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

Oḡunı atmadı tīmār-ı zaḥm-ı cān-ı nā-kāmı

Bu ḥammāma dimişler gerçi kim Cerrāḥ Ḥammāmı

Neşāṭī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Düşürmek olmadı bir kerre ol şūḥ-ı gül-endāmı

Bu hammāmuñ egerçi kim Çukur Hammāmıdur nāmı

Fethī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

İder germiyyeti gül-gün ol şūḥ-ı gül endāmı

Bu hammāmuñ anuñçün Boyacı Hammāmıdur nāmı

(197a)

Yahyā

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Kākül-i cānān kim eṭrāf-ı ' arak-çinden çıkar

Sünbil-i hoş-būdur kim Çin-i Māçinden çıkar

Dāne dāne ' arızuñda bu ' arak n'eyler didüm

Gül gibi güldi didi güldür gül-āb andan çıkar

Bākī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Kākül-i dil-ber ki eṭrāf-ı ' arak-çinden çıkar

Güyyā misk-i Hotendür Çin-i Māçinden çıkar

Nāilī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ser-keş ancak kıl duramaz ' arak-çinden çıkar

Aña olup ' aşık-ı bī-çāre başından çıkar

' Ālī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Kākülün kim yer yer eṭrāf-ı ' arak-çinden çıkar

Kārbān-ı miske beñzer Çin-i Māçinden çıkar

Sultān Bāyezīd*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Her şubh güneş gelse ıpuna 'aceb olmaz

Ma'zür ey şeh ki gedāda edeb olmaz

Ḳāsım Paşa*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Ay ile gün öykünse yüzüne 'aceb olmaz

Her-cāyī güzellerde hayā vü edeb olmaz

'Alī*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Ebr itse özin zülfüne nisbet 'aceb olmaz

Kim yüzi şuyın yire dökende edeb olmaz

Nizāmī*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Āyine saña olsa muḳābil 'aceb olmaz

Kim yüzi açılmışda hayā vü edeb olmaz

Cinānī*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*

Ḳaddüne çenār öykünür ise 'aceb olmaz

Kim tağda büyunda hayā vü edeb olmaz

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Öykünse eger ḥaddüne mir'āt 'aceb olmaz

Çok yüz gören ādemde hayā vü edeb olmaz

Sultān Süleymān*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*

Şu'leden tel taḳunır şem' dilāver-ārā idi

Şiddet-i nāz-ı ruḥuñ gördi ser-ā-pā eridi

Şāh ‘Abbās

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Qand başlu başına küleh geçer bir er idi

Lezzet-i la‘l-i leb-i yāri ki gördi eridi

Ġāzī Girāy Hān

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Berfden post giyer kūh dilāver er idi

Āfitāb ruḥuñı gördü ki sâ‘adet eriydi

‘İzzī Kefevī

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Tiğ-i elmāsıla yeh-pāre ser-āmed idi

Göriccek ḥamle-i dil-tāb-ı bahārı eridi

‘Abdu’l-Hay

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Göz yumup uyḥuya vardı şanmañ ol şeh nāzdan

Kūşe-i çeşmiyle gözler ‘āşıkın açmazdan

‘Ahdī

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Gāh açıldı ḡonce ki dürdi yüzini nāzdan

‘Arz-ı dīdār itdi ya‘nī bülbüle açmazdan

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Ḥaste çeşmin bağlamışdur şanmañuz ol nāzdan

Uḡrın uḡrın seyr ider ‘uṣṣāķı açmazdan

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Geh çıkarur geh ḡir-i destārın ol meh nāzdan

Kākülün seyr itdirür ‘āşıqlara açmazdan

Mecdî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Seher bezm-i cemende jâle ile gonce-i hamrâ
Mey ile şubha kalmış şîşedür ağızında bir alma

Hâtemî Beg

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Şîvesinden tıramaz bir dem ayak üstine yâr
Tâze şâhuñ yine kendüye olur mâvesi bâr

Meķālî

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Ġavvâş-ı baħr-ı ' aşķ geķersün raķîb eger
' Uşşâķ içinde bulunmaya mı bir deriñ yüzer

Cemālî

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

Ol iki yaşında şevke bir dil-bere çatdı
Zevķ içre bugün nerd-i cihānda dü-şes atdı

Nālî

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Serve lâyıķ mı ķadüñden özin a' lâ tıtmak
Oldı bu nüķte ' ayān gül-i tavîle aħmak

(197b)

Şābit

mefâ' ilün fe' iālün mefâ' ilün fe' ilün

Ġalāvetüñ⁴³⁰ pirelendi yeri zuhūr ideli
Ġarınca ayağı ģaı-ı rüy-ı dil-ber üstinde

⁴³⁰ Ġalāvetüñ: Melāģatüñ

Nesīb

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Gice mey nüş eyleyen bilmez nedür bīm-i 'ases

Pençe-i şeh-bāzdan āzādedür murğ-ı kafes

Emrî

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Kūyında hāne yapmağı isterse 'ankebūt

Alsın ten-i nizārımı itsün sūtün aña

Rahmî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Mū miyānuñ hevesi şöyle za' if itdi beni

Bir kıluñ ardına geçsem göremez kimse beni

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Beni şol deñlü za' if eyledi yārüñ hevesi

Ne cisim olurdı kaba ögünme perr-i megesi

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Mūya döndi bedenüm mürdan üf dirseñ uçar

Yeridür mūra binüp eyler isem Hinde sefer

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Bağa teşrîfin umarlar o gül-i ra' nānuñ

Seyre çıkmazsa 'aceb seyri çıkar bārānuñ

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Didüm bi'llāh ey dil-ber n' içün hāl-i siyāhuñ yok

Didi bu milket-i Rūma Hābeşden pādīşāh olmaz

Sultān Cem

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Çün öper her nefes ol la' l-i şekker-bārı kadeh

Rūzgār eylese toprağımızı bārı kadeh

Fuzūlî

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Belâ zımnında rāhat olduğın izhār ider yoḥsa⁴³¹

Felek bî-hüde ḥār-ı ḥuşkden gül-berg-i ter virmez

Fuzūlî

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Zevālî gūssasın çeksün diyü ni' met virür yoḥsa

Felek ḥāşā ki erbāb-i dilüñ şād olduğın ister

Ġanî-zāde

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Cān semā' eyler olup ğam tekyesinde Mevlevî

Dāğ u şerḥüm nāy u def şerḥ-i cünūnum Meşnevî

‘Oşmān Paşa

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Gülşen-i dervīşdür gül goncalardur mevlevî

Bülbül-i şeydā okur ki ma' nevî ki meşnevî

Nihālî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Gördüğün her güzeli sevmeye itme ' acele

Gönlünü vir viricek bir şanem-i bî-bedele

⁴³¹ yoḥsa: ḥalka

Cemālî

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Göz terâzusına almazsa seni her bu'l-fuzûl

Sen dağı ey Yûsuf-ı Mısr-ı melâhat ağır ol

Cemālî

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Dime Mısr-ı hüsnden Yûsuf-cemâlüm gelse tîz

İrişince vaşlın anca diyesin yâ 'Azîz

Nizâmî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Temeşşül eyledi yerde yatan zülf-i ruḥ-ı ḥübân

Ḳıyâs itme bu sünbüllerle güller ḥâkdan çıḳdı

Nâdirî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Çıkınca cām-ı müselles hevâ-yı la' lüñ ile

Şikeste oldu elem zevraḳı uçurulmadan

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Sâkin-i keştiye beñzer ḥalk-ı 'âlem ki anları

Oturur şanursun ammâ rûzgâr olup gider

Fâ'izî

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Geç gelür tîz gider diyü şafâ çekme gider

'Âlemün ḥâli budur böyle gelür böyle gider

Fâ'izî

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Der-i maḥlûḳa varup eyleme 'arz-ı ḥâcet

Bî- tereddüd gelicekse gelür ey dil devlet

Fevrî

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Dehân adlu senüñ bir tâze goncañ var ise ey gül

Göñül dirler benümde bir nevâ-keş bülbülüm vardur

Nevâ'î

mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

Yârüñ vişâli el virür ibrâma bağıldur

Elbette fetḥ-i bâb olur iḳdâma bağıldur

fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün

Ṭotalum kim gökden inmiş ol yüzi meh-pâreler

Yâ begüm yerden mi çıḳdı ' âşık-ı bî-çâreler

(198a)

fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün

Goncanuñ oḫşayı oḫşayı yüzün açdı felek

O bizim başımıza çıḳsa gerekdür giderek

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Çıḳarmış Nūḫ keştisin bu deryānuñ kenârına

O da biñ yılda bir kerre düşermiş rûzgārına

fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün

Ekmeyen biçmedi bu mezra' da el-ḥâşıl

Kime lâzım ise ekmek aña lâzım ekmek

fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün

Ṭoğrı yüriyen bulıma ' izz ü cāh

Egri gerek çıḳmağa bālāya rāh

Ta'likî-zāde

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hemîşe olur ser-firāz-ı cihān

Mināre gibi içi egri olan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çünkü virdün dehen-i dil-bere dil

Kendün ey 'āşık-ı bî-dil yok bil

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ġāyet ile güç olur 'āşıkā terk-i dil-ber

Nāşihūn sözine aldanma kolayın söyler

Bākî

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Revnağ-ı hüsne hālel virmez o haṭṭ-ı müşğîn

Arturur belki şeb-i tār-ı şu'ā'ın kāmērūn

Bākî

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Bāṭıl hemîşe bāṭıl-ı bî-hüdedür velî

Müşkil budur ki şüret-i haḫdan zuhūr ide

Feyzî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Uydı ulaşdı baña aḡyār-ı zışt-i pür-ğaraż

Gördügün var mı ṭabībā böyle bir çirkin maraż

'Ālî

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Zamānenün görececek gözi yok bizi aşlā

Göreñ ḡarābeti biz ḡarībiz evvel a'mā

‘Ālī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Tır-i āhuñ ire ser-menzile dirseñ ‘Ālī

O kaşı yāy-ı kemān gibi hemān sīneye çek

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Çün küşt-gır-i felek sende kuvvetin deñer

Şabr eyle hıffet itme dilā şabr iden yeñer

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Żulmet-i ebr ile kimse göremezler rūzı

Böyle eyyām-ı gamuñ böyle olur nev-rūzı

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

La‘l-i lebūñle hem-dem idüñ bir zamān idi

Demler o demler idi zamān o zamān idi

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Қurtaran sen gözi Tātāruñ elinden cānı

Varsın ey rūḥ-ı revānum Kefede yağ içsün

Vecdī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Seḥer bezm-i çemende jāle ile lāle-i ḥamrā

Mey ile şaḥba qalmıñ şışedür ağızında bir elma

Rūḥī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Raḳıbi qanda görsem beklerin ol qadd-i bālāyı

Қıyāmetden ‘alāmetdür zuhūrı çünki deccālūñ

Mîr ‘Alî Şîrvânî*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*

Atı ser-keş tonı zer-keş hüsni dil-keş luṭfı hoş
Görmedük bu nev‘ mehveş çâpük ü ra‘ nâ yigit

Rāmî*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*

Şatma ey ḥ‘āce nebāt- ḥumeviyye bize hîç
Dehen-i yār dururken şekerüñ ez şuyun iç

Behiştî*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*

Tenedir nâ diyü meclisde sürüd itseñ sen
Başlar ey rûḥ-ı revân ditremege dir dir ten

‘Alî*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*

Perişân olsa ol kākül cemālūñde bahār artar
Fitil-i şem‘ e beñzer kim taḡladıkça ziyâ artar

Emrî*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*

Çünkü bir ‘âşık dahı istersen ey meh kendüñe
Ġamzenüñ cellādına emr it iki biçsün beni

Manṭıķî*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*

Biz ki ceyb-i ḥırkaya çekdük seri şimdengerü
Başına çalsun felek zıll-ı hümā-yı devletin

(198b)

İbni Kemāl

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ey hâk ölince sen bizi bir hoşça örtesin
Ölür dirilürüz senün altında kalmazuz

İbni Kemāl

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Vaṭanunda ne kadar olsa kişi a'lādan
Durduğınca daḥı ahḳar ölür ol ednādan

İbni Kemāl

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ilün

Ḳoyun çün ire'ömrinün şoñına
Ayağıyla gelür ḳaşşāb öñine

İbni Kemāl

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Zamāne gördük egri giydi börki
Zamānına göre giy sende görki

İbni Kemāl

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Āḳil iseñ re'y-i tedbiründe noḳşān eyleme
Çünkü noḳşān eyledün taḳdīre bühtān eyleme

Sultān Süleymān

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Taḥtı şatdum taḥte-i derd ü ğama
Ḳabre şıḡdum şıḡmaz iken 'ālūme

Sultān Süleymān*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Kendine zînet ne deñlü virse dünyā zen gibi
 Aña aşlā meyl kılmaz olmayan erzen gibi

Ebu's-Su'ud Efendî*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Kendümi ' additmezin bir dāne-i erzen gibi
 Şavurur bād-ı ecel çün ' ömrümi ħarman gibi

Sultān Mehmed*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Ey süvār-ı esb-i nāz olan rikāb-ı cāna baş
 Hüsn meydānı senüñdür ayağuß merdāne baş

Nāi'î*Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün feilün*

O şühî bāğda gördüm şüküfte-rü tāze
 Elinde bir gül açılmış o tāze bu tāze

Ümîdî*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*

Bugün meclîsde sākî sāgar almak dest-i dil-berden
 Hemān bir gül kıparmak gibidür şāh-ı gül-i terden

Şabri*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*

Kaşdına meşveret içün dil-i miñnet-cūnuñ
 Başbaşa virdügi budur ol iki ebrūnuñ

Emrî*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*

Bülbül-i şeydâ nice âh itmesün gül-zârda
Yılda bir gül açılır ol da miyân-ı hârda

Âftâbî

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Gice ağyâr ile mey içdigüne şahiddür
Uyhusuzluk eşeri nergis-i mestānuñda

‘İzzetî

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Gice mestāneye nice va‘de eyler ammā
Seherî ol gözi maḥmûrî peşimān buluruz

Emrî

mef‘ûlû mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ûlün
Yārüm gice geldi gene yārüm gice gitdi
Hiç bilmezem ‘ömrüm nice geldi nice gitdi

Nef‘î

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Nice bir kin ile tîg-i zebāna dil cilā virsün
Uşandum rûzgāra sögmeden Allāh belā virsün

‘Āşık

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Ne çekdük yâri pehlûya ne emdük la‘l-i cānânı
Beriyüz cümle ḥaṭlardan ne cismānî ne rûḥānî

Zātî

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Şanmañuz kim kocalık bükdi belin Zātînüñ
Naḳd-i ‘ömrünü yitürmiş egilüp anı arar

İshāk

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Cefā vü cevri artırdı yine ol bî-vefā gelmez

Güzelden her ne dirseñ hep gelür ammā vefā gelmez

İzzetî

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Avāre dil çekinmededür çin-i zülfine

Lā-büd ğaribe fıkır-i diyār-ı vaṭan düşer

Ägehi

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Sırrımı fāş eyledi ol nokṭa nokṭa ḥāller

Ḳumda oynasun begüm şimdengerü remmāller

Fuzûlî

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Defter-i ā' mālīmüñ ḥaṭṭı ḥaṭādandur siyāh

Ḳan döker çeşmüm ḥayāl itdükçe hevl-i maḥşeri

Rızāyî

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ağardı cā-be-cā ser vaḳt-i tedbîr-i şalāḥ oldu

Uyan ey dîde-i cān ḥ'āb-ı ğafletden şabāḥ oldu

(199a)

Hāletî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Geldi cün ḥaṭṭ-ı siyeh şafḥa-i rūy-ı yāre

Hüccet-i ḳāḍî ile virdüm anı aġyāre

Sekkerî

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Yağdı gönlümde nār-ı bûsesi

On üç on dört yaşında cüssesi

Vālihî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Meyl ider mi zen-i dünyāya Mesîhâ-dem olan

Dünyede hîç iki 'avret mi alur âdem olan

'İşretî

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Keşt-i şer' i koyup başma qadem gird-âba

Zâhidâ toğruca baş egri ayâğuñ quruya

Meqālî

mef' ulü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

Sevdüñ dilâ görince yine ol civānuñı

Şimdengirü var imdi belâlar mübâreki

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Bülbül ağlar başı üzre gözi yâşın dökerek

Şâh-ı gül haste olup var ise çıkardı çiçek

fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

Hem-nişinin şor kişinüñ itme kendinden sū'âl

Her kişi yâr-i qarîninden ider kesb-i hışâl

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Ferîd-i rûzgâr olsa fûnûn-ı ' ilim ile bir Türk

Mizâcından anuñ olmaz eşeklik zerrece eksik

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

' Adem gül-zârına bir gonc-leb cânânımız gitdi

Dirîğâ ol nihâl-i gül ' aceb tez bitdi tez yitdi

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Egilmezdi 'adūnuñ cünbişin murğ-ı nigāhından

Eger kim olmasaydı ol nihāl-i 'işve-cū tāze

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Yār çāh-ı zeķanum 'ayn-ı vefādur der ise

Şakın ey 'āşık-ı üftāde inanma çeñedür

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Sīne ta' lim-hānesine ger atarsañ tīrūñi

Ey kemān-ebrū senūñçün tablalardur tğlar

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bir gice yüz sürsem olmaz mı didüm ol sīneye

Nāz ile didi bakılmaz gicede āyīneye

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

İrse rüz-ı vuşlata ağlar sevincinden yine

Yaşı degmez 'āşıkūñ dögünmeyince dānesi

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Didüm güzellerūñ nesi gāyet güzel gerek

Bir pīr işidüp didi güzelde göz al gerek

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Yele hevā-yı vuşlat idüp āh u zār ile

Kim başa çıkdı sen çıkasın rūzgār ile

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Ḥā'bda yāri bulup būsesin almak diledüm

Bir Ḥabeş bekler imiş ben anı ḥālī şandum

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Geh hālūñi geh ruḥlarıñı 'arz kılırsun

Gönlümi benüm tek der alur çift der alursın

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Şanma seni her laḥza alur destine dil-dār

Ey tır nice sencileyin ağzı kızıl var

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Yalvar ey dil kākül-i yār[i] 'araḫ-çinden çıkar

Bu meşeldür tatlu dil ile yılan inden çıkar

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

La'lüne konan meges her demde parmağın yalar

Bu meşeldür bal tutan elbette parmağın yalar

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Gönlüm bilür ḥayālūñi didüm neden bilür

Bilmez efendi çok yaşayan çok gezen bilür

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Didi deryā-dil gerek 'āşık cefāmuz çekmege

Ben gedā varup didüm sultānum işte bendeñüz

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Sür ey sāķi peyām-ı zevraḫ-ı zerrin şahbāyı

O ğam didükleri kāfırde görsün bu donanmayı

(199b)

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Tutuşdı bir ḳul oğlınuñ ruḥ-ı pür-tābına dünyā

Ocaḳdan böyle yālın yüzli çokdan olmadı peydā

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

İnsânı eyleyen müte'ellim meş'ür imiş

Nağz u kabâhat aňlamamak huzûr imiş

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Hür u ğilmân aňma kim her 'aşıkça

Kendi yâr-i bî-vefâsı hoş gelür

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Olsa devlet eger zevâle qarîb

İşler işler kişi 'acîb ü ğarîb

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Şol âdem-zâde kim ola münâfık

Yeg andan ma'nâda kelb muvâfık

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ço şalinsun binüp şalıncağa ağıyar yâr ile

Çomaz bu dâr-ı dünyâdur şalır bir yañada anı

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Câhilün bir pûla degmez dostluğı

'Ârifün cân kırtarur düşmanlığı

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Kimseye bâkî degüldür mülk-i dünyâ sîm ü zer

Bir ğarâb olmuş göñül âbâd itmekdür hüner

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Çam'a ehlini her kim düst şana

Çazık kaçmış gibi olur şamâna

‘İzzetî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

İbn-i zerger şöbete seyr-i hışarımdur benüm
Gözleri gökşu şakalı şarı yarımdür benüm

Sultân Selîm

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Hây u hûdan fâriğ ol ‘âlemde sultânlık budur
Pendini güş eylegil mûruñ Süleymânlık budur

Monlâ Hünkâr

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Da‘vî-i İslâm iderseñ zülfüñi yüzden götür
Ehl-i imân küfri terciğ eylemez dîn üstine

Cevâb-ı Nigâr

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Da‘vî-i İslâm iderün zülfümi götürmezem
Zîr-i Hâk taqdim idüpdür zulmeti nûr üstine

Nâbî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Gösterür rif‘at yüzün ‘izzetle mânend-i şerâr
Bir vücûdı zâyî‘ itmek isteyince rûzgâr

Ve lehu

mef‘ülü fâ‘ilâtü mef‘ülü fâ‘ilün

İtmez gubâra mâmelekin şarf iden zarar
Yerden sipihr şeb-nem alursa maţar virür

mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün

Sen dil-beri görenler ‘âşıqlarıyla dirler
Mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün

Nābī

mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

Zerrîn kemer ki zîver-i müy-ı miyânıdur

Çengelli belde şanki gümüş kârbânıdur

Ve lehu

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Cemâlünü nice yüzden göremedin 'aşık

Şikeste âyineler gibi pâre pâre gerek

Ve lehu

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bâdeyi âb ile âmîhte şun ey sâkî

Hayli demdür ki hâkîm-âne günâh eylemedük

Ve lehu

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Kendi gül destinde gül hem nâmı gül ruhsârı gül

Hüsni vakf olmuş o şûhuñ çâr-ender-çâr gül

Ve lehu

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Halkdan gönlümüñ ol mertebedür vahşeti kim

'Aksüm âdem diyü mir'âta nigâh eyleyemem

Ve lehu

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Hübân vişâle mâ'il olur hurd-sâl iken

Eyler hamîde kâmetini meh hilâl iken

Ve lehu

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Sırr-ı destârdan olmuş yine rindüñ ‘ârı
 Kankı mey-ğānede rehn itdi ‘aceb destârı

(200a)

Ve lehu

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
 Sīnemde nümāyān olalı penbe-i dāğı
 Sulṭān-ı ğamuñ yaftalı oldu ḳonāğı

Ve lehu

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
 Gerdün virür mi kimseye şīrāze-i nīzām
 Tā şıḳmayınca mengene-i ıztırābdan

Cehdī

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
 Sen şāha bende itdi beni Ḥākīm-i Ezel
 Alur göziyle baḳ kölesi olduğum güzel

Cem‘ī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
 Bezl ider vāye-i der-desti şabā himmet olan
 Şıḡamaz ḡonce-şıfat kendüye nev-devlet olan

Kemāl

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
 Beydaḳ-ı ḡāl-i ruḡun zülfiyle şaḳlar nāzdan
 Ben zebūnı şāh-māt itmek diler açmazdan

Necātī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Key şaķın manşūbe-i eflāk [...] bāzdan

Māt ider bir gün seni rūḡ gösterüp açmazdan

Nābī

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ḥudā göstermesün yoḡsa mezāk-ı vaşlı telḡ eyler

Mücerrebdür raķībūñ meymenet yoḡdur kudümünde

Nābī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Göstermesün o kaḡt-ı süḡan meclisin Ḥudā

K'ālūde [...] ola lafz-ı neş'eler

‘İşmetī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Bil ḡadr-i ‘aşķ-ı pākūmi ḡuş it niyāzımı

Ḥarf-i recā zebān-ı temennāya bir gelür

‘İşmetī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Dil senüñ memnün-ı luṭfuñdur gerek şād eyleme

Bende-i dirīnedür isterseñ azād eyleme

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Vaķı' ā 'ālem-i rü'yāda uma ruḡsārı

Hele bir kerre çıkan sīneye kim düş görmez

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Nedīm-i bezm-i ḡaşü'l-ḡāşş idi eyyām-ı ḡātemde

Kerem didükleri begin 'aceb şimdi ne 'ālemde

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Dil ise Hâtem-i Tayy elde ise vüs' at yok

Yâr ise aķçeye mâ'il n'idelüm kudret yok

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Cihân ki bu kadar âzâdı eylemiş dāmād

Ṭalāk vireni kurtuldu gayri itdi helāk

Nābī

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Bir dide ki bî-eşk ola bir sine ki bî-aşk

Germ-ābe-i vîrân gibi yok āb ile tābı

Seyyid Nesîb ez-gazel-i ü

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Ol zevk ile tā toymaya telh-i memâtı

Dil-ḥaste-i hicrāniña bir v' ad-i vişāl it

Bākī

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bir kul oğlı âfetün kuyında kaldı cān u dil

Ḳapuya çıkmaz görünmez n'eylesün bî-çāreler

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Nāķışāt-ü'l- aķla uymaķ büyügidür her zenün

Herzedür her zenden ummaķ yok vefāsı herzenün

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

İşler yüregim yāreleri bitmez o gelmez

Şabr eyleyelüm çāre nedür bitmez iş olmaz

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

Cānānenūñ tebessūmi destūr-ı busedür

Her mīvenūñ şükūfedür elbette evveli

Zātī

mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn

Müselles şohbeti keşret gerekmez

Ola maḥbūb şānī cām maḥbūb

Hāfız-ı Şirāzī

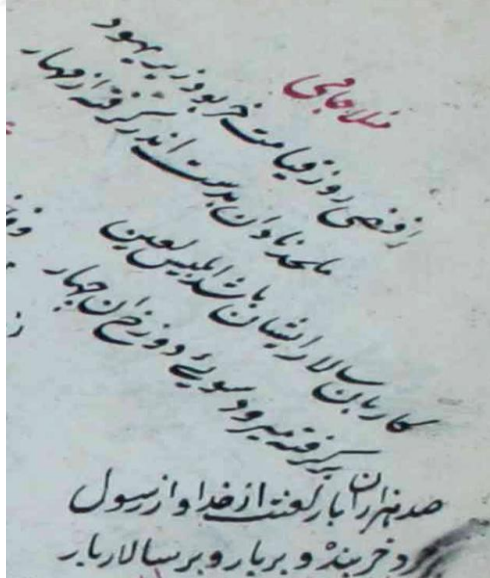
mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn

Dilde şafā-yı ' aşkuñ dīde ğamuñla pūr-nem

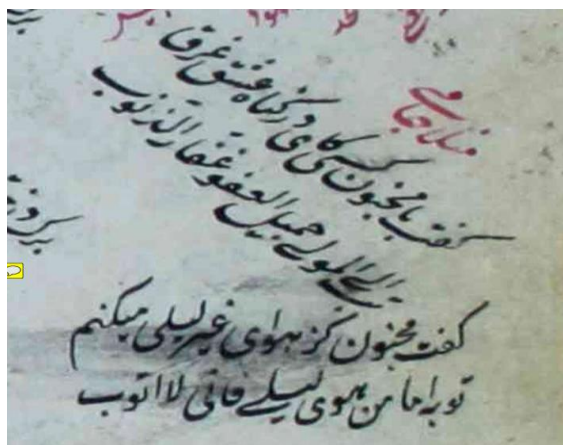
Bir evde ' ıyş u şādī bir evde yas u mātem

(200b)

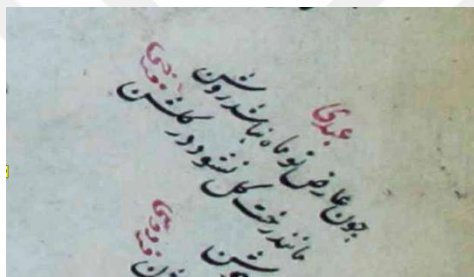
Monlā Cāmī

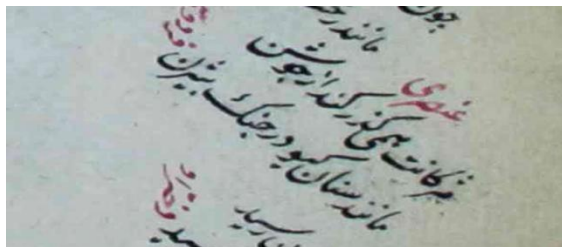
Monlā Cāmī

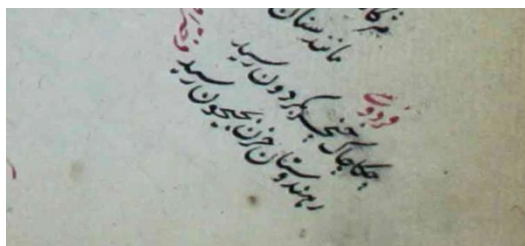
‘Abdī

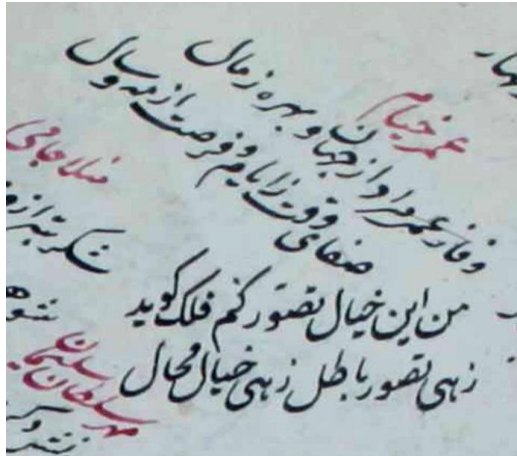
‘Anṣarī

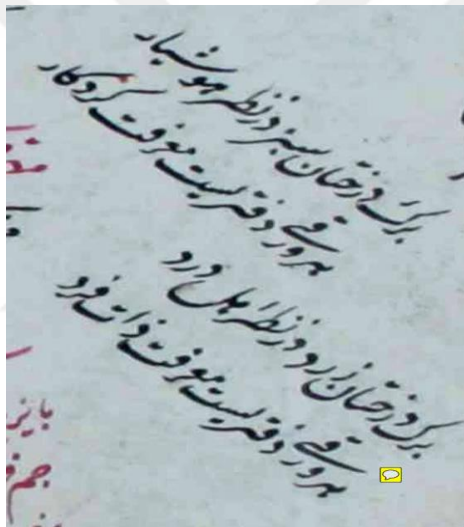
Firdevsī

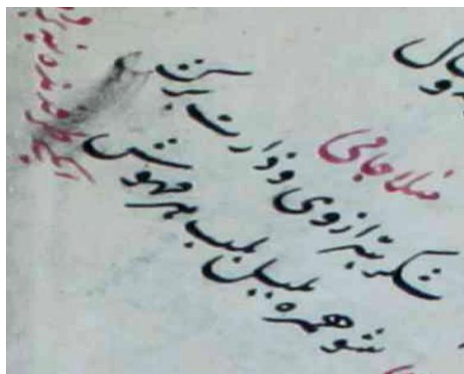
‘Ömer Ḥayyām

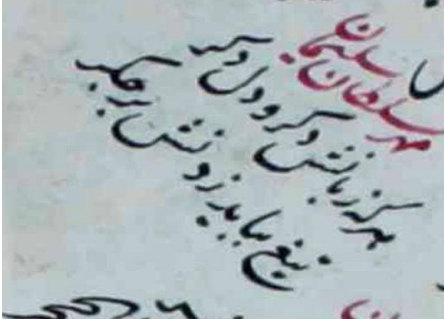
.....

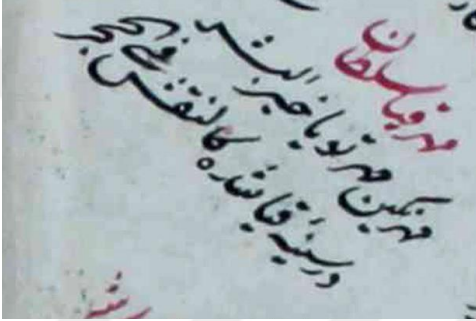
Monlā Cāmī

Mihr Sultān Süleymān

Mihr Kıyā Sultān

Sultān Cem ki Fātiḥ oğlıdur qarındaşı Bāyezīdi Velī cülūs eyledüğinde Sultān Cem
Firengde esir bulunup qarındaşına işbu ebyātı taḥrīr ü irsāl idüp Sultān Bāyezīd daḥı
taḥrīr u irsāl itdüğü ebyātdur

Cem

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Sen bister-i gülde yatasın gül gibi ḥande

Ben kül döşenem külḥan-ı miḥnetde sebep ne

Bāyezīd

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Ḥaccü'l-ḥaremeynem diyü ben da'vî kılsın

Bu salṭanat-ı fānî için böyle ṭaleb ne

Cem

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Çün saltanat-ı dünya ola 'adle muķarin

Haccü'l-ḥaremeyn anı taleb kılsa 'aceb ne

Bāyezīd

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Çün rüz-ı ezel kısmet olınmış bize devlet

Takdire rızā virmiyessin böyle sebep ne

Cem Sultān vālidesiyle Mısrda olup ḥacc-ı şerīfe varmağla 'avdetinde esir olmuş idi

(201a)

Vākı' iāt

Ed-dünyā kārban-serāy. El-eķālīm ḥücürāt. El- kārban maḥlūkāt. El-memleket Rüm-ı tekyegāh. El-İstanbul şāh-nişin. Es-serāy sultān-ı cennet-mişāl. Ed-deñiz cehennem. El- Üsküdār a' rāf. El-gemi sırāt köprüsi. El-perme kırlangıç yuvası. El-iskele ḥaşr [u] neşr yeri. El-emīn münker ü nekır. El-ķapan mīzān. Eş-Şürici ' Azrā'il. Eṭ-ṭopçı İsrāfil. Ed-Dikici şefā'atçı. Ez-zindān ṭamū. Ez-zindāncı zebānī. **(Taḥkikāt)** El-ķazancılar Bāzārı ķuvara yeri. Et-taḥte'l- ķal' a levendler selāmlığı. El-bezistān ḥayāl feneri. El-ḥammām güreşçiler tekyesi. El-pehluvān dellāk. El- ḥammāmıcı aķça düşüren. El-aķça cān ķurtaran. El-flori(?) ķuvvetü'l-ķalb. **(Ta' rīfāt)** El-' imāret çift bozan yeri. Ed-dārü's-şifā dārü'l-fenā. El-medrese dārü'n-nifāk. Et-tetimme(?) acemī ḥāceler odaları. El-mollā fıkır yeri. Ed-ders-ḥāne lāf-ḥāne. En-noķtacı müderris cāsūsı. El-müderris lafçı. El-mütevellī muḥtāccun ileyh. El-vekīl-i ḥarc müşārun ileyh. En-naķīb veliyyü'n-ni' met. El-' ulūfe nizā' lafzı. En-nifāk dānişmend eglencesi. El-ḥod-pesend köle dānişmendi. Es-suḥte ķuzğun. El-ķuzğun yuvası taḥfifleri. El-leyliyye dil-bendleri. El-yaşşı mücevvezleri. El-başı ' arakıyyeleri. El-uzun yeñleri. Es-süpürge etekleri. [...] ḥaşırları. El-bornoz ibrikleri. [...] cüz'leri. El-māḥķül fikirleri. El-fāriş müriş ḥaberleri. El-avurd savurd sözleri. El-muḥyi'd-dīn el-

şulhu'd-dîn adları. El-muṭāla'a seyrleri. [...]. El-oğlan sevmek şana'tları. Et-tuman(?) ol ki dānişmende olmaz. El-çıplak taşakları. El-mestūralınları alanları. El-müsāfir cer sermāyesi. El- hayā ve't-temyīz ol ki dānişmende olmaya. El-hayā'u yemna'ar-rızk cer fetvāsı. Er-ruḳ'a cerr hevālesi. El kesmez kalem-tırāşları. İki dilli içi kovuk uzun. Ayırık başı yarık göti delik kalemleri. El-ğalīz mürekkepleri El-lağv lıkaları. Ez-zarf divītləri. En-nā-tamām kitābları. El-va'iz şūfiler düşmeni. **[Mücerrebāt]** El-manşib cān. El-menşub cānlı. El-ḳāzī-asker cān alıcı. El-ma'zül meyyit-i müteḥarrik. El-mülāzım cān çekişici. El-ḳāzī rüşvet-ḥ'ar. Er-rüşvet iş bitüren. [...] ḳāzī nişānı. El-maẓḥar söz kesen. El-ases seg. Es-subaşı uluları. El-muḥtesib bāzār ḥarāmisi. El-çāvuş ḥuzūr uçuran. Es-sipāhi ḳorḳaḳ. El-iç oğlanı melā'iketü'l-muḳarrabīn. Es-saḳallusı evvelki(?) dergāhdan sürilen. El-kelb ḳapucı. El-mu'allim ḳapucı başı. El-ağa şur bacı. El-kethudā māni'ü'l-hayr. Et-tevāşi deve ḳuşı. El-a'rāf anuñ yeri. Eş-şatrenc meşḡaletü'l-baṭṭālīn. **(201b)** El-yüzük el degirmeni. Ez-zıh-gır yukarı taş. El-müştehī zīnetlü maḥbūb. [...] göt gösteren. Eş-şulak gürgdür. El-yeñiçeri şıḡırcıḳ. El-yeñiçeri ağası şıḡırcıḳ şuyı getüren. Eş-şıḡırcıḳ şuyı 'ulūfeleri. El-azab ḥaşerātü'l-arz. El-çaḳır bacak ḳuyruḳları. El-hırba burunları. El-ḳalḳan ḳanatları. El-kedi şıçan otı. Eş-şıçan kilerci. El-ankebūt canbāz. Es-siñek 'ārsız. El-kehle kehl. El-pire çāpük. El-geyik ve'l-peyik elfāz-ı müterādif. El-mücerred diri. El-evli öli. Şaḥib-devlet oldur ki 'avreti ola. Āḥiret ḥatunı oldur ki āḥirete gide. El-avret zaḥmet. Eṭ-ṭalāk [...]. El-ḥaşm ḥaşm. El-bikr aşlūhu bi'l-Fārisi bī-kīr. El-ḳız bir erüñ emāneti. El[...] buḳaḡı. El-baḡışlamaḳ anaḥtarı. El-cehz aḡ El-avuş-şikār güyegi. Umūr-ı ḡayr-ı mütēnāhiye 'avretüñ maṭlūbı. El-begenmemek ḥūyı. El-muḥīṭ evi. Teklīf-i mā-lāyuṭāk döḡüne oḡumaḳ. Eṭ-ṭavḳ-ı la'net evlenmek. El-ḳarı şeyṭān. El-yenge puzeveng. Eş-şaḡdıç bekçi. **(Meşḥūrāt)** El-āḳil Mecnūn. El-Mecnūn 'āḳil. El-Arab seyyidī. El-Acem baba. Diger el-Acem fenere şaçdı. Er-Rūmī Türk. El-Hind micmere gerdān. El-ḥāc yalancı. El-yalancı. Ed-Dürzī uğrı. El-müneccim felek-zede. El-falcı meşele. Eş-şā'ir Irāḳ. El-alemdār *ḥammāletü'l-ḥaṭab*. Es-saḳḳā aḳsaḳ. Ed-dülger ev yıḳan. El-maḥalle baḳḳalı boḡaz kesen. El-ḥurde-fürüş dört gözli. El-aşcı çirkin. Ve'l-başçı ḳarındaşlar. Ve'l-işkenbeci murdār. El-ḳazancı ve'd-demürce şaḡır. Eş-şāḡır şıḡır. El-ḳaşşab cellād. El-çingāne cihān yüzi ḳarası. El-boyacı vü ḳazancı ve'l-ḳalaycı ḥaşm-ı ḳādim. Ve't-ṭabīb 'Azrā'il ırḡadları. Eṭ-ṭoḡancı yelḳovan. El-mu'allim yavrılı tavuḳ. **(Me'kūlāt)**

El-cū‘ Ramazān günü. El-imtilālā Ramazān gicesi. Feraḥ ba‘de’ş-şedde Ramazān Bayramı. El-baḳlava Ramazān [...]. El-ḥard alcı Ramazān çavuşı. El-ḥardāl evvelki yedügiñi burnuñdan getüre. Es-sirke evvelki yedügiñ vaḳt gözün yumdura ağzuñ açdura. Eṭ-ṭurp mi‘de [...]. El-pastırma şaḳız. Es-saḳız āvurd ağardan(?). El-yufḳa loḳma dest-mālı. El-[...] pālūde pastırması. El-pālūde[...]ulaḡı. Eş-şūrba[...] . El-ḳaşıḳ ḳamçı. El-börek etmekile şoḡan. Ḳıymaluca börek ḳayd-ı iḥtirāzı. El-acı kefe yaḡı. Eṭ-ṭatlu aylıḳ sirke. El-muşmula ayva çürigi. El-öz muşmula ḳarındaşı. El-incir balluca ḡaṣḡāş. Tesbīḡü’l-[...] dizilmiş incir. Tütünsüz helvā ḳavun. El-[...] Gelibolı reçeli. El-[...] deñiz şuyı. El-sarmaşıḳ soyılmış kestane. **(Meşrübāt)** El-meyḡāne beytü’l-ḡarām. Es-sucı ādem ḳudurdan . El-[...] köçegi. El-yataḳ şaru ḳāzı. El-ibriḳ maḡzarı. Es-sufra aḳ ṭoḡan. Es-sāḳı ṭoḡancı başı. El-içirmek uçurması. **(202a)** Ed-dolu zehr. El-çepel ṭolu ḳusturan. El-ser-ḡoşluk marazü’l-mevt. El-mestü meyyit. El-vaḳf ḳaftānı. El-faḳır ḡulāmpāre. **(Mekrūhāt)** El-boza-ḡāne ‘avretler ḡammāmı. El-boza mi‘de bozan. El-muşluk boḡaz ḳurudan. El-Afyon [...]. El-Afyon-nāk uyuz. El-cüst bāzāra giden. **(Menhiyyāt)** El-‘aşḳ marazu’l-müflisın. El-ma‘şūḳ zālīm. El-‘aşıḳ mazlūm. El-müşkil ḳaftanı ḡuzel. El-[...] mülāyim. Eş-şāḳıl saḳallu. Es-saḳallu civān-ı merg. Er-raḳīb ḡarf-i ‘illet. Şāḡibü’l-ḡayr gidi. Et-tecāḡül şan‘atı. El-ḡörmez ḡözleri. El-işitmez ḳulaḳları. Şāḡibü’l-ḡayrāt ve’l-berekāt oldur ki oḡlı kızı çok ola. El-[si...] ol ki aḳçe almayınca virmeye. El-bün ol ki virdükden soñra aḳçe isteye. Ed-deḡişik sâ‘at şışesi. En-nāşı engel. El-engel tenbel. Et-tenbel [...]. El-mevt şoḡbet bozan. El-münker ve’l-neḳır deḡnegli ‘ases oḡlanı. N’eylersin su’ālleri aḳçe virmek cevābları. El-maḡmaşa inzāl vaḳti. El-istiḡfār dāfi‘ü’l-kürüb. Et-tevbe şābūnu’z-zünüb. Estaḡfiru’llāḡ ‘an cem‘iü’l-menāhi ve etūbu ileyh.

Na‘imī Çelebi El-İstānbūlī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ḥamdu li’llāḡ ‘ālem içre şāḡib-i eş‘ār men

Gāḡ olur iḡfā-yı ‘aşḳum gāḡ olur iḡḡār men

Gāḡi’ülfete ṭabī‘at gāḡi’nā-hem-vār men

Vaḳt olur vaşl ile şādum dem olur aḡlar men

Mülk-i cismüm kimse keşf itmez nice mi‘mār men

Kendimi bu āsiyāb-ı çerhe rāğıb eyledüm
 Gāh ĩce maḥkeme-i ‘aşk içre nā’ib eyledüm
 Kışsa-ḥānam kāmilem nakli ‘acāyib eyledüm
 Bezm-i dil-berden bugün kendimi gā’ib eyledüm
 Zāyi‘ itdüm gönlimi yār koyınını yoklar men

Gāh ĩtenteglik idüp men uyarum meczūblara
 Gāh görkünde bakar men yaḥşice maḥbūblara
 Gāh lisān-ı Çağatī ‘arz eylerem maṭlūblara
 Cezb-i ḳalb itmek için esmā çeker men ḥūblara
 Yāri taḥşil idicek ol zevḳ ile oynar men

Ebr-i bārān-ı semā birden sıkılsa ḳorḳmazam
 Kaşr-ı ‘ālem cümle hep yire tıkılsa ḳorḳmazam
 Murğ-ı ṭab‘um per açup göge çıkılsa ḳorḳmazam
 Hīç elem çekmem begüm dünyā yıkılsa ḳorḳmazam
 Cevr-i dil-berden faḳat bir cüz‘ ice ḳorḳar men

Ey Na‘īmī‘ ilm-i şarfuñ müşkilātın bilürem
 Her ḳavā‘ idden ḥaberdārum ki zāten bilürem
 Hem müzekker hem mü’ennes müfredātın bilürem
 Faḥr-i ‘ālem ümmetiyem mu‘cizātın bilürem
 Nüşa-i kübrā tenüm ma‘nide pür esrār men

(202b)

Peşteli Yaḥyā Efendīnūñdür

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Bir ḥişārılı ḥūbı bir ırğadī [...] şorar

Kim ne yerdensin nedür aduñ baña vir gel ḥaber

İhtiyārum ḳalmayup ḳarşu ṭurup didüm aña

Arnavudcuḳdur begüm al bāğa yaḥşı bel başar

Luğaz-ı Nābī⁴³²

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Sübhasın zāhide şordum nedür ol 'uğde-i şad

Didi çıksa birisi zāhir olur nüh ü neved

Bu 'aceb kim ben alup deste şümār eyleyicek

Geldi engüşt-i haķīkatde şad u bist 'aded

Her nişāngeh arasında otuz üç dāne didi

Kırkdan zā'id ü nākış degül itdüm anı 'ad

Ne o kızb itdi vü ne ben ğalaṭ itdüm Nābī

Bunı iḥrāc iden 'āriflere taḥsīn-i ebed

Luğaz

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Nedür ol meyyit-i kefen ber-düş

Gāh māşīdür ol gehī medhüş

İttiḥādı hevā vü ābiledür

Şanma kim āteş ü ter ābiledür

Qāmeti serv gibi mevzūndur

Serv zann itme bīd-i Mecnūndur

Nice demler o merd-i bī-çāre

Hem-dem olmuş Ḥabībi Neccāra

Aña itmiş riyāzeti tefhīm

Hem bu esmāyı eylemiş ta' līm

K'ola dūrd-i zebānı leyl ü nehār

Yaşını şordum eyledi ol pīr

Ve kınā Rabbenā 'azābe'n-nār

Vaḳ' a-i Nūḥı şu gibi taşvīr

Luğaz

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Nedür ol kulle-i şağīr ü 'acīb

⁴³² Tesbiḥ

K'ola dā'im Boğaz Hişāra qarīb
 Terevviyü'l-aşldur ol ekşer
 Gāh hariri diyü taḥallüş ider
 Femi nā-dīde-i [...]
 Yidügi rüz [u] şeb kemiksiz ilik
 Gāhī açılmağa kıomaz yāri
 Öldürür derdi 'āşık-ı zārı
 Bilürüm vaşfını baña ögme
 Cürmi de var ise söğüp dökme

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
 Dem-be-dem sā'at-be-sā'at ben senün kurbanuñam
 El bilür 'ālem bilür kim bende-i fermānuñam
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
 'İyd-ı nev-rūzuñ mübārek olsun ey şāh-ı cihān
 Devletün bāniyle olsun mihr-i şāhib-i zamān
 Direm virsün murāduñ 'ālem-i sırr-ı 'ayān
 Eyḍān

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
 Çıkıldılar seyrāna hūblar geşt iderler nāzıla
 Öldürür 'āşıkların ol gamze-i gammāzıla
 Bāde-i gül-gün içerler nağme-i şeh-nāzile

SONUÇ

Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 numarada kayıtlı Mecnû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id isimli mecmua üzerine yaptığımız çalışma bize, şu sonuç ve değerlendirmeleri sağlamıştır.

1. Çalışmamızda ilk olarak mecmualar hakkında bilgi verdikten sonra Mecnû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id adlı mecmuanın tanıtımını yaptık. Ardından mecmuanın transkripsiyonlu metnini oluşturduk.
 2. Söz konusu mecmuanın tertibi hakkında çok fazla bilgimiz yoktur. Mürettibinin bir kişi olduğu mecmuadaki yazılardan anlaşılmaktadır. Mecmuada yer alan yazılar aynı stil ile yazılmıştır ve düzen bakımından genel olarak aynı biçimsel özellikler görülmektedir. Bu da mecmuayı düzenleyen bir kişi olduğunu göstermektedir. Yalnız mürettibin kim olduğu konusunda ve bu mecmuayı niçin tertip ettiği konusunda, mecmuanın içerisinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.
 3. Mecmuada şair ve şiir çeşitliliği de dikkat çekmektedir. Eserde 179'dan fazla şairin 1004 şiiri bulunmaktadır. En çok şiiri bulan şair Nâbî'dir. En çok tercih edilen şiir nazım şekli ise gazeldir. Gazel dışında çok çeşitli türler de bulunmaktadır: tahmis, müstezad, lügaz, rûbai, bahr-i tavil vb.
 4. Mürettip, mecmuaya aldığı şairleri seçerken çok geniş bir zaman aralığı oluşturmuştur. 10. yüzyıldan 18. yüzyılın başlarına kadar yaşamış şairlerin şiirlerinden örnekler vardır. Ancak 15. yüzyıl öncesine ait şiirlerin sayısı oldukça azdır. Mecmuanın çoğunluğunu 16 ve 17. yüzyıl şairleri oluşturur. Bilhassa 17. yüzyıl şairleri ağırlıktadır.
 5. Mecmuada yer alan şairlerin isimleri kırmızı ile yazılmış ve ayrıca kimi şairlerin nereli oldukları- özellikle Kırmılı şairler- isminin yanında belirtilmiştir.
 6. Mecmualar, tenkitli metin çalışmalarında kıymetli bir yerde bulunmaktadır. Mecmuada yer alan şiirlerin çeviriyazılı metnini oluştururken yararlandığımız divanların içerisinde yer almayan birçok şiir tespit edilmiştir. Bunlar dipnotta belirtilmiştir. Bu gibi durumlardan dolayı divan tertibi sırasında mecmualar, başvurulması gereken kaynaklar arasında bulunması gerekmektedir.
- Yapmış olduğumuz bu tez çalışmamızda zengin bir kültürün izlerini takip etmeye çalıştık. Bu çalışmamızın bundan sonraki araştırmalara katkı sağlamasından

büyük bir mutluluk duyacağımızı, vermiş olduğumuz emeğin karşılığını bu şekilde almış olacağımızı söylemek isterim.

KAYNAKÇA

- Ak, Coşkun (2001). *Bağdatlı Ruhi Divanı*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Akkuş, Metin (1993). *Nef'i Türkçe Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aksoyak, İ. Hakkı (1999). *Gelibolulu Mustafa Ali ve Divanlarının Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Yaşar (2000). *Behiştî Divanı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aypay, A. İrfan (1992). *Nahifî Süleyman Efendi(Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni)*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bektaş, Ekrem. "16. Asırda Gemi Yolculuğunu Yeren Bir Manzume: Cûyî'nin Keştî-nâme'si", Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3. 2011. s. 601-613.
- Bilkan, A. Fuat (1993). *Nabi'nin Türkçe Divanı*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Çağlı, Adnan (1990). *Vişne-zâde İzzetî Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, İsmail (1993). *Derzi-zâde Ulvî(Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*.Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Bekir (2000). *Tıflî Ahmed Çelebi Hayatı Edebi Kişiliği Eserleri ve Divânının Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çıpan, Mustafa (1991). *Fasih Ahmed Dede Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Şener (1999). *Şehrî Hayatı, Sanatı, Divanının Tenkitli Metni ve Tahlili*. E-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,197364/sehri-divanı-sener-demirel.html>.
- Devellioğlu, Ferit (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Er, Elvina Abduvaliyeva (2011). *Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, Hatice (2006). *Sahhâf Rüşdî ve Divanı'nın Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İpekten, Haluk (1990). *Naili-i Kadim Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gündüz, Emrah. *Klasik Türk Şiirinde Bir Nazım Türü: keştî-nâme*. International Journal of Humanities and Education. 2(1) (2016), s.15-37.
- Kaplan, Mahmut (1981). *Neşatî Divanı*. Ankara: Akademi Kitabevi Yayınları.
- Karabey, Turgut (1991). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*.(Metinbankası Projesi).
- Karaköse, Saadet (1994). *Nev'î-zâde Atâyî Divânı*. Malatya.
- Karavelioğlu, M. Ali (2005). *Prizrenli Şem'i'nin Divanının Edisyon Kritiği ve İncelenmesi*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Kasır, Hasan (1990). *Sabri Mehmed Şerif Divanı(İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavruk, Hasan (2001). *Şeyhülislam Yahya Divanı. (Metinbankası Projesi)*
- Kavruk, Hasan ve Selçuk, Bahir (2009). *Filibeli Vecdi ve Divanı(Metin-Dizin)*. Malatya. E-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78372/filibeli-vecdi-divani.html>
- Kaya, Bayram Ali (2003). *Azmi-zade Haleti Divanı. (Metinbankası Projesi)*
- Kazan, Şevkiye (2003). *Üsküdarlı Sırrî Divanı. (Metinbankası Projesi)*
- Kılıç, Atabey (1994). *Ahmed Neylî Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kulahlıoğlu, Mehmet (1997). *Kadri Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Transkripsiyonlu Metni*.Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küleki, Numan (1985). *Ganî-zâde Nâdirî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserler: Divanı ve Şehnamesinin Tenkidli Metni. Doktora Tezi*Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Levend, Agah Sırrı (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Basımevi.
- Mermer, Ahmet (1994). *Mezâkî: hayatı, edebî kişiliği ve divanının tenkidli metni*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Mermer, Ahmet (2002). *XVII. Yüzyıl Divan Şairi Vecdî ve Divançesi*. Ankara: MEB.
- Okatan, Halil İbrahim (1995). *Kafzade Fâ'izî Hayatı Eserleri Sanatı - Tenkitli Divan Metni*. Doktora Tezi İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Bülent (2004). *Dânişî Dîvânı (İnceleme, Metin, Nesre Çeviri, İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saraç, M. A. Yekta (2002). *Emrî Divanı*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Tarlan, Ali Nihat (2009). *Fuzuli Divanı Şerhi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Bey Divanı*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Toska, Zehra (1985). *Veysî Divânı(Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği)*. Yüksek Lisans Tezi İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tuncel, Tuncay (2008). *Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri. Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Uludağ, Erdoğan (1992). *Şeyhülislâm Bahayî Divânı(İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yerdelen, Cevat (1991). *Azmî-zâde Hâletî'nin Rubaileri*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mehmet YÜKSEL
Öğrenci Numarası	131213107
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dil ve Edebiyatı
Programı	Eski Türk Edebiyatı
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Bahir SELÇUK
Tez Başlığı (Türkçe)	Silegmanlıye Kütüphanesi'ni Sü. Sö. Tarih 80/5 Münasab. Şir. Masmuas. (1296-203a)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 352 sayfalık kısmına ilişkin, 02.09.2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2.2 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Bahir SELÇUK

Danışmanın Adı-Soyadı

(İmzası)

Prof. Dr. Bahir SELÇUK

Anabilim Dalı Başkanı

(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

Mehmet YÜKSEL, 1989 yılında Aksaray merkezde doğdu. İlkokulunu 100. Yıl ilkokulunda okudu. Ortaokul 6 ve 7. sınıfları Mehmet Sarraf İlköğretim Okulu'nda, 8. sınıfı Güler Ceylan Acar İlköğretim Okulu'nda tamaladı. Liseyi Osman Gazi Anadolu Lisesi'nde okuduktan sonra 2008 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. Daha sonra aynı üniversitede 2013 yılında pedagojik formasyon eğitimini aldı. Aynı yıl Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans'a başladı. 2015 yılında Tekirdağ'ın Çerkezköy ilçesinde Kızılpınar Belediyesi Çok Programlı Anadolu Lisesi'de öğretmenliğe başladı.

Halen Çerkezköy Kızılpınar Belediyesi Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde görev yapmaktadır.